

91-4
L 62

Kārlis
Siliņš

SARKANĀ ZIRNEKĻA

TĪKLOS

Kārlis Siliņš
SARKANĀ ZIRNEKĻA TĪKLOS

Publicists A. Raidonis par K. Siliņa grāmatu "Sarkanā zirnekļa tīklos" saka:

"Reti kāda grāmata manī izraisīja tik daudz pārdomu kā šī. Jo retikādā grāmatā ir aizkarts tik daudz problēmu kā šajā.

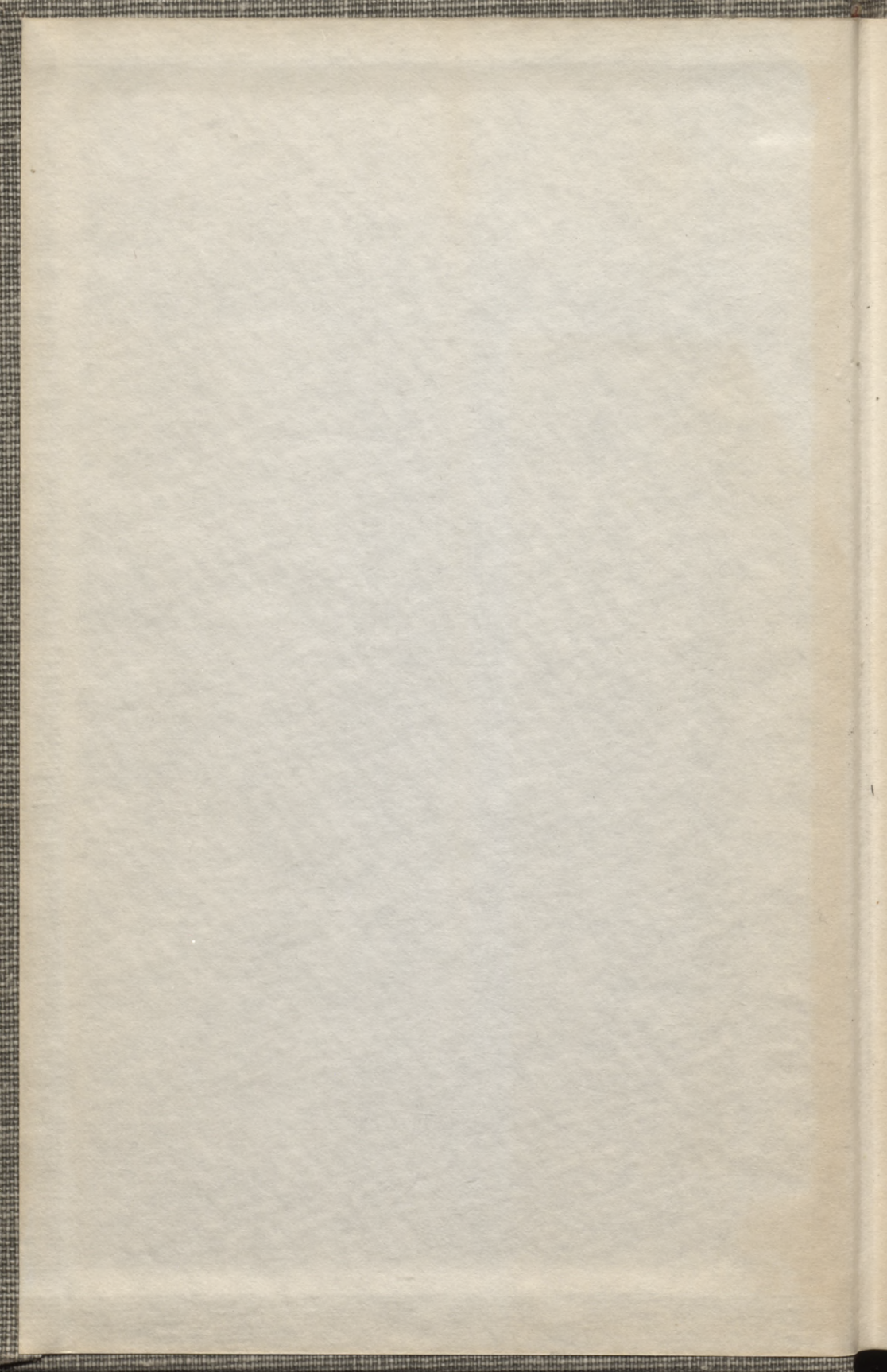
Sīki un plaši apskatīti divi lieli pretspēlētāji uz Latvijas politiskās skatuves: - Andrievs Niedra un Kārlis Ulmanis. "Ļoti oriģinālas domas par Niedru un viņa politiskiem centieniem. Ulmaņa raksturojums ir ļoti subjektīvs un argumenti nepārliecina. Vai Ulmaņa "loma" komūnisma ieviešanā Latvijā nav pārspilēta?"

Interesanti, pamatoti un ļoti maz dzirdēti uzskati par latviešu tā laika inteliģences līdzdalību (ar J. Raini priekšgalā) - sociālisma ieviešanā mūsu dzimtenē. Šo centienu sekas šodien redzamas un jūtas. (Šādus pārmetumus tā laika latviešu inteliģencei esmu dzirdējis no vairākiem memuaru rakstītājiem - tā laika cilvēkiem).

Saistoši un objektīvi ir slēdzieni par cara Krieviju, parādot arī pozitīvās puses. (Arī to apstiprina vairāki atmiņu rakstītāji). Salīdzinot ar cara Krieviju šodienas Pad. Savienība ir īsts tautu cietums.

Grāmatā ir daudz oriģinālu domu un slēdzienu, tāpēc tā būtu jāizlasa katram, kas interesējas par politiskiem jautājumiem un Latvijas problēmām."

1902

THE ZINNEBA TIKLOS

By [Faint Name]

[Faint text]

[Faint text]

Ilustrēja Aleksandra Pastars

LATVIJAS VALSTS
BIBLIOTEKA

~~92~~ 21.319

0307093100

Designed & Copyright 1972 by
RAVEN PRINTING, INCORPORATED
Grand Haven, Michigan

Kārlis Siliņš

PRIEKŠVĀRDS

Grāmatu izdevniecībā "Latvju Grāmata" 1965. g. pavasarī zem mana vārda iznāca, it kā, mana atmiņu grāmata "Mana Dzīve".

No visām tām daudzajām un dažādajām patiesībām, kādas savās atmiņās biju uzrakstījis, grāmatas izdevējs Dobelis "Manā Dzīvē" bija ievietojis tikai nesvarīgākās un mazāk nozīmīgās. Visas interesantākās un iespaidīgākās patiesības, divdesmit lapas pušu apmērā, viņš no manām atmiņām bija atstājis "Manā Dzīvē" neievietotas.

Daudzas patiesības ar lielu un svarīgu nozīmi, viņš bija sagrozījis pēc savas gaumes un patikšanas, ka tās zaudēja savu īsto nozīmi.

Saviem meliem un visādām nejēdzībām, ko viņš tik plašos apmēros "Manā Dzīvē" ir ievietojis, it kā gribēdams tiem lielāku ticamību un svarīgumu piešķirt, viņš bez manas ziņas un piekrišanas pats sevi ir iecēlis "Manai Dzīvei", kā kādam laikrakstam, par redaktoru. Vietām taisīdams savas redaktora piezīmes, ir nepamatoti mēģinājis noliegt neapstrīdamus faktus.

Tāda Dobeļa sacūkota "Mana Dzīve" grāmatu tirgū nu apgrozās jau vairākus gadus.

Šis grāmatas manuskripts ar daudziem un dažādiem papildinājumiem, nekādiem nelūgtiem "redaktoriem" un "cenzoriem", cerams, ka nebūs vairāk pieejams.

Tālāk atsevišķā nodaļā ar virsrakstu "Atskats" ir ievietots arī vēl kāds plašāks raksts par visu to, kam ir kāds sakars ar "Manas Dzīves" iznākšanu Dobeļa grāmatu izdevniecībā "Latvju Grāmata".

IEVADAM

Mazā cilvēka atmiņu grāmatas rakstīšana dažiem gan varbūt izliksies tikpat smieklīga, kā maza zēna pastaigāšanās, kad tas ir iekāpis liela vīra zābakos.

Mazā cilvēka dzīvi, domas un darbus parasti mēdz uzskatīt par tādiem sīkumiem, dēļ kuņģiem nebūtu vērts ne tinti, ne arī papīru tērēt, jo viņiem pa lielākai daļai nav pašiem savu, citu neietekmētu domu, ne arī pašiem savu dzīves uzskatu, - tie visur lielā pašāvēlēšanās uzticas tikai lielo "gaišajām" galvām - tie jau visu zina labāk. Zina arī, kā šo lielo ļaužu masu vislabāk var piemulķot un kā to labāk var nodrošināt mūžīgai vadīšanai savā pavadā.

Kā sausas koka lapas tie viegli lidinājas līdz visiem sava laikmeta vējiem.

Pie šīs lielās mazo ļaužu kategorijas es nepiederu.

Ir vēl arī citādi mazie ļaudis - tādi, kuņģus tāpat kā visus citus lielās laikmetu straumes sev gan līdzīdži rauj, bet visiem lielajiem politiskajiem vējiem viņi līdzīdži neskrien.

Savū domu tie domā un līdz galam izdomā paši. Savas dzīves jēgu meklēdami viņi pieturas pie negrozā-

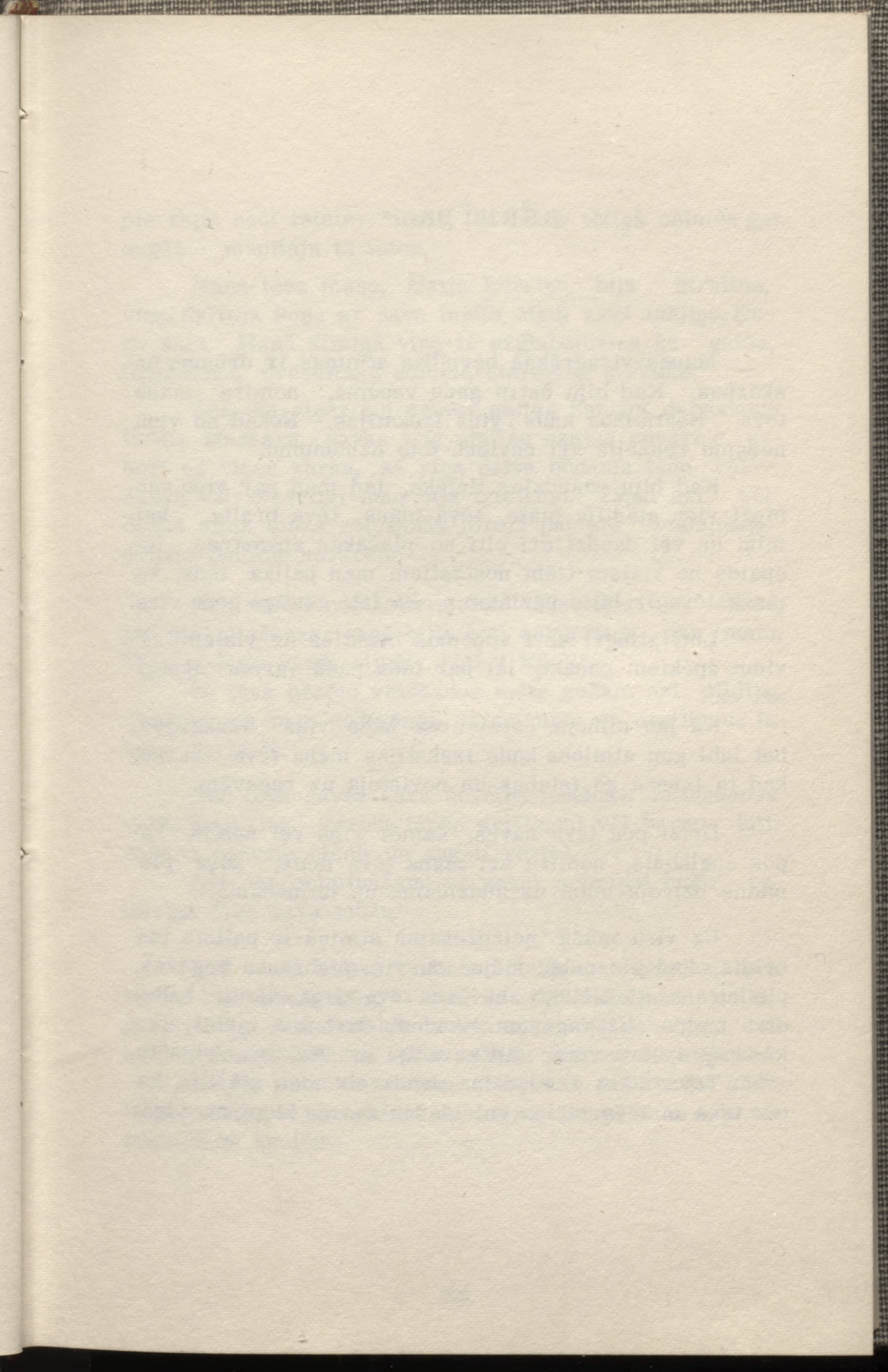
majiem brīvības, taisnības un patiesības principiem. Lai daži tad viņus tamdēļ par cik sīkiem, naiviem un nievājamiem gariņiem arī neuzskatītu, tie ir un paliek par noteiktiem sava ceļa gājējiem.

Pie tiem piederu arī es, un no tāda viedokļa šē rakstu arī savas atmiņas.

THE STATE OF TEXAS

I

MANAS MAZĀS DZĪVES STĀSTS

BĒRNĪBA

Manas visagrākās bērnības atmiņas ir drūmas un skarbas. Kad biju četrus gadus vecumā, nomira mans tēvs. Neatminos kāds viņš izskatījās. Nekad no viņa neesmu redzējis arī nevienu foto uzņēmumu.

Kad biju paaudzies lielāks, tad man par viņu gan bieži vien stāstīja māte, tēva māsa, tēva brālis, kaimiņi un vēl daudzi arī citi no plašākas apkārtnes. Iespaids no visiem tiem nostāstiem man palika tāds, ka mans tēvs ir bijis pazīstams, kā ļoti centīgs goda vīrs.

Ļoti stingri sevī apņēmos censties ar visiem saviem spēkiem panākt, lai par tādu pašu varētu izaugt arī es.

Kā jau minēju, neatceros kāds viņš izskatījās, bet labi gan atminos kāds izskatījās mana tēva zārks, kad to iznesa no istabas un novietoja uz ragavām.

Drīzī pēc tēva nāves, kamēr viņš vēl nebija kapos apglabāts, nomira arī mana tēva māte, kuŗa piemums dzīvoja mani uzraudzīdama un lutinādama.

Uz visu mūžu neizdzēšamā atmiņā ir palicis tas brīdis, kad pie mūsu mājas durvīm piebrauca ragavas, pie kuŗām bija piejūgti abi mana tēva zirgi - viens balts, otrs melns. Uz ragavām tika novietoti divi melni zārki, kuŗus bērni viesi tad pavadīja uz Vietalvas kapsētu.

Tēva māsa raudādama daudzreiz man stāstīja, ka pēc tēva un tēva mātes guldīšanas zemes klēpī, es viņai

pie kapa esot teicis: "Redz, ka mans tētiņš celsies gan augšā - mācītājs tā teica."

Mana tēva māsa, Maija Bērziņa, bija atraitne, viņa dzīvoja kopā ar savu meitu Madi savā mājiņā, Ķūgu salā. Manā atmiņā viņa ir uzglabājusies kā gaiša, brīnišķīga, dvēseliskā cēlumā starojoša sieviete.

Žēl, ka viņai šīs zemes gaitas beidzot, dzīvodams toreiz Maskavā, savas trīs smilšu sauļas nevarēju uzbērt uz viņas zārka, kā viņa dzīva būdama tādu vēlēšanos vairākkārtīgi man bija izteikusi. Tāpat arī vēl dažas citas viņas vēlēšanās toreiz pat pie vislabākās gribas izpildīt nevarēju.

Pēc mātes nostāstiem, kad tēvs bijis ļoti slims, jau pie miršanas, viņš bijis ļoti norūpējies par mani. Viņa pēdējie vārdi bijuši: "Māci Kārli".

Šo tēva pēdējo vēlēšanos māte godam arī pildīja, - mācīdama man godīgumu, taisnīgumu un centību uz labiem darbiem.

Pēc tēva nāves savā bērnībā nekādas lutināšanas vairs nepazinu. Varbūt tāpēc arī tagad vēl bērnu lutināšanu neprotu cienīt un augsti vērtēt.

Arī par nelutināšanu es savai māmiņai būšu pateicīgs visu savu mūžu.

Kad visas mātes tālākas mācīšanas iespējas pie manis bija izbeigušās, Vietalvas pagastskolā un 4 kl. pareizticīgo draudzes skola Pļaviņās bija pabeigtas, tad par tālāku skološanos māte nekādu padomu nezināja dot.

Nebija arī cita neviena tāda, kas prastu dot kādu labu padomu - paskubināt un parādīt iespējamo ceļu uz augstākām skolām.

Neatlika nekas cits, kā iestāties lielajā "Dzīves skolā", kuŗā vienmēr esmu centīgi mācījies un mācos arī vēl tagad.

No agrās bērnības atmiņā ir dziļi iespieties kāds pārdzīvojums, kad Vietalvas pagasta valde bija uzrakstījusi tēvam piederošo mantu, lai to vēlāk ūtrupē pār-dotu.

Labi atminos to dienu, kad no tuvākās un tālākās apkārtnes mūsu mājās saradās ļoti daudz ļaužu.

Mājas pagalmā tika iznestas dažādas mantas, no kūtīm izveda zirgus, govīs, aitas un cūkas. Par tādām mantām es neko daudz neinteresējos. Manu vislielāko uzmanību saistīja viena vienīga lieta, kuŗa lielajā istabā karājās pie sienas, uz naglas pakārta. Kad ūtrupē kāds šo lietu bija jau nosolījis un nesa to prom uz savu pajūgu, patālu no mājām mežmalā, tad manai pacietībai bija pienācis gals, - es raudādams skrēju viņam pakal un kliežu, lai atdod mana tēva bisi.

Ūtrupē visādas vērtīgas mantas pārdeva labi daudz, bet naudas gan par tām bija ienācis maz.

Mēs bijām divi mantinieki - mana māte un es. Māte savu mantojuma daļu paturēja mantās, kuŗas viņa kopā ar patēvu nosolīja.

Manu mantojuma daļu, 240 rubļu apmērā, bāriņu tiesa noguldīja kādā Rīgas bankā uz augļu augļiem, kā toreiz teica, līdz manai pilngadībai.

Bāriņu tiesa man par aizbildņiem bija iecēlusi mātes brāli Jēkabu Gredzenu un Pļaviņu pagasta Juču saimnieku Jēkabu Skudri.

Vietalvas Juči ir lauku mājas, kuŗas esmu paradis saukt par savām tēva mājām. Patiesībā tās mājas manam tēvam gan nepiederēja, kaut arī visas ēkas viņš tur bija jaunas uzcēlis un visu saimniecību no jauna ie-

kārtojīs. Mājas piederēja Vietalvas muižas īpašniekam baronam Pālenam.

Māte bieži tika stāstījusi, ar kādām grūtībām viņi savā jaunībā tur iesākuši saimniekot. Sākumā, kamēr neviena ēka vēl tur nebijusi uzcelta, dzīvojuši pie kaimiņiem, otrajos Vietalvas Jučos.

Pirmajā pavasarī tēvs visu lauku sēklu aizņēmiens no apkārtējiem kaimiņiem un visu to mājās sanesis uz savas muguras.

Būvkokus ēku celšanai barons licis ņemt no tuvējā muižas meža.

Par visu mūra un koka būvmateriāla sagādāšanu - izciršanu, savešanu, apstrādāšanu un visu ēku uzcelšanu, kā vienīgā atlīdzība tēvam ir bijusi, pa apbūvēšanas laiku atlaistā rente, par viņa rīcībā un izmantošanā nodoto muižas zemi.

Tāda atlīdzība par visu ēku uzcelšanu un saimniecības no jauna iekārtošanu, arī tanīs laikos bija smieklīgi maza.

Tēvam dotais barona solījums: "Kad tu, Siliņ, reiz visas tās ēkas būsi uzcēlis un pabeidzis visu to saimniecību iekārtot, tad tās mājas es tev pārdošu par dzimtu", viņam bija devis lielas cerības uz sava kaktiņa un sava zemes stūrīša iegūšanu.

Tā viņā bija radusies milzīga centība un spars, ar kādu, viņš pie šī lielā darba bija ķēries.

Tēvs tanī pašā laikā izpildīdams arī muižas mežsarga vietu, bija centies "savās" ēkās ieguldīt vislabāko būvmateriālu.

Kad viss lielais celtniecības darbs bijis jau paveikts, tad kādā ļoti sausā vasarā plašos apmēros deguši muižas meži. Dzēsdams mežu ugunsgrēkus, tēvs ļoti pārpūlējies, saslimis un palicis uz gultas.

Mūsu jaunā dzīvojamā māja atradās pašā Pļaviņu
- Vietalvas lielceļa malā.

Pavasari, kad tēvs arvien vēl slimojis, Lielajā
Piektdienā mūsu mājām gaŗām gājis paunu žīds, ku-
ŗam nikni uzbrukuši abi mūsu mājas suņi. Žīds no su-
ņiem gaiņādamies, paķēris kādu ledainu sniega piku un
sviedis ar to viņiem, bet cietā pika netrāpījusi vis su-
ņiem, bet ielidojusi caur logu istabā un nokritusi pie
tēva gultas, kuŗā viņš tad gulējis ļoti slims, pie mir-
šanas.

Kad tēvs bija jau miris, tad dažus gadus vēlāk
nomira arī gados vēl jaunais Vietalvas barons.

Līdz ar baronu kapā aizgāja arī manam tēvam do-
tais viņa solījums.

Savas mazgadības dēļ, es mātei palīdzēt neko vēl
nevarēju. Ar saimniekošanu viņai vienai gāja ļoti grūti.

Vienu gadu viņai saimniekot palīdzēja tās brālis
Jēkabs. Kad viņš tālāk tai palīdzēt vairs nevarēja, tad
saimnieciskie apstākļi viņu spieda apprecēties otrreiz.

Ar saimniekošanu tur visai labi neveicās arī ma-
nam jaunajam patēvam Jaunzaram. Viņš pēdīgi izpārde-
va savu inventāru, nopirka Gostiņos mazu zemes gaba-
liņu un tur uzcēla savu mājiņu.

Patēvs, strādādams mūrnieka darbu, tur nodzīvo-
ja līdz sava mūža galam.

Savās "tēva mājās" es nodzīvoju līdz trīspadsmi-
tam sava mūža gadam.

Nekādu saulainu bērības dienu atmiņu no turie-
nes man nav, kaut mājas gan atradās ļoti jaukā Juču
kalna dienvidu piegāzē. Ziemeļu pusē bija lielām, skais-

tām priedēm apaudzis kalns. Tur tad arī ir manas bēr-
nības lielā un bagātīgā visādu atmiņu krātuve.

Mājas pagalma malā gan netrūka arī skaistu smil-
tiņu, kur rušināties, bet dziļi sirdī vienmēr izjutu un
izpratu, ka mana īstā bērības "saulīte" bija līdz ar
manu tēvu apglabāta Vietalvas kapu kalniņā.

Tēva māsa, asaras slaucīdama, bieži vien uz ma-
ni sacīja: "Kārlīt, ja tavš tēvs būtu vēl dzīvs, tad visa
tava dzīve tagad būtu daudz citādāka."

Es augu vientulībā. Ne mūsu mājās, ne arī kai-
miņos neviena cita bērna manos gados tad nebija.

Mans lielākais un vislabākais draugs tad bija tē-
va medību suns Troika, melns ar brūnām kājām un brū-
niem plankumiem uz acīm un uz purna.

Īsās ziemas dienas pagāja nemanot ar viņu liela-
jā istabā uz grīdas visādi nodarbojoties. Bet drīzi vien
pienāca arī šiem priekiem gals. Mans draugs no liela
vecuma bija palicis miegains un kurls. Kādā agrā pava-
sara rītā mātes brālis man nezinot un nemanot bija vi-
ņu aizvedis uz priežu kalnu un nošāvis. Man ar to at-
kal uzvēlās jauns un liels bēdu vilnis. Par savu zudu-
šo draugu ilgi skumu un to apraudāju. Katru dienu gā-
ju viņa kapu apraudzīt.

Mana lielā vientulība izbeidzās, kad māte otrreiz
apprecējās un viņai piedzima manas pusmāsas Matilde
un Lilija, ar kuņģam sadzīvoju diezgan labi un godīgi.

Ar Matildi reiz atgadījās kāda nelaime. Mājas tu-
vumā, kādā avoksnainā vietā bija zemē ierakta tukša
silķu muca akas ūdens krājumu papildināšanai. Ūdens
tur tik strauji pieplūda, ka gandrīz nekad to tukšu iz-
smelt nevarēja.

Kādā vasaras pievakarē Matilde bija nozudusi. Mā-

te man lika iet viņu sameklēt, bet es nekur viņu nevarēju atrast. Kad piegāju pie zemē ieraktās mucas, ieraudzīju tur virs ūdens peldam Matildes kurpītes. Aizsteidzos pie mātes un pastāstīju viņai, ka Matilde savas kurpītes ir iemetusi ūdenī, bet pašu es viņu nekur nevaru atrast. Kad māte aizgāja pie zemē ieraktās mucas, pieliecās, lai izņemtu kurpītes no ūdens, tad līdz ar kurpītēm no ūdens mucas iznāca arī Matilde pati. Viņa uz galvas tur bija iekritusi.

Kad no ūdens viņa bija izvilкта, tad nolika uz palaga un diviem saņemot palagu aiz stūriem, tie ilgāku laiku viņu vilāja uz vienu un otru pusi, kamēr meitene atdzīvojās.

Ar māsām rotalājoties, nemanot bija pienācis tas laiks, kad man bija jāuzsāk savas ganu gaitas.

Ganu dzīve, no vienas puses ņemot, bija diezgan interesanta un patīkama, bet no otras puses, tā bija grūta un nepatīkama, kad vasaras rītos agri līdz ar saules lēktu bija jāceļas.

Kad māte no rītiem piecēlusies gāja uz kūti govīs slaukt, paraustīja mani aiz kājas, "Kārli, celies un gērbies." Kad māte govīs bija jau izslaukusī un izlaidusi ganu ceļā, tad es bieži vien gulēju vēl saldā miegā. Pie otrās modināšanas viņai rokā bija arī ganu rīkste.

Ganu ceļš gāja vairāk kā versti pa mežu vien. Īsta ganu ceļa tur nemaz nebija - bija vienīgi lopiņu pašu iemītas taciņas gar mežainā kalna malu.

Ganības robežojās ar kaimiņu ganībām un mežu. Visādās ganu zēnu nerātībās, satiekoties ar kaimiņu ganu zēniem, tad varēja izskoloties diezgan labi. Šaujamos ieročus visus izgatavojām paši. Mājās sameklējām kādas caurulītes priekš stobriem. Vienā galā iedzinām koka pulķi, sālā, pie pulķa gala ievīlējām mazu

caurumiņu, pietaisijām rokturi un šaujamaiss ierocis bija gatavs.

Stobru pielādējām ar pulveri un skrotīm, uz ievīlētā caurumiņa uzlikām no sērkokciņa noņemto galviņu, un tad ar aizdegtu sērkokciņu likām tai uguni klāt. Visi šaujamaiss ieroči mums darbojās lieliski. Bet kas gan tie būtu par ganu zēniem, ja tie nevarētu izdomāt arī kaut ko vēl labāku.

Nolēmām iztaisīt kādu sevišķi lielu blikšķi. No visiem saviem šaujamiem rīkiem izmeklējām to vislielāko, iebērām tanī daudz lielāku pulvera porciju, kā citām reizēm. Bet ar tādu "lielgabalu" vienam pašam rīkojoties bija nedroši. Norunājām, ka šaujamaiss ieroča spalū rokā turēšu es un draugs ar sērkokciņu liks tam uguni klāt. Es aizstājos aiz paresna bērza, bet ieroci turēju bērzam otrā pusē. Kad draugs pielika uguni, notika liels sprādziens. Manā rokā bija palicis vienīgi šaujamaiss ieroča rokturis, stobrs bija sašķīdis un aizlidojis uz visām debesu pusēm. Draugam uz acu kaula asiņoja liela rēta, kur bija ķērusi kāda no saplīsušā stobra šķembām. Mājiniekiem tika ieklārēts, ka nelai-me atgadījusies govīm pakal skrienot, kad pastala aizķērusies aiz kāda koka zara un piere atsitusies pret celma kanti.

Draugam rēta uz acu kaula palika piemiņai uz visu mūžu.

Ziemas prieki iesākās, kad bija sasniegusi jau pabieza sniega kārtā. Pie mūsu mājām bija liela, visāda stāvuma un lieluma kalnu izvēle, no kuŗiem bija lieliska laišanās ar ragutiņām. Bet uz lielceļa pa iebrauktām ragavu sliedēm diezgan labi no kalna uz leju gāja, arī ar pie vienas kājas piesietu skalū.

Kas gan nekaitētu visas ziemas dienas tā pavadīt vienos priekos, ja pasaulē nebūtu tādas grāmatas, ko sauc par ābeci.

Reiz māte no miestiņa pārveda mājā skaistu, bilžainu grāmatu, ar lielu sarkanu gaili uz vāka. Sameklēja kādu tievu, garu kauliņu, kuŗam vienu galu notaisīja smailu, bet otrā, resnākajā galā izurba caurumiņu, ievēra resnu diegu un piesēja to pie ābece vāka.

Tāds bija manu lielo bēdu dienu iesākums.

Burtu iesēdināšana galvā bija diezgan pagrūta lieta. Acīm un domām bieži vien caur logu apkārt klīstot, asaras sāka birt uz jaunās ābece. Daži asarās visvairāk izmērcētie un ar irbuli vairāk piebakstītie burti no grāmatas pavisam pazuda.

Mātes brālis Reinis, kuŗš tolaik pie mums dzīvoja, bija ļoti bargs skolotājs.

Kad grūtais ābece darbs reiz tomēr bija paveikts, tad vajadzēja sākt no galvas mācīties baušļus un citus galvas gabalus, arī garīgu dziesmu pantiņus. Kad arī tas darbs reiz bija paveikts, tad kādā dienā no pagasta pienāca paziņojums, ka Ozoliņu mājās, noteiktā dienā un stundā ieradīšoties mācītājs Doebners uz bērnu pārklaušināšanu.

Patēvs aizveda tur arī mani. Satiekoties ar mācītāju, vispirms vajadzēja viņam roku pabučot. Tanīs laikos arī pieaugušie, kad satikās ar mācītājiem un baroniem, tad darīja tāpat. Kad visu, ko mācītājs man prasīja, drebēdams biju kaut kā noskaitījis, tad viņš pēdīgi ar roku noglaudīja man galvu un teica: "Labi, mans bērns, labi". Iedeva man arī kādu lapiņu, uz kuŗas bija attēlots krusts un biķeris, apakšā arī kāds bībeles pantiņš.

Deviņu gadu vecumā sāku iet Vietalvas pagastskolā. Skola atradās apmēram desmit verstu attālumā no mājām. Visu nedēļu bija jādzīvo skolā. Sestdienās no mājām atbrauca pakal, un pirmdienās aizveda atkal atpakaļ.

Pārtika no mājām bija jāņem līdzī visai nedēļai. Rudenī, kad uz skolu veda pirmo reizi, tad līdzī bija jāņem arī pašam sava gulta ar salmu maisu un gultas drēbēm, arī kāda lādīte pārtikas uzglabāšanai, divielis, ziepes un koka ķipītis priekš nomazgāšanās.

Skola un pagasta valde atradās zem viena jumta, palielā divstāvu mūra ēkā. Apakšstāvā atradās pagastvaldes telpas, bibliotēka, skolotāju dzīvokļi, apkopēja istaba un cietums.

Viss otrais stāvs bija aizņemts ar skolas telpām - klasēm, guļamistabām, un skolnieku virtuvi. Bēniņos bija izbūvēta ēdamistaba, liela un plaša, bet neapkurināta telpa. Aukstā laikā viss ēdamais tur sasala. Ēdamīstabai visapkārt gar sienām bija novietoti gaŗi soli, uz kuŗiem pārtikas lādītes tika novietotas cieši viena pie otras, - gar labo pusi zēniem, gar kreiso meitenēm. Vidū divas gaŗu galdu rindas. Ēdamreizēs katrs savu ēdamo pārvietoja no lādītēm uz galdiem, pie kuŗiem kājās stāvēdami tad ieturēja savu, bieži vien, pilnīgi savu sasalušo maltīti.

Liels, ovāls, vannas veidīgs koka trauks ar dzeŗamo ūdeni bija novietots otrā stāva trepu telpā. Dzeŗšanai tika lietoti divi palieli koka ķipīši. Gandrīz visu ziemu dzeŗamais ūdens tur stāvēja pārsalis ar pabiezu ledus kārtu. Ledu ar ķipīšiem vispirms vajadzēja iedauzīt, lai varētu pietikt pie ūdens. Slāpju dzesēšanai gan vairāk tika lietoti ledus gabaliņi, nekā ūdens.

Priekš mazgāšanās no mājām līdzī paņemtie koka

ķipīši glabājās pie galvenās apakšstāva ieejas, koridora kaktā.

Ūdeni dzeršanai un priekš mazgāšanās skolas apkalpotājs pieveda ar mucu no tuvējā ezeriņa. Visu ziemu muca ar ūdeni stāvēja skolas pagalmā. Stiprā ziemas salā tā bija apledojusi, ka rītos ļoti grūti nācās no tās dabūt ūdeni priekš mazgāšanās.

Skola katru rudeni sākās 1. oktobrī. Tanī pašā dienā pie skolas tika noturēts arī plašs gada tirgus.

Kad skolotājs jaunpienākušos skolniekus bija pārbaudījis lasīšanā un citās zināšanās, kad pārtikas lādītes ēdamistabā bija novietotas, gultas guļamistabā novietotas un uzpostas, tad pārējo laiku tanī dienā bija atļauts pa tirgu paklejt.

Pievakarē, ja kādam patikās, varēja likties arī uz naudas pelnīšanu. Lopu uzpircēji, kad bija tos jau sapirkuši lielākā daudzumā, tad viņiem vajadzēja kas palīdz no tirgus tos aizdzīt. Tādā peļņā arī es nopelnīju 10 kapeikas. Tā bija liela nauda.

Vietalvas pagastskolā gāja ļoti maz tādu skolnieku, kuŗi katru vakaru uz mājām gāja.

Tiem, kas visu nedēļu skolā dzīvoja, rītos, skolas gaitu sākumā, visnepatīkamākā bija mazgāšanās ar ledainu ūdeni skolas pagalmā. Kad lielajā ķipīšu kaudzē laimējās atrast savējo, vajadzēja stāties rindā pie mucas pēc ūdens. Pēc tam ķipi ar ūdeni nolika turpat kautkur zemē uz sniega. Nomazgājušies nosviedām atkal ķipīšus koridora kaktā un drebinādamies skrējām atkal atpakaļ uz skolas telpām. Izņēmums bija vienīgi pie sevišķi zemas ziemas temperatūras, kad nomazgāties atļāva pagasta valdes uzgaidāmajās telpās.

Stundas sākās ar rīta lūgšanu. Dziesmas skolotājs pavadīja uz ērgelēm. Pusdienas brīvlaiks bija viena stunda. Pēcpusdienas stundām beidzoties bija vēl otra stunda brīvlaika.

Pēc tam sākās mācību sagatavošana nākošai dienai.

Mācību stundas visām klasēm bija kopējas. Skolotājs pa mācību laiku uzturējās turpat klasē. Viņš mēdza nosēsties tādā vietā, no kuŗas visus varēja labi pārredzēt. Parasti viņš gan tad lasīja kādu grāmatu, bet ar vienu aci tomēr novēroja arī, ko kuŗais dara. Kas nopietni nemācījās, tie nākošajā dienā tika pirmie izsaukti. Visi, kuŗi nemācījās, sarunājās, jeb klusībā darīja kādus nedarbus, tika atzīmēti. Otrā dienā visiem, kas nemācēja, bija jāpaliek pēc stundām un jāiemācās. Par sliktu uzvešanos klasē bija jāstāv kaktā, jeb pie katēdres. Ja tas neko nelīdzēja, tad ziņoja vecākiem, lai kāds no tiem ierodas skolā pie skolotāja uz pārrunām. Ja arī tas vēl nelīdzēja, tad izslēdza no skolas. Disciplīna bija ļoti stingra.

Skolas mācībās biju starp vidējiem. Tās mācības, kas man patika, kā rēķināšana, rakstīšana, un latviešu valoda, ar tām veicās diezgan labi. Visgrūtāk gāja ar bībeles stāstiem un garīgo dziesmu pantiņu iemācīšanos no galvas. Nevarēju saprast, kāpēc dziesmas jāmācās no galvas, ja baznīcā visi dzied no dziesmu grāmatām.

Vissmagākā lieta bija krievu valoda un lielās "matuškas" vēsture krievu valodā. Uzvešanās ziņā skaitījos gandrīz pie priekšzīmīgajiem, izņemot vienu vienīgu negadījumu.

No mana klases biedra G., kuŗam man blakus bija jāsēž, arvien bija izjūtams kāds savāds aromāts. Reiz kādā pusdienas brīvlaikā mēs trīs zēni, kuŗiem

vistuvāk viņam bija jāsež, nolēmām noskaidrot smaržas cēloņus. Nostiepām viņu uz skolas sola, divi turējām un trešais izdarīja revīziju. Protams, tāds notikums skolas dzīvē nevarēja palikt bez plašākas ievēribas un liela trokšņa. Salasījās liels bars zēnu, palūrēja arī dažas meitenes. Skolotājs savā dzīvoklī, apakšstāvā, izdzirdis lielo traci, nāca skatīties, kas te notiek. Mēs visi trīs tad smagi iekritām, dabūjām nostāvēt vienu stundu kaktā. Bet pa visu mūsu soda izciešanas laiku skolotājs nevarēja savaldīt klasi no smiešanās un sačukstēšanās.

Vēlāk izrādījās, ka iemeslu nebijām meklējuši istā vietā. Visas tās nelaimes cēlonis bija zēna sasvi-
dušās kājas.

Kādā sestdienas pēcpusdienā, kad skolniekus atlaida uz mājām, izrādījās, ka ļoti daudz bija tādu, kuriem neviens no mājām pēc tiem nebija atbraucis. Devāmies ceļā kājām, katrs uz savu māju pusi. Man iznāca iet kopā lielākā pulciņā, kurā bija arī mūsu G. Iedami visi kopā nolēmām, ka viņu pa ceļu iet nevar laist - lai nesabojā gaisu.

Kad bijām nonākuši pie kāda lielāka meža, tadie-
dzinām viņu kokos. Pa mežu bez ceļa viņam iznāca tad noiet lielu gabalu.

Mājās pārnācis viņš par mums bija sūdzējies tēvam. Viņa tēvs bija atkal savukārt sūdzējies mūsu skolotājam. Toreiz mums tomēr palaimējās tikt cauri vie-
nīgi ar rājienu un brīdinājumu.

Skolā, kur tik daudz skolniekiem bija jādzīvo kopā vienās telpās, nevarēja izpalikt arī paskološanās visādās nerātnībās. Elektrisko gaismu toreiz vēl nepazi-
na. Ar petrolejas lampām skola bija vāji apgaismota. Dažreiz zēni pa pakrēslu mēdza ielavīties arī meiteņu

guļamistabā. Atgadījās visādi trači.

Mūsu skolā viena no visnepatīkamākajām problēmām bija, ja nakts melnumā un ziemas salā vajadzība spieda pa neapgaismotām trepēm kāpt lejā un pa sniegu brist līdz skolas apkopēja kūts pakalā, kur bija iekārtotas skolas labierīcības; vienā galā zēniem, otrā meitenēm.

Skolā bija arī kāda telpa, kuŗa bija domāta, kā skolnieku virtuve, bet izskatījās pēc gaļas žāvētavas. Tur katrs, kas vēlējās, brīvlaikā varēja sev uzvārīt tēju, vai pagatavot kādu siltu ēdamo.

Toreiz lauku dzīvē katram savu smago dzīves nastu nesot, nekad un nekur neredzēju tik daudz īgnas, drūmas, ļaunuma un naida nospiestas sejas, kā vēlāk "brīvības cīņās" izkaŗotajā sarkanajā paradizē.

Katrā lauku sētā ļaudis čakli kustējās. Ziemā brauca mežā, savām vajadzībām un arī peļņā. Sievietes mājās apkopa lopus un nodarija arī dažādus citus mājas darbus.

Vakaros pie skalu uguns vīrieši laboja dažādus darba rīkus un taisīja arī jaunus, zirgu aizjūgus, arkļus, ecēžas, ratus un ragavas. Sievietes vērpa, adīja, lāpīja un šuva.

Visur skanēja jautras valodas un arī dziesmas.

Mūsu mājā gan bija tad iegādāta jau arī petrolejas lampa, ar baltu kupolu, bet to aizdedzināja tikai sestdienas un svētdienas vakaros, kad rokā paņēma arī kādu no grāmatām, kuŗas bija ar ādu apvilktos koka vākos iesietas un ar misiņa sprādzēm aizsprādzējamas. Lukturi ar mazu lampiņu aizdedzināja, kad gāja uz kūti lopiņus apkopt, vai apraudzīt.

Svētdienas rītos, pirms brokastīm, tika noskaitītas lūgšanas, no sprediķu grāmatas visiem priekšā lasīja sprediķi un dziedāja arī garīgas dziesmas.

Arī skolas gaitas katru rītu tika uzsāktas un vakarā nobeigtas ar dziesmām un ar lūgšanām.

Katru sestdienu skolā tika noturēta arī Bībeles stunda, kad visiem skolniekiem pēc kārtas bija jānolasa pa Bībeles pantiņam.

Lielajā Lūdzamā dienā visiem skolniekiem bija jāiet baznīcā, kur dievkalpojumu tad noturēja mūsu skolotājs, jo mācītājs Vietalvā nedzīvoja.

Vietalvas pagasta skolu nobeidzu 1898. gada aprīlī.

Tanī pašā pavasarī no manām "tēva mājām" mēs pārcēlāmies uz dzīvi Gostiņos, kur mans patēvs bija uzcēlis sev nelielu koka mājiņu.

Jaunajā dzīves vietā darba priekš manis nebija nekāda. Māte bija reiz sarunājusi mani par ganu pie manas krustmātes Pļaviņu pagasta Siljučos. Vasara tur pagāja mierīgi, bez kādiem sevišķiem piedzīvojumiem.

Rudenī, kad no savām ganu gaitām biju atkal atgriezies patēva mājā, tad uzsāku iet Pļaviņu 4 kl. pareizticīgo draudzes skolā, kur mani uzņēma ceturtajā klasē.

Vispirms tur bija man jāiemācās krievu valodā pareizticīgo rīta dievkalpojuma noturēšana, jo visiem ceturtais klases zēniem pēc kārtas, katram savu rītu vajadzēja vadīt tur diezgan sarežģīto rīta lūgšanu. Arī man tas uzdevums bija jāpilda, kaut gan biju luterānis. Domāju, ka arī man tas darbs tomēr visai slikti vis nepaveicās.

Visas mācības tur bija krievu valodā. Pēc stundām katru vakaru gāju uz mājām.

Kad arī šī ceturtā ziema skolā bija pagājusi, tad sākās liela gudrošana par manām tālākajām dzīves gaitām. Domāja māte un patēvs, tāpat aizbildņi un arī es pats, bet nevienam no mums nelaimējās neko prātīgu izdomāt.

Manu mantojuma daļu, kuŗa bija noguldīta kādā Rīgas bankā, aizbildņi neiedrošinājās izņemt un izlietot manām skolas vajadzībām. Viņi baidījās, ka es pilngadību sasniedzis, viņus varētu iesūdzēt tiesā par veltīgu naudas iztērēšanu.

Smagi izjutu tad tēva atbalsta un padoma trūkumu. Lielu skumju mākts, dziļi izjutu un izpratu, ka neviens cits mani dzīvē nevar tā ievadīt un īsto ceļu parādīt, kā to būtu varējis un pratis mans tēvs.

Stiklu fabrika Pļaviņās tad strādāja dienu un nakti, divās maiņās. Tur izgatavoja visādus stikla traukus, glāzes, burkas un pudeles.

Lielā skaitā tur nodarbināja arī pusaudžus, tādus kā es. Un tā reiz kāds darbs tur atgadījās arī priekš manis. Strādāju nakts maiņā pie glāžu pārņemšanas no glāžu pūtēja un veidotāja uz atdzesināmo krāsni. Visu nakti bija jāstaigā ar divām, trim glāzēm uz šauras koka mentītes.

Fabrikā katra maiņa tad strādāja divpadsmit stundas, nevis astoņas, kā tagad.

Visi strādnieki darbā tad valkāja koka tupeles, kuŗās gāja arī uz darbu un no darba atkal uz mājām.

Man pēc divpadsmit stundu nostaigāšanas nakts darbā, vajadzēja nostaigāt vēl trīs verstes līdz mājām. Labā laikā un pie laba ceļa pārāk lielas grūtības neizjutu, bet lietainā laikā, dubļainā ceļā, ziemas salā un sniega puteņos, reizēm pa dziļām sniega kupenām koka tupelēs brienot, nebija vis nekāds vieglais gājiens.

Kādā jaukā pavasara dienā pie mūsu mājas Gostiņos pieturēja grezns divjūgs. Spodrajā kariatē uz bukas sēdēja lepni uzcirties Veckalsnavas muižas kučieris. Viņš nupat kā bija aizvedis muižas īpašnieku baronu fon Brimmeru uz Pļaviņu staciju. Atpakal braucot, viņam bija uzdots pa ceļam sameklēt kādu zēnu, kas nākošajā vasarā gribētu strādāt pie muižas dārznieka. Strādādams tur varēšot izmācīties arī par dārznieku. Pie muižas koptgalda būšot labi paēdis un nopelnīšot par visu vasaru vēl arī 30 rubļus skaidrā naudā.

Mātei aprunājoties ar patēvu un aizbildņiem, visi vienbalsīgi nolēma, ka man jāmacās par dārznieku. Dzīvē ar to varot diezgan tālu tikt.

Pēc dažām dienām patēvs ar savu zirgu mani aizveda uz apm. 30 verstes attālo Veckalsnavu, kur tad uzsāku pierast pie dārza darbiem.

MUIŽU DZĪVĒ

Veckalsnavas muiža bija liela un bagāta, ar milzīgu zemes platību un daudzām, dažādām ēkām, no kurām ievērojamākās bija muižas pils, doktorāts ar aptieku, ūdens dzirnavas, baznīca un krogs.

Visa muižas dārzsaimniecība sastāvēja no plaša augļu un sakņu dārza, divām siltumnīcām, lecekļiem un plašiem puķu apstādījumiem ap muižas pili.

Dārznieks bija gados jau pavecs vīrs, atraitnis. Viņš apdzīvoja atsevišķu dārza māju kopā ar savām divām meitām, no kurām viena jau bija precību gados, otra pusaudze. Latviski viņš runāja kādā grūti saprotamā izloksnē, burtu o viņš izrunāja kā u, burtu e kā i.

Starp muižas ļaudīm par viņu pastāvīgi cirkulēja dažādi anekdotiski nostāsti.

Kādu gadu atpakaļ pie viņa strādājis kāds jauns, dūšīgs puisis, vārdā Pēteris. Reiz dārznieks viņu pasaucis pie kādiem augļu kociņiem un norādīdams uz tiem, teicis: "Pīter, aprūc šītūs kūciņus" un pats aizgājis prom. Protams, ko Pēterim liek, to viņš arī dara - iet apkārt ap kociņiem un rūc. Dārznieks vēlāk ieraudzījis, ka Pēteris rūkdams iet apkārt kociņiem, uzkliedzis: "Vaga rokt, ne rūkt".

Pie siltumnīcām no liepiņām dzīvžoga veidā bija izstādīts trīsstūris, kur vasarā novietoja no siltumnīcām iznestos augus.

Liepiņas bija izauguša jau ap 15 pēdu gaļumā. Reiz dārznieks lika man tās ar dzīvžoga šķērēm apcirpt. Viņš pats no laktām bija uztaisījis jaunas trepes

un tām klāt no divām gaŗām laktām bija pietaisījis arī atbalsta kājas. Trepes bija tik nemākulīgi taisītas, ka tās pašas vien uz savām kājām knapi spēja noturēties. Veltīgi es visādi izmēģinājos uz viņam nostāties, lai varētu padarīt man uzdoto darbu. Nekas cits neatlika, kā atzīties dārzniekam savā nevarēšanā. Viņš uz mani par to ļoti dusmojās - es esot liels nejēga, neprotot nekā strādāt. Lika man trepes pieturēt un kāpa pats pa tām augšā, lai padarītu to darbu, ko bija uzdevis man. Trepes gan turēju ar visu savu spēku, bet dārznieks tomēr ar visām trepēm iegāzās liepiņās. Viņš uz mani tad sāka neganti kliegt, jo bija iedomājies, ka es viņu tišām apgāzis. Muižas ļaudīm atkal bija par ko smieties.

Kādreiz vasarā dārznieka jaunākā meita gar lecekļiem basām kājām staigādama, uz kāda stikla bija pārdūrusi kāju. Meitene kļiedza nelabā balsī, viņa palet vairs nevarot nemaz. Līdz doktorātam bija apmēram pusverste. Viņa bija par lielu, lai to paņemtu klēpī un tur aiznestu, bet dārzniekam zirgu meklēt arī negribējās. Pēdīgi viņš to iesēdināja ķerrā un ritenim stipri čikstot, viņš pats to aizstūma uz doktorātu. Kājas pārdūrumš nelikās tāds, ka meitene pati nebūtu spējīga aiziet līdz doktorātam. Bet muižas dzīve atkal ar vienu amizierīgu notikumu bija palikusi bagātāka.

Visi muižas melnā darba ļaudis, izņemot precētos gada kalpus, ēda pie viena muižas galda. Virtuve un ēdamistaba atradās vienā lielā kopīgā telpā zem pils, pagrabā, ar ļoti biezām mūŗa sienām un velvētiem griestiem. Vienā kaktā bija novietots gaŗš saimes kopējais ēdamgalds. Galdam gar abām malām bija novietoti divi gaŗi koka soli. Neviena ēdamreize neizpalika bez diviem koka putras kubuliņiem uz galda. Vienā gal-

da galā sēdēja vīrieši, otrā sievietes. Putru katrs strēba ar savu koka karoti tieši no putras kubuliņiem.

Maizi cepa reizi nedēļā un to katram priekš visas nedēļas izdeva uz reizi; vīriešiem 16 mārciņas un sievietēm 14 mārciņas. Šo maizes devu katram vajadzēja uzglabāt savā dzīvojamā telpā.

Visas savas 16 mārciņas maizes nedēļā es patērēt nevarēju, apmēram pusi no tās aiznesu katru nedēļu uz Stūra krogu pārdot.

Galvas produkti galdā parādījās ļoti reti un trūcīgi.

Ēdamreizēs, kad saime visa salasījās kopā, tad tika pārrunāti arī visi jaunākie notikumi muižas dzīvē. Notika arī visādas aprunāšanas.

Es biju no visiem tur gados visjaunākais un arī pēc auguma vismazākais. Lielie mani bieži vien sakūdīja pazoboties par dažām lopu kopējām. Reiz tas nāca tik tālu, ka viena no meitām mani nogrāba aiz matiem un krietni vien pamīcija. Daži teica, ka gribējusi mani pat zem brunčiem pabāzt. Vēlāk, kad man uz kakla uzauga liels augonis, bet galvu vajadzēja šķībi nēsāt vēl ilgi arī pēc tam, kad augonis no kakla bija jau pazudis, tad saime arvien vēl smējās, ka augoni man esot pielaidusi meita zem brunčiem bāzdama.

Muižas īpašniekam Brimmeram bija kupla ģimene, trīs pieauguši dēli un trīs meitas. Dzīļi tur bija iesakņojusies paraša, ka kungus satiekot, jānoņem cepure un tad visiem pēc kārtas jānobrauc roka. Reti gan atgadījās kungus satikt ar kailām rokām, jo viņi pat vasarā valkāja cimdus. Kas zin, vai arī tas tā nebija ar gudru ziņu, ja kādam rokas bučotājam tāds netīrāks deguns, lai nevar to noslaucīt pie kunga kailās rokas.

Svētdienas rītos vecais barons pils zālē priekš visiem muižas ļaudīm noturēja dievkalpojumu. Lasīja no

sprediķu grāmatas un skaitīja lūgšanas. Dziesmas kāda no freilenēm pavadīja uz harmonijas.

Dārza darbos man vēl nepieradušam gāja diezgan pagrūti. Visu gaŗo vasaras dienu bija stingri jāstrādā, kaut gan darbs visai smags nebija.

Muižas augļu dārzam viens gals aizstiepās līdz pat krogam. Krodziniekam nebija neviena augļu kociņa. Bet viņam gan bija trīs zēni, ar kuriem biju sadraudzējies krogā maizi pārdodams.

Reiz pie kroga augļu dārzā, kad es tur salasīju kritušos augļus, pie dārza sētas pienāca mani visi trīs draugi. Es pāri sētai pārsviedu viņiem dažus kritušos ābolus. Pa ceļu braukdami, no lielāka attāluma, to bija novērojuši mūsu lielkungi. Par tādu nedarbu viņi bija pastāstījuši arī dārzniekam. Cauri tomēr tiku vienīgi ar rājienu un lielām bailēm.

Muižas gaitās vasara pagāja ātri.

Vēlā rudenī, kad visu muižas darba ļaužu ilgi gaidītais gada tirgus pie Stūra kroga bija noturēts, tad bija pienākusi arī tā diena, kad no Veckalsnavas man atkal bija jāšķiras.

Sasēju savas mantiņas nastiņā, pārsviedu plecam pāri uz muguras un ar visu savu vasaras peļņu - 30 rubļiem kabatā, pacilātā gara stāvoklī soļoju atkal atpakaļ uz savu patēva māju Gostiņos.

Kad no pirmajiem soļiem muižas gaitās biju mazliet elpu atvilcis, tad visi mani tuvinieki vienbalsīgi nolēma, ka mācīšanās par dārznieku man jāturpina.

Drīz vien arī noskaidrojās, ka tāds pats dārza puisis pašreiz ir vajadzīgs arī Vietalvas muižā, kur mans skolas biedrs Lasis to darbu tur jau strādāja.

Mani tur pieņēma par mācekli uz diviem gadiem ar algu 40 rubļi gadā.

Muižas dzīve tur iesākās atkal no jauna. Vietalvas "muižas gaiss" bija daudz citādāks, nekā Veckalsnavā.

Kopgalds bija iekārtots citādāk. Maize bez svara, ēd cik gribi. Uz saimes galda nekad neparādījās arī neviens putras kubuls. To vietā tur bija lielas, glītas māla bļodas. Visi ēda no atsevišķām, mazākām bļodiņām. Pārtikas līdzekļi bija daudz vispusīgāki. Vairāk gaļas. Kādā ziemā, kad nošāva septiņus briežus, tad gaļu varēja ēst maizes vietā, un pie tam vēl pagatavotu ļoti garšīgā veidā.

Muižas īpašnieks barons Pālens bija jauns vēl gados, neprecējies, ļoti miermīlīgs un patikams cilvēks. Pili dzīvoja vēl arī viņa māte, atraitne, kāds pavecs radnieks un radniece.

Arī rokas bučošana tur nebija nekāda lielā problēma, vairāk par vienu kungu uz reizi tur gandrīz nekad nevarēja satikt, un ja roka palika nebučota, par to arī nekas nedraudēja.

Muižas dārznieks, Jēkabsons bija vēl jauns un neprecējies. Visi dārza darbi tur gāja tekoši un bez sarežģījumiem.

Vasarā mums abiem ar draugu bieži vien iznāca strādāt arī kapsētā, pie kungu kapu apkopšanas. Pa brīvo laiku kopām arī citus kapus par sevišķu atlīdzību. Es savā brīvlaikā gan centos vispirms apkopt sava paša tēva un citu tuvinieku kapus.

Vietalvieši savu tuvinieku kapu apkopšanas un izdaiļošanas mākslā starp citiem lauku novadiem ieņēma sevišķi izcilu vietu. Viņi tad, it kā uz kādu savstarpēju sacensību iedami, centās viens otru pārspēt savu tuvinieku kapu kopiņu izdaiļošanas mākslā.

Vietalvas kapos tad bija izveidojies pat īpatnējs kapu kopiņu veids - kapa galvgalis platāks un augstāks, kājgalis zemāks un šaurāks. Kapu pieminēkļi un krusti tika likti tikai kājgali.

Pa plašo pasauli klīzdams esmu redzējis daudzas un dažādas kapu kopiņas, bet tādas kā Vietalvas kapos, nekur citur pasaulē neredzēju.

Vācijā kapu kopiņas ir ļoti zemas, platuma, garuma un augstuma izmēros visas vienādas.

Amerikas kapsētās kapu kopiņu nemaz nav. Visa kapsēta ir līdzena, ar zāli apsēts un labi apkopts zāļajs.

Un kur gan vēl citur pasaulē uz laukiem ir bijuši tik lieliski kapu svētki, kā Vietalvā, ar tik ļoti kuplu apmeklētāju skaitu no tuvākās un arī ļoti tālas apkārtnes.

Neizdzēšamā atmiņā uz visu mūžu man ir palikusi tā diena, kad kopīgi ar savu jauno sieviņu bijām no Maskavas reiz ieradušies uz Vietalvas kapu svētkiem.

Mācītājs Andrievs Niedra tad noturēja kapu svētkus mūsu ģimenes kapu kuplās liepas paēnā. No dziesmu lapiņām tad pirmo reizi tika dziedāta viņa brīnišķīgā dziesma:

"Jūs dzīves jūras klusie krasti,
Tu sala plašā mūžībā."

Esmu dzirdējis sprediķojam gandrīz visus mūsu slavenākos mācītājus, bet tik dziļu iespaidu nekad un nekur ne no viena cita mācītāja neesmu izjutis.

Darba un dzīves apstākļi Vietalvas muižā bija apmierinoši. Tur netrūka nekas pat patīkamai laika pavadīšanai.

Vasarā gājām uz Vesetas upi peldēties. Gājām tur arī zivis ķert. No dzelzs stīpām gaŗā kātā uztaisī-

jām režģi, kuņā tad salikām sausu celmu malciņu, aizdedzinājām un tad nakts tumsā viens uguni nezdams, brida ar to pa upes vidu, divi ar žebērkliem gājām gar abām pusēm. Tā naktī varēja labi pārredzēt visu upes dibenu. Bieži vien palaimējās izcelt lielus lašus un līdakas. Tāpat uz savu roku gājām arī uz zaķu un ūdru medībām.

Kad pienāca rudens ar savu augļu bagātību, tad visu lielā augļu dārza ražu muižas vajadzībām vien pātērēt nebija iespējams. Pāri paliekošos augļus, sevišķi vasaras ābolus, vedām uz Gostiņiem pārdot. Šis darbs mums bija kā kāda patikama ekskursija.

Augļu pārdevējus žīdi tur mēdza apstāt lieliem bariem uz reizi, visi reizē pieprasīja, un kamēr vienam iesvērām, tikmēr citi pacentās piebāzt kabatas un aizlaisties. Tamdēļ mēs uz turieni pa vienam nekad nebraucām.

Galvenās svētdienu izpriecas bija ballītes, kuņas tika rīkotas gandrīz katru svētdienas vakaru muižas kalēja lielajā istabā. Tur uz padancošanu tad salasījās visi muižas jaunieši.

Aizgājām pa reizītei arī uz baznīcas krogu izdzert pa glāzītei portvīna.

Tā Vietalvā aizgāja tie divi gadi kā divas dienas.

Ko tālāk iesākt, par to atkal bija tā ļoti nopietni jāpadomā.

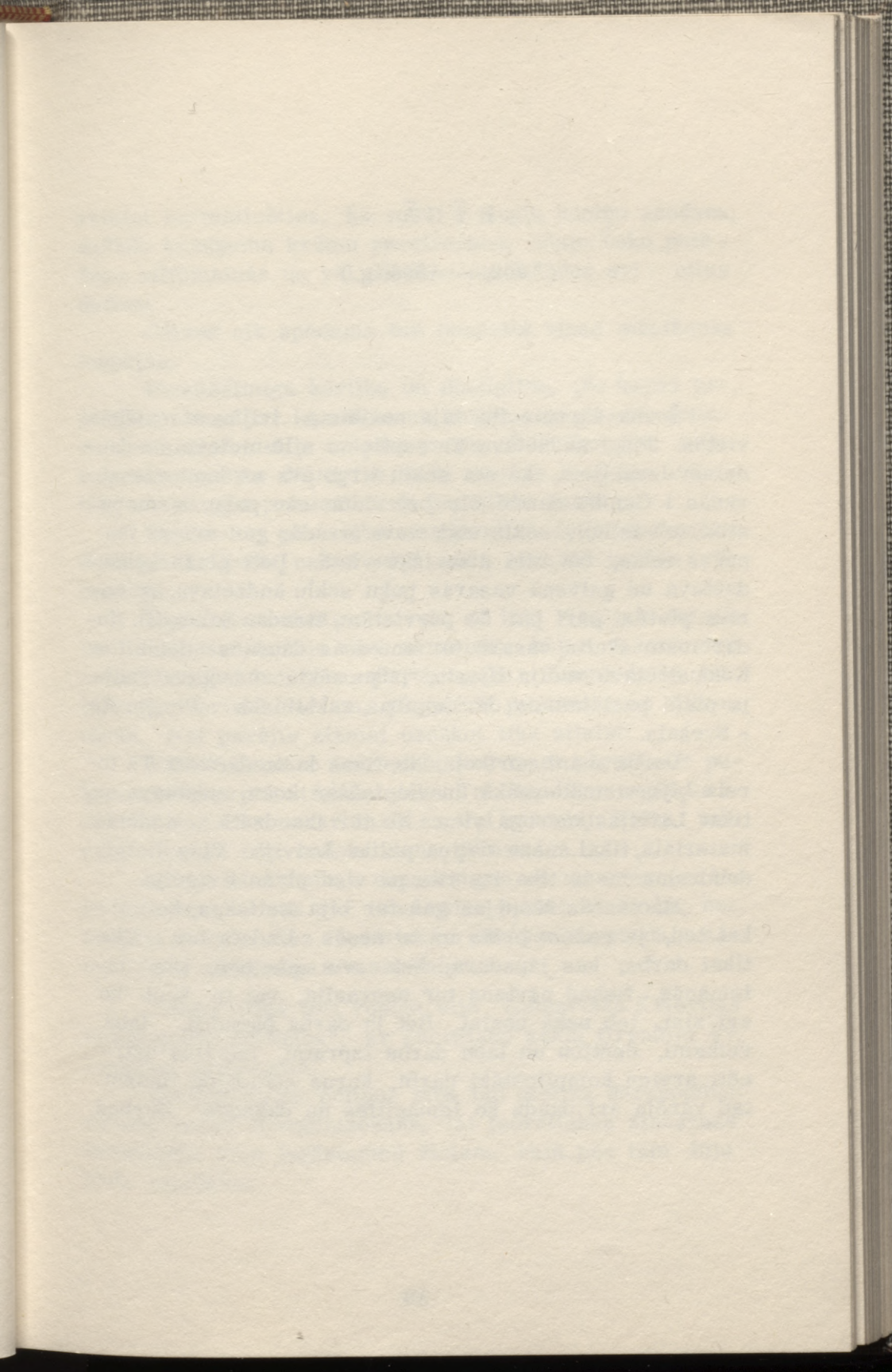
Mans darba biedrs savus divus gadus tur nokalpot pabeidza ātrāk par mani. Ar dārznieka izpalīdzību viņš bija atradis mācekļa vietu Goegingera dārzniecībā Rīgā.

Nekādas citas dārzkopības mācības iestādes Latvijā tad nebija, un nebija jau arī vēl pašas Latvijas valsts.

Beidzot reiz arī man palaimējās atrast brīvu mācekļa vietu Šocha dārzniecībā Rīgā. Tur par mācekli

uzņemos nokalpot četrus gadus, ar algu trīs rubļi nedēļā, pie brīva dzīvokļa.

Tā manā dzīvē atkal iesākās jauns darba cēliens.

R Ī G Ā

(1902. - 1906. g.)

Šocha dārzniecība bija novietota trijās atsevišķās vietās. Puķu audzētava ar septiņām siltumnīcām un daudziem lecekļiem, kā arī sēklu tirgotava un kantoris atradās I Ganību dambī 21, bet ziemciešu puķu, zemeņu stādu un lefkoju sēklu audzētava atradās gan arī uz tās pašas ielas, bet citā atsevišķā vietā. Ļoti plaša kokaudzētava un galvenā vasaras puķu sēklu audzētava, ar zemes platību pāri par 50 pūrvietām, atradās Salaspilī. Nodarbināto skaits vasarā tur sniedzās daudzus desmitus. Kokaudzētavu vadīja Ujerts, puķu sēklu audzētavu vadīja plaši pazīstamais dārzkopības rakstnieks Pengerots - Svešais.

Darbā mani norīkoja vispirms kokaudzētavā. Tā toreiz bija vismodernākā un visplašākā koku audzētava ne tikai Latvijas mērogā vien. No tur izaudzētā stādāmā materiāla, tikai maza daļiņa palika Latvijā. Viss lielais daudzums no tā tika izsūtīts pa visu plašo Krieviju.

Mācīšanās iespējas gan tur bija lieliskas, bet tikai tad, ja pašam prāts uz to nesās. Uzdots tur tika tikai darbs, kas jāpadara, bet nevis mācības, kas jāiemācās. Nekad neviens tur neprasiņa, vai tu kaut ko arī zini, jeb nekā nezini. Bet ja darbā parādīji labu veiksmi, centību un labu darba izpratni, tad tika uzticēti arvien komplicētāki darbi, kuŗus strādājot, tiešām tad varēja arī daudz ko iemācīties un dažādos darbos

krietni iepraktizēties, kā rožu un augļu kociņu acošana, dažādu krāšņuma krūmu pavairošanā, skuju koku potēšanu siltumnīcās un vēl daudzus un dažādus arī citus darbus.

Centos cik spēdams tur izmantot visas mācīšanās iespējas.

Priekšzīmīgā kārtība un disciplīna, pie kuŗas tur pieradu, man arī iepatikās un palika par mana rakstura neatņemamu daļu uz visu mūžu. Žēl tikai, ka tādu rakstura īpašību dēļ dzīvē bieži vien ir iznācis atdurties uz stingru pretestību un pat niknu naidu.

Nekārtībā, paviršībā un glēvulībā dziļi iesakņojušies jauni cilvēki nekad savā mūžā nevarēs justies īsti laimīgi.

Šocha kokaudzētavā toreiz es biju vienīgais mācekļis. Visi pārējie bija veci dārznieki, kuŗus vasarā tur nodarbināja, kā sezonas darba spēku. Ziemā darbs tur bija tikai priekš dažiem, pie stādu pavairošanas siltumnīcās, visi pārējie ziemai uznākot tika atlaisti.

Vēlā rudenī no kokaudzētavas mani pārcēla uz puķu audzētavu pie virsdārznieka Talvika. Tur septiņās siltumnīcās tika nodarbināti septiņi mācekļi. Katra mācekļa aprūpē tika nodota viena siltumnīca.

Visās dārzkopības nozarēs gan ne mazums ir tādu zināšanu, kuŗas var iemācīties praktiskā darbā, bet ar praksi vien, bez teorētiskām zināšanām, aroda prasme iznāk vienpusīga un nepilnīga.

Toreiz Rīgā ļoti rosīga bija "Ķeizariskā Krievijas Dārzkopības biedrība", ar enerģisko sēklu tirgotāju Fr. Lasmani priekšgalā.

Sevišķi lielus pūliņus viņa tad pielika dārzkopības vakara kursu noorganizēšanā, lai teorētiskās zināšanas dārzkopībā būtu iegūstamas visiem, kam pēc tām bija kāda vajadzība.

Tā radās tad pirmie dārzkopības vakara kursi, kurus pirmie mācību pasniedzēji bija augstskolas studenti N. Delle, Kalniņš un Zemturis.

Kursi tika apmeklēti vidēji, bet darbojās ar ļoti labiem panākumiem.

Ņemot vērā to lielo jauniešu skaitu, kāds tad tika nodarbināts tik daudzās lielajās Rīgas dārzniecībās, kursu apmeklētāju skaits varēja būt daudz kuplāks.

No visiem Šocha dārzniecības mācekļiem kursu apmeklētājs biju vienīgais. Kad dienas darbi dārzniecībā bija beigušies, tadursos mācījos teoriju līdz desmitiem un vienpadsmitiem vakarā.

1905/6. gada ziemā, uz pavasaŗa pusi, kad savus četrus mācekļa gadus Šocha dārzniecībā biju pabeidzis, tad gribēju vēl dažus mēnešus palikt Rīgā uz vakara kursu apmeklēšanu un to pilnīgu nobeigšanu, bet sakarā ar revolūciju un lielajiem juku laikiem visas Rīgas mācību iestādes savu darbību tad pārtrauca. Kursu pārtraukšanas dēļ, mans nodoms par kursu nobeigšanu palika nepiepildījies.

Vēlāk, kad tie atkal sāka darboties, tad es no Rīgas biju jau aizbraucis.

Mani mācekļa gadi Rīgā iekrita visnemierīgākajos revolūcijas laikos.

Tad iesākās arī krievu-japāņu karš. Krievu kara spēka vienības, gar Šocha dārzniecību maršēja uz Centrālo preču staciju, lai no turienes pa dzelzceļu dotos uz tālajiem austrumiem.

Blakus Šocha dārzniecībai lielajā Richard Pola dzelzs apstrādāšanas fabrikā strādnieki bieži bija redzami pulciņos, kaut ko noslēpumaini pārrunājam. Rītos pirms darbu uzsākšanas, pie fabrikas vārtiem dažreiz

tika noturēti arī mītiņi, kuŗos agitātori uzstājās ar skatām runām. Strādnieki pēc mītiņa reizēm gāja pie darba, bet reizēm visi aizgāja arī mājās.

Reiz kādā pirmdienas rītā Šocha dārzniecībā ieradās kāds jauns, ļoti uzstājīgs puisis ar dzelzs spieķi rokā. Viņš bez kādiem paskaidrojumiem mums stingri pavēlēja visiem atstāt darbu un sekot viņam. Mēs bijām tā nobijušies, ka aizgājām ar visi viņam līdz. Vispirms viņš mūs veda pa Dzirnavu ielu līdz Ņikolaja ielai, tad nogriezāmies pa kreisi un pēdīgi ieveda mūs Goegingera dārzniecībā. Arī tur viņš tāpat pavēlēja visiem darbus atstāt un sekot viņam.

Goegingera firmas īpašnieks pa sava kantora logu bija redzējis mūs visus dārzniecībā ieejam un pareizi bija sapratis arī tos nolūkus ar kādiem mēs tur esam ieradušies. Viņš bija piezvanījis policijai, lai tā nāk mūs pievākt.

Mūsu "biedrs" ar dzelzs spieķi, policiju bija pamānījis pirmais un pirmais tad pāri sētai arī aizlaidās.

Neapzinādamies neko ļaunu darijuši, mēs divi no Šocha mācekļiem gājām mierīgi uz vārtiem, kur policija mūs aizturēja un gribēja arestēt. Izstāstījām, ka vīrs ar spieķi arī mūs pašus no darba ar varu paņēma.

Goegingers, lai pārliecinātos vai mēs runājam patiesību, piezvanīja Šocham. Firmas īpašnieks Baers bija lūdzis mūs nekavējoši atbrīvot. Mājās mēs pārnācām ātrāk par tiem, kas ņemdami piemēru no mūsu vadātāja, bija laidušies pāri sētai viņam līdz.

Toreiz vispārīgi lielā modē bija sapulču sasaukšana un dažādu prasību uzstādīšana. Negribēdami atpalikt laika garam, savu septiņu mācekļu pilnsapulci tad sasaucām arī mēs. Vispirms pārrunājām tekošos dienas notikumus, bet kad stājāmies pie prasību uzstādīšanas,

tad gan nonācām lielās grūtībās, - nevarējām par visiem sadomāt, ko tad īsti lai prasam. Pēdīgi, lai kaut kā izklūtu no neveiklā stāvokļa, nācu ar savu priekšlikumu: Dienas darbi dārzniecībā pēc iespējas jāiekārto tā, ka tie netraucētu vakara kursu apmeklēšanu. Firmas īpašnieks tam piekrita. Sapulci varējām uzskatīt par labi izdevušos.

Līdz ar lielo sapulču drudzi bija pienākuši arī lieliskie agitācijas ziedu laiki. Agitēja ne tikai sapulcēs, proklamācijās un dažās avīzēs vien, agitēja arī tramvajos, dzelzceļa vilcienos un itin visur, kur tik vien cilvēks ar cilvēku satikās.

Ielās izkaisītās proklamācijas sākās ar saucienu: "Visu zemju proletārieši, savienojaties un cīnieties!"

Apakšā bija paraksts: "Latvijas sociāldemokrātu strādnieku partija."

Ielu demonstrācijās toreiz dziedātās "strādnieku dziesmas", mazliet pārfrazētas, arī tagad ir vēl tikpat piemērotas dziedāšanai komunistiskajā Latvijā.

Latvijas marksisti toreiz lepojās ar savām "strādnieku dziesmām", viņi tad teica, ka nevienai citai tautai pasaulē neesot tik skaistas strādnieku dziesmas, kā latviešiem.

Cara laikos latviešiem vēl ļoti maz bija tik bagātu saimnieku, kuŗi savus dēlus varēja sūtīt augstākās skolās, bet apbrīnojama gan bija šo bagāto saimniekdēlu lielā dedzība un stulbums, ar kādu daudzi no viņiem tad pārvērtās par marksisma apustuļiem. Tādu dzejnieku vien bija vesela rinda ar Raini priekšgalā.

Apbrīnojami liela politisko pelavu raža tad bija sakrājusies mūsu tautiskajā virsslānī, kuŗu marksisma vēji visu tad sapūta sarkanajā pelavniekā, kur tie ar-

vien vēl glabājas, kā lieli tautas "dārgumi", no paaudzes uz paaudzi, mūžīgi cildināmie un godājamie tautas "ģēniji".

Kad arī Latvijas zemniekus sarkanie agitatori toreiz pūlējās pārliecināt par sarkanās "paradīzes" jaukumiem un brīnumiem, tad viņi ironiski sminēja par tādiem murgiem. Sarkanās paradīzes putnus tie uzskatīja par tādiem pašiem ākstiem, kā mērnieku laikos Švaukstu. Bet no zemnieku augsti skolotajiem dēliem, lielākā daļa bija tādi, kas marksistiskajai mānīcībai tad pieķērās ar visu savu sirdi un dvēseli un rāva sev līdzī arī plašākas tautas aprindas.

Brīvības cīņu laikā, kad visa tauta centās reiz atbrīvoties no saviem apspiedējiem, zemniecība ar savu noteikti pilsonisko brīvības izpratni, cīnījās par visas tautas īstu brīvību un savas valsts neatkarību, bet viņiem tad blakus stāvošie, vairāk paskolotie marksisma apustuļi cīnījās par savu internacionālo marksistisko verdzības ideoloģiju. Arī viņi gan apgalvoja, ka cīnoties par "brīvību", bet patiesībā vārds brīvība viņiem bija tikai maska, zem kuņas tie varēja labi paslēpt savus īstos mērķus. Brīvības cīņās viņi ieņēma pat vadošo lomu.

Vai tad kāds brīnums, ka latviešu tauta brīvības vietā ir jau vairākkārtīgi pārdzīvojusi atkal jaunus posta un verdzības laikus.

Ap 1905. gadu Latvijā visiem labi redzamu vietu ieņēma divi vīri ar stingru mugurkaulu, tie bija Fr. Veinbergs ar savu "Rīgas Avīzi" un Andrievs Niedra ar savām brošūrām.

Marksisti un viņu lielais pilsonisko aprindu līdzskrējēju bars par viņiem bija ļoti sašutuši. Niknā nai-

dā tie viņiem visādi uzbruka, dēvēdami viņus par melnajiem reakcionāriem un vācu muižniecības rokas puišiem. Par Niedru tie stāstīja, ka viņš par savām brošūrām esot no vāciešiem dabūjis pat mācītāja vietu Latvijā.

Latviešu mācītāji bez vāciešu piekrišanas, tad mācītāja vietu Latvijā dabūt gan nevarēja, bet sarkanie, pret kuņiem Niedra vērsās, latviešus apdraudēja ne mazāk, kā vāciešus.

No tā laika ir pagājis jau vairāk kā pusgadu simtenis. Latviešu tauta sarkanās paradīzes jaukumus izbauda jau trešo reizi. Nebija labi zem cariskās Krievijas un vācu muižniecības virskundzības, bet zem despotiskā marksisma, ir vēl briesmīgāk.

Rūgtie piedzīvojumi ar sarkanajiem varmākām ir gan radijuši dziļu naidu pret komunistiem, bet ne pret visiem marksistiem un viņu politikas atbalstītājiem, kuņi gluži tāpat kā komunisti pamatojas uz tiem pašiem Marksa verdzības ideoloģijas pamatprincipiem. Visi tie ir vieni un tie paši vēži, tikai citā kultūrē.

Par revolūcijas sabangoto laikmetu tauta toreiz gan jūsmoja, jo tas solīja aizskatīt ienīsto vācu muižniecību un cara varas laikus, bet ja kāds tad iedroši nānās kādu vārdu iebilst arī pret sarkanās paradīzes marksistisko verdzības sistēmu, tad tas tika apzīmēts par "melno reakcionāru un vācu muižniecības rokas puisī".

Uz laukiem bija iesākusies muižu dedzināšana un mācītāju vajāšana. Baznīcās bieži vien tika traucēti dievkalpojumi. Revolūcionārās dziesmas dažreiz tika dziedātas arī uz baznīcas dziesmu meldijām. Tāda bija lielā marksistu uzvaras gājiena priekšspēle.

Ar ļoti lielu interesi vērodams tā laika lielos notikumus, centos visādi iedziļināties jaunā, "lielā mesijas" Kārļa Marksa "augstajās gudrībās".

Sameklēju visādus Marksa, Engelsa un Kautska "svētos rakstus", kuŗos iedziļinādamies un visādi tos pētīdams, tomēr nekur nevarēju viņos atrast topošās marksistiskās paradīzes, pasakainās labklājības DROŠOS PAMATUS. - Laikam par maz biju skolā gājis..

Lielajā laikmeta straumē iekļauties negribēju tāpēc, ka viņai līdzī peldēja visādi netīrumi.

Akli ticēt negribēju nekam. Savas dzīves jēgu, lai mi, patiesību un labklājību cerēju atrast, kā pats sava ceļa gājējs.

Reiz kādā vēlā vakarā no dārzkopības kursiem mājās nākot, satikos ar Šocha kancelejas darbinieku - Dolē. Kopīgi vienu ceļu iedami pārrunājām jaunākos dienas notikumus. Arī viņš bija viens no tiem, kas neticēja sociālistiskās paradīzes brīnumiem. Viņš sacīja, ka esot nākdams no kādas Zilā krusta sapulces. Zilais krusts bija kāda dziļi religioza biedrība, kuŗa galveno vērību piegriezta žūpības apkaŗošanaī. Mēs gan abi bijām atturībnieki, bet viņš tomēr ieteica arī man šīs sapulces kādreiz apmeklēt, kuŗas tika noturētas kādā zemā koka namiņā uz Stabu ielas. Kad pirmo reizi tur ierados, zāle bija jau pārpildīta. Sapulcē runāja kāds ļoti iecienīts runātājs, kuŗš ar savām lielajām runas spējām saistīja ļoti daudz klausītāju. Viņa sapulces bija vienmēr ļaužu pārpildītas. Arī manu uzmanību viņš saistīja daudz vairāk, nekā marksisma apustuļi.

Tur iepazīnos ar daudziem jauniešiem, kuŗi mani vedināja apmeklēt arī viņu "Noteikti Kristīgo Jauniešu Pulciņa" sanāksmes Skolas ielā 6. Šīs kristīgo jau-

niešu pulciņš nepiederēja ne pie vienas draudzes. Ar pašierosmi to pilnīgi patstāvīgi bija nodibinājuši daži luterticīgie jaunieši. Starp tiem nebija arī neviena studējoša teologa.

Tanī laikā marksisti grāva ne tikai lielo krievu impēriju vien, viņi grāva arī visus cilvēku morāliskās dzīves pamatus uz kā stāv visa cilvēcīgā sadzīve.

Kad sarkanie sludināja, ka Dieva nemaz nav un ticēšana Dievam ir mānīcība, tad daudzi par to sāka arī tā nopietnāk padomāt, meklēt patiesību un skaidrību Dieva lielajā Likumu Grāmatā.

Visi kristīgā jauniešu pulciņa dalībnieki bija ļoti nopietni un sirsnīgi Dievišķās Patiesības meklētāji. Visas lielās cilvēku gudrības un pārgudrības mēs tad atstājām pilnīgi pie malas. Pievērsāmies vienīgi tam, ko Dievs uz cilvēkiem ir runājis un runā vēl arvien. Savās sanāksmēs un savā ikdienišķajā dzīvē mēs tad sākām arvien skaidrāk un dziļāk izprast un izjust Dieva gribu, Viņa klātbūtni, gādību un vadību, tāpat, kā kādreiz pirmkristieši.

Kad revolūcionāri dažās lauku draudzēs ar savu varmācīgo uzstāšanos bija radījuši vispārēju satraukumu un apmulsumu, tad mēs savās bībeles stundās arī tos pārrunājām un meklējām tam visam atrast arī kādu izskaidrojumu.

Tādi kristīgo jauniešu pulciņi tad bija nodibinājušies arī citur, pat vairākās vietās arī uz laukiem. Pēdīgi viņiem nopietnu vērību bija sākuši piegriest arī daži draudžu mācītāji.

Reiz uz kādu mūsu sanāksmi Skolas ielā, neaicināts un negaidīts bija ieradies Kokneses draudzes mācītājs Hillners. Viņš izteica vēlēšanos iepazīties ar mūsu jaunatnes pulciņa darbību. Mēs viņu laipni uzņē-

mām. Bībeles stundai, kuŗu tad noturējām, viņš sekoja ar lielu interesi. Kad stunda bija beigusies, viņš izteica mums savu atzinību, pat uzslavēja un ieteica tādā pašā garā turpināt.

Vecā, mūžīgā un negrozāmā patiesība tanīs jaunetnes pulciņa sanāksmēs manī iesēdās tik dziļi, ka nekādi jaunās "patiesības" strāvojumi to nekad nav varējuši vairs izkustināt.

Jaunatnes pulciņa sanāksmēm priekš manis bija milzīgi liela reliģiski audzinoša nozīme.

Bija pienācis laiks, kad jādomā par iesvētišanos. Iesvētīties biju nodomājis savas dzimtenes draudzes - Vietalvas baznīcā. Kad runāju par to savam šefam, tas nekādus iebildumus pret to necēla, kaut arī darbs pašā lielākajā darba laikā dažas nedēļas tādēļ bija jākavē.

Vietalvas un Kalsnavas abu draudžu iesvētamo kopējai sagatavošanai pie mācītāja muižas Veckalsnavā bija uzcelts atsevišķs nams.

Mājas iekšpusē nebija nekāda telpu iedalījuma. Tā visa bija viena liela zāle, kuŗu dienā lietoja klases vajadzībām, brīvlaikā kā dzīvojamo istabu, ēdamreizēs kā ēdamistabu un naktīs kā guļamistabu.

Gulēšanai salmu maisus un gultas drēbes visi ņēma sev līdzī no mājām.

Abu draudžu iesvētamos sagatavoja reizē.

Katra draudze savus guļammaisus pa dienu novietoja atsevišķā kaktā. Mācību laikā sēdējām uz gariem koka soliem. Vakaros solus sagrūdām gar sienmaļām, un tad visa klase vienā rāvienā pārvērtās par guļamistabu. Vienā pusē vietalvieši, otrā kalsnavieši.

No sākuma gan visi sadzīvojām labi un draudzīgi, bet tik daudziem vienkopus nedēļām dzīvojot, radās arī

nesatikšanas. Netrūka arī tādu, kas jokus nesaprata, un tieši tādi bija vajadzīgi tiem, kuŗi izgāja uz citu "paķeršanu". Un tā ar visādiem jokiem uzjautrinoties, nemanot bija sākusi dīgt arī īsta naida sēkla, kuŗa līdz mācību laika beigām bija krietni vien jau sazēlusī.

Vietalvieši kalsnaviešus saukāja par čangaliešiem, bet kalsnavieši vietalviešus - par slātaviešiem.

Kad iesvētību mācībām bija pienākusi pēdējā diena, tad līdz ar to abu draudžu iesvētamiem bija pienācis pēdējais laiks, kad galīgi jānoskaidro, kuŗā abu nescatīgo draudžu pusē ir taisnība. Ar miera sarunām nekas panākams tur nebija. Kaŗš bija nenovēršams.

Apšaudišanās sākās vispirms ar asām vārdu bultām, tad pārgāja uz kulakiem. Pēdīgi, kā kuŗa ieroči darbā tika laisti arī gultas maisi. Abas draudzes ar saviem salmu maisiem savēlās vienā lielā kamolā. Maisi plīsa un salmi šķīda uz visām pusēm. Kaŗotāji pēc kuŗavīriem neizskatījās, bet pēc rijas kūlējiem gan.

Kaŗš beidzās bez ne viena kritušā un bez neviena nopietni ievainotā. Ja kādam bija lūpa pušu, zilums, vai pūns pierē, tad tas pēc tik sīvas cīņas nebija nekas.

Slātavieši bija uzvarējuši.

Šis stāsts nebūtu pilnīgs, ja paliktu nepieminēts, ka visi tie, kuŗi tanī iesvētamo zālē bija kādreiz apmetušies, bija centušies tur atstāt kādu paliekošu piemiņas zīmi, iegriežot kādā vietā savu vārdu. Negribēju arī es šinī kultūrā atpalikt, bet uz sienām nekur vairs nevarēju nevienu brīvu vietīņu atrast. Arī uz griestiem grūti bija tādu sameklēt, jo visas vietas bija jau izgrazītas. Pēdīgi savu vārdu iemūžināju kādā vērbaļķī.

Jaunais mācītājs Doebners bija vecā Vietalvas un Kalsnavas draudžu mācītāja dēls. Viņš gan bija vācu izcelsmes, bet citādi bija jau pilnīgi ieaudzis latviskā

garā. Viņš skubināja brīvlaikos nākt uz viņa plašo bibliotēku un ņemt grāmatas lasīšanai. Bija laipns un patīkamas dabas cilvēks.

1903. g. Pūpolu svētdienā Vietalvas baznīcā tiku iesvētīts. Pēc tam atgriezos atkal Rīgā.

Mans patēvs tad bija sācis nopietni slimot. Meklēja palīdzību pie dažādiem ārstiem. Bija reiz ieradies arī pie Rīgas dakteriem. Rīgu viņš tad redzēja pirmo un arī pēdējo reizi.

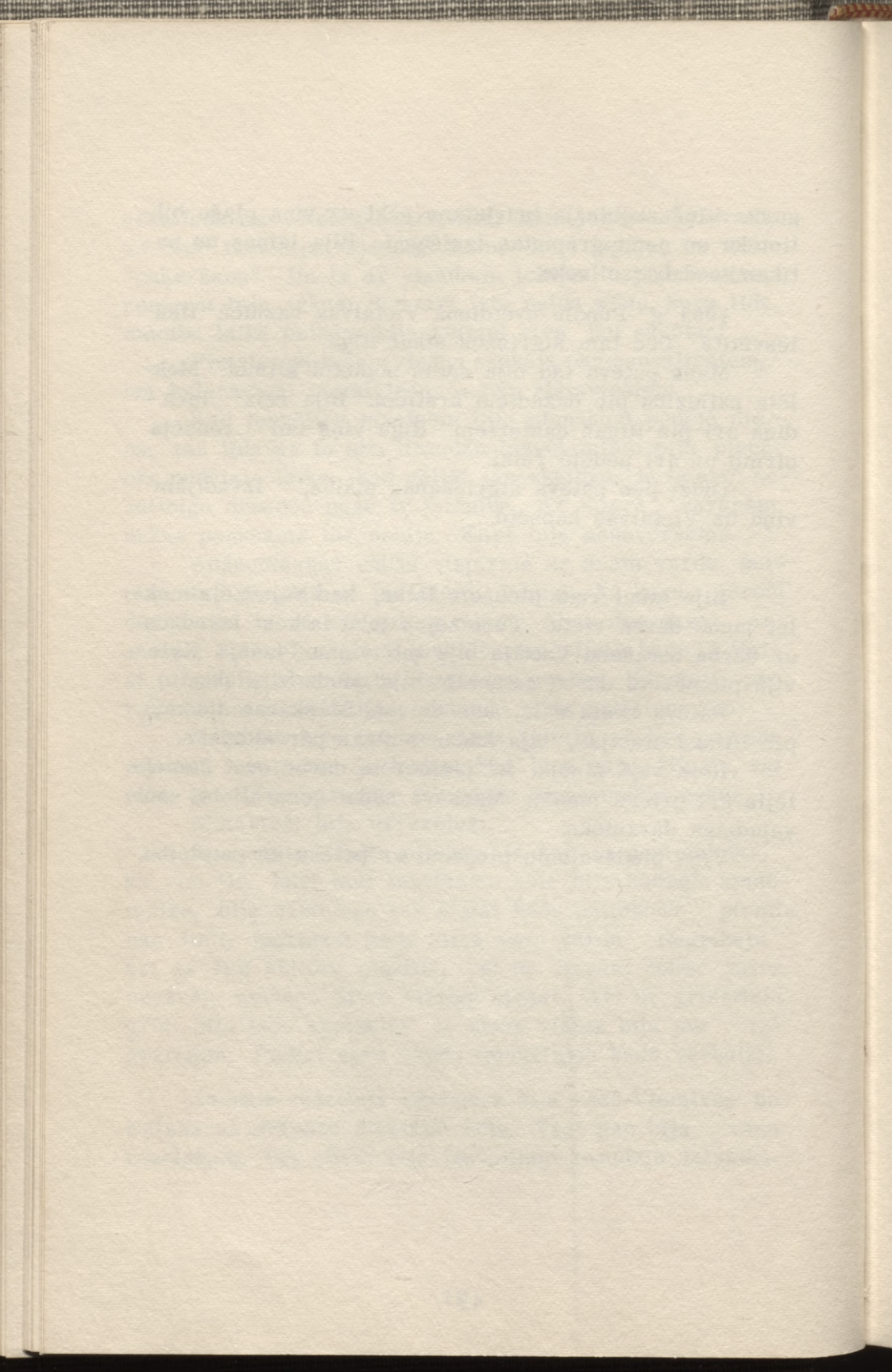
Drīzi pēc patēva atgriešanās mājās, izvadījām viņu uz Vietalvas kapsētu.

Bija atkal reiz pienācis laiks, kad vajadzēja meklēt jaunu darba vietu. Toreizējos juku laikos izredzes uz darba atrašanu Latvijā bija ļoti vājas. Plašajā Krievijā piemērotu darbu sameklēt bija daudz vieglāk.

Patēva brāļa dēls, kas dzīvoja Maskavas tuvumā pie Himku stacijas, bija kādas muižas pārvaldnieks.

Reiz viņš ziņoja, ka piemērotu darbu esot sameklējis arī priekš manis. Maskavā kādai generālietei esot vajadzīgs dārznieks.

Viņa piedāvājumu pieņēmu ar prieku un pateicību.

M A S K A V Ā

(1906. - 1919. g.)

Mana jaunā darba vieta Maskavā atradās pilsētas centrā, Petrovka, Bogoslovskij pereulok.

Ģenerāliene Sokol bija atraitne. Viņa kopā ar saviem diviem jau pilngadību sasniegušajiem bērniem, dēlu un meitu, apdzīvoja visu savas pils otro stāvu. Pirmais stāvā bija dzīvoklis pārvaldniekam, dažiem kalpotājiem un saimes virtuve.

Sētā bija izbraucamo zirgu staļļi un citas ēkas.

Ģenerālis ielai otrā pusē, iepretim savai pilij bija uzcēlis pat savu, atsevišķu baznīcu.

Pilsētā ģenerālietei piederēja arī daži vairāk stāvu dzīvokļu nami, izīrēšanai.

Pilī atradās liels daudzums dažādu tropisku augu, uz trepēm vien bija novietots ļoti liels daudzums dažādu dekoratīvu stādu, lielajā pils zālē vairākas skaistas, lielas palmas.

Siltumnīcā pils dekorēšanas vajadzībām stāvēja rezervē daudz visādu augu. Tos visus uzpasēt un apkopt, bija mans uzdevums.

Atlīdzība par darbu bija neliela mēnešalga, "pie visa brīva".

Mans dzīvoklis atradās lielās saimes virtuves kaktā. Saimes virtuvei bija ļoti plaša telpa ar biežām mūra sienām un velvētiem griestiem. Vienā kaktā atradās liela kreivu krāsns. Liels saimes galds pie loga. Galdam gar abām malām divi gaŗi koka soli. Telpas

vienā stūrī bija ar dēļu sienām atdalītas trīs istabas, kuŗu sienas nesniedzās līdz griestiem, bet tikai kādu seotiņu pēdu augstumā. Istabas gan bija glīti iztaisītas, bet tās atgādināja zirgu steliņģus. Viena no tām bija kučierim, otra pavāram un trešā dārzniekam. Kā ziemā, tā vasarā visu lielo telpu vienādi apsildīja lielā krievu krāsns, kuŗa katru dienu tika kurināta saimes ēdiena pagatavošanai.

Rītos, kad krāsns bija izkurināta un ogles izraustas priekšā, krāsni ielika divus lielus čuguna podus, vienu ar kāpostiem un otru ar putraimiem. Pusdienas laikā, kad visa saime nosēdās ap galdu, ķēkša izņēma no krāsns vispirms kāpostu podu un nolika to uz lielā saimes galda. Kāpostus stiebām tieši no lielā čuguna poda ar savām brūnajām koka koŗotēm, kuŗas no vienas ēdiena reizes līdz otrai tika nēsātas līdz aizbāzta aiz zābaka stulma. Kad nebija gavēnis, tad kāpostos peldēja dažī, mazos kumosīņos sagriezti, liellopu gaļas gabaliņī, kuŗus neviens nedrīkstēja aiztikt, kamēr kučieris ar savu karoti nebija piedauzījis pie poda malas.

Ar pārtiku visbēdīgāk gāja gavēņa laikā, kad kāpostos gaļas vietā peldēja "sņičkas", (pavisam mazas zivtiņas, līdzīgas tām, ko Amerikā sauc par minavām). Kad pēc kāpostiem galdā nāca biezputras pods ar "pšonuju" vai "grečņevuju", tad tai klāt tika liktas tikai vislētākās gavēņa eļļas.

Zivju izvēle tirgū gan vienmēr bija ļoti liela, bet generālienei lielākās zivis priekš saimes likās par daudzī dārgām. Pēc viņas ieskatiem, tās drīkstēja atrasties tikai uz kungu galda. Tā viņai, uz saimes galda rēķina, gavēņa laikā iznāca liels ietaupījums. Skopulībā viņa bija nepārspējama.

Rāmā laikā, kad saimes virtuvē kurināja lielo krāsni, tad visa lielā telpa bija pilna ar dūmiem. Pat vislielākajā ziemas salā durvis bija tad jātur vaļā. Kad sūmi arī mūsu dzīvokļos bija iesēdušies, tad ar durvju vaļā turēšanu tos no turienes izvilināt prasīja daudz laika.

Kad par tādām dzīvokļa "ērtībām" reiz runāju ar ģenerālieni, tad izrādījās, ka viņa par to negrib neko dzirdēt, ne zināt. Kad lūdzu viņai atļaut man dzīvot pašā irētā dzīvoklī pilsētā, viņa tam piekrita.

Kādā pagraba dzīvoklī uz Dmitrovkas atradu sev gultas vietu. Istaba gan tur bija siltāka un dūmi acīs nekoda, bet tur bija atkal kāda cita nelaime, dzīvokļa saimnieks ar saviem draugiem bieži uzdzīvoja.

Kad viņi bija jau krietni iesiluši, tad mēdza tā svinīgi nostāties svētbildes priekšā, kreisajā rokā turēja vodkas glāzi, ar labo roku meta krustu, un pie tās pašas reizes vēl neaizmirsā arī tā sirsnīgi pamatuški izlamāties. Visa tā lielā ceremonija bieži vienno-beidzās ar izplūkšanos.

Pāriešana uz labāku dzīvokli manai kabatai nebija piemērota. Neatlika nekas cits, kā atgriezties atpakaļ vecajā brīvajā dzīvoklī.

Ar siltumnīcas apkurināšanu ziemā negāja labāk, kā ar lielo krievu krāsni virtuves un dzīvokļu apsildīšanā. Siltumnīcā vajadzīgo temperatūru lielās dūmošanas dēļ, gandrīz nekad nebija iespējams uzturēt pareizu.

Pastāvīgos dūmos un aukstumā tropiskos augus pie dzīvības uzturēt ilgi nevarēja. Bet ģenerāliene arī par to negribēja neko ne dzirdēt, ne zināt. Dūmvadu iztīrīšanai un salabošanai naudu izdot viņai bija ļoti žēl. Uz siltumnīcas un saimes virtuves pusi viņa ziemā nekad neparādījās un dūmi viņas acīs iekost nevarēja.

No sava dūmainā "stelinga" uz vēl dūmaināku siltumnīcu, lielā ziemas salā pastāvīgi staigādams, biju stipri saaukstējies un saslimu.

Kad tiku nogādāts Jauzas slimnīcā, tad ārstiem bija lielas grūtības ar pareizas diagnozes noteikšanu. Kad tiku ievietots tīfa slimnieku nodaļā, kur ārstējot tīfu mans stāvoklis arvien vēl tikai pasliktinājās. Kad temperatūra bija sakāpusi jau līdz 41 grādam, un uz dzīvošanu bija palikušas vairs tikai pavisam vājas izredzes, tad pēdīgi ārsti konstatēja, ka es ar tīfu nemaz neslimoju. Nāca pie slēdziena, ka slimoju ar plaušu karsoni (Pneumonia cruposa).

Kad pārvietoja plaušu karsoņa nodaļā un ārstēja kā plaušu karsoņa slimnieku, tad ātri vien sāku arī atveseloties.

Kad biju atžirdzis jau tik tālu, ka varēju cerēt paša spēkiem nokļūt līdz dūmainajam "stelingim", tad no slimnīcas izrakstijos.

Mani spēki tad bija gan vēl ļoti vāji. Ejot pāri Jauzas tiltam, visdrošākā sajūta bija, kad varēju pieturēties tilta margām.

Ģenerālienes rezidenci tomēr, kā nekā sasniedzu. Kad pārvaldnieks madāmai mani pieteica, tad izrādījās, ka viņa negrib mani ne redzēt, ne runāt. - Es viņai nesot vairs vajadzīgs.

Bija pienākusi viena no vismelnākajām dienām manā mūžā. Slimošanas laikā zaudētos spēkus maz vēl biju atguvis. Darba vairs nebija. Nebija vairs arī dūmainā "stelinga" kur savu galvu nolikt.

Labi vēl, ka nebija nekas jāmaksā par ārstēšanos slimnīcā.

Maskavas pilsētas valde toreiz pat vecajos cara laikos bija izkārtojusi brīnišķīgi labu, vienkāršu un pil-

nīgu ārstniecisko palīdzību priekš visiem pilsētas iedzīvotājiem. Ārstnieciskās palīdzības nodoklis bija katram 2 rubļi un 50 kap. gadā. Nodokli maksājot pasē tika ielīmēta kontrmarka. Ar to ārstnieciskā palīdzība katram pilsētas iedzīvotājam tika pilnīgi nodrošināta, pat vissmagākajos un visilgstošākajos slimošanas gadījumos.

Darba sameklēšana svešajā lielpilsētā tad bija ļoti grūts uzdevums. Nekādu darba biroju tad nekur nebija. Darba meklējumus un piedāvājumus Maskavas lielais laikraksts "Russkoje Slovo" ievietoja savā sludinājumu daļā. Darba piedāvājumu saraksts arvien bija ļoti īss, bet darba meklētāju saraksts bija pāri visai laipai, vairāku pēdu garumā. Izredzes uz darba atrašanu bija ļoti, ļoti vājas.

Mūsu tautiešu kopskaitu Maskavā tad rēķināja uz 10.000. Bija divas latviešu biedrības, "Māmuļa" uz Pokrovkas un Izglītības biedrība, - marksistiskās "gaismas" nesēja, pilsētas centrā.

Kad generāliene savu darbu man vairs neuzticēja, tad atlika daudz laika ko pavadīt pie Izglītības biedrības lasāmgalda.

Reiz tur iznāca saruna ar kādu dāmu, kuŗai Maskavas latviešu aprindās bija ļoti plaša pazīšanās. Kad viņai pastāstīju, ka esmu bezdarbnieks, viņa man uzdeva Botāniskā dārza adresi un ieteica tur pie kāda tautieša apjautāties pēc darba. Un tiešām tur darbu man palaimējās atrast. Darbā bija jāstājas nekavējoši.

Botāniskā dārza virsdārznieks Trespe bija latvietis. Tāpat arī lielākā daļa no dārzniekiem, kuŗiem katram tur bija sava atsevišķa dārzkopības nozare.

Katram dārzniekam kā palīdzes bija dažas sievietes, "pololkas", kas vasaras sezonā iebrauca no lau-

kiem pilsētā naudu nopelnīt. Visas viņas bija jaunas un spēcīgas laucinieces, bet strādāja par ļoti zemu atalgojumu.

Mana darba apjomā ietilpa palmu nodaļa, ļoti liela siltumnīca, divu stāvu mājas augstumā, ziemciensu puķu un dažādu ziedošu krūmu nodaļa.

Darba un dzīves apstākļi tur bija pavisam labi. Priekš dārzniekiem bija labi iekārtots kopsalds. Pārtikas produktus no veikala ņēma uz grāmatiņas, par ko norēķinājāmie mēneša beigās. No sākuma gāja viss labi, tikai vēlāk sākām nojaust, ka saņemto produktu daudzums ir daudz mazāks par grāmatiņā ierakstīto. Sākām tam pievērst lielāku uzmanību. Saņemtos produktus nogādājām pāris reizes citā veikalā pārsvēšanai. Izrādījās, ka veikalnieks mums stipri mazāk iesver. Cik ilgu laiku tas tā bija jau turpinājies un par cik mēs bijām apsvērti, to mēs nezinājām un pierādīt arī nevarējām.

Tekošam mēnesim izbeidzoties, produktus vairs tur neņēmām. Un lai nebūtu mums jāsamaksā arī par nokrāpto pārtikas produktu daudzumu, tad nolēmām par pēdējo mēnesi viņam nemaksāt.

Par parāda nemaksāšanu tirgotājs mūs visus iesūdzēja tiesā.

Vienam no dārzniekiem kāds students jurists, kas Maskavas universitātē studēja tieslietas bija labs, tuvs draugs. Griezāmies pie viņa pēc padoma. Bet viņš apgalvoja, ka mēs prāvu katrā ziņā zaudēšot. Ja tirgotājs mūs apkrāpis, tas vēl nedod mums tiesības viņam parādu nemaksāt. Par krāpšanu mums jāšūdzot viņš tiesā.

Kautkādu izeju mums tomēr vajadzēja par visiem mēģināt atrast.

Pēc ilgākām pārdomām un pārrunām, visi vien-

balsīgi nolēmām palikt pie mana priekšlikuma - ka mēs nevaram pierādīt, par kādu summu esam apkrāpti, bet tāpat arī tirgotājs nevar pierādīt, ka mēs viņam par pēdējo mēnesi neesam samaksājuši, ja tieši visi kā viens pastāvam uz to, ka viss ir jau samaksāts.

Kad tiesnesis jautāja, kāpēc mēs atsakāmies parādu maksāt, atbildējām, ka mēs viņam parādā neesam. Kad jautāja, vai preces uz parāda esam pie viņa ņēmuši, atbildējām, ka esam ņēmuši. Kad jautāja, kur un kad par precēm esam samaksājuši, atbildējām, ka tur, kur preces ņēmām, tur arī naudu maksājām, datumu neatceramies.

Tirgotājs nevarēja pierādīt, ka mēs nerunājam patiesību. Mums par labu nāca arī vēl tas apstāklis, ka pārtikas produkti, ko bijām uz parāda tur ņēmuši, nebija ierakstīti ar likumu noteiktā formāta grāmatiņā. Un mēs prāvu vinnējām.

Par labu izdošanos tiesā visi bijām ļoti priecīgi. Un kaut gan viss tik labi tur bija iznācis tieši pēc mūsu plāna, tomēr kaut kas iekš visa tā bija arī tāds, kas labi nesaskanēja ar manu sirdsapziņu.

Tirgotājs par mūsu apkrāpšanu tikpat kā sodu bija dabūjis, bet mēs par tiesas krāpšanu tikām cauri bez soda, tāpēc vien, ka to nevarēja pierādīt. Bodnieks nezināja, ka pie viņa pirktu preču svaru mēs bijām pārbaudījuši citā veikalā un tā konstatējuši tā iztrūkumu.

Rudenī, kad mainīju atkal savu darba vietu, aizgāju pie veikalnieka izrunāties. Pastāstīju viņam, kāpēc mēs tiesā viņu tā izāzējām. Viņš savu vainu arī atzina. Daļu sava parāda es viņam atmaksāju, ar norunu, ka visu pārējo parāda daļu viņš dzēs paša vainas dēļ. Viņš tam piekrita.

Vasara bija pagājusi un pienācis jau vēls rudenis,

kad lielajā Maskavas laikrakstā "Russkoje Slovo" parādījās sludinājums, ka Pilsētas Preobraženskas psihiātriskajai slimnīcai vajadzīgs dārznieks. Uz to vietu pieteicos arī es.

Kandidātus registrējošais ārsts manu pieteikšanos atzīmēdams, piebilda, ka registrēts es tiekot jau kā 36. kandidāts. Iespāids palika tāds, ka izredzes uz kādiem panākumiem tur nevar būt gandrīz nekādas.

Liels pārsteigums bija, kad no slimnīcas direktora saņēmu uzaicinājumu ierasties pie viņa uz personīgām pārrunām. Pārrunas beidzās ar manis pieņemšanu darbā. Jaunajā darba vietā bija jāierodas nekavējoties.

Atvadoties no Botāniskā dārza, virsdārznieks, latvietis Trespe nožēloja manu aiziešanu. Bet sevišķi lielu pārsteigumu man sagādāja direktora, prof. Gaļinkina man izrakstītā apliecība, kuņas saturs man galvu reibināja.

Visus man uzticētos darbus gan vienmēr centos padarīt uz vislabāko, bet nekad man nebija prātā ienācis, ka ar to esmu izpelnījies kādu sevišķu ievēribu.

Iestājoties slimnīcas darbā šo apliecību uzrādīju priekšniecībai, bet tā atpakaļ man to vairs neatdeva. Kamdēļ? Kas to lai zina. - Varbūt ar nolūku, lai tādā veidā atņemtu man iespēju interesēties vēl arī par kādām citām brīvām darba vietām.

Kad pēc trīspadsmit slimnīcā nokalpotiem gadiem, 1918/19. g. ziemā, lielā bada dēļ Maskavā, biju spiests darbu slimnīcā atstāt, tad prasīju arī pēc savas apliecības. Bet ar visu lielo un ilgo meklēšanu, tā tomēr nekur vairs nebija atrodamā.

Ar iestāšanos slimnīcas darbā sākās viens no vis-

gaišākajiem dzīves un darba posmiem manā mūžā, pie kuŗa arī vēl tagad, pēc vairāk kā piecdesmit gadiem, ir patīkami pakavēties atmiņās.

Pie slimnīcas bija ierīkota puķu audzētava ar piecām siltumnīcām un 200 lec. logiem, kur audzēja dažādas puķes pašu vajadzībām un pārdošanai. Puķu audzēšana pārdošanai nebija ierīkota peļņas nolūkā, bet gan piemērotas nodarbošanās sagādāšanai priekš tiem slimniekiem, kuŗu veselības uzlabošanai tāds darbs varēja nākt par labu un kuŗiem vispārējais veselības stāvoklis to atļāva.

Pie slimnīcas bija arī dažus hektārus liels sakņu dārzs, kuŗā audzēja dažādus dārzājus slimnīcas patēriņam.

Puķu audzētavā un sakņu dārzā tika nodarbināti daudzi slimnieki un slimnieces. Vasarā par abām vietām kopā tur strādāja ap 50-60 cilvēku.

Bez slimnieku uzraugiem, tur tika nodarbināti arī vēl divi mani palīgi, viens puķu audzētavā, otrs sakņu dārzā.

Sākumā gan bija ļoti baiga sajūta, atrodoties tik daudz garīgi slimu cilvēku vidū. Bet iepazīstoties ar viņiem tuvāk, bailes ātri pazuda. Pēdīgi ar viņiem visiem sadzīvoju, sastrādāju un sapratos pavisam labi un draudzīgi.

Starp slimniekiem daži bija ļoti inteligenti un patīkamas dabas cilvēki, ar kuŗiem satiekoties un sarunājoties, nekad pie viņiem nevarēja saskatīt itin nekādas nenormālības pazīmes.

Tur bija kāds stalts vīrs ar lielu baltu bārdu, vārdā Skuratovs, kuŗš par savas cilts celmu uzskatīja Kurzemes hercogu Bīronu. Viņš bija viens no tiem nedaudzajiem slimniekiem, kas psihiātriskā slimnīcā bez

uzraudzības varēja brīvi iet un nākt pat ārpus slimnīcas robežām.

Tur bija arī kāds jūras kapteinis ar tik augstu inteligences pakāpi, kādus dzīvē ļoti reti var sastapt.

Pie slimnieku norīkošanas darbā no ļoti liela svara bija katra atsevišķa slimnieka darba spēju un piemērotības pareiza novērtēšana un ievērošana. Nevienā vietā un nekādā gadījumā nebija nekādas stingras prasības pielietojamas. Ar lielu laipnību, iecietību un humoru varēja itin visu gluži labi nokārtot.

Strādājošām slimniecēm piemērotu darbu atrast gan bija daudz grūtāk, nekā slimniekiem. Un grūtāka bija ar viņām arī saprašanās.

Netrūka arī savas romantikas. Atgadījās, ka vīriešu un sieviešu pacientu starpā nodibinājās ciešas draudzības saites. Draudzība pamazām pārgāja romantikā, kuŗa ievērojami pastiprinājās, kad abiem partneriem reizē izdevās dabūt atļauju dažu dienu pavadīšanai pie tuviniekiem ārpus slimnīcas.

Mani dzīves un darba apstākļi tur bija ļoti apmierinoši. Visvairāk patikās lielā brīvība un lailais brīvā laika daudzums, kuŗu gribēju reiz izmantot izglītības papildināšanai. Umānas dārzkopības skolā pie eksāmeņiem gan pielaida arī eksternus, bet kad iepazinos ar šīs skolas progrāmu, tad visa patikšana uz eksāmeņiem man pārgāja. Pārmērīgi daudz tur bija tādu mācības priekšmetu, kuŗi man nemaz neinteresēja, un kuŗi nekad dzīvē nevarēja arī noderēt, kā pareizticīgo baznīcas vēsture un citas līdzīgas lietas par lielo dzimteni. Par dārzkopību ne visai daudz tur bija ko mācīties.

Tādas skolas absolvēšana varēja gan ļoti noderēt tiem, kas tikoja pēc instruktoru vietām, bet kas visas

savas zināšanas gribēja ielikt praktiskā darbā, varēja tās iegūt arī daudz īsākā un vieglākā ceļā.

Ilgas pēc sava kaktiņa un zemes stūrīša manī bija iesēdušās daudz, daudz dziļāk par labi atalgotu instruktora vietu.

Visas manam darbam vajadzīgās zināšanas centos iegūt tikai pašmācības ceļā.

Patstāvīgas dzīves uzsākšanai centos arī naudu iekrāt. Ietaupītie un pasta krājkasē noguldītie zelta rubļi, kādi toreiz bija apgrozībā, vēlāk visi krita par laupījumu sarkanās paradīzes cēlājiem.

Kad vientulīgā dzīve reiz bija apnikusi un savu mūža draugu biju izraudzījis, tad kādā mana atvaļinājuma laikā aizbraucām pie manas māmuļas uz Latviju, kas tad vēl dzīvoja mirušā patēva mājā Gostiņos. Kādā svētdienas rītā no turienes devāmies uz Vietalvas baznīcu, kur mācītājs Andrievs Niedra mūs 1910. gada 24. oktobrī salaulāja.

Kad 1914. gadā sākās pirmais pasaules karš, tad visa dzīve pamazām sāka pārveidoties. Viss sāka sadārdzināties. Dārdzībai sekoja algu pielikumi.

Vēlāk cara naudas vietā pamazām sāka ieviesties "kerenkas", - mazas, pudeļu etiķetēm līdzīgas naudas zīmītes 20 un 40 rubļu gabalos. Tās nāca no spiestuves lielās loksnes, vēl nesadalītas atsevišķās naudas vienībās. Pie algu izmaksām katram nogrieza vai noplēsa no lielās loksnes attiecīgo rubļu skaitu.

Slimnīcu pārpildīja strauji pieaugošais jaunu slimnieku skaits. Tās paplašināšanai pārbūvēja pat kādu milzīgu trīsstāvu fabrikas korpusu. Tika pārbūvētas arī vēl citas tās pašas fabrikas ēkas un dažas mājas silmnicas vajadzībām tika uzceltas pavisam no jauna.

Slimnieku aprūpe arī tika pārkārtota. Visās jaunatvērtajās nodaļās slimnieku uzraudzītājus atvietoja "žēlsirdīgās māsas", kuŗām žēlsirdīgo māsu grada nemaz nebija. Šai slimnīcā par "žēlsirdīgām māsām" toreiz strādāja arī daudzas latvietes, starp tām arī mana sieva un pusmāsa Lilija. Slimnīcas personālā latviešu kopskaits bija desmit, bet starp slimniekiem nebija neviena.

Kaŗam paplašinoties, pavairojās arī arvienu slimu un ievainoto kaŗavīru skaits. Psihiski slimo kaŗavīru aprūpei Aizkaukāzā tika atvērtas jaunas slimnīcas Tiflisā un Kobuļetos. Arī tur slimnieku uzraudzīšanai tika pieņemtas māsas. Pie jauno māsu pieņemšanas priekšroka tika dota tām māsām, kuŗas mūsu slimnīcā bija jau strādājušas. Tur pieteicās un darbā tika pieņemta arī mana sieva. Sievas jaunā darba vieta vispirms bija Tiflisā, vēlāk to pārcēla uz Kobuļetiem, Melnās jūras piekrastē.

Frontes līnijai virzoties arvien tālāk uz ziemeļiem, Maskavā sāka ieplūst daudz bēgļu. Ar Latvijas bēgļiem vien Maskavā katru dienu pienāca pa vilcienam. Ar bēgļu vilcienu atbrauca arī mana māmuļa un apmetās pie mums uz dzīvi.

1916. gada Ziemsvētkos, kad biju paņēmis savu gadskārtējo atvaļinājumu, tad abi ar meitu Austru devāmies uz Kobuļetiem svētkus pavadīt.

Tas bija brīnišķīgs ceļojums.

Izbraucot no Maskavas vilciena logi bija pilnīgi aizsaluši. Zemi klāja bieza sniega kārtā. Termometrs rādīja 25 gr. zem nulles. Pēc dažu simtu verstu nobraukšanas uz dienvidiem, vilciena logi pamazām atkuŗsa un varēja sākt vērot Voronežas guberņas laukus un

lauku saimniecisko dzīvi. Sniega kārtā gan arī tur bija apmēram tikpat bieza, kā Maskavā, bet laiks bija jau manāmi siltāks. Pie lopu kūtim bija samestas barības kaudzītes un kūts durvis stāvēja plaši atvērtas. Lopiņi brīvi pa dziļo sniegu bradādami mielojās pie barības kaudzītēm. Paēduši tie varēja iet atpakaļ kūti gulēt. Priekšzīmīga iekārta, kā ziemā var iztikt bez lopu barošanas un apkopšanas.

Kad pie Rostovas pārbraucām pāri Donai, tur sniega tikpat kā nemaz vairs nebija. Plašajos stepju apgabalos ganiņās milzīgi lieli aitu bari un pie katra aitu pulka stāvēja pa ganam, kas atgādināja veco stāstu par ganiem ap šo pašu laiku kādreiz pie Betlēmes.

Mūsu ceļam pietuvojoties Kaspijas jūrai un vēlāk arī Bakū pilsētai, cik acu skats tālē sniedzās, nevarēja saskatīt nevienu koku, krūmu, ne arī zaļu zālīti. Te bija naftas lauki. Koku vietā te bija saauguši naftas pumpju meži.

Bakū pilsēta savu lielo dzežamā ūdens problēmu bija atrisinājusi, piegādādama to no Miņeralnīje vodi Ziemeļkaukāzā, pa apmēram 1000 verstes garu ūdens vadu.

No Bakū braucot tālāk Grūzijas galvas pilsētas Tiflissas virzienā, visi vagonu logi bija atvērti vaļā, kā vasarā. Vagonos pa logiem iespīdēja spoža, silta saulīte.

Pasažieru sastāvs vilcienā tagad bija stipri mainījies. Krievus bija nomainījuši kaukāzieši. Arī pasažieru izturēšanās tad bija daudz citādāka. Liela daļa no viņiem pastāvīgi kaut ko dūgoja, bet visa tā dūgošana sastāvēja tikai no diviem toņiem. Netiku pie skaidrības, vai viņi dziedāja, vai pātarus skaitīja.

Tālumā gar Kaukāza kalnu grēdām bija redzamas,

lēni uz priekšu virzāties lielas kamielu karavānes.

Tiflisā mums bija jāpārsēžas citā vilcienā, uz kuŗu bija jāgaida dažas stundas. Stacijas uzgaidāmās telpas bija pārpildītas ar cilvēkiem un paku kaudzēm. Interesanti bija noskatīties stacijas bagāžas nesējos, kuŗi uz savām mugurām prata sakraut veselus bagāžas kalnus un tad spiezdami caur cilvēkiem, nemitīgi sauca: "Abardā, abardā!"

Mana mazā ceļa biedrenīte no garā ceļojuma bija ļoti nogurusi un viņa nāca miegs. Lielajā ļaužu burzmā noguldīju viņu uz savām pakām, kur tā ātri iemīga. Pēc neilga laika no pakām viņa novēlās un tai sāka birt gaužas asaras.

Nākamajā rītā gaismai austot vilciens apstājās pie kurorta pilsētiņas Kobuletiem. Stacijā neviens mūs nesagaidīja, jo sievai nebija zināms, ar kuŗu vilcienu mēs ieradīsimies. Neatlika nekas cits, kā iet kājām un meklēt psihiātrisko slimnīcu, jo arī važona tur nebija.

Uz zemes tur gan neredzēja nevienas sniega pārslas, bet zālē tomēr mirdzēja baltas zvaigznītes. Bija uznākusi salna.

Vasarnīcu dārzos ziedēja kamēlijas un dažādi citi krāšņuma krūmi. Visa Melnās jūras krastmala bija kā nosēta ar tur brīvdabā augošo alpu vijolišu ziediem. Kad salna bija nozudusi, tad izrādījās, ka neviens ziediņš no tās tomēr nebija cietis.

Visa lēzenā Melnās jūras krastmala pie Kobuletiem viņu sniedzamības apjomā sastāvēja no maziem, skaistiem, ļoti gludiem akmentiņiem. Ļoti daudzi no tiem bija gluži caurspīdīgi, kā stikls. Vismazākos no tiem mēs iesaucām par asariņām.

Rītos gar krastmalu peldēja milzīgas medūzas. No

krasta attālāk jūrā rindās lēkāja delfini. Vakaros tuvējos mežos un krūmos kauca šakaļi.

Sieva tur dzīvodama un strādādama, vaļas brīžos jūrā peldēdamās un pludmalē sauļodamās, bija iedegusi tik tumši brūnā krāsā, ka viņa pat ziemā vairāk izskatījās pēc nēģerietes, nekā latvietes.

Kaukāza brīnišķīgie dabas skati, dzidrais kalnu gaiss un jūrmalas siltā dienvidu saule bija mūs tā sajūsminājuši, ka biju sācis jau domāt par pārceļšanos tur uz pastāvīgu dzīvi.

Kad uzzināju, ka Vinogradova vasarnīca jūras krastā, kuŗā sieva un citas slimnīcas māsas tad dzīvoja, ir pārdodama, nekavējoši sameklēju īpašnieka adresi Krimā un lūdzu paziņot pirkšanas un pārdošanas noteikumus.

Paziņojums drīz pienāca. Par vasarnīcu prasīja 3000 rubļus. Iekrātās naudas man tik daudz nebija, bet man bija draugs, kas iztrūkumu apsolīja palienēt. Aizrakstīju Vinogradovam, ka viņa cenai un noteikumiem piekritu. Lūdzu, lai paziņo, kur un kad man jāierodas pirkumu nokārtot.

Pienāca atbilde, ka viņš savu vasarnīcu Kobuletos vairs negribot pārdot.

Tā izbeidzās mana iecerētā pārceļšanās uz dzīvi Aizkaukāzā.

Savu atvaļinājumu pavadīdams Kobuletos, centos tur iepazīties arī ar plašāku apkārtni. Ar vilcienu reiz braucot uz Batumu, pavērās apbrīnojami krāšņi dabas skati. Pie stacijas Zeļonnij mis, vienā pusē tuvu klāt pie dzelzceļa sliedēm viļņojās Melnā jūra, otrā pusē tikpat tuvu klāt pie sliedēm bija stāvs, klinšains, ļoti augsts un tomēr bagātīgi ar zaļumiem apaudzis krasts, no kuŗa lejā gāzās ūdens strauti. No vilciena uz tiem

skatoties, likās, ka tie gāžas vilcienam tieši virsū. Daži pasažieri zināja stāstīt, ka turpat stacijas tuvumā uz augstā krasta esot lielas apelsīnu plantācijas.

Batumas pilsēta atradās Turcijas pierobežā, ļoti skaistā dabas stūrītī, bet pati pilsēta gan izskatījās tāda noplukusi un netīra. Veikalos visvairāk bija redzami apelsīni, kuŗi veikalu kaktos bija sabērti, kā kartupeļi, lielās kaudzēs.

Bet Maskavas veikalu skatlogos tie bija redzami un pērkami vienīgi smalkos, caurspīdīgos zīda papīriņos ietīti.

Nekur citur pasaulē neesmu redzējis tik krāšņus dabas skatus, kā Aizkaukāzā. Tie ir tādi, kas no atmiņas neizzūd visu mūžu.

Ziemassvētkos jūrmalā dienvidu ziemas siltajā saulītē sildoties un priecājoties par krāšņo Dieva pasauli, atvaļinājuma laiks bija pagājis nemanot.

Pienāca diena, kad no apburošā zemes stūrīša bija atkal jāšķiras. Atpakaļ uz Maskavu man iznāca vienam braukt, jo Austrā palika pie savas mammas Kobuļetos.

Polītiskā atmosfēra sabiezēja arvien vairāk un stāvoklis ar katru dienu kļuva baigāks. Komunisti agitēja pret karu, jo tas esot vajadzīgs tikai buržujiem.

Frontē bija sācies sabrukums. Bēgļi no Latvijas vēl arvien ieplūda Maskavā. Atbrauca arī sievas vecāki, brāļi un māsas, kuŗi pie mums tad apmetās uz pagaidu dzīvi.

Sakarā ar lieliem dzelzceļu satiksmes traucējumiem, uzmācās lielas bažas par sievas un meitas iespējamībām atgriesties Maskavā. Vēstulēs ieteicu viņām pasteigties ar atpakaļ braukšanu. Pēdējā brīdī pirms ilgākas dzelzceļu satiksmes pārtraukšanas ar

Aizkaukāzu, viņām vēl palaimējās atkulties Maskavā.

Demorālizētais armijas stāvoklis un vispārējais apjukums nāca par labu lielās krievu impērijas un kārtības grāvējiem.

Boļševikiem bija pienācis visizdevīgākais brīdis valsts varas sagrābšanai savās rokās un to viņi gaŗām arī nepalaida.

Apvērsuma dienās visas Maskavas centra ielas bija ļaužu pārpildītas, bet nekādas ievērojamas sadursmes gan nekur nenotika. Ielās daži gan staigāja "pilnā kaujas gatavībā", ar zobeniem un medību bisēm apkārušies, bet ienaidnieks nekur neparādījās. Par visādiem tad ielās uzpeldējušiem ērmiem publika zobojās un smējās. Bet viss tas notika bez tračiem un trokšņiem, pat leijerkastnieki nestaigāja vairs no sētas uz sētu spēlējami savu "Solnca shogit i zahogit."

Drīz izplātījās ziņa, ka jaunie valdnieki Kremli visu valsts varu ir jau pilnīgi sagrābuši savās rokās, bet viņu agitācijas sapulces vēl arvienu turpinājās.

Darba vietās bieži tika sasauktas lielas tautas sapulces, kur gari un plaši tika skaidroti tekošie dienas notikumi.

Parādījās arī jau pirmie diktatūras asni.

Slimnīcas darbinieku lielajās kopsapulcēs vienmēr ieradās arī no Kremļa kāds valdības pārstāvis, kuŗš sapulcēs runāja pirmais. Viņš savas runas vienmēr nobeidza ar uzaicinājumu sapulces dalībniekiem izteikties par vajadzīgiem uzlabojumiem un pārkārtojumiem slimnīcas darbā. Kad priekšlikumi bija ienākuši, tad izrādījās, ka slimnīcas ārstiem par tiem ir daudz citādāki uzskati, kā komunistiem. Kad lika uz balsošanu, tad izrādījās, ka ārstu priekšlikumiem vienmēr bija balsu

vairākums. Kremļa pārstāvi tādi iznākumi ļoti kaitināja. Viņam bija tautai jāparāda, ka vecie, briesmīgie laiki ir pagājuši un to vietā ir stājušies jaunie laimes laiki, bet balsošanas rezultāti visu to izjauca.

Kad sapulce bija beigusies un dakteri jau aizgājuši, tad sākās tautas "apgaismošana". Kremļa pārstāvis un vietējie "visapzinīgākie biedri" stājās pie vēl atlikušo sapulces dalībnieku pārskološanas. Viņi lielā sašutumā vērsās pret tiem, kas bija balsojuši par dakteru priekšlikumiem. "Kā gan jūs varējāt būt tik neapzinīgi balsodami paši pret savām interesēm. Dakteri ieteic tikai to, kas viņiem par labu nāk, bet Kremļa pārstāvis ieteic to, kas visai tautai par labu nāk."

Viņi noteica, ka uz priekšu visās sapulcēs visi "apzinīgākie biedri" sēdēs priekšā pirmajā rindā. Pie katras balsošanas jāskatās, ko dara pirmā rinda, ja tie ceļ rokas, tad rokas jāceļ arī visiem citiem, ja tā to nedara, tad tas nav jādara arī nevienam citam.

Tā toreiz, kā arī vēl tagad, vienīgais un visdrošākais ceļš uz lielo "vienprātību" ir diktatūra, bez kuŗas komunistu režīms nemaz nav iedomājams.

Maskavā reiz cara laikos bija nodibinājusies kāda dārzkopju savienība "Sojuz Sadovodov i Ogorodņikov", kuŗā tiku aktīvi līdzī darbojies.

Pilsētā tad rosīgi darbojās arī kāds kooperatīvs "Proļesotop", kuŗa uzdevums bija savu biedru apgādāšana ar pārtikas produktiem un kurināmo materiālu, kuŗu Maskavā tad bija jau liels trūkums.

Komunistu varas laiku pašā sākumā kooperatīvs bija lūdzis dārzkopju savienībai ieteikt viņu augļu un sakņu nodaļai kādu iepirkšanas pārziņi.

Dārzkopju savienības valde tam darbam izraudzī-

ja mani. Kooperatīva valde mani tanī darbā arī pieņēma. Ierādīja darba telpas, izrakstīja pilnvaru un nekavējoši lika sagatavoties augļu un sakņu iepirkšanai.

Vispirms griezās pie Maskavas galvenās Izpildkomitejas pēc informācijas un norādījumiem, kur varētu dabūt atļauju priekš kooperatīva augļu un sakņu iepirkšanai. Sākumā, kā tāda vieta tika pieminēta Voronežas guberņa, bet vēlāk pārdomāja un teica, ka galīgai šīs lietas nokārtošanai man vēlreiz jāierodas Izpildkomitejā.

Dažas dienas vēlāk, kad tur ieradās otrreiz, tad paziņoja, ka Izpildkomiteja esot nolēmusi pati visus pārtikas produktus iepirkt visas Maskavas vajadzībām. Vārišot tos visus vienā lielā katlā un barošot visu Maskavu. Tāds paziņojums gan izklausījās kā pilnīgi neizdevies joks, bet atļaujas izdošana kooperatīvam augļu un sakņu iepirkšanai gan ar to bija pilnīgi skaidri un noteikti noraidīta.

Kad to paziņoja kooperatīva valdei, tad tā gan vēl cerēja, ka vēlāk varbūt izdošoties to dabūt. Bet man visas cerības uz atļaujas dabūšanu bija jau pilnīgi izkūpējušas.

No darba kooperatīvā nekavējoši atteicos, bet no darba slimnīcā atteicies vēl nebiju. Biju uz dažām nedēļām izņēmis tikai savu gadskārtējo atvaļinājumu, lai-mes izmēģināšanai kooperatīvā.

Pēc atvaļinājuma atkal savu darbu turpināju slimnīcā.

Tautā bija pakļidušas baumas par lielu pretestības kustības organizēšanos un pastiprināšanos. Tautas sapulcēs biedri šķendējās par sarkanās paradizes ienaidniekiem, Deņikinū, Kolčaku un citiem.

Maskavā bija ieradusies un Kremlī apmetusies arī kāda Latviešu strēlnieku vienība, kuŗu uzskatīja par

visuzticamāko komunistu varas sargātāju. Daži no tā laika politisko apstākļu pārzinātājiem izteicās, ka sarkanajiem Kremļa varas vīriem drīz vien vakars pienāktu, ja Latviešu strēlnieki ar savu lielo varonību tos neapsargātu.

Bet tiem latviešiem, kas komunistus neieredzēja, sarunājoties ar krievu patriotiem, bija jāsarkst, tāpēc, ka arī viņi piederēja pie tās pašas tautas, pie kuras piederēja tie Strēlnieki, kas savā stulbumā nezināja, ko tie dara.

Legendārais Latviešu strēlnieku kauju vadonis, pulkvedis Fr. Briedis tanī laikā atradās ieslodzīts kādā Maskavas cietumā, kur to arī noslepkavoja.

Maskava iegrīma arvien lielākā postā, badā un nabadzībā.

Bads pilsētas iedzīvotājus spieda maizi meklēt katram uz savu roku - maizes apgabalos. Tā sākās slavenie maišelnieku laiki. Kā kāda milzīga neapturama lavīna tie pa dzelzceļiem gāzās uz maizes apgabaliem.

No sākuma maizes miltus tur vēl varēja dabūt par naudu, bet vēlāk tos varēja iegūt vienīgi maiņas ceļā pret dažādiem apģērbu gabaliem un vērtslietām.

Reiz bija pienācis laiks, kad arī man bija kautkas jādara, lai paglābtu ģimeni no bada.

1918. g. vēlā rudenī sameklēju maisu un sameklēju arī lielo maišelnieku straumi, kas plūda uz Samāras guberņu.

Kad stacijā dzelzceļa biļeti līdz gala stacijai Lopuhovka biju nopircis, tad uz Samāru atejošais pasažieru vilciens stāvēja jau uz dzelzceļa sliedēm pārpildīts ar pasažieriem. Visi vagonu kāpšļi un platformas bija jau aizņemti un pat vagonu jumti bija pieblīvāti ar pasažieriem līdz pēdējai iespējai. Vilcienam visapkārt

apiedams, nevarēju atrast pat nevienu tādu vagona kāp-
sli, uz kuŗa kaut vai vienu kāju varētu vēl uzlikt. Pē-
dīgi ieraudzīju viena vagona buferi vēl neaizņemtū. Šo
buferi uz visātrāko aizņēmot, bija vienīgā iespēja, kā
ar šo vilcienu varēja vēl aizbraukt. Kad biju tur novie-
tojies, arī vilciens sāka pamazām kustēties. Uz ejoša
vilciena bufera visu nakti sēdēdams, pārdomāju, kas
notiktos, ja tur sēdēdams es iesnaustos?

Rītam austot, vilciens apstājās pie Lopuhovkas.
Jutos laimīgs, ka savu ceļa mērķi biju sasniedzis.

Maišelnieki tur, kā melns mākonis jau klejoja
apkārt pārtiku meklēdami, bet pārdevējus atrast bija
palaimējies tikai nedaudziem. Nevarēdams arī es tur
nekā atrast, pēdīgi nolēmu laimes izmēģināšanai do-
ties vēl vienu staciju tālāk. Tur, kaut arī par ļoti dār-
gu cenu, tomēr rudzu miltus palaimējās atrast.

Atpakaļ braucot ar savu pāris pudu miltu maisu,
man izdevās novietoties uz kāda pasažieru vagona plat-
formas. Mājās pārbraucu, kā liels uzvarētājs bada
frontē.

Toreiz tādām miltu maisam Maskavā bija neaprē-
ķināma vērtība. Un lai cik skopi, vai taupīgi ar to ne-
rīkotos, tas tomēr izsīka apbrīnojami ātri. Drīz vien
bija jāsāk domāt, kā atkal tikt pie jauna miltu maisa.

1919. gada janvārī, pārtikas apgādāšanas nolūkos,
biju nodomājis doties uz Latvijas pusi.

Latvijā tad valdīja komūnisti ar Pēteri Stučku
priekšgalā.

Dzelzceļu biļetes uz Latviju bez sevišķām atļau-
jām tad nepārdeva, bet sevišķas atļaujas varēja dabūt
vienīgi komūnistu uzticības vīri. Man tādu privilēģiju
nebija. Bet man bija padomā kāds cits ceļš.

Kad no slimnīcas administrācijas biju izprasījis pāris nedēļas atvaļinājuma, tad griezos pie Maskavas Izpildkomitejas ar lūgumu, lai man izdod atļauju pārtikas produktu iegādāšanai Vitebskas guberņā. Tādu atļauju tad es arī saņēmu.

Dzelzceļa stacijā, uz šīs apliecības pamata, biļeti man pārdeva līdz Krustpils stacijai.

Kad ierados Krustpilī, tad no turienes kājām devos uz savu patēva māju Gostiņos, kur mana māmuļa bija jau no Maskavas atgriezusies, pirms komunistu varas nodibināšanās Latvijā. No turienes brīvi tiku gājis arī vēl tālāk Latvijā, - uz Pļaviņu pagasta Sēliškām, kur saimniekoja manas māsas vīrs.

Izrādījās, ka Latvijā tādus bada laikus tad neviens vēl nepazina, kādi bija Iekšskrievijā.

Visdrošākā paglābšanās no Maskavas bada, likās, bija pārceļšanās ar visu ģimeni uz Latviju. Bet kā to varēja izdarīt, jo Latvijā nevienu bez sevišķām atļaujām neielaida? Uz tādas atļaujas dabūšanu Maskavas Izpildkomitejā man nebija itin nekādu izredžu.

Bet tomēr reiz nāca laiks un nāca arī padoms.

Atvaļinājuma laikam izbeidzoties, māsas vīrs ar savu zirgu aizveda mani uz Krustpils staciju, lai došos atpakaļ uz Maskavu. Arī te biļetes bez vietējās Izpildkomitejas atļaujām nepārdeva. Bija jāiet uz Krustpils pilsētu meklēt Izpildkomiteju.

Pilsētā uz kāda ielas stūra stāvēja milicis. Kad piegāju tam un jautāju, kur atrodas Izpildkomiteja, tad viņš norādīja uz kādu māju turpat tuvumā. Pēdīgi viņš pienāca man klāt un sāka apčamdīt kabatas. Jautāja, kas man kabatās esot. Atbildēju, ka kažoka kabatās ir pāris mārciņas sviesta. - Pārtikas produktus no Krustpils neesot atļauts izvest.

Kad uzrādīju viņam Maskavas Izpildkomitejas izdoto atļauju pārtikas iegādāšanai Vitebskas guberņā, tad viņš teica, ka pārtikas produktus gan esot atļauts man iegādāt Vitebskas guberņā, bet te esot Krustpils pilsēta.

Pēdīgi biju pārliecinājies, ka veltīgi viņam ir stāstīt, ka arī Krustpils atrodas Vitebskas guberņā, ka produkti nav Krustpilī pirkti un ka arī Vitebskas guberņā pirkti pārtikas produktiem atpakaļ braucienam nevar Krustpils stacijā biļeti nopirkt bez atļaujas dabūšanas Krustpils pilsētas Izpildkomitejā.

Redzēju, ka visi vārdi te ir pilnīgi lieki. Likās, ka varbūt labāk derētu pamēģināt viņu pārliecināt ar kautko taustāmu.

Kad iespiedu viņam saujā vienu 10 rubļu gabalu, tad itin nekādi aizliegumi pārtikas produktu izvešanai no Krustpils vairs nepastāvēja.

Kad ierados Krustpils Izpildkomitejā, tad pēc dzelzceļa biļešu atļaujām tur jau stāvēja gaŗa rinda.

Kad biju nostājies rindas galā, tad aiz manis klāt pienāca vairs tikai divi. Rinda raustīdamās pamazām kustējās uz priekšu un palika arvien īsāka. Ar atļauju izrakstīšanu tur nodarbojās divi žīdi un viena latviete. Pieprasījumus pēc atļaujām pieņēma viens no vīriešiem, otrs tās izrakstīja, bet sieviete par katru atļauju iekasēja desmit rubļus.

Kad rinda nāca jau pie beigām, atļauju izrakstītājs izgāja ārā. Pēc brītiņa izgāja ārā arī kasiere. Atļauju pieprasījumu pieņēmeŗis visus darbus paveica viens.

Kad viņš atļauju bija izrakstījis man priekšā stāvošajam un arī nodevu par to iekasējis, tad piesēdās pie kasieres galda, atvilka tās atvilkni un pilnām saujām grāba no tās par atļaujām iekasētos desmitniekus un bāza tos savā bikšu kabatā.

Skatoties tādā notikumā, man radās ideja, kā šo atgadījumu es varētu izmantot savā labā.

Kad atļāuju biļetes pirkšanai viņš bija arī man jau izrakstījis, tad lūdzu lai izraksta vēl otru atļāuju, tādu, ar kuru man ar visu ģimeni būtu atļauts no Maskavas izbraukt uz Krustpili. -

"Ui, es to nevar. Labprāt, bet nevar."

Zinādams, ka viņš, savu nedarbu dēļ, no manis tagad ļoti baidās, es no savas prasības neatlaidos. Pēdīgi viņš teica: "Es parunāse ar prieksniekiem" un izgāja blakus istabā. Pēc britiņa viņš no tās iznāca ar pieprasīto atļāuju rokā.

Pēc atgriešanās Maskavā, sākām posties uz pārceļanos no bada apsēstās lielpilsētas uz Latviju.

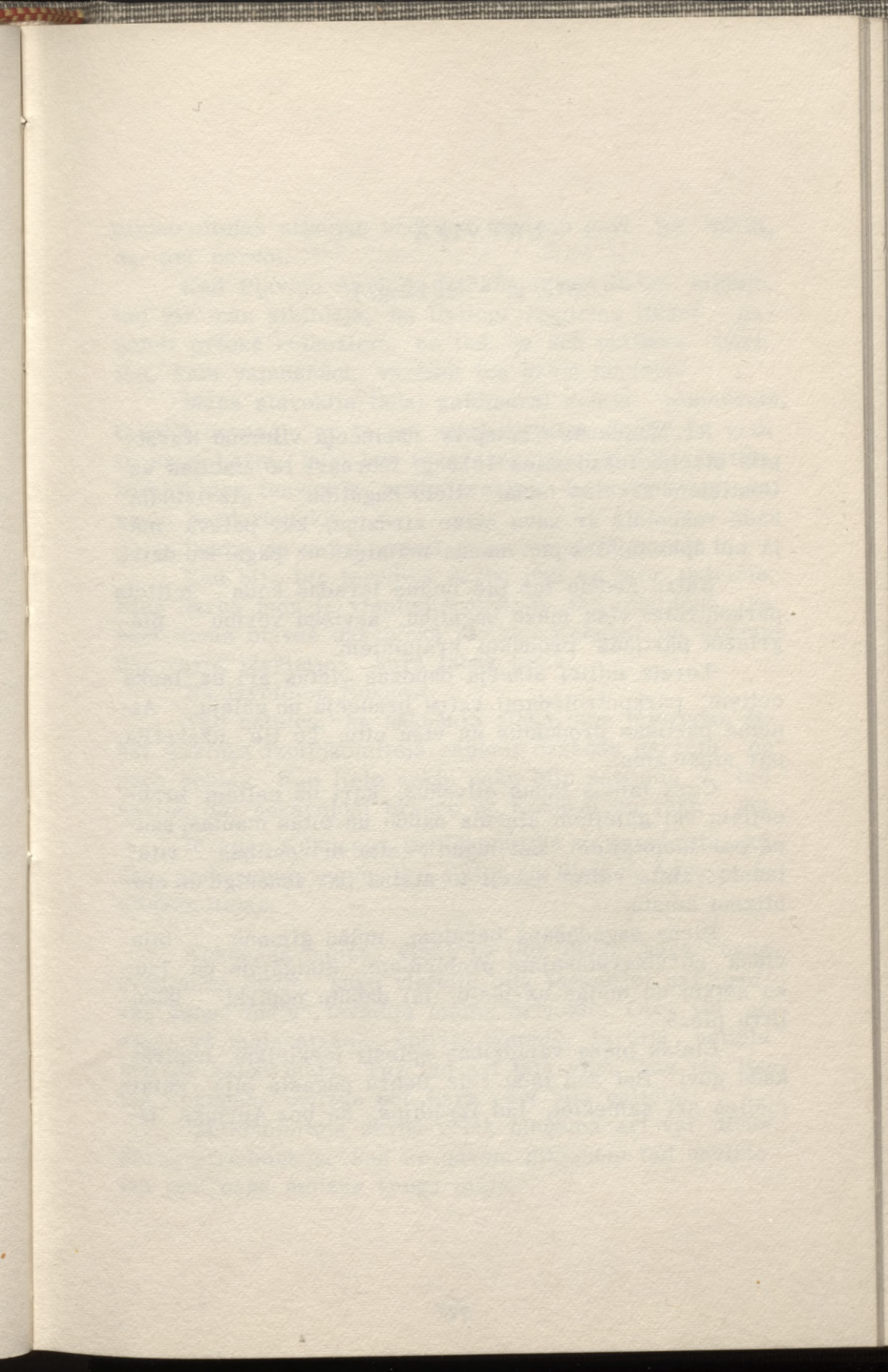
Ātri pienāca tā diena, kad bijām jau pilnīgi sagatavojušies uz šķiršanos no darba un dzīves Maskavas psihiātriskajā slimnīcā, kur biju pavadījis trīspadsmit no sava mūža vislaimīgākos gadus.

Slimnīcas administrācija norīkoja cilvēku ar zirgu mūsu aizvešanai uz dzelzceļa staciju.

Badā nomērdētais zirdziņš savu vezumu knapi vilka, streipulodams kustoties uz priekšu.

Viņam piešķirtās auzu pocijas nolaupīja izbadojušies cilvēki un apēda tās paši.

Visos četrpadsmit Maskavā nodzīvotajos gados, nekad vēl pilsētas ielās nebiju redzējis tik augstus sniega valņus, kā tai dienā, kad braucām pa Maskavas ielām uz neatgriešanos nekad tur vairs savā mūžā.

LATVIJĀ

(1919. g. - 1944. g.)

Ar Maskavas-Ventspils dzelzceļa vilcienu Kurstpils stacijā ieradāties 1919. g. februārī. No stacijas uz Gostiņiem ar visu mūsu "lielo bagātību" aizvizināja kāds rokpelnis ar savu mazo zirdziņu, kur patēva mājā tad apmetāties pie manas māmiņas uz pagaidzu dzīvi.

Katru nedēļu tur pie mums ieradās kāds milicis pārkontrolēt visu mūsu bagātību, sevišķu vērību piegriežot pārtikas produktu krājumiem.

Toreiz miliči stāvēja daudzās vietās arī uz lauku ceļiem, pārkontrolēdami katru braucēju un gājēju. Atņēma pārtikas produktus un visu citu, ko tie uzskatīja par atņemamu.

Cara laikos tādus cilvēkus, kuŗi uz ceļiem braucējiem vai gājējiem atņēma naudu un citas mantas, sauca par laupītājiem, bet tagad "zelta brīvestības rītā", jaunie valsts varas nesēji to atzina par ienesīgu un cienījamu amatu.

Piena sagādāšana bērniem, mūsu ģimenē bija viena no visgrūtākajām problēmām. Staigājām pa lauku sētām no mājas uz māju, lai dabūtu nopirkt kādu litru piena.

Lielās piena vajadzības spiesti meklējām nopirkt kādu govī. Bet kad tādu reiz Bebru pagastā bija palaimējies arī sameklēt, tad izrādījās, ka bez Aprīņa Iz-

pildkomitejas atļaujas nedrīkst nevienu govi ne pirkt, ne arī pārdot.

Kad Pļaviņu Apriņķa Izpildkomitejā lūdzu atļauju, tad tur man atbildēja, ka liellopi vispirms tikšot paņēmti priekš kolhoziem, un tad, ja kas palikšot pāri, tad, kam vajadzēsot, varēsot tos dabūt nopirkt.

Mans stāvoklis tādai gaidīšanai nebija piemērots, tamdēļ nevarēju ar to arī samierināties. Sacīju, ka man ir mazi bērni, kuņi bez piena nevarēs tik ilgi iztikt, kamēr viss tas galīgi noskaidrosies. Ieminējos arī, ka esmu bezdarbnieks.

Darbu es varot prasīt agronomiskajā nodaļā.

Kad biju tur ieradies darbu lūgt un biju pateicis, kāds darbs man ir vispiemērotākais, tad atbildēja, ka esot divas brīvas dārznieka vietas - Koknesē un Jumurdā, varot izvēlēties, kuŗa labāk patik.

Es izvēlējos Koknesi.

Tad noteica, ka nākošajā dienā man jāierodas atkal Apriņķa Izpildkomitejā saņemt dažādas dārzāju un puķu sēklas. Kad lielo sēklu paku biju saņēmis, tad sacīja, lai nekavējoši braucu uz Koknesi un sāku sēt.

Ierados Kokneses Izpildkomitejā un pastāstīju, kādam uzdevumam esmu tur sūtīts no Pļaviņu Apriņķa Izpildkomitejas.

Kokneses muižā, vienā no tām divām kaŗā nesagrautajām ēkām, kuŗu vietējie bija iesaukuši par "muižas kunga māju", ierādīja mums dzīvokli. Otra vēl nesagrautā māja atradās muižas nomalē, tā bija neliela muižas kalpu māja. Tas tad arī bija viss, kas no lielās Kokneses muižas pēc kaŗa pāri bija palicis.

Izpildkomiteja darbā vēlāk pieņēma arī vēl divus dārza strādniekus, kas ar savām ģimenēm tad novietojās tanī pašā muižas kunga mājā.

Muižas centrā starp gruvešiem bija izraktas tranšejas. Pie sagrautās siltumnīcas, agrākajā muižas dārzniecībā arī bija tranšejas izraktas, bez kuŗu nolīdzināšanas, nebija atrodama neviena tāda vietiņa, kur varētu kautko iesēt.

Kad tranšejas bijām nolīdzinājuši, tad visas Pļaviņās saņemtās sakņaugu un puķu sēklas tur arī izsējām.

Atlīdzība par darbu mums bija jāsaņem no vietējās Izpildkomitejas naudā un graudā. Par visu tur nokalpoto laiku naudā gan netikām saņēmuši nevienu kapeiku, bet auzu miltus maizes cepšanai, pāris reizes saņēmām.

Kad Kokneses Izpildkomiteja bija rekvizējusi bijušā pagasta skrīvera govīs un nodevusi tās mūsu kopšanā un izmantošanā, tad ar piena produktiem bijām apgādāti pietiekoši labi. Pienu pēc noteiktām normām sadalījām visiem dārza darbos nodarbināto ģimeņu locekļiem.

Vasaras sākumā reiz visos lielākajos biedros bija nomanāms satraukums, kuŗa īsto celoni nevienam no mazākajiem biedriem uzzināt neizdevās.

Tas atklājās tikai tad, kad no Kurzemes puses pāri Daugavai, Koknesē sāka ieplūst lieli bēgļu bari, kuŗi sastāvēja galvenā kārtā no tā laika Kurzemes sarkanajiem varas vīriem.

Viņi dzina sev līdzī pāri Daugavai arī lielus rekvizētu liellopu barus. Daži tālus ceļus jau nostaigājuši lopiņi kājas bija tik stipri atspaidījuši, ka tālāk iet tie vairs nespēja. Vienu daļu no tiem Koknesē apšāva un izlietoja pārtikai. Dažas piena govīs tika vietējiem pārdotas turēšanai. Bet tie lopiņi, kuŗi bija vēl spējīgi iet, komunistiem laižoties tālāk uz plašās dzimtenes

pusi, visi tika paņemti līdzī.

Vēlāk noskaidrojās, ka lielle draugi un cīņu biedri, igauņi, tos lopiņus komunistiem pie Krustpils bija atņēmuši un aizveduši uz Igauniju.

Daži vietējie, pēc komunistu aizmukšanas, no viņiem pirktās govīs pārkrāsoja, lai to agrākie īpašnieki tās nevarētu vairs pazīt un tiem atņemt.

Toreiz Koknesē lielā daudzumā bija saplūduši Kurzemes varenie, vietējo izpildkomiteju locekļi un miliči, kas sev līdzī bija paņēmuši arī pūtēju orķestri.

Bet starp viņiem ne mazums bija arī tādu, kuŗi nekādi varenie nebija bijuši. Pievakarēs daži no viņiem tā bailīgi pie mums pienāca un apjautājās, vai mēs nezinām, kā pa nakts melnumu varētu vislabāk nokļūt pāri Daugavai uz Kurzemi. Izpalīdzējām visiem, kā varējām un kā pratām.

Reiz pēc kādas ļoti nemierīgas nakts, kad bija pienācis rīts, kāds no lielajiem varas vīriem pavēlēja miličiem sagādāt šķūtniekus, uz visātrāko. Pagāja stunda, divas, pienāca pusdienas laiks, bet šķūtnieks vēl neviens nebija ieradies. Arī izsūtītie miliči atpakaļ neatgriezās.

Kurzemes varenie sev līdzī pāri Daugavai bija pārveduši arī kādu staltu, baltu jājamo zirgu. Kādam milicim pavēlēja sēsties tam zirgam mugurā un sagādāt šķūtniekus par katru cenu. Pagāja atkal stunda pēc stundas, bet neviens šķūtnieks neieradās. Neatgriezās vairs arī milicis ar stalto zirgu.

Satraukums strauji pieauga.

Pēdīgi pūtēju orķestrs uzkāpa muižas kunga mājas bēniņos, nospēlēja tur internacionāli un tad visi lielā steigā aizlaidās uz lielās matuškas pusi.

Drīzi pēc tam dabūjām zināt, ka Rīgā ir iesolojis vācu kaņaspēks un nodibinājusies Niedras valdība.

Visas zīmes rādīja, ka komunistu varas laiki Latvijā, it kā būtu jau pagājuši.

Vēlāk noskaidrojās, ka visa valsts vara atrodas Latvijas Pagaidu Valdības rokās.

Izpildkomitejas vietā atkal stājās vecā Kokneses pagasta valde.

Pa tiem juku un nemiera laikiem uz nolīdzinātās tranšejas iesētie dārzāji un vasaras puķes bija krietni sazēlušī. Apjautājos pagasta valdē, kas ar tiem nu tālāk būtu darāms. Atbildēja, lai pārdodot lauksaimniekiem un pēc tam ar pagasta valdi lai norēķinoties.

Kad stādi lauciniekiem bija izpārdoti, tad izrādījās, ka par tiem ieņemtā nauda nav pietiekama mūsu algu izmaksai. No komunistiem nebijām vēl saņēmuši nevienu kapeiku.

Bija iesākušies neatkarīgās Latvijas laiki. Visa tauta un katrs atsevišķs pilsonis savu dzīvi varēja sākt brīvi veidot, pēc savām spējām un patikšanas.

Krustpils muižas īpašnieks īsi pirms pirmā pasaules kara sākuma bija nodomājis Gostiņos, Aiviekstes upes malā celt kādu rūpniecības uzņēmumu. Uz tā zemes gabala atradās divas vecas koka mājas, kuņas viņš bija pārdevis noplēšanai, bet kuņam uznākot, tās bija palikušas nenoplēstas. Vienā no tām vēl dzīvoja īpašniece, kuņa bija sadomājusi māju pārdot un pārcelties uz dzīvi citur.

Nopirku no viņas to māju par ļoti lētu cenu, pielaboju un pārcēlāmiem tur uz dzīvi.

Darbu izdevās atrast Pļaviņu patērētāju biedrības veikalā.

Kooperatīva darbība tad ļoti strauji tur gāja uz augšu. Visa atbildība par veikala apgrozījumu gulās uz mani. Ar darbiem biju tā pārslogots, ka nevarēju pārkontrolēt ne saņemto preču daudzumu, ne arī to personu darbību, kuŗas veikalā lidzi darbojās. Nevarēdams ar tādu kārtību samierināties, es darbu uzteicu.

Pie norēķināšanās izrādījās, ka kasē ir ap septiņdesmit rubļu pārpalikums. Patērētāju biedrības valdes priekšsēdis ar tādu iznākumu likās diezgan apmierināts, bet kad es viņam jautāju, vai viņš tikpat būtu apmierināts, ja kasē pārpalikuma vietā būtu apmēram tikpat liels iztrūkums? - "Tad būtu citādāk" viņš atbildēja.

SAEIMĀ bija pieņemts jaunais agrārreformas likums.

Sākās muižu zemes sadalīšana un piešķiršana bezzemniekiem.

Muižām piederošās rentes mājas piešķiršanā nāca pirmās. Kad uz rentes mājām izziņoja pieprasījumu iesniegšanu, tad tādu pieprasījumu iesniedzu arī es uz savām "tēva mājām", - Vietalvas Jučiem.

Pēc izdotajiem rentes māju piešķiršanas likumiem, lielas priekšrocības bija gan paredzētas tiem, kas tur pēdējos desmit gadus, vai vēl ilgāk bija jau saimniekojuši.

Man tādas priekšrocības nebija. Bet rentes māju piešķiršanas noteikumos bija arī tāda piezīme:

"Rentniekiem, kuŗi nekārtīgi saimniekojuši, saimniecību nolaiduši, nav ieguldījuši tur nekādas vērtības, nav dodamas nekādas priekšrocības."

Atraitne, kas manās "tēva mājās", renti nemaksādama tik ilgus gadus bija saimniekojusi, nenoliedza-

mi viņa šo saimniecību bija arī postā aizlaidusi.

Mana tēva tur uzcelto ēku jumti bija jau tā nolietojušies, ka to nelabošanas un neatjaunošanas dēļ, ēkas puva un gruva. Dažas no tām bija pat jau nojauktas un sadedzinātas malkā.

Pamatodamies uz tādu saimniecības stāvokli, cerēju, ka to, kas tur vēl bija pāri palicis, piešķirs man, kā visu šo saimniecības ēku uzcēlēja un ierīkotāja vienīgajam mantiniekam.

Visi manu "tēva māju" tuvākie kaimiņi, kas bija redzējuši, kā mans tēvs uz klaja lauka visu to saimniecību bija pilnīgi no jauna tur uzcēlis, kādā stāvoklī tā bija, kad tur sāka saimniekot atraitnes vīrs un vēlāk viņa viena, un redzēja arī, kādā stāvoklī saimniecība atradās tad, kad tā nāca piešķiršanā, apsolija vajadzības gadījumā visu to apliecināt.

Uz tā paša pamata, uz kuŗa es savas "tēva mājas" pieprasīju, Vietalvas Zemes Ierīcības komitejātās man arī piešķīra.

Bet Centrālā Zemes Ierīcības komiteja Rīgā bija citādos ieskatos. Tā manas "tēva mājas" piešķīra atraitnei, kuŗa tur dzīvoja un turpināja nosaimniekot to, kas tur vēl bija.

Kad ierados Centrālajā Zemes Ierīcības komitejā un norādīju, ka viņu lēmums šinī lietā nesaskan ar noteikumiem, kuŗos teikts, ka nekārtīgiem saimniekotājiem pie rentes māju piešķiršanas, nav dodamas nekādas priekšrocības, tad man strupī atbildēja, ka es to nevarot pierādīt. Bet pierādījumus man itin nekādus neprasiņa un tālākās sarunās arī neielaidās.

Ko gan tāds Rīgā iebraucis laucinieks varēja teikt, jo Rīgas kungi bez pierādījumiem visu zināja labāk. Viņi Rīgā sēdēdami, piešķiramo rentes māju apstākļus

uz laukiem pārzināja "labāk", nekā pagastu Zemes Ierīcības komitejas uz vietas.

Tomēr šai lietā skaidrību man gribējās pameklēt arī vēl citur.

Griezos pie Rīgas advokāta Krastkalna ar lūgumu, lai paskaidro, vai pēc jaunā agrārreformas likuma uz manām "tēva mājām" man ir kādas tiesības, vai nav.

Advokāts atbildēja, ka agrārreformas likums dodot Centrālajai Zemes Ierīcības komitejai tiesības rentes māju un zemes piešķiršanā rīkoties pilnīgi brīvi pēc saviem ieskatiem. Tās lēmumi neesot pārsūdzami.

Tā nu reiz arī es tiku pie skaidrības par jauno agrārreformas "likumu", kuŗu pildīt un nepildīt bija dotas tiesības Centrālajai Zemes Ierīcības komitejai.

Jaunu dārzsaimniecību ierīkošanai zeme bija ieprojektēta uz bijušo muižu zemēm vairākās vietās Latvijā, kuŗa tika piešķirta uz atsevišķiem noteikumiem.

Tādu zemes gabalu dārzsaimniecības ierīkošanai pieprasīju Baskas Pilsmuižā. Vienā ziņā man tur palaimējās, 8 hektāri liels zemes gabals bija piešķirts. Bet otrā ziņā, arī tur laime man nesmaidīja, jo piešķirtais zemes gabals pavasaros un citos plūdu laikos, pārplūda un ilgi stāvēja zem ūdens. Starp daudzām jaun-saimniecībām visā apkārtnē, tas skaitījās vissliktākais gabals. No visas tur man piešķirtās zemes platības, nepārplūstoša bija apmēram viena ceturtdaļa. Viss pārējais tur pavasaros ilgi vilņoja kā ezers. Ķīvītes tur dzīvoja kliegdamas visu vasaru arī tad, kad ūdens tur vairs nebija.

Bet pagastā, kad reiz bija ieradusies Zemes Vērtēšanas komisija, tā manu zemes gabalu tomēr par pārplūstošu neatzina. Tajā laikā, kad Zemes Vērtēšanas komisija pagasta namā noturēja savas sēdes, mans

zemes gabals izskatījās kā ar ledu pārklāts ezers.

Kad šo zemes gabalu viņa par pārplūstošu neatzina un pārplūstošas zemes kategorijā to neieskaitīja, tad es lūdzu, lai viņa ierodas uz vietas par to pārliecināties. Komisijas priekšsēdis uz to man atbildēja: "Ziemā jau ledus mēdz būt arī uzkalna."

Tā nu atkal reiz bija tāda "taisnība", kuŗu es saprast nevarēju.

Sen iecerētais, pārdomās ilgus gadus izlolotais, apjūsmotais un izsapņotais savs zemes stūrītis, nu taču reiz bija iegūts, kaut arī manam darbam tas maz bija piemērots.

Lielas grūtības un visādas neveiksmes, kas draudēja rasties no zemes pārplūšanas un lielās nabadzības, ar kādu saimniekošana bija jāuzsāk, nedrīkstēja atbaidīt no ķeršanās pie iegūtā zemes stūrīša izveidošanas par jaunu dārzsaimniecību.

Kad savu veco būdu Aiviekstes malā biju pārdevis, tad ieradāmie Bauskas pagastā, lai tur savu dzīvi atkal sāktu celt no jauna.

Par vecās būdas naudu nopirku vecu zirgu un ratus, bet arkla pirkšanai naudas pietrūka. Sākumā arklu lienēju no kaimiņiem, kad viņi paši to nelietoja.

Istabu dzīvošanai dabūjām Mūra krogā, apmēram divus kilometrus no piešķirtā zemes gabala.

Bērniem bija jāiet skolā. Vēl neviens no visiem trijiem nebija paaudzies tik liels, ka darbā no tiem varētu būt jau kāds jūtams atbalsts.

Visu ēku no jauna uzcelšana prasīja daudz sūra darba, pacietības, izturības un arī daudz naudas.

Valsts Zemes Banka gan jaunsaimniekiem piešķīra ēku celšanai aizdevumus, bet ar tiem vien visas vajadzības apmierināt nevarēja.

Sākumā lielas grūtības bija pat ar piena govīs iegādāšanu. Tēlīte, kuŗu jau bijām iegādājuši, pienu vēl nedeva.

Pirmās uz savas zemes nepārplūstošajā vietā sāku audzēt ziemciešu puķes - nelķes un atraitnītes.

Mani kaimiņi par to brīnījās un ironiski smīnēja. Bet kad pienāca pavasaris, tad katru tirgus dienu Bauskā ievēdu lielus vezumus ar ziedošām atraitnītēm un nelķu stādiem. Kaimiņi par to gan vēl arvienu brīnījās, bet kad tie redzēja cik ātri visus stādu vezumus izpirka un vēl pietrūka, reizēm pircēji, baidīdamies, ka nepietrūkst, skrēja pat uz ceļa pretī, tad kaimiņu sejās ironiskus smīnus saskatīt vairs nevarēja.

Toreiz Bauskā tādai mantai bija apbrīnojami liels pieprasījums un konkurences vēl nebija nekādas. Vēlākos gados, kad konkurence strauji pieauga, tad bija jāpāriet uz citām kultūrām, kuŗās tādās konkurences vēl nebija.

Ar Zemes Bankas aizdevumu uzcēlu siltumnīcu. Ierīkoju arī kādus lecekļus ar logiem, dažādu stādu audzēšanai.

Pie vienas stāvēšanas ar stādiem Bauskā uz tirgus, sāku tirgoties arī ar dārzāju sēklām. Mans apgrozījums strauji pieauga, ar katru gadu plašākos apmēros. Visu pieprasījumu apmierināšanai pēdīgi Bauskā bija jāatver pastāvīga sēklu un dažādu dārzkopības piederumu tirgotava. Izdevu arī savu ilustrētu cenrādi.

Līdz ar to ļoti strauji pieauga visa mūsu materiālā dzīves augšupeja.

Jaunsaimniecībām būvmateriālus no valsts mežiem gan deva par vienu piekto daļu taksēs, bet liela daļa no tiem bija tikai malkas koki ar izpuvušiem vīdiem. Labākie koki bija eksportam, kas aizgāja uz ārzemēm.

No saņemtā būvmateriāla vispirms uzcēlu no dēļiem pagaidu pajumti, kuŗu ar sienu vidū pārdalot uz pusēm, vienā galā iznāca paliela istaba, kur pašiem dzīvot, bet otrā galā ievietojam visus savus lopiņus.

Materiālajiem apstākļiem arvien vairāk uzlabojoties, sāku domāt arī par pamatīgāku ēku celšanu.

Pirmā uguns drošā celtne bija lopu kūts ar barības šķūni zem viena jumta, no māla kleķa uz ļoti augsta betona pamata un ar cementa dakstiņu jumtu.

Vēlāk barības šķūnim galā no dēļiem piebūvēju vēl otru šķūni ar skārda jumtu, dažādu darba rīku, pajūgu un labības novietošanai.

Un pēdīgi, kad aprīņķa būvtechniķis plānu bija uzziņmējis arī jaunajai ķieģeļu dzīvojamai mājai ar visām modernām ērtībām un labierīcībām, tad vispirms bija jāķeras pie būvmateriālu sagādāšanas.

Ķieģeļi bija jāpiegādā no apm. 7 km attālā Mežotnes ķieģeļu ceplā, kuŗš atradās Lielupei otrā pusē. Tiltā tuvumā tur nebija. Visi ķieģeļi Lielupei pāri bija jāpārved, braucot tieši pa ūdeni. Pie lielāka ūdens, uz ķieģeļu vezuma uzliktā siena maisiņa sēžot, dažreiz knapi izdevās saglabāt sausu sēžamo.

Pagāja vairāki gadi, kamēr 40.000 ķieģeļus savedu.

Pēdīgi ar Bauskas būvuzņēmēju Rigastu noslēdzu līgumu par jaunās dzīvojamās mājas uzmūrēšanu. Jumta konstrukciju ar šifera jumtu un dažādus iekšpuses izbūves darbus paveica citi amatnieki.

Jau pašā sākumā saimniekošanu uzsākot tika domāts arī par jauna, plaša augļu dārza ierīkošanu.

Visus augļu dārza ierīkošanai vajadzīgos augļu kociņus izaudzējam paši. Sākot ar mežābolu un meža

bumbieņu salasīšanu sēklai, priekš mežēnu izaudzēšanas, kuņus vēlāk saacojot, izaudzējām par derīga lieluma augļu kociņiem jauna augļu dārza ierīkošanai.

Jaunais augļu dārzs aizņēma apmēram pusi no visas manas zemes platības.

Dārzam visapkārt tika apstādīts kliederu, lazdu, eglīšu un vītulu dzīvžogs.

Pēdējos gados tas deva jau paprāvus ienākumus.

Latvijas demokrātiskās republikas laikā Bauskas pagasta pašvaldības darīšanas kārtoja un vadīja sociāldemokrāti un zemnieku savienība labā saskaņā un lielā draudzībā.

Tikai pēdējās brīvajās pašvaldību vēlēšanās, starp piecpadsmit pagasta padomes locekļiem, trīs jaunsaimnieki bija iekūlušies arī no citas sugas.

Ja pagasta padomē starp diviem lielajiem un skaita ziņā vienlīdzīgiem nogrupējumiem, kādreiz rastos nesaskaņa, tad arī trim mazajiem varēja iznākt liela teikšana.

Tāds stāvoklis abas lielās partijas ļoti kaitināja. Tās centās visu savā starpā izkārtot tā, ka trijnieks tiem nekur pa kājām pīties nevarētu.

Un tomēr reiz kādā svarīgā lietā trīs mazie, nostādamies pret divpadsmit lielajiem, izjauca kādu jau ilgus gadus lielā vienprātībā turpinātu pasākumu.

Vecā pagasta pamatskolas ēka bija ļoti novecojusies, kuņus ne ar kādiem remontiem nevarēja vairs pilnīgi piemērot tagadējo laiku skolas vajadzībām.

Sākoties agrārreformas izvešanai, pagasta padome bija nolēmusi Zemes ierīcības komitejai pieprasīt priekš pamatskolas vajadzībām piešķirt tai Derpeles muižas centru, ko Centrālā Zemes Ierīcības komiteja bija arī jau piešķīrusi.

Bauskas pagasta robežas gāja visapkārt Bauskas pilsētai. Bet Derpeles muižas centrs atradās pagasta vienā malā, tuvu klāt pie Codes pagasta robežas.

Ar tādu vietas izvēli jaunajai pamatskolai ļoti apmierināti gan bija Derpeles un Dubes muižas sarkanie jaunsaimnieki, kam pagasta padomē bija liela teikšana, un arī zemnieku savienības pārstāvji pagasta padomē, kuŗā gandrīz visi tādi vien bija ievēlēti, kas dzīvoja Mēmeles upei tanī pašā pusē. Bet tiem, kas dzīvoja pagastam un pilsētai otrā pusē, jaunās skolas aizsniegšana bija pārāk problemātiska. Ar tādu stāvokli tiem bija grūti samierināties.

Jaunās skolas būvei Derpelē kļaušu kārtā bija sagādāts gandrīz jau viss vajadzīgais būvmateriāls. Bet ar būvdarbu uzsākšanu pagasta valdei arvien vēl neveicās, atlika no gada uz gadu.

Pagasta padomē trīs opozicionāri divpadsmit lielos pārbalsot gan nevarēja, bet tiem padomā bija kāds cits ļoti iespaidīgs līdzeklis.

Reizē ar jaunās skolas būvdarbu uzsākšanu, viņi uzsākot pagastā parakstu vākšanu Bauskas pagasta likvidēšanai.

Pagasta dienvidu un austrumu daļā sašutums par skolas būvi Derpelē bija tik liels, ka tur vajadzīgā parakstu daudzuma savākšanai, lai šo pagasta daļu pievienotu Īslicas, vai Ceraukstes pagastiem, nebūtu nekādas grūtības.

Tādi apstākļi abu lielo partiju pārstāvjus pagasta padomē piespieda arvien vēl apdomāties un vilcināties ar skolas būvdarbu uzsākšanu Derpelē.

Pagasta iedzīvotājos tādai opozicionāru nostājai bija liela piekrišana.

Pēc Ulmaņa apvērsuma divus opozicionārus no pa-

gasta padomes izmeta laukā. Trešo, kā aizsargu, paturēja.

Skolu Derpelē neuzcēla arī Ulmaņa valdīšanas laikā.

Pagasta pamatskolas vajadzībām pēdīgi tika nopirkta kāda privātas vidusskolas ēka Bauskas pilsētā.

Vācu okupācijas laikā visi ulmanieši pagasta pašvaldībā tika salikti atkal atpakaļ.

ULMAŅA DIKTATŪRAS LAIKĀ tirdzniecībā un rūpniecībā sākās privātu uzņēmumu izdeldēšana.

Tas smagi skāra arī manu uzņēmumu.

Kādā agrā pavasarī, kad ierados Sēklu Eksportā Jelgavā pasūtīt savai tirgotavai dažādas sēklas, tad tur man pateica tā:

"Dārzāju sēklas šogad vispirms tiks pārdotas vienīgi kooperatīviem, vēlāk, ja pāri kas paliks, tad varēs tās dabūt pirkt arī atsevišķi tirgotāji."

Citiem vārdiem sakot: kad sēklu tirdzniecības sezona būs pie beigām, tad, ja kooperatīviem būs kas pāri palicis, to varēs palīdzēt iztirgot arī atsevišķi tirgotāji.

Jau no senām dienām marksistiskā sociālisma apmātais Ulmanis sāka drošāk parādīt savu īsto krāsu.

Nekas cits mani tik ļoti nepārsteidza, kā Sēklu Eksportā saņemtās atbildes apbrīnojami lielā līdzība ar to atbildi, kuŗu reiz komunistu varas laikos saņēmu Pļaviņu apr. Izpildkomitejā:

"Govis vispirms tiks ņemtas priekš kolhoziem un ja paliks kas pāri, tad varēs dabūt pa govij nopirkt arī atsevišķas personas."

Kamēr valsts vara tautai kooperatīvus neuzspieda, brīvā sacensībā ar privātajiem uzņēmējiem tie nikuļoja.

Ar propagandu vien, sevišķi uzsverot, cik privātie tirgotāji ir lieli blēži un krāpnieki, kooperatīvus neizdevās tautai uz kakla uzsēdināt.

Kad vairumtirdzniecība bija sakoncentrēta "Turībā" un "Sēklu Eksportā", tad pie preču iepirkšanas mazumtirdzniecībai kooperatīvu privileģētais stāvoklis tur sāka dominēt arvien vairāk.

Pietika ar mājienu no augšas, lai dažādas ejošākās sezonas preces tiktu pārdotas vienīgi kooperatīviem.

Privātajiem mazumtirgotājiem atlika tikai noskaņoties, cik liela "piekrišana" tad bija kooperatīviem. - Visi tur vien iepirkās.

Ko demokrātiskās republikas laikā sociāldemokrāti ar zemnieku savienību kopīgiem spēkiem šai virzienā vēl nebija sasnieguši, to vēlāk lielais zemniecības vadonis sasniedza viens pats.

No saviem piedzīvojumiem še pastāstīšu vēl par vienu ievēribas cienīgu notikumu.

Visu savu zemes platību, pārplūšanas dēļ, nevarēju izmantot ne dārzkopībai, ne arī graudkopībai. Lielu daļu no viszemākās vietas biju spiests aizņemt ar zālājiem. Starp augļu kociņiem visu zemi aizņēmu ar cukurbietēm, kartupeļiem un arī graudaugiem.

Kādā rudenī, kad tuvu bija pienācis jau ziemāju sējas laiks, meklēju Bauskā mākslīgos mēslus. Pilsētā ar mākslīgiem mēsliem gan tirgojās vairākas tirgotavas, bet nevienā tos nevarēju atrast. Pēdīgi, kad iegriezās Patērētāju biedrībā, tad izrādījās, ka tā ir Bauskā vienīgā vieta, kur mākslīgos mēslus var dabūt. Skaidri bija redzams, ka arī mākslīgo mēslu tirdzniecībā tiek pielietoti tie paši principi, ar kādiem tik labi biju jau iepazinies "Sēklu Eksportā", sēklas pasūtīdams.

Patērētāju biedrība mākslīgos mēslus pārdeva tikai biedriem. Es biedrs nebiju. Un kā tad lai tieku

pie mākslīgiem mēsliem? -

- Lai iestājoties par biedri.

Nekāda cita ceļa mākslīgo mēslu iegādāšanai tad vairs Bauskā nebija. Bija jāpadodas liktenim.

Ieminējos arī, ka man pašreiz nav naudas, ko samaksāt par mākslīgiem mēsliem, un nav arī naudas priekš iestāšanās Patērētāju biedrībā par biedri.

- To visu varo pavisam viegli nokārtot ar vekseli parakstīšanu.

Tā man toreiz ar viena vekseli parakstīšanu iznāca, kā divi zaķi ar vienu šāvienu, - Patērētāju biedrības biedra karte kabatā un mākslīgie mēsli.

No tās "laimīgās" dienas vēl gads nebija pagājis, kad tautā sāka cirkulēt baumas par Patērētāju biedrības bankrotu. Biedru pilnsapulcē ievēlētie uzticības vīri esot pārsaimniekojuši pāri saviem līdzekļiem un lielais iztrūkums nu tikšot piedzīts no visiem Patērētāju biedrības biedriem.

Biedrības pilnsapulcēs vairākuma uzticību viegli iemantoja tie, kuŗi prata vissmukāk un vispārlicinošāk runāt. Tos vienmēr ar lielu balsu vairākumu ievēlēja priekšgalā.

Tauta ticēja un cerēja, ka lielie daiļrunātāji, vadīdami Patērētāju biedrības tirdzniecību, parādīs arī tikpat smukus un daiļus darbus. Bet vēlāk tā nevarēja beigt brīnīties un pārrunāt, kā gan smuko runu teicējiem varēja iznākt tik nesmuki darbi.

Visiem Patērētāju biedrības biedriem bija piesūtīti paziņojumi, ka līdz noteiktam datumam Patērētāju biedrības kasē tiem jāiemaksā 90 latu, tā ir tā summa, par kādu tie iestādamies Patērētāju biedrībā par biedriem, bija uzņēmušies atbildību. Pretējā gadījumā tā tikšot piedzīta spaidu kārtā.

Tikai tad visi biedri sāka pa īstam nojaust kādās lamatās tie ir ielīduši.

Likumīgi ievēlētai Patērētāju biedrības valdei pēc statūtiem bija piešķirta pilnīga rīcības brīvība uz Patērētāju biedrības biedru rēķina izmēģināt visas savas lielās idejas un tukšās iedomas.

Tautas vadonis kooperatīviem piešķirdams lielas priekšrocības pie preču iepirkšanas, bija radījis tādus apstākļus, kas plašas tautas aprindas, pret viņu pašu gribu piespieda iestāties kooperatīvos par biedriem.

Ar iestāšanos kooperatīvā par biedriem, kas bija reiz uzņēmušies smalki izplānoto atbildību par visām uzticības vīru neprātīgajām izdarībām, bija kā lamatās ielīduši, no kuŗām izejas nebija gandrīz nekādas.

Tomēr gribējās šai lietā kautko arī darīt.

Izziņoju Bauskas Patērētāju biedrības biedru pilnsapulci Bauskas pagasta namā uz savu roku.

Biedri uz sapulci bija saradušies kuplā skaitā. Pēc plašākām pārrunām par Patērētāju biedrības pašreizējo stāvokli, sapulce nolēma griesties pie Bauskas advokāta Jakovļeva ar lūgumu pa tālruni, lai viņš, ja tas būtu iespējams, ierastos uz sapulci dažādu juridisku paskaidrojumu došanai.

Advokāts sapulcē drīz ieradās un deva uz visiem viņam uzstādītajiem jautājumiem ļoti izsmeltošas atbildes.

Sapulce viņu pēdīgi lūdza uzņemties prāvas vešanu pret Patērētāju biedrību, ko viņš tad apņēmas arī darīt.

Bauskas Patērētāju biedrība no saviem biedriem pieprasīto naudu, pirms tiesas sprieduma, piedzīt nu vairs nevarēja.

Tie Patērētāju Biedrības biedri, kas par biedriem bija iestājušies visvēlāk, no maksāšanas tika atbrīvoti pavisam, citiem pieprasītā summa tika samazināta, bet lielākajai daļai tie deviņdesmit lati bija jāmaksā. Čaklākie maksātāji pasteidzās samaksāt, bet kūtrākie palika nesamaksājuši.

Sapulces sasaukšana man atmaksājās, jo pēc tiesas sprieduma, no manis tos deviņdesmit latus vairs nepieprasīja.

Ulmaņa privilēģēto kooperatīvu darbību pārtrauca komūnisti, uzsākdami Latvijas okupāciju.

VĀCU OKUPĀCIJAS LAIKĀ jaunās mājas iekšpusēs izbūves darbi bija jau pavisam izstrādāti tik tālu uz priekšu, ka vienu gadu pirms izbēgšanas dabūjām jaunajā mājā nodzīvot.

Trīs istabas bija pabeigtas. Virtuvei, vienai istabai, diviem priekšnamiem un balkonam vēl nebija grīdas. Trīs istabas jumta stāvā arī vēl nebija gatavas, bet priekš tām viss vajadzīgais būvmateriāls jau bija mājā iekšā.

Pat elektrība un telefons bija jau ievilkti.

Pieminot elektrību, nāk atmiņā Ulmaņa lauku elektrifikācijas plāns.

Atminos, kā viņš tautai pa radio ziņoja: "Lauciniekiem elektrība līdz stabam sētsvidū par brīvu."

Žēl tikai, ka lielais vadonis nepateica neko tuvāk par strāvas tarifa paaugstināšanas iemesliem, pirmajam patērētās strāvas noteiktam daudzumam. Nav saprotams, kā strāvas patēriņš sākumā var izmaksāt daudz dārgāk, nekā vēlākā laikā, ja elektrība līdz stabam sētsvidū, bija apsoltā par brīvu.

Man ir lielas aizdomas, ka paaugstinātajā strāvas tarifā ar gudru ziņu bija iekalkulēta elektrisko līniju izbūves izmaksa, ko vadonis gan bija apsolijs par brīvu līdz stabam sētsvidū.

Vācu okupācijas laikā, kad savā jaunajā mājā ievilku elektrību, tad tas nenotika pēc Ulmaņa plāna par brīvu līdz stabam sētsvidū, bet visu elektriskās līnijas izbūves rēķinu, no tuvākā kaimiņa, kuŗš elektrību bija jau ievilcis, par diviem stabiem un attiecīgo vadu daudzumu, vajadzēja maksāt man pašam. Bet nekāds paaugstinātais strāvas tarifs tad jāmaksā nebija.

No manas mājas elektrisko līniju vilka tālāk uz kādu vecsaimniecību, kuŗai vajadzēja apmēram kādus desmit stabus ar attiecīgu elektrisko vadu daudzumu.

Arī viņam par savu gaŗo stabu rindu un vadiem vajadzēja maksāt pašam.

Bet pēc Ulmaņa lauku elektrifikācijas plāna gan laikam sīkzemniekiem iznāktu palīdzēt lielsaimniekiem samaksāt viņu lielo gaŗo elektrisko līniju izbūves rēķinus, ar visiem vienādos apmēros paaugstināto elektriskās strāvas patēriņa tarifu.

Lielsaimniekiem elektriskās strāvas izmantošanas iespējas ir daudz lielākas un plašākas, kā sīksaimniekiem, tādēļ arī paaugstināto strāvas tarifu pirmajiem ir daudz vieglāk nomaksāt, kā otrajiem ar savu pāris lampiņu dedzināšanas vien.

Nedomāju, ka arī visi lielsaimnieki ar Ulmaņa greizo lauku elektrifikācijas plānu būtu apmierināti, kaut arī tas viņiem par labu bija iztaisīts uz sīkzemnieku rēķina. Daudzus no viņiem es pazinu, kā taisnīgus un krietnus goda vīrus.

Labi vēl, ka ulmaniskais lauku elektrifikācijas plāns līdz stabam sētsvidū "par brīvu", palika vienīgi uz papīra.

Jaunais augļu dārzs vācu okupācijas laika sākumā sāka tik bagātīgi atmaksāt jau savu kopēju pūliņus, ka par vienu vezumu ābolu Rīgā ieņemu tieši tik daudz naudas, cik bija vajadzīgs visa mana Zemes Bankas parāda nomaksāšanai, kas tur bija iekrājies ēku celšanai, dārzsaimniecības ierīkošanai, un pie tā vēl klāt pie-skaitot arī zemes izpirkšanas maksu.

1941. gada rudenī ar šo naudu kabatā ierados Valsts Zemes Bankas Jelgavas nodaļā un tur nomaksāju visu savu parādu. Uz manas dārzsaimniecības Bauskas pagasta "Siliņi", nepalika itin nekāda parāda - neviens santīms.

1944. gada vasaras sākumā, kad fronte no austrumiem bija ievirzījies jau Latvijā, Bauskā ieradās kāda Latviešu leģiona vienība, kuŗas štābs novietojās mūsu jaunajā mājā.

Drīz pēc tam sāka izplatīties baumas, ka krievi ir jau pie Jelgavas. No tās puses tiešām bija arī sadzirdams liels kuŗa troksnis.

Jaunajā Bauskā uz Mūsas krasta sāka rakt tranšejas.

Bauskā novietotās kuŗavīru vienības sāka palikt arvien kustīgākas.

Štābs no mūsu mājām pārvietojās citur.

29. jūlijā pie mums ieradās Valdis, kuŗš dienēja 19. divīzijā kā kaprālis.

Volchovas purvus viņš bija jau izbridis un no tur dabūtā kontuzējuma atkal atzirdzis.

Negaidot viņš ieradās pie mums kopā ar kādu savu kuŗa biedri. No Janišķiem kājām nākdami, viņi bija ļoti noguruši. Abiem kājas bija noberztas jēlas. Viņi tur atradušies krievu ielenkumā. Pagājušajā naktī,

pa kādu purvu viņiem palaimējies no ielenkuma izklūt.

Apšaudīšanās arī pie mums ar katru brīdi palika spēcīgāka un apņēma mūs no visām pusēm.

Uz ceļiem sāka parādīties arī pa bēgļu vezumam.

Pievakarē pie mums bija atnākusi kaimiņiene Ozola apjautāties, vai mēs bēgsim, vai nebēgsim. Mēs par bēgšanu tad vēl nebijām nemaz tā nopietni padomājuši. Tāpēc nekādu noteiktu atbildi viņai nevarējām dot.

Pie mums tad bija ieradušies arī daži no Bauskā novietotā Latviešu legionāra karavīriem, kuŗi uz kaimiņienes bažīgajiem jautājumiem, atbildēja ar dziesmiņu - Neskumsti, meitenīt mīlotā, neskumsti daudz...

Viņi pastāstīja arī, ka kāds krievu tanku ķīlis pie Meitenes stacijas gan esot ielauzies, bet to jau ātri likvidēšot, lai nebaidoties.

Bet visas zīmes gan nepārprotami rādīja, ka mūsu stāvoklis pašreiz ir ļoti, ļoti nopietni apdraudēts.

Valdis ar savu draugu tā bija pārguruši, ka viņi bez atpūtas ilgāk iztikt vairs nevarēja. Vakarā viņi apgūlās neizgērbusies un šautenes nolika sev blakus pa ķērienam.

Sievietes mājas bēniņos pie logiem visu nakti pārmaiņus dežūrēja, mājas apkārtni uzraudzīdamas, lai ienaidnieks nepamanīts nevarētu pārsteigt abus karavīrus.

30. jūlija rītā apšaudīšanās vēl arvien pastiprinājās. Bēgšanas iespējamībai bija pienācis pats pēdējais brīdis. Septiņos no rīta aizsteidzos uz Mūsas tiltu pārliecināties, vai tam vēl pāri var tikt. Uz tilta sardzē stāvēja kāds vācu karavīrs, kuŗš atbildēja, ka tiltam pāri braukt nav aizliegts.

Skrēju atpakaļ uz mājām, cik ātri spēdams. Liku kara gūsteknim, kuŗš tad pie mums strādāja, sajūgt zirgu uz visātrāko.

Apmēram 15 minūšu laikā sasviedām vezumā dažādas mantīņas un tad steidzīgi devāmies ceļā - sieva, meitas Velta un Skaidrīte, Valdis ar savu draugu un es. Mājās palika kaŗa gūsteknis ukraiņietis Ivans un trīs Latgales bēgļes, kuŗas pēc krievu gaisa uzbrukuma Rēzeknei bija no turienes izbēguŗas un tagad dzīvoja apmetušās mūsu vecajā mājā. Viņas solījās tālāk nekur vairs nebēgt.

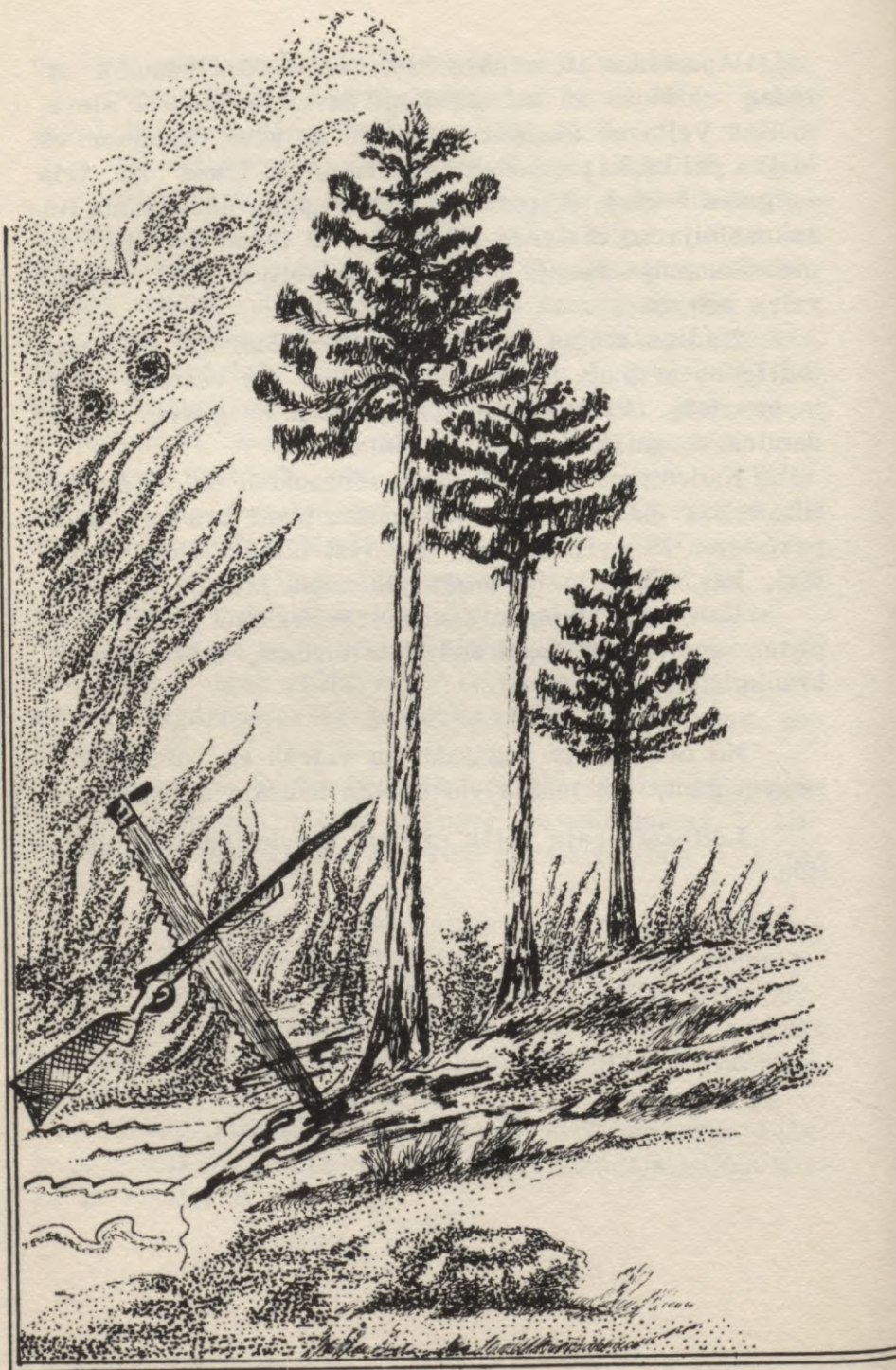
Kad pa mājas ceļu bijām izbraukuŗi uz ņosejas, tad lodes svilpoja pāri mūsu galvām. Uz vezuma sēdēju es viens. Visi pārējie līda pa ņosejas grāvi, vairīdamies no gaisā lidojoŗām lodēm.

Kad bijām Bauskai cauri izbraukuŗi un Mēmeles tiltam pāri pārbraukuŗi, tad mums pretī brauca kāda pazīstamu kaŗavīru grupa. Tie visi bija tā ņtāba kaŗavīri, kas reiz bija novietojuŗies mūsu jaunajā mājā.

Leitnants mums uzsauca: "Nebrauciet nekur tālu prom, apmetaties tepat kaut kur tuvumā, drīzi varēsit braukt atpakaļ."

No tā laika ir pagājuŗi jau vairāk kā divdesmit septiņi gadi, bet mājās vēl arvien neesam atgriezuŗies.

Leitnants pats vēlāk dzīvoja Libekā kā kaŗa invalīds.

BĒGĻU GAITĀS LATVIJĀ

Pa Rīgas-Bauskas šoseju lēnām virzījāties uz ziemeļiem. Aiz Codes Valdis ar savu draugu no mums atvadījās. Viņi kājām devās tālāk Rīgas virzienā. Mēs sākām apskatīties, kur varētu dabūt pagaidām apmesties.

Kad iegriezāties Codes pagasta Liepzemniekos, tad pajūti tur mums deva gan labprāt un netrūka arī laipnības un visādas izpalīdzības, bet mums tur nepatika lielās šosejas tuvums, pa kuŗu tur pastāvīgi garām plūda lielas vācu kaŗaspēka vienības.

Otrā dienā sameklējām pie kāda Codes jaunsaimnieka Jaundzintaros daudz klusāku un nomaļāku vietīņu.

Pēc dažu dienu tur nodzīvošanas, devāmies atkal tālāk uz Rīgas pusi.

Tad iznāca mums apmesties Iecavas pagasta - Muižzemnieku rijā, bet tur mums labi nepatika. Pēc dažām dienām atgriezāties atkal atpakaļ Jaundzintaros.

Laiks visas tās dienas uzturējās brīnišķīgi jauks.

Kad Jaundzintaros ieradāties otrreiz, tad apmetāties šo māju purviņā, kur dzīve pa krūmiem bija klusa un jauka, kā čigāniem.

Bet kādā saulainā dienā purviņam uzlidoja vairākas krievu lidmašīnas un nometa tur arī sāvas bumbas. Divas no tām nokrita pie mūsu ratiem, apmēram desmit pēdu attālumā no tiem, viena vienā pusē, otra otrā pusē.

Tanī brīdī neviens no mums pie ratiem nebija. Arī zirgs atradās patālāk no tiem zālē palaists.

Bumbas, iekrizdamas kūdrainā zemē, sprāgstot vezumam nekādus bojājumus nebija nodarījušas.

Pēc tāda notikuma purviņā vēl ilgāk uzturēties nebija vairs nekādas patikšanas.

Savu mantu vezumu tad pārvietojām uz Jaundzintaru malkas šķūnīti.

Sievietes naktis pavadīja istabā, bet es šķūnītī uz vezuma.

Nekāda liela gulēšana gan man tur neiznāca. Naktīs saradās žurkas un taisīja lielu traci. Katru vakaru gulēt iedams, noliku sev blakus pātagu. Kad žurkas sāka trokšņot, tad uz trokšņa pusi izvicināju savu pātagu, kamēr tās aprima. Pēc neilga laika viņas savu traci uzsāka no jauna. Arī man tad vajadzēja atkal uzsākt savu pātagu cilāt. Tā visas naktis man tur pagāja ar žurkām cīnoties.

Jaundzintaros dzīvodami mēs gājām uz Liepzemniekiem kādas dienas palīdzēt lauku darbos. Nopelnījām kādus pudīņus rudzu un kviešu graudu, ko paņēmām sev līdzī tālākā ceļā uz Vāciju.

Kad Meklenburgas apgabalā reiz tikām nodarbināti pie Tarnevicas lidlauka darbiem, tad dzīvojot Tarnevicā un Boltenhāgenā, mums tie ļoti labi noderēja toreizējo ļoti trūcīgo Vācijas pārtikas devu papildināšanai.

No Jaundzintariem pa Rīgas-Bauskas šoseju reiz kājām ejot uz Iecavu, ceļā satiku znotu, no kuŗa dabūju zināt, ka arī viņa ģimene ir izbēgusi un pagaidām apmetušies Ropāžos.

Dažas dienas vēlāk ar sazināšanās nolūkiem devos kājām cauri Rīgai uz Ropāžiem. Pa ceļam Rīgā no-

kārtoju arī savus Tautas Palīdzības rēķinus, par Kaņavīru Palīdzībai īsi pirms izbēgšanas Bauskas pagastā savāktajiem ziedojumiem.

Ropāžos nolēmām nekavēties ar došanos tālākā ceļā uz Liepājas pusi, un pa ceļam mēģināt kaut kur satīties.

Kad atgriezios Jaundzintaros, tad nekavējoši sākam posties tālākam ceļam, cauri Rīgai uz Liepāju.

No Jaundzintariem izbraucām 10. septembrī.

Pēc pirmās dienas brauciena nakti pavadījām kāda kroga stedulā, netālu no Ķekavas.

Otrā dienā izbraucām cauri Rīgai un pārnakšņojām Zaslaukā.

Tālāk mūsu ceļš veda gar jūrmalu, kur nakti pārgulējām kādā vasarnīcā.

Tā pamazām virzījāties arvien tālāk uz priekšu, dienā nobraukdami 20-25 kilometrus. Naktis pa lielākai daļai pavadījām ceļmalu šķūņos.

Kad Tukumam bijām izbraukuši cauri un nakti atkal pārlaiduši kādā ceļmalas šķūnī, tad vēl pēc vienas dienas brauciena mēs apmetāmies Pūrē, kur nodzīvojām ilgāku laiku.

Pēc diviem uz lielceļiem un šķūņos pavadītiem mēnešiem, Pūrē atkal reiz dabūjām padzīvot istā cilvēku mītnē - atsevišķā dzīvoklī.

Arī darbs tur priekš manis atgadījās.

Daudzās lielās siltumnīcās tur bija ienākusies brīnišķīgi lielu, skaistu vīnogu raža, kuņas tur bija pērkamas par diezgan palētu cenu.

Mēs vien tur dzīvodami patērējām kādus septiņpadsmit kilogramus vīnogu.

Kādā rītā no Pūres braucot uz Tukumu kādās darīšanās, ceļā satiku sava znota ģimeni. Arī viņi tad

iegriezās pie mums Pūrē. Viss tālākais ceļš no turienes mums bija kopīgs.

Pēc ilgās lielceļu dzīves, Pūrē likās tik labi un patīkami, ka negribējās nemaz vairs domāt par tālāku braukšanu. Bet prāts bija nemierīgs.

Sarkano briesmu tuvošanās neļāva ne par ko citu daudz domāt, kā vienīgi par ceļošanu.

Kāds Lielvācijas kaŗavīrs šķūnī mūsu ratiem bija noņēmis vienu riteni un tā vietā uzlicis savu, braukšanai vairs nederīgo Lielvācijas armijas vezumnieku riteni.

Mūsu tālākā ceļošana līdz ar to bija padarīta par problemātisku.

Lai katram gadījumam kaut cik nodrošinātos, no vācu kaŗaspēka Pūrē nopirku kādu armijai par nederīgu atzītu zirgu.

Ar divu zirgu spēku uz trijiem riteņiem braukšana bija lieliska.

Un tā mēs atkal no jauna uzsākām savu divdesmit kilometru nobraukšanu dienā un nakšu pavadīšanu ceļmalu šķūņos.

Kādā pievakarē, kad Rendai bijām cauri izbraukuši, tad atkal bija pienācis laiks, kad vajadzēja sākt apskatīties pēc tādas vietīņas, kur pa nakts melnumu varētu savu galvu nolikt.

Jaunsaimnieks Jansons mums pārnakšņošanai laipni atvēlēja savu ceļmalas šķūni.

Viņa iedzīve izskatījās trūcīga. Zeme nebija visai auglīga, jo tā piederēja pie tādas kategorijas, kas sava kopēja pūliņus skopi atmaksā. Bet aizkustinoša bija viņa lielā cilvēciskā pretimnākšana visās mūsu vajadzībās.

Kad viņa šķūnī pirmo nakti bijām pārgulējuši, bi-

ja uzausis brīnišķīgi jauks rudens rīts.

Jaunsaimnieks ar savu ģimeni uzsāka kartupeļu noņemšanu. Arī mēs visi astoņi stājamies viņa kartupeļu gabalā. Vienā dienā visi kartupeļi tika noņemti. Vakarā visi tikām pacienāti ar ļoti bagātīgām vakariņām.

Pēc otrās nakts pārgulēšanas tajā pašā šķūnī, nākošā rītā atkal uzsākām sava ceļa turpināšanu Kuldīgas virzienā.

Kad Ventai pāri bijām pārbraukuši, tad nogriezāties pa kreisi uz raidstacijas pusi. Līdz vakaram mūsu ceļš gāja gar Ventas malu vien. Nakti pārlaidām kādā ceļmalas kroga stedulā.

Tur noskaidrojās, ka mēs braucam pilnīgi pretējā virzienā, tieši uz frontes līniju. Zīrgus tad griezām atkal atpakaļ uz Kuldīgas pusi.

Ventas malu rotāja brīnišķīgas lapu krāsas. Ienāca prātā kādas populāras dziesmas vārdi. Sāku dziedāt:

Lapu zelts kad klāja Ventas krastus,
Mīlā tu pie cita aizgāji.
Ak, kamdēļ mums lemts bij toreiz šķirties,
Jo es tevi aizmirst nespēju?

Sieva sāka bārties, kā gan tik nopietnā laikā varot dziedāt tādas blēņu dziesmas. Bet dziesmas vārdi bija liktenīgi.

No dzimtenes un Ventas malas mūsu ceļš mūs toreiz aizveda tālā, svešā pasaules malā.

Ventas malu savā mūžā esmu redzējis tikai vienu reizi, bet arī tagad, vairāk kā pēc diviem svešumā pavadītiem gadu desmitiem, to aizmirst nespēju.

Kad bijām nobraukuši līdz kādam mazākam lauku ceļam, kas nogriezās pa kreisi, tad braucām pa to Aizputes virzienā.

Pretī brauca kāds bēgļu vezums. Apjautājāties, kāpēc viņi brauc pretējā virzienā?

- Viņi par Liepāju esot dzirdējuši daudzus briesmīgus nostāstus. Liepāja ar bēgļiem esot tā pārpildīta, ka neesot kur palikt. Krievi gaisa uzlidojumos uz Liepāju metot arī bumbas.

Kad bijām mazu gabaliņu vēl tālāk braukuši, tad mums pretim brauca kāds vīrs uz divriteņa. Tas visas Liepājas briesmas zināja izstāstīt, kā no grāmatas.

- Gaisa uzbrukumos liķi tur esot kaudzēm un arī kur palikt neesot...

Visi tie briesmu stāsti uz dažiem no mums bija iedarbojušies ļoti spēcīgi, bet uz citiem gandrīz nemaz. Sievietes tālākai braukšanai uz Liepājas pusi nebija vairs pierunājamas. Ar savstarpēja kaŗa uzsākšanu, arī nebija nekādas labās izredzes uz panākumiem, bet maza viltības pielietošana gan noderēja diezgan labi.

Nepretojoties tieši atpakaļ braukšanai, es sacīju, ka pa tādu sliktu ceļu atpakaļ kulties gan nav vērts, brauksim vien tāpat tālāk uz priekšu, vēlāk nogriezīsimies kautkur uz Ventspils pusi.

Tālākajā ceļā neviens komunistu agents vairs neparādījās.

Liepājas briesmas arī pamazām no sieviešu galvām bija izvēdinājušās.

Nogriešanās uz Ventspils pusi aizmirsās.

Savu ceļu uz Liepāju varējām atkal mierīgi turpināt.

Pirms Liepājas mūsu pēdējā apmešanās vieta bija kādās lauku mājās, kuŗu īpašnieks aiz kādiem drošības apsvērumiem dzīvoja citur. Tur mēs atkal reiz dabūjām padzīvot istā cilvēku mītnē un pie tam vēl vieni paši visā mājā.

Līdz Liepājai bija palicis vairs tikai vienas dienas brauciens, apmēram divdesmit kilometru.

Bija pienācis pēdējais brīdis, kad galīgi vajadzēja izšķirties - palikt Latvijā, vai pa jūras ceļu doties tālāk uz Vāciju.

Mūsu lielajā ģimenē šinī lietā pilnīgas vienprātības nebija. Daži gribēja palikt tepat un citi braukt tālāk uz Vāciju.

Lai izceļošanas iespējas varētu pilnīgāk noskaidrot, kādā rītā devos kājām uz Liepāju, un no tiem, kas vēlējās kopā izceļot, lūdzu iedot līdzī savas pases. Daži to darīja negribēdami, bet mana sieva kategoriski atteicās savu pasi līdzī dot. Pie Grobiņas Skaidrite uz divriteņa mani panāca - bija atvedusi arī savas mammas pasi.

Latviešu legionāru štābā Liepājā mēģināju noskaidrot visas mūsu izceļošanas iespējas, jo biju dzirdējis, ka legionāru piederīgajiem pie izceļošanas, it kā, esot kādas priekšrocības.

Tur izrādījās, ka izceļošanas iespējas arī mums ir tādas pašas, kā visiem citiem, kas tik vien vēlas izceļot. Kugi ar izceļotājiem no Liepājas uz Vāciju gāja katru dienu.

Vakarā atgriezos atpakaļ mūsu apmešanās vietā un nākamajā rītā uzsākām mūsu pēdējo ceļa posmu uz Latvijas zemes.

Ceļš uz Liepāju bija ļoti pārpildīts ar kaŗa raŗtiem. Pie Grobiņas pa galveno šoseju mums vairs neļāva tālāk braukt, bija jānogrieŗas uz kāda dubļaina, ļoti izbaupta lauku ceļā. Kādā lielā izbauptā dubļu bedrē no vearuma mums noslīdēja un tur iekrita līdzī paņemtais cukura maisiņš.

Līdz Liepājai, kā nekā, kad bijām aizkūluŗies, tad

sāka uzmākties bažas par iespējām tur atrast kādu vietīņu, kur varētu apmesties.

Kā paša Dieva sūtīta, mums pretī tad nāca kāda ļoti laipna un izpalīdzīga dāma. Viņa mums ieteica braukt uz tirgus laukumu, kur laba apmešanās vieta priekš mums būšot bērnu dārza telpās. Ar prieku un pateicību viņas piedāvājumu pieņemām un kad tur ieradāmies, tad bijām ļoti pārsteigti redzot, kā bēgļi šī var Liepājā apmesties. Visas bērnu dārza telpas mēs aizņemām vieni paši.

Ērti un mierīgi visā bērnu dārzā izplētušies, kad pirmo nakti bijām pārgulējuši, tad nākošajā rītā sākam interesēties par kugu atiešanu uz Vāciju.

Ostā kāds kuģis jau stāvēja un gaidīja uz bēgļu uzlādēšanos. Rindas galā tad nostājāmies arī mēs ar saviem mantu veltiem.

Kamēr mūsējie stāvēja rindā pie mantu veltiem, es savu Pūrē pirktu balto zirgu paņemu pie rokas un izvedu laukā no pilsētas. Piešķīru viņam tur pilnīgu brīvību pašam meklēt sev darbu un pārtiku.

Labus zirgus vācieši no bēgļiem gan atpirka kaņaspēka vajadzībām, bet kaņaspēkam nederīgos nebija kur likt, tos nevienam nevajadzēja.

Atgriežoties man atpakaļ no baltiņa pavadīšanas brīvībā, Liepājai iesākās liels gaisa uzbrukums. Bumbu sprādzieniem pilsētu trīcinot, ieskrēju bērnu dārzā, paķēru savu mazdēlu un aizsteidzos ar to uz patvertni tirgus laukumā.

Cilvēki tad meklēja glābiņu kā kuģis varēdams. Bet uz kuģi rindā stāvošos bēgļu mantu veltus pa to laiku bija paspējuši parevidēt arī daži laupītāji.

Uz kuģi stāvošā veltu rinda pa uzlidojuma laiku bija pajukusi un kuģis bija aizgājis jūrā.

Toreiz no bumbu sprādzieniem Liepājā nodega korķu fabrika un kāda ēka ostmalā.

Pēc uzlidojuma mēs visi atkal salasījāties bērnu dārzā pavadīt nakti.

Jauni bēgļi lielā daudzumā pa nakti bija atkal saplūduši Liepājā. Gaŗu vezumu rinda uz kuģi bija sastājusies jau visagrākajās rīta stundās.

Arī kuģis ostā jau stāvēja un gaidīja uz bēgļu uzlādēšanos.

Ostmalā pie kādiem vārtiem sardzē stāvēja kāds latviešu legionārs, kuŗam pajautāju, vai mēs pa tiem vārtiem nevarētu savus vezumus piebraukt pie kuģa. Kuŗavīrs atbildēja, ka viņam nekā tur neesot pretī, ja gribot, lai braucot.

Mēs savus vezumus no rindas tad izrāvām un caur tiem vārtiem piebraucām pie kuģa, uz kuŗa bēgļi tad sāka arī jau uzlādēties.

Mēs tad vēl uzlādēties nevarējām, jo bija jāsa-gaida Velta, kuŗa bija aizgājusi brokastīm tēju meklēt. Ja mēs bez viņas uzlādētos, tad diezi, vai savā mūžā vairs satiktos, un vai viņa kādreiz dabūtu arī zināt, kur un kā mēs pazudām. Kad viņa ieradās, tad ar uzlādēšanos arī vairs nekavējāties.

Tie daudzie ļoti sirsnīgie un izpalīdzīgie cilvēki, ar kuŗiem mums reiz savās bēgļu gaitās bija lemts sastapties, un tie daudzie ceļmalu šķūņi, kuŗos naktis pavadījām, vēl arvien atmiņā, kā gaiša piemiņa glabājas no Latvijas baltajiem lielceļiem.

V Ā C I J Ā

(1944. - 1951. g.)

Ar kuģi "Drestik" Gotenhāfenas ostā iebraucām 1944. gada 25. oktobrī.

Kad visas formalitātes bijām nokārtojuši, pagaidām novietojāmies turpat kādā lielā telpā, kur saņēmām pirmās pārtikas devas un turpat pārgulējām arī pirmo nakti.

Otrā dienā sēdāmies vilcienā, ar kuģu nokļuvām Brombergā. No stacijas ar smagajām automašīnām tikām aiztransportēti uz kādas nometnes baraciņām pilsetas nomalā, kuģas sauca par "Kaltvaseri!"

Blakus baraciņām mežā atradās kāds noslēpumains kaŗa rūpniecības uzņēmums, kuģu ļoti rūpīgi apsargāja.

Nekādu darbu mums nedeva, bet pārtikas ziņā mums tomēr gāja diezgan labi. No turienes projām braucot, tautieši saziņoja pat dažas vācu markas, ko pasniegt uzturzīnei, par labu bēgļu aprūpi.

Pēc dažām Kaltvaserī nodzīvotām nedēļām, mūs atkal "ielādēja" kādā pasažieru vilcienā un aizveda uz Pobiaņicu Polijā atutošanai. Pareizāk gan būtu, ja teiktu: pieutošanai.

Pobiaņicā pie stacijas bija izkārtis liels uzraksts: "Gross-Deutschland gruest euch", bet tas gan laikam priekš mums vis nebija domāts.

Cieši pieblīvētos dzelzceļa vagonos mums tur iznāca nodzīvot vairākas dienas. Kam utis vēl nebija, tiem lieliska izdevība bija tās dabūt.

Visu to lielo atutošanas procedūru gan laikam vislabāk atminās mūsu dāmas, kuŗām Ievas kostīmā vajadzēja nodefilēt Fričiem gar deguna priekšu.

Visu to gaŗo bēgļu vilcienu pēdīgi sadalīja divās daļās: vienu nosūtīja kautkur Belīnes tuvumā pie tranšēju rakšanas, otru uz Tarnevicu, Meklenburgas apgabālā pie lidlauka darbiem.

Tarnevicu lidlauks bija ierīkots uz Baltijas jūrai atņemta gabala, kas bija aizpildīts ar zemi.

Tur izmēģināja dažādas jaunākā tipa lidmašīnas un jaunākos kuŗa ieročus. Tur bija vairākas lielas darbnīcas un arī dažāda kalibra sprāgstbumbu nolikavas.

Mūs novietoja lidlauka tuvumā kādās koka barakās.

Pārtiku saņēmām no kopkatla, kuŗa bija ļoti trūcīga. Bija radušās lielas aizdomas, ka no metnes komandanta izrīcība ar mums piešķirtajiem pārtikas produktiem nav godīga. Neapmierinātība ar pārtikas devām izpaudās uz āru lielā kurnēšanā.

Lielākie "dumpinieki" tika sodīti ar pārvietošanu uz Boltenhāgenu, kuŗa atradās kādus trīs kilometrus tālāk no lidlauka.

Uz darbu lidlaukā un no darba mājās bija jābrauc ar autobusu.

Kopkatla tur nebija. Pārtiku saņēmām uz kartiņām.

Kad sodītie "dumpinieki" ar savu sodu bija ļoti apmierināti, tad arī visi pārējie kopkatla dalībnieki gribēja nokļūt uz Boltenhāgenu.

Bēgļi lidlaukā strādāja iedalīti četrās lielākās

grupās, bet reizēm sadalīja arī vairākās mazākās grupiņās.

Atmiņā ir palikuši daži izcilākie darbu vadītāji. Vienai no vislielākajām darba grupām par vadītāju bija iecelts mūsu pašu cilvēks Mednis, kuŗš sevišķi izcēlās ar savu uzkrītoši lielo centību vāciešiem izpatikt. Ap viņu tad arī pastāvīgi vijās dažādi anekdotiski nostāsti.

Kādam citai darba grupai vadītājs bija vācietis, armijas kaprālis, kuŗš izceldamies ar savu lielo laipnību un pieklājību uz visiem atstāja dziļi inteligenta un ļoti patīkama cilvēka iespaidu. Viņš bija pilnīgs pretstats ne tikai mūsu Mednim, bet arī visiem citiem vāciešiem, ar kādiem mums tur iznāca sastapties.

No visas mūsu kopējās latviešu bēgļu grupas Tarnevicā visuzstājīgākie bija vilcieši, ar savu bijušo pagasta vecāko Zandersonu priekšgalā. Vācieši viņu bija izraudzījuši par visas latviešu bēgļu grupas vadītāju.

Tarnevicā bieži kauca trauksmes sirēnas, kuŗas vēstīja par ienaidnieka lidmašīnu tuvošanos. Bet neviens liels gaisa uzbrukums Tarnevicai, kamēr mēs tur strādājām, nenotika. Kad sirēnas sāka kaukt, visiem bija jāsteidzas uz patvertnēm un tur jānogaida, kamēr trauksmi atsauc. Visnepatīkamākais bija ziemā, kad ap kādiem vieniem, diviem naktī samiegojušos bērņus vajadzēja raut no guļas vietām laukā un ziemas aukstumā skriet kādu kilometru līdz mežam, kuŗā atradās patvertne.

Lidlaukā strādājot, kādas reizes tikām apšaudīti arī ar ložmetējiem no lidmašīnām.

Reiz kādā saulainā rītā tur strādājot, pie apvārķšņa pēkšņi parādījās kāda ļoti zemu lidojoša lidmašīna, ar vācu lidmašīnu zīmēm uz spārnēm. Strauji tā pietu-

vojās un virs mūsu galvām sāka tarkšķēt ložmetējs. Lodes uz lidlauka bira kā krusa, bet nevienu no mums tās netrāpīja. Arī mums blakus stāvošā lidmašīna palika neskārta.

Bet netālu no mums vairākas uz lidlauka stāvošās lidmašīnas, ložu ķertās aizdegās un pilnīgi aizgāja bojā.

Folksšturmisti sāka uz lidlauka maršēt arvien biežāk un brašāk. Lidlauka apkārtnē drudzaini raka tranšejas. Pie lidlauka vārtiem uz šosejas tika savelti lieli akmeņi, kuŗi laikam bija domāti kā tanku aizsprosts.

Pārtikas devas palika ar katru dienu trūcīgākas. Uz kartiņām ko saņēmām, iztikšanai bija par maz, bet badā nomiršanai - par daudz.

Tai laikā mums no ļoti liela svara bija viss tas, ko no Latvijas bijām sev līdzī atveduši: milti, nemalti rudzu un kviešu graudi, speķis, cukurs un vēl šis un tas.

Maizes ceptuvēs pret rudzu un kviešu graudiem, varēja iemainīt gatavu ceptu maizi. Vienu daļu graudu izlietojām arī tāpat veselus sutinātā veidā.

Pārtiku iemainījām arī no apkārtējiem zemniekiem pret dažādiem pieciešamākiem apģērba gabaliem.

Boltenhāgenā dzīvojot, ēdienu pagatavošanai un telpu apsildīšanai, nekādu kurināmo materiālu mums nedeava. Pievakarēs no lidlauka darbiem mājās nākot, gājām gar mežu, kuŗš gan mums pa ceļam nebija, bet tur bija iespējams sameklēt kautko tādu, ko bez cirvja varēja paņemt un uz savas muguras pārnest mājās.

Veco norikojumu vietā, mums bija radušies pavisam jauni un pietam neparasti. Ar smagajām automašīnām bija jābrauc uz Grēvesmīli, jāuzlādē tur visādi

dokumenti un grāmatas, jāved uz Tarnevicu, jākrauj čupā un jāsadedzina. Viss tas nepārprotami norādīja uz gala tuvošanos.

Pienāca diena, kad uz lidlauka visi darbi tika pārtraukti.

Uz pārtikas kartiņām visiem vīriešiem izsniedza pa pudelei koņjaka.

Uz nomaļākiem lauku ceļiem un mežos arvien vairāk sāka parādīties pamestās valsts automašīnas. Vairākas lielās smagās mašīnas bija pilnas piekrautas ar kaņaspēka dažādām mantām, kuņām īpašnieki bija pazuduši.

No tiem lielajiem visādu mantu krājumiem katrs varēja izvēlēties pēc savas patikas. Dažiem pamesto valsts mantu pievākšana tad bija galvenā nodarbošanās. Pievāca ne tikai to vien, ko varēja paņemt un aiznest, bet pievāca arī pašas automašīnas. Tie, kas prata vadīt auto, izvēlējās kāda mašīna labāk patikās, sēdās pie stūres un brauca kā ar savu.

Bēgļu straume pa visiem Meklenburgas ceļiem plūda uz ziemeļiem - Libekas virzienā.

Pie mums amerikāņi parādījās pirmie, bet drīzi pēc tam pa šoseju mums gaŗām sāka braukāt arī vaņķas. Tā bija laika zīme, kuŗu nedrīkstēja atstāt neievērotu un neizmantotu priekš aizlaišanās no Boltenhāģenas un krievu nagiem.

Kādā no 1945. gada maija mēneša pirmajām dienām mēs uzlādējāmies uz mūsu pašu tautieša par "poļu naudu" ceļmalā "pirtās" ugunsdzēsēju automašīnas un aizlaidāmies uz apmēram četrdesmit kilometrus attālo Libeku.

LIBEKĀ - mūsu pirmajā apmešanās vietā Gever-

bešulē, nekāda ilga palikšana neiznāca, jo tur bija nolemts ierīkot priekš bēgļiem pagaidu slimnīcu.

No turienes mūs visus pārcēla uz Moisinger Baum restorānu, kur visu Geverbešules nometni salika vienā lielā restorāna zālē.

Arī tur mums iznāca palikt tikai vienu dienu un nakti. Nākošajā dienā pārvietojāmies uz Luterskolu, kur vienā istabā saspiesti astoņpadsmit cilvēki, nodzīvojam apmēram divus gadus.

1947. gada pavasarī pārcēlāmies uz Valderzē nometni. Tā bija milzīga trīsstāvu, no ķieģeļiem celta dzīvokļu blokēka, ar daudzām ieejām. Tur katrai ģimenei iznāca atsevišķa istaba.

Visos dzīvokļos tur bija visādas modernas labierīcības kādreiz bijušas, bet kad mēs tur ienācām, tad viss tas bija sapostīts.

Visu to lielo blokēku pirms mūsu ienākšanas bija apdzīvojuši poļu bēgļi, kuri pirms izvākšanās no turienes, visas dzīvokļu labierīcības bija izdemolējuši.

Ja mēs gribējām tikt pie labierīcībām, tad visu to postāžu ar saviem spēkiem un līdzekļiem mums vajadzēja salabot.

Blakus Valderzē nometnei bija vēl divas citas latviešu bēgļu nometnes: Marli flets un Mēzene. Arī Rīgas nometne bija turpat tuvumā.

Un tā par visām tām četrām nometnēm kopā Liebekā bija izveidojies viens no vislielākajiem latviešu bēgļu centriem Vācijā.

Tur plauka arī dažādas mākslas un kultūras, ar kurām mūsu tautieši cittautiešu priekšā mēdza palīties.

Bet viena mākslas un kultūras nozare bija daudziem no viņiem, it kā, piemirsusies, - par maz vēribas tika piegriests savu durvju priekšu apkopšanai un izdaiļošanai.

Kā rets izņēmums tai ziņā bija Rīgas nometne, kura izcēlās ar savu lielisko nometnes izdaiļošanas mākslu. Ļoti patīkami bija redzēt šo nometni vasarā, izdaiļotu ar gaumīgi sakārtotām un labi apkoptām ziedošu puķu dobēm. Arī priekšzīmīga kārtība un tīrība tur bija redzama uz ikkatra soļa. Žēl, ka šī jaukā nometne atradās tādās melnās koka baraciņās un tik nomaļā vietā.

Žēl arī, ka mūsu Valderzē nometnes lielajā priekšpusē gandrīz nekādas izdaiļošanas nebija, ja par tādu neuzskata to, ko daži nometnes iemītnieki tur mēģināja darīt katrs uz savu roku.

Valderzē nometne atradās sevišķi izcilā vietā, pie ielas ar ļoti dzīvu satiksmi. Visai milzīgajai blokēkai gar ielas malu bija paprāvi košuma dārziņi ar neapkoptu zālāju, uz kuŗa dažām mūsu kundzītēm bija iepaticies ierīkot pat smilšu kasti, kur bērniņiem paspēlēties, kaut gan blokiem otrā pusē priekš tam bija daudz piemērotāka vieta.

Pēc Rīgas nometnes parauga, Valderzē priekšpusē uz zālāja izveidojot dažas puķu dobes ar savām nacionālām krāsām, priekšzīmīgi tās apkopjot, bija lieliska izdevība dziļi un patīkami iespaidot visas tās lielās cittautiešu straumes, kas katru dienu tur gaŗām plūda.

Slimo latviešu kaŗavīru un bēgļu aprūpei Libekā reiz bija nodota atsevišķa slimnīca Marli ielā 10. Slimnīcas ēka tieši priekš slimnīcas vajadzībām bija uzcelta jau kādreiz agrāk un tādēļ visām slimnīcas vajadzībām tā bija labi piemērota. Atradās ļoti skaistā vietā, ezera malā.

Pie slimnīcas ezera pusē bija liels košuma dārzs, ar lielu rožu daudzumu un citiem krāšņuma augiem. Bija arī daži lieli augļu koki, dažas dobes ar sakņaugiem un arī siltumnīca.

Slimnīcā, kādas operācijas dēļ, reiz man nācās pavadīt trīs nedēļas. Pa slimnīcas logu ar lielu interesi novēroju visus dārza darbus.

Dārznieks ar saviem palīgiem katru dienu rūpīgi aplaistīja sakņaugu dobes, bet nekad viņus neredzēju rozes un citus krāšņumaugus apkopjam, ja par apkopšanu neuzskata to, ka katru dienu dārznieks nogriezdams pusplaukušos rožu pumpurus, pie vienas reizes nogrieza arī lielos rožu mežēnu izdzinumus, kuņus līdz zemei tomēr nekad nenogrieza, bet nogrieza vienīgi to mežēnu daļu, kuņa bija pāraugusi pāri rožu krūmu augstumam. Tāpat tika darīts arī ar nezālēm, kad tās bija izaugušas jau lielākas par rozēm, tad tās izrāva, jeb noplūca, bet kamēr tās auga tikai zem rožu krūmiem, tās neaiztika.

Pa visu slimnīcā pavadīto laiku un pēc tam vēl daudzas reizes to apmeklējot, nekad neredzēju tur košuma dārzu pieklājīgi apkoptu.

Slimnīcas siltumnīcā arī izskatījās kā džungļos, kur cilvēka roka sen nebija pieskārusies.

Vācijā, kur daiļdārzniecība visur pie cilvēku mītnēm tik ļoti izcēlās ar savu labo gaumi, māksliniecisko izkārtojumu un ļoti rūpīgo apkopšanu, kā mūsu lielīgajiem tautiešiem, dažādu mākslu un daiļuma lielajiem cienītājiem un piekopējiem, tik ilgus gadus UNRA's un IRO laikos tur dzīvojot, varēja acis nedurties dažu latviešu bēgļu nometņu ļoti bēdīgais ārējais paskats, kuņas savā apkārtnē dažreiz izcēlās līdzīgi nēgeru kvartāliem Amerikas Savienotās Valstīs.

Bēgļu aprūpe Vācijas nometnēs UNRA's un IRO laikos bija trūcīga. No liela svara bija tas, ja varēja klāt piepelnīt.

Darbu atrast pie vāciešiem bija neiespējami. Bēgļiem gandrīz vienīgās darba atrašanas iespējas bija pie UNRA's un IRO. Tur vislielākais darba lauks bija pie kurināmā sagādāšanas. Meža darbu strādnieki tik pieskaitīti pie smago darbu kategorijas, kuņiem pārtikas devas uz kartiņām bija daudz lielākas, kā viegla darba strādniekiem, un pie tam vēl strādājošiem DīPišiem, tas, ko viņi saņēma uz pārtikas kartiņām, skaitījās kā papilddeva pie tā, ko viņi, kā bēgļi, saņēma no UNRA's vai IRO.

Pie kurināmā sagādāšanas, strādājošiem bija lieliska izdevība arī savu kurināmo devu papildināšanai, kuņas no UNRA's vai IRO tie saņēma savu istabu apsildīšanai. - Iznāca arī vēl ko "gaisā uzsist".

Kad bēgļu izceļošanas straume uz aizjūras zemēm sāka izvērsties arvien plašākos apmēros, tad arī kurināmā sagādes darbi pie IRO sāka arvien vairāk apsīkt.

Bet okupācijas kaņaspēka novietnēs pie militārajām transporta un sardžu vienībām daudziem DīPišiem radās arī jaunas darba iespējas, kuņas negribēju garām palaist neizmantotas.

No kurināmā sagādes darbiem atteicos un 1948. g. 26. augustā iestājos britu 324. transporta vienībā.

Nekad savā mūžā kaņadienestā nebiju bijis, bet tad 63 gadu vecumā, vajadzēja sākt pierast pie armijas režīma, ierindas un kazarmju dzīves.

Osnabriā saņēmām melnos formas tērpus un dažādus citus kaņavīru dzīves piederumus. Pēc tam mūs nosūtīja uz Kukshāfenu apmācīšanai autovādīšanā. Šo amatu iemācīties bija uzlikts par pienākumu visiem, kas bija iestājušies transporta vienībā.

Tomēr visiem par autovadītājiem vien tur nebija

jāstrādā, bija labi daudz arī dažādu citu darbu.

Par apmācītājiem auto vadīšanā bija poļi, bet teoretiskās zināšanas mācīja mūsu pašu tautieši.

Kad auto vadīšanas mākslā bijām jau kādus četrus mēnešus skolojušies un lielākā daļa arī pārbaudījums bija jau izturējusi, tad jaunajiem šoferiem tika piešķirtas mašīnas.

Lielākā daļa no saņemtajām automašīnām izrādījās braukšanai vairs nederīgas. Visas nederīgās mašīnas bija jānogādā vienas dienas brauciena attālumā no Kukshāfenas salabošanai, vai lūžņos.

Man piešķirtajai "kastei", kuŗu vajadzēja nogādāt salabošanai, poļi bija izplēsuši vienām durvīm atslēgu ar visu rokturi. Braucot visu ceļu vajadzēja ar vienu roku pieturēt durvis, lai neattaisās vaļā, ar otru - stūri.

Arī Kukshāfenā visa dzīve pagāja ierindā, izņemot vakarus un nedēļu nogales.

Decembra otrajā pusē no Kukshāfenas mums bija jāpārceļas uz Minsteri. Tiem, kuŗi savas mašīnas bija nodevuši labošanā, citas vietā iedotas netika. Tiem, kuŗi savas labošanā nodevuši nebija, tad uz jauno darba vietu vajadzēja pārtransportēt viņiem arī tos, kuŗi bija palikuši kājniekos. Tā uz katras automašīnas iznāca pa desmit līdzbraucēju ar visām mantām.

Agrā rītā, pirms gaismas, no Kukshāfenas izbraucot, lija lietus. Bet gaismai austot noskaidrojās un sāka salt. Visas šosejas ļoti ātri pārklājās ar plānu ledus kārtiņu. Braukt varēja tikai lēnām un pa šosejas vidu. Mums priekšā braucošā mašīna novirzījās no šosejas vidus, sāka slidēt un beidzot pa ļoti augstu šosejas uzbēruma malu tā velteniski novēlās lejā, divas reizes apvēlās riņķi un beidzot lejā uz riteņiem palika stāvēt.

Šosejas uzbēruma malā nebija nekādu koku, vai krūmu, kas mašīnu varētu dragāt.

No visiem vienpadsmit, kas tai mašīnā atradās, neviens pārāk stipri apdauzījies nebija. Piemiņai dažiem bija palicis tikai pa zilumam vai nobrāzumam.

Minsterē mums iznāca palikt tikai kādu mēnesi. No turienes pārcēlāmiem uz Bochumu, Rūras apgabālā. Tur bija paredzēta mums pastāvīga darba vieta. Kāda poļu transporta vienība bija jau priekšā.

No Minsteres uz Bochumu visa mūsu vienība reizē pārvietoties nevarēja, jo bija tādi apstākļi, ka citām daļām tur vajadzēja pārvietoties agrāk un citām vēlāk. Pirmā uz Bochumu pārcēlās daļa no virtuves personāla, pie kuŗa toreiz arī es piederēju.

Kamēr visa mūsu vienība uz Bochumu nebija vēl pārcēlusies, vairākas dienas iznāca nostrādāt pie poļiem.

Poļu vienības vadība savu tautiešu intereses aizstāvēja visur daudz drošāk un stingrāk, nekā mūsējie, kas centās angļiem pārlieku izpatikt.

Dzīve Bochumā nebija daudz smādējama. Tikai gaiss gan no ogļu putekļiem un dūmiem tur bija tāds pabiezāks. Vasarā, kad turēja vaļā atvērtus logus, tad istabās uz visiem priekšmetiem ātri vien nosēdās bieza sodrēju kārtā.

324. transporta vienība bija sadalīta vairākās apakšvienībās, kuŗas sauca par plutoniem. Tam plutonam, pie kuŗa es piederēju, uz kādu laiku bija jāpārceļas atpakaļ uz Minsteri. Pēc dažiem mēnešiem, kad atkal atgriezāmies Bochumā, tad savu pavāra darbu pārmainīju pret darbu apģērbu noliktavā, kur labāk bija iekārtots darba laiks.

Izceļošanai uz aizjūras zemēm pieņemoties arvien

plašākos apmēros, darba vienības samazinājās. Divas latviešu transporta vienības pastāvēt vairs nevarēja.

324. transporta vienībai bija dots rīkojums 1950. gada 11. martā ierasties Osnabrikā uz likvidēšanos.

Biju starp tiem, kuņus tad pārvietoja uz 323. latviešu transporta vienību Krēfeldā, aiz Reinas.

Sākumā biju tur norīkots sardzē, vēlāk pie eļļas izsniegšanas automašīnām.

Dzīve melnajos, kā bijām iesaukti mūsu melnā formas tērpa dēļ, bija apmierinoša un interesanta. Tur viss bija brīvs, uzturs, apģērbs, dzīvoklis un pie tam vēl pietiekoši laba alga arī naudā.

Sevišķi laba un izdevīga dzīve tur bija tiem, kam saņemtā alga nekad ilgāk par vienu dienu un nakti kabatā neturējās. Uzdzīvotājiem tā bija paradīze. Kārtīgu cilvēku, kuŗi rūpējās par savām ģimenēm, tomēr bija vairāk, kā plostotāju.

Mana ģimenīte vēl arvien dzīvoja Libekā. Izredzes uz izceļošanu mums bija ļoti vājas, tāpēc, ka nebijām vairs jauni. Tomēr arī mēs izceļošanas labā darījām visu, ko varējām.

Savās nedēļu nogalēs, kad gribēju apciemot ģimeni, no Krēfeldas līdz Libekai bija jānobrauc pa dzelzceļu pāri par 200 jūdzes. Dariju visu, ko varēju, lai ģimeni pārceļtu tuvāk darba vietai, bet panākumu nebija nekādu.

Mūsu angļu kungi jau divus gadus solījās nokārtot ģimeņu pārvietošanu tuvāk darba vietām, bet darīts netika nekas. Pēdīgi riskēju to izdarīt bez kungu ziņas un piekrišanas.

Kad savu ģimeni biju nogādājis un novietojis bēgļu nometnē Bedburgā hau, trīs kilometrus no Holandes robežas, tad tur man prasīja savas pārceļšanās forma-

litātes steidzīgi nokārtot Dizeldorfā.

Par ģimenes patvarīgu pārvietošanu no IRO iestādes dabūju rājienu, bet ģimene atpakaļ uz Libeku tomēr jāved nebija. Tā varēja palikt tur, kur tā bija novietojusies.

Rājiens bija sīkums, bet panākums bija liels un svarīgs. Cita drošāka ceļa uz panākumiem arī nebija.

No Luterāņu federācijas mums bija pienācis paziņojums, ka Amerikas Savienotajās Valstīs, Indiānas štātā kāds farmeris esot devis mums galvojumu. Darbs paredzēts turpat viņa saimniecībā.

Kamēr mūsu izceļošanas formalitāšu kārtošana ilgu laiku stāvēja uz vietas nekustēdamās, tikmēr laiks uz vietas nestāvēja.

Pavasara darbiem farmā jau drīz vajadzēja iesākties, bet farmeris veltīgi gaidīja uz mūsu ierašanos. Kad visas cerības uz mūsu sagaidīšanu viņam bija zudušas, tad viņš savu galvojumu bija atsaucis.

Luterāņu federācija Indiānas štātā bija tad priekš mums sagādājusi atkal citu galvojumu. Šī galvojuma devējs bija mācītājs Huffmanis, Indianapolē. Bet darba viņam priekš mums nebija.

Darbu Federācijas uzdevumā priekš mums bija sagādājusi Miss Jacksone Ohio štātā, pie landscape arhitekta Shislera, Stratfordā.

Kamēr atradāmies vēl Vācijā, Miss Jacksone rakstīja mums, lai par visu mūsu izceļošanas lietu kārtosanos katru nedēļu viņai rakstam. Cītīgi vien tas tika arī darīts, pat tad, ja lieta nekustējās ne uz priekšu, ne atpakaļ.

Pienāca arī vēl otrs galvojums no Metodistiem, bet tā kā uz Huffmanā galvojuma bija iesākta jau izceļošanas formalitāšu kārtošana, tad no metodistiem bija jāatsakās.

Pēc lielas un ilgas gaidīšanas reiz tomēr no IRO pienāca uzaicinājums ierasties Ventorfā uz pēdējo izceļošanas lietu nokārtošanu.

1951. g. 4. janvārī izstājos no 323. transporta grupas un pēc dažām dienām ar sievu un mazdēlu Modri ieradāties Ventorfā.

Tur iesākās liela staigāšana uz dažādām ārstu komisijām, kuŗās mazdēlam un man gāja diezgan gludi, bet sievai sarežģījās. Viņu nosūtīja uz Hamburgu sīkākai izmeklēšanai. Pēdīgi gan arī viņu atzina izceļošanai par piemērotu.

No Ventorfas tālākais ceļš tad mums visus kopā veda uz Gronu. Arī tur vēl bija jāiet cauri dažādām komisijām. Ar vācu muitas ierēdņiem vajadzēja kārtot muitas formalitātes.

16. marta agrā rītā stājāties rindā uz vilcienu, ar kuŗu nokļuvām Brēmshāfenā. No vilciena tur pārsēdāties tieši uz kuģi.

Ostmalā, no vilciena izkāpjot, mūs laipni apsveica un laimīgu ceļošanu novēlēja kāda Luterāņu Federācijas dāma.

Ostā noenkurojies jau stāvēja "General Sturgis" un gaidīja uz pasažieru ierašanos.

Uz kuģa uzkāpjot, kāpņu galā kontrolieris sievietei norādīja uz kādām durvīm pa labi, kur viņai jāiet iekšā, bet man viņš norādīja uz kādām durvīm pa kreisi. Bet kad arī mazdēlam viņš lika iet man līdzi, tad es ieminējos, ka pēc noteikumiem, seši gadi vecam bērnam pienākas būt pie mātes, tad viņš paķēra Modri pie rokas un aizsteidzās ar to sievu panākt. Es iegāju pa man norādītajām durvīm kādā ļoti lielā kuģa telpā, apmēram priekš kādām divi simti personām, un tur no-
vietojos.

Kugis jau bija Anglijas krastiem paslidējis gaŗām, kad atrazdamies uz kuŗa klaja, dzirdēju skaŗruni izsaucam mana mazdēla vārdu un uzaicinājumu viņa pierīgiem ierasties kuŗa pārvaldē.

Kad tur ierados, tad izrādījās, ka mazdēls nebija ne pie sievas, kā es to domāju, ne arī pie manis, kā sieva to domāja, bet kuŗa caurlaidējs ar Modri pie rokas, sievu nevarēdams nekur atrast, pēdīgi to bija nodevis kādas amerikānietes aprūpē. Amerikāniete viņu tad nodeva atkal manā zināšanā.

Lielā kuŗa telpa, kuŗā biju novietojies, bija tā pārpildīta, ka Modrim tur nevarēja atrast vietas kur novietoties. Pēdīgi mums abiem tika ierādīta kāda maza kabinīte ar četrām gultām, no kuŗām divas bija jau aizņemtās no kāda žīdu rabīna un vēl kāda otra viņa tautas brāļa.

Tālākajā ceļā tad jutāmies pavisam ērti un labi. Pat ēdamreizēs mēs varējām sēdēt pie viena galda, jo arī es ar saviem sešdesmitpieciem gadiem biju ieskaitīts bērnu uzturā.

Kuŗa koridoros un uz trepēm, jūŗas slimnieki bija staigādami savas pēdas reizēm atstājuši tik plašos apmēros, ka ejot grūti bija atrast tādu vietīņu, kur kāju liekot nebūtu jāpakrīt.

Uz jūŗas pavadīt mums tad iznāca visu kluso nedēļu un Lieldienas. No Zaļās ceturtdienas uz Lielo Piektdienu ap plkst. 12 naktī, uz kuŗa notika kāds eksplozijai līdzīgs sprādziens, ar ļoti spēcīgu visa kuŗa korpusa satricinājumu. Daži bailīgākie pasaŗieri bija paķēruši glābšanas vestes un steidzās uz kuŗa klaja. Pēdīgi pamazām viss tomēr atkal nomierinājās un apklusā.

Kad Lielās Piektdienas rīts bija uzausis, uz kuŗa klaja saradās ļoti daudz pasaŗieru apbrīnot kuŗa pro-

menādes klajā naktī radušos ap 15 pēdas gaŗo plaisu.

Bet kuģis savu ceļu arvien vēl mierīgi turpināja.

Ņujorkas latviešu laikraksts "Laiks" par to rakstīja:

"Negadījums uz jūras ar "General Sturgis".

Ņujorkā (al)- Amerikas armijas transporta kuģis "General Sturgis" iebruca Ņujorkas ostā ar 15 pēdu gaŗu plaisu promenādes klajā. Kuģa kapteinis Nerings paskaidroja, ka negadījums noticis 450 jūdžu attālumā no Ņujorkas, kad kuģi satricinājuši divi ārkārtīgi spēcīgi vilņi. Mirklī kad radusies plaisa, atskanējis eksplozīvai līdzīgs troksnis. Plisums klajā pakāpeniski kļuvis lielāks, sasniedzot 15 pēdu gaŗumu.

Rūpīgā pārbaudē noskaidrojās, ka kuģis var turpināt ceļu saviem spēkiem, tādēļ arī palīdzība nav aicināta.

Pēc 1300 D. P. izlaišanas krastā "General Sturgis" iebruca Bruklīnas dokos remontā."

Ņujorkas krastā no tā saplīsušā kuģa laimīgi nokāpām 1951. g. 26. martā.

AMERIKAS SAVIENOTAJĀS VALSTĪS

Uz jaunās, brīvās pasaules zemes pirmos soļus sperot, mūs visur laipni sagaidīja, visādi izpalīdzēja, un jaunajās dzīves gaitās īsti kristīgā garā ievadīja Luterāņu Federācijas darbinieki.

Pēc muitas formalitāšu nokārtošanas, autobusā uz dzelzceļa staciju mūs pavadīja un vilcienā, ar kuru mēs nokļuvām Ohio galvas pilsētā Kolumbusā, palīdzēja novietoties mums Ņujorkas mācītājs Ozols.

Kolumbus dzelzceļa stacijā mūs sagaidīja un pagaidām savā dzīvoklī uzņēma mūsu tautietis Ozoliņš, Miss Jacksones uzdevumā.

No ceļa grūtībām, kad tur bijām mazliet atpūtušies, tad pievakarē ieradās Miss Jacksone un aizveda mūs uz savu dzīvokli.

Viņa mūs tur uzņēma ļoti sirsnīgi un svētsvinīgi. Pie viņas galda sēdāmies īstu sveču gaismā un rokas salikām galda lūgšanā.

Vēl tās pašas dienas vakarā viņa ar savu mašīnu mūs aizveda uz apmēram 20 jūdzes attālo mūsu jauno darba vietu Stratfordā.

Laipnas un smaidīgas sejas tur rādīja arī mūsu jaunie saimnieki, bet ar mūsu ierašanos, viņiem bija radusies arī kāda pagrūti atrisināma problēma. Viņiem nebija tādas vietas, kur mēs varētu apmesties.

Saimnieks blakus savai dzīvojamai mājai gan arī priekš mums bija nopircis atsevišķu māju, bet tādā, kāda tā pašreiz bija, viņš negribēja mūs iekšā laist. Veselu nedēļu naktis iznāca pavadīt vienīcā.

Mūsu novietošanai paredzētā māja pamazām tika savesta kārtībā, un ar Miss Jacksones laipno gādību, sagādāta tika arī visa nepieciešamā dzīvokļa iekārta.

Kad sākām dzīvot "savā mājā", tad saimniekam maksājām renti 25 dolārus mēnesī, un jutāmies laimīgi.

Darba alga sākumā man bija 75 centi stundā, bet drīz vien tā uzkāpa līdz 95 centiem. Par to pašu algu vasarā varēja strādāt arī virsstundas, cik patikās.

Dzīvei nepieciešamākās un vērtīgākās mantas Miss Jacksonē sagādāja mums pilnīgi par brīvu. Viņa par mums rūpējās daudz vairāk, kā mūsu saimnieki. Bet par dažiem veciem krēsliem un mazvērtīgiem virtuves piederumiem, saimnieks uzdeva rēķinu par vairāk kā simts dolāriem.

Saimnieks deva darbu arī manai sievai par 50 centiem stundā, pie veļas gludināšanas un viņa dzīvokļa apkopšanas. Par patērēto elektrisko strāvu pie saimnieka veļas gludināšanas iznāca mums samaksāt, jo veļa tika gludināta mūsu dzīvoklī. Viņa nopelnīja 25 dolārus mēnesī.

Kad no Vācijas ieradās meita ar mazmeitu un apmetās pie mums uz pagaidu dzīvi, tad arvien vairāk sākām izprast, cik šī vieta ir nepiemērota ienesīgāka darba sameklēšanai.

Saimnieks darbu gan Delevarē bija sameklējis arī meitai, ar algu 20 dolāru mēnesī, bet ar to nevarēja iztikt.

Stratforda, kuŗā dzīvojām, nebija ne īsti lauki, ne pilsēta. Tā bija bieži apdzīvota vieta, uz Olentage upes krasta. Autobusa satiksme bija ērta, bet ne tā iekārtota, ka to varētu izmantot arī braukšanai darbā uz kādu citu pilsētu. Pilsētā dzīvokļa sameklēšana, bē-

nu dēļ, bija gandrīz neiespējama. Mūsu saimnieks, to visu labi zinādam, dzīvoja vienā mierā un drošā pārliecībā, ka lēts darba spēks viņam nodrošināts uz daudziem gadiem. Tas viņam tomēr nepiepildījās.

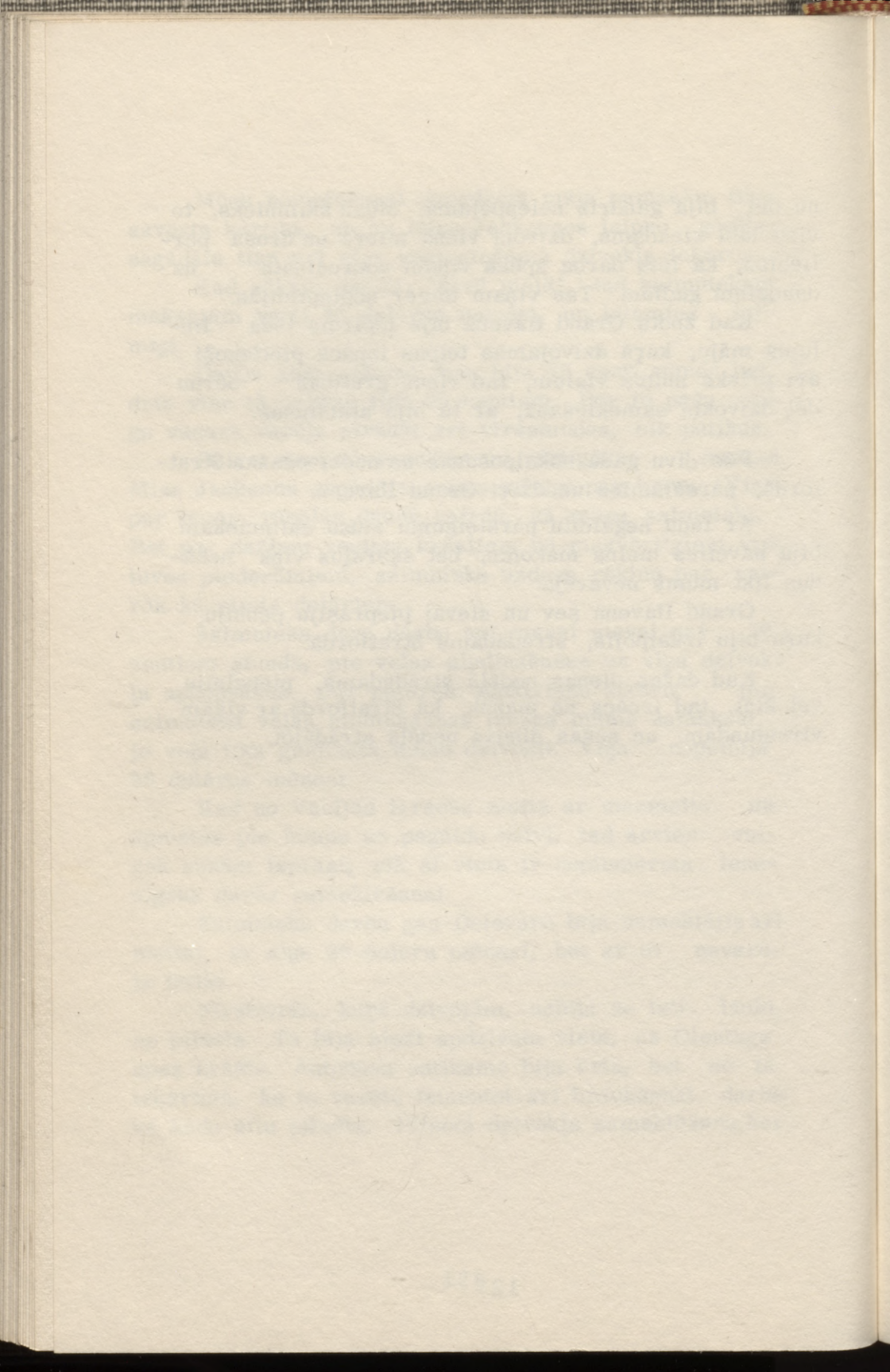
Kad znots Grand Havenā bija iepircis tāda lieluma māju, kurā dzīvojamās telpas iznāca pietiekoši arī priekš mums visiem, tad visas grūtības bērnu dēļ dzīvokļa sameklēšanā, ar to bija atkritušas.

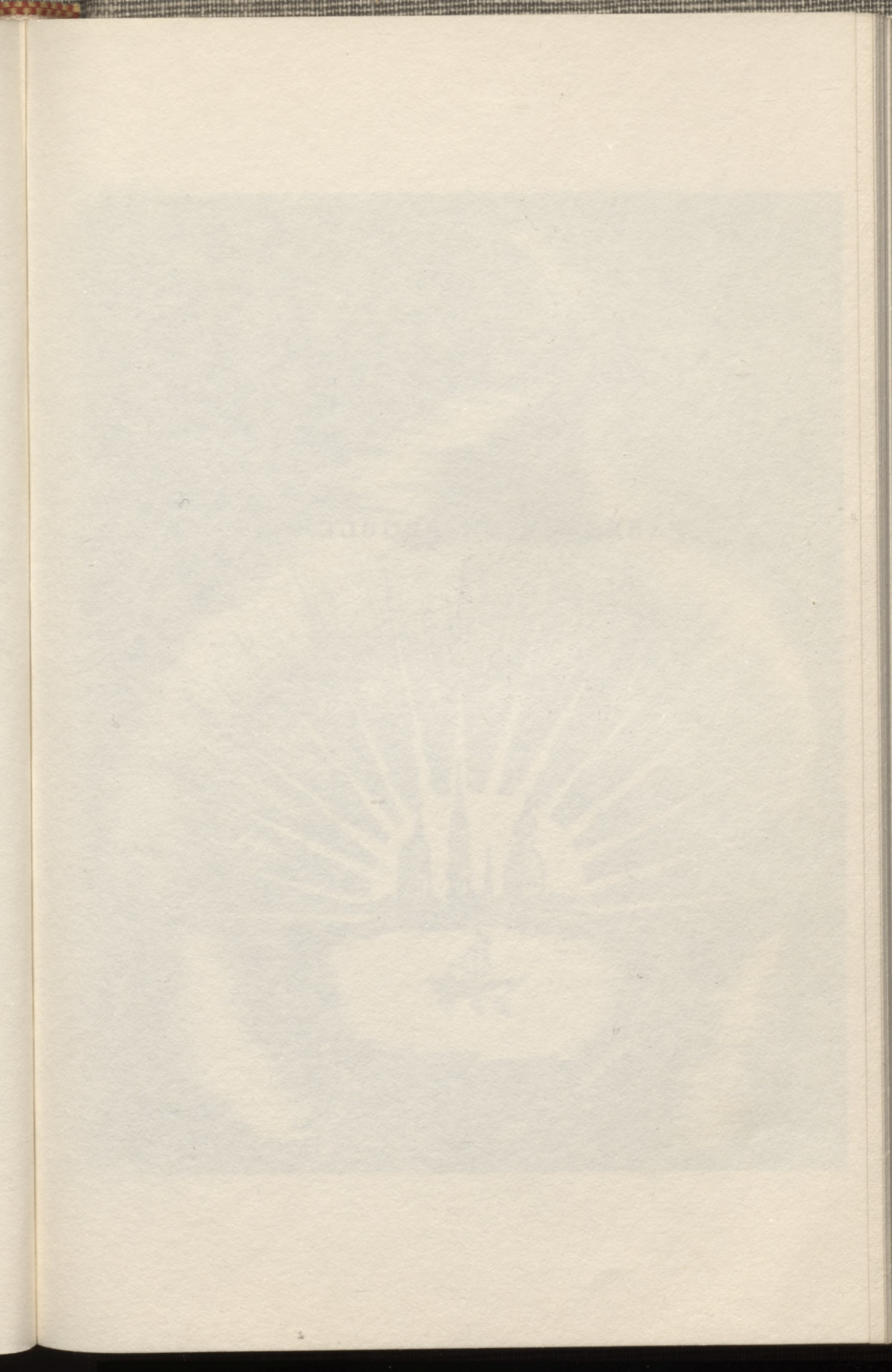
Pēc divu gadu nokalpošanas un nodzīvošanas Stratfordā, pārcēlāmies uz dzīvi Grand Havenā.

Ar tādu negaidītu pārsteigumu mūsu saimniekam bija uzvēlies melns mākonis, bet šķēršļus viņš nekādus likt mums nevarēja.

Grand Havenā sev un sievai pieprasīju pensiju, kuŗu biju izkalpojis, strādādams Stratfordā.

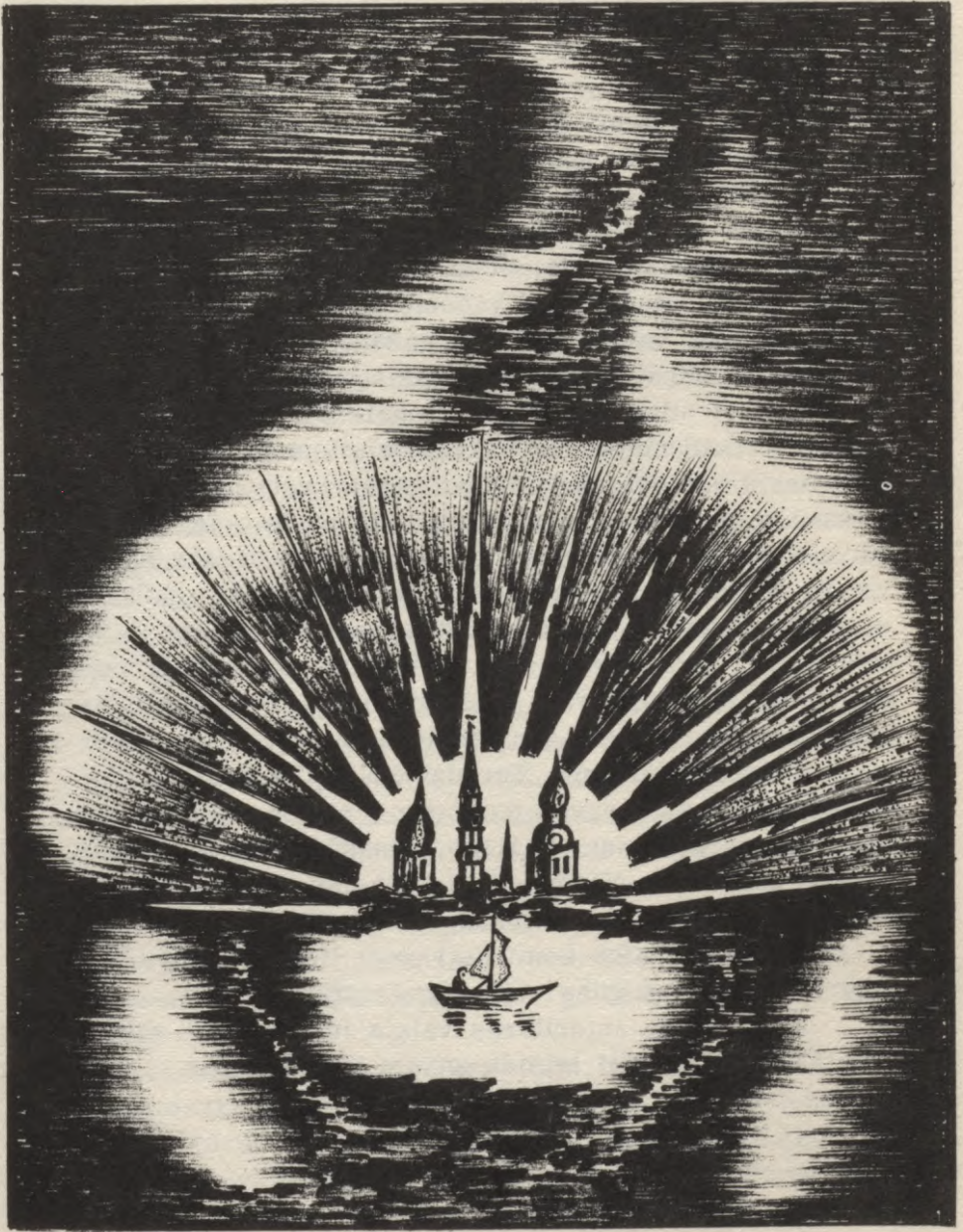
Kad dažas dienas nedēļā strādādams, piepelnīju vēl klāt, tad iznāca ne mazāk, kā Stratfordā ar visām virsstundām, un sešas dienas nedēļā strādājot.

II

PĀRDOMAS UN PROBLĒMAS

MARKSISMA DŽUNĢĻOS dziļi nomaldījusies ir mūsu vecākās paaudzes lielākā daļa.

Lielajā, plašajā internacionālo komunistu impērijā daudzi no viņiem ieņem augstus un atbildīgus amatus savas tautas verdzināšanā un izdeldēšanā.

Latvija gan reiz bija demokrātiska republika, bet no brīvības un demokrātiskas valsts iekārtas "briesmām" to atbrīvoja reiz nacionāli-marksistiski noskaņotais vecās zemniecības vadonis Kārlis Ulmanis ar demokrātiskās valsts iekārtas gāšanu.

No Ulmaņa nacionāli-marksistiskās diktatūras atkal savukārt atbrīvoja internacionālie Krievijas komunisti. Bet kad no Maskavas komunistiem to atbrīvoja hitleriskie vācieši, tad tālākās cīņās pret Krievijas komunistiem viņiem piepalīdzēja arī mūsu leģionāri. Un kad Maskavas komunisti Latviju atkal uzsāka atbrīvot no hitleriešiem, tad daudzi mūsu tautieši, glābdamies no draudošā komunistu jūga, patvērumu sev meklēja un arī atrada Vācijā un Zviedrijā. No turienes tie vēlāk izklīda pa visu plašo pasauli, bet vislielākais skaits no viņiem gan izceļoja uz brīvās pasaules lielajām demokrātijām. Tur dzīvodami tie tagad, kā varēdami atbalsta savas patvēruma zemes valdības cīņā pret komunistiem. Daži no jaunākās paaudzes cīnās pret komunistiem Vietnamā. Lielākajās pilsētās šie tiek rīkotas arī pretkomunistiskas demonstrācijas.

Kruščeva laikā komunisti savu lielo diktatoru Staļinu nokronēja un gāza viņa pieminekļus.

Mūsu lielie autoritārās valsts iekārtas un valsts kapitālisma cienītāji trimdā savam vadonim par var-

mācīgu cilvēka brīvības un tiesību atņemšanu, lielā cieņā un pateicībā, Nebraskas universitātē pielika piemiņas plāksni.

A. Rungis Klivlendā, laikrakstā Laiks, lasītāju balsīs, jautā: "Vai nevarētu būt arī Kārļa Ulmaņa iela Nebraskā un viņa darbi Nebraskas universitātes bibliotēkā."

Kultūras piejūgšana pie komūnisma ratiem pasaulē notiek dažādos veidos.

Maskavā par kultūras novirzīšanos no Ļeņina - Staļina "gaisā ceļā", draud ļoti bargi sodi. Rakstniekus par to liek citumos un trako mājās.

Ķīnā kultūras piejūgšanai pie komūnisma ratiem rīkoja kultūras revolūciju. Astonpadsmit prominenti, akadēmiski kultūras darbinieki krita par kultūras revolūcijas upuriem, kuŗi tika smagi piesmiesti sarkano gvardu barā, kur tiem galvā uzspieda klaunu cepures un kaklā uzkāra plakātus ar uzrakstiem, ka tie pieder "reakcionārai kapitālistu šķirai."

Latvijā Ulmaņa diktatūras laikā kultūru pie nacionālā komūnisma ratiem piejūdza ar draudzīgo aicinājumu. Bet trimdā gadskārtējā draudzīgā aicinājuma dienu rīkošana lai iznāktu iespaidīgāka, tad arī gadskārtējā kultūras dienu rīkošana tika pievienota draudzīgā aicinājuma dienām.

Ar savu kultūru varam lepoties, bet no ulmanistiskās politikas ir jākaunās un jānovēršas, ja nākošās paaudzes arī Latvijā kādreiz vēl gribētu dzīvot brīvu cilvēku dzīvi.

Ulmaņa politikas piekritējiem ir neērti sava vadoņa politiku skaidri un atklāti cildināt, bet apvienojot to ar kultūru, sava daļa tiek arī Ulmaņa politikai.

Še brīvajā pasaulē ir plašas latviešu aprindas un arī organizācijas, kuŗas skumst par savu zudušo ulma-

nisko, nacionāli komūnistisko paradīzi. Bet pret internacionālo komūnismu gan viņi vienmēr ir sirdīgi cīnījušies un ir gatavi vēl cīnīties. Tomēr, tā neuzkrītoši, kā varēdami, propagandē arī savu nacionālo komūnismu, un pa reizei mēdz arī uzdziedāt:

Pēc nacionālās diktatūras
Sirds ilgojas, sirds ilgojas...

Bet trimdā netrūkst arī tādu aprindu, kuŗas ilgojas pēc brīvas demokrātiskas Latvijas, ar visiem vienlīdzīgām brīvu pilsoņu tiesībām, pēc rietumu lielo demokrātiju parauga. Tādā Latvijā arī tie visi, kuŗos kvēlo kāda brīvas uzņēmības dzirkstele, varētu atkal savu dzīvi sākt brīvi veidot pēc savām spējām un patikšanas.

Kas savu mūžu grib nodzīvot brīvībā un pārticībā, bez valsts apgādātajiem brāķa ražojumiem, bez marksistiskās verdzības, posta, naida un nabadzības, tiem sirds pēc nacionālās ulmaniskās diktatūras NEILGOJAS.

Ulmaniskajām aprindām ir divejādas sejas, viena neistā, otra - istā; pilsoniskā un marksistiskā. Pilsonisko seju tās cenšas visur izcili parādīt, bet marksistisko rūpīgi slēpt un iestāstīt, ka tādas viņiem nemaz nav. Partiju laikos tāpat to darija arī Ulmanis pats. Bet ja tā viņš nedarītu, tad vecās zemniecības vadonis arī nebūtu. Un ja ulmaniskās aprindas trimdā to nedarītu tāpat, tad arī tās pilsoniskajās aprindās nekādu vadošo lomu spēlēt nevarētu. Divejādo seju aprindas šē trimdā ir klase par sevi, kuŗa vēlas sadarboties ar visiem, kas tik vien pakļaujas viņu vadībai. Vispakļāvīgākie viņiem ir visi bezprincipu cilvēki, kuŗiem politika neinteresē. Bet Latvijā tie kādreiz gan bija ļoti ieinteresēti uz lepnu un lustīgu padzīvošanu, uz

dažādiem goda amatiem, siltām ierēdņu vietīnām, ar lielām algām un lielām pensijām. Tur labi iederas arī visi vienaldzīgie un vientiesīgie, kas paši daudz neko nedomādami, stingri un droši pieturas tikai pie propagandas pavadas.

Pie mums pastāv divi spēcīgi nacionāli komūnistiski nogrupējumi - zemnieciskais un strādnieciskais. Savos galvenajos principos, tiem vienam no otra nav nekādas atšķirības. Tikai noteicošās varas dēļ, viņiem reiz iznāca sanaidoties.

Kad zemnieciskā nogrupējuma vadonis 1934. gadā gāza demokrātisko valsts iekārtu Latvijā, tad strādnieciskā nogrupējuma dūžus tam, drošības labad, vajadzēja piebremzēt. Dažus iebāza pat cietumā, lai "Tiem ļaudīm, kam pieder politiskā vadība vienā valstī, lai neviens neiedrošinās pa kājām pīties, kad viņi taisa saimniecisko politiku un diktē saimniecībai to, kas tai jādara."

Abi šie politiskie nogrupējumi arī trimdā ir ļoti šiverīgi savas politikas taisīšanā, bet galvenā kārtā gan viņi sapņo par savas lielās politikas taisīšanu tad, ja Latvija atkal kādreiz vēl būtu brīva.

Arī tad viņi pie savas sarkanās paradizes taisīšanas pašā sākumā vēl neķertos, tāpat, kā pēc pirmā pasaules kara. Tautas prātu jaukšanai, darbā atkal tiktu laistas viņu lieliskās propagandas mašīnērijas. Visi spējīgākie un ievērojamākie pilsoniskie darbinieki, tautas atbaidīšanas nolūkos, atkal tiktu iztaisīti par visādiem briesmoņiem, bet ar pilsoniskumu maskojušies marksisti - par lieliem un slaveniem tautas labdariem. Vientiesīgā, no politikas nekā nesaprotošā tautas lielākā daļā, savā naivumā, atkal visam varētu akli noticēt, ko marksistu propaganda tai kā ar karoti visu gatavu mutē ielietu.

Tā reiz demokrātiskās Latvijas laikā vislielākās pilsoniskās partijas priekšgalā tika ievēlēts marksistiskā valsts kapitālisma gara vadītājs un apmātais Kārlis Ulmanis.

Kamēr visi demokrātiskās Latvijas uzņēmīgākie pilsoņi, savos vecajos un jaunajos privātajos uzņēmumos brīvā sacensībā svīda, saražodami visu dzīvei nepieciešamo, celdami augstu dzīves standartu, tikmēr augstākajās aprindās daži dūži, svīsdami savās machinācijās, tautas acīs bija zaudējuši uzticību. Visas tādas augsto kungu darišanas no tautas gan tika rūpīgi slēptas, bet pie demokrātiskas valsts iekārtas reizēm neizdevās noslēpt pat augstāko aprindu visus smalkos blēžu trikus.

1931. g. Saeimas vēlēšanu laikā Zemnieku savienības vadoni un viņa vietnieku Saeimā vairs neievēlēja.

Vadonis ar dažādām kombinācijām, tomēr vēl kā nekā, tur ietika, bet viņa vietnieks arī ar kombinācijām iekšā vairs netika.

Vecās zemniecības vadonim tāda demokrātija, kas viņu pat Saeimā vairs neievēlēja, nebija ilgāk paciešama. Apvērsums bija vislabākais un drošākais ceļš, kā pašam un lielajam draugu pulkam tikt laukā no visādām ļoti lielām nepatīkšanām.

Ulmaņa lieliskais propagandas aparāts pamazām, palēnām, tautai ausīs sāka skandināt, ka DEMOKRĀTIJA NEIET.

Protams, no pilsoniskas brīvības "briesmām", cilvēka tiesībām un demokrātiskas valsts iekārtas, tauta bija tad jāglābj... Un glābējs uz to jau sen bija sagatavojies.

Pēc apvērsuma, kad visa valsts vara bija nonākusi Ulmaņa rokās, tad viņa propagandas mašīnērijai

piederēja monopoltiesības jaunās "patiesības" ražošanā. Visādi meli pārvērtās patiesībā un patiesība - melos. Visādas nelietības un stubbums tautai tika ieskaidrots, kā ļoti lielā un ģeniālā valstsvīra gudrā, tālredzīgā politikā.

Valsts kuģi uz sarkano elli stūrēt varēja droši, jo lielais un varenais kaimiņš vajadzības gadījumā tādām stūrētājam vienmēr gatavs bija piepalīdzēt, lai nekādi reakcionāri pa kājām pīties tam nevarētu.

Bažu līgums ar Padomju Savienību par 30.000 sarkanarmiešu ielaišanu Latvijā bija noslēgts.

15. maija apvērsuma sagatavošana, ar iepriekšēju aprunāšanos Maskavā, arī bijusi jau nokārtota, kā to K. Dindzis "Amerikas Vēstneša" 1963. g. 31. jūlija numurā "Kā sagatavoja 15. maiju" raksta.

Dažādus cittautiešu uzņēmumus Ulmanis nacionālizēja un konfiscēja.

Vairuma tirdzniecībā bija rīkojums no augšas nepārdot privātiem tirgotājiem dažādas visejošākās sezonas preces. Pārdot tās bija atļauts vienīgi kooperatīviem, ar ko kooperatīvi bija nostādīti privilēģētā stāvoklī.

Savu pilsonisko masku vadonis tomēr vēl pilnīgi nenometa arī tad, tāpat kā apulmaņotās aprindas arī šē trimdā nedomā to darīt.

Bet tām pilsoniskajām aprindām, kuŗas Latvijā, tāpat kā trimdā, visām maskām cauri redzēja, mutes bija tad aizbāztas, un ir aizbāztas arī vēl šodien. Par to šīnī grāmatā kādā citā vietā ir plašāk rakstīts.

Un tā pa to "gaišo" Ulmaņa valsts kapitālisma ceļu sarkanajā ellē bijām nonākuši, jau pirms Maskavas komunistu Latvijas okupēšanas.

Valsts kapitālisms ir nešķirams no komūnisma,

un komūnisms ir nešķirams no valsts kapitālisma.

Brīvajā pasaulē atklātībā ir parādījušies dažādi Ulmaņa apvērsuma un viņa politikas novērtējumi.

A. Rungis, Klīvlendā, kādā laikrakstā Ulmani ir nosaucis par politisku gēniju.

Dr. M. Valters "Mana sarakste ar Kārli Ulmani" 6. lp. raksta:

"Iedomības apmātais režīms noveda pie aklības - veda Latviju baigā nelaimē. Un šķindēja viesību glāzes, dzēra dzīres Latvijas kaprači... "

Savā grāmatā "15. maija apvērsums un ārkārtējās pilnvaras" 23. lp. viņš raksta:

"Mūsu likumi ļoti labi paredz zināmu valdības aktu, t. s. materiālo nelegalitāti un noziegšanās svarīgumu tādā aktā, kā 15. maijs, par kuŗu ir sods ne mazāks par tēva un mātes slepkavošanu."

24. lapas pusē:

"Autoritārās valstis bija nonākušas kaŗagājienā pret cilvēcības augstākiem valstu principiem un ar to pielīdzinājās pēc sava satura sengrieķu tiranijām."

Voldemārs Bastjānis savā grāmatā "Gala sākums" 160. lp. raksta:

"Un vēl 1940. gada 17. jūnija vakarā, kad sarkanarmija jau bija Rīgā un Latvija bija okupēta, bet Ulmanim apsoluta palikšana pilī, viņš tautai deklarēja: "Es palieku savā vietā, jūs palieciet katrs savā." Citiem vārdiem - neuztraucieties, nekas slikts jau nav noticis un nenotiks ne jums, ne man. Paliksim un mierīgi strādāsim tālāk. Ir noteikta informācija, ka jau labu laiku pirms tam Ulmanis noliedzis izsniegt ārzemju pases, taču laikam, lai novērstu legālu bēgšanas iespēju un neradītu bēgšanas paniku.

Jautāsim tagad Ulmaņa draugiem, aizstāvjiem un

slavinātājiem - vai šāda Ulmaņa rīcība, apzināta tautas maldināšana un pakļaušana dzīvības briesmām, vai ŠĀDA RĪCĪBA IR TAUTAS NODEVĪBA; VAI NĒ? Vai viņi var saskaitīt tos nevainīgos, bet dziļi nelaimīgos cilvēkus, kas ticēdami Ulmaņa deklarācijām un solījumiem, nebēga un pazaudēja savas dzīvības? To skaits sniegsies daudzos tūkstošos, ja pat ne desmit tūkstošos."

A. Bērziņš savā grāmatā "Labie gadi" 414. lapas pusē raksta: "Fakti, saka vēsturnieki, esot neizskarami. Faktu izskaidrošana turpretim piederot katram, kas par tiem raksta."

Kārļa Ulmaņa politikas pirmais cēliens sākās ap 1918. gadu, kad Latvijā radās Tautas padome. Polītisku partiju vēl nebija ne Kurzemē, ne Latgalē. Vidzemē stiprākā pilsoņu partija bija "Zemnieku savienība"; bet tajā bija divi virzieni. - Andrieva Niedras grupa bija pret jeb kādu sadarbību ar sociālistu partijām. - K. Ulmaņa grupa bija par sadarbošanos ar tām. Ar sociālistu lielu labvēlību un piepalīdzību, Ulmanim pēdīgi tad arī izdevās visu "Zemnieku savienību" piesaistīt sadarbībai ar sociālistiem. Tas nebija nekas cits, kā pakalpošana marksistiem, viņu mērķu sasniegšanā.

Marksistiskais sociālisms ar savu verdzības ideologiju, stāv ārpus visiem morāles un tiesību jādziem. Tam nav un nevar būt nekas kopējs ar cilvēku brīvības un tiesību pasauli.

Liels marksisma ideologs Ļeņins pasvītro, ka izlīgums ar pilsonību ir neiespējams. Pielaižami vienīgi tādi kompromisi, kas kalpo komūnisma mērķu sekmēšanai.

Feliks Cielēns "Ceļazīmēs" 27. num. 1955. g. raksta:

"Latvijā revolūciju organizātoriski un politiski vadīja Latviešu sociāldemokrātiskā strādnieku partija.

Visraksturīgākā 1905. g. latviešu revolūcijas iezīme ir lauku tautas, arī turīgo zemnieku (saimnieku) iekļaušanās asā, pat bruņotā cīņā pret muižniecību un cara patvaldību.

Lauciniekos valdīja vienprātīga griba kopējiem spekiem veikt ārkārtīgo uzdevumu, ko laikmets liktenīgi uzlicis. Sociālo interešu dažādība starp saimniekiem un viņu māju kalpiem nemaz netraucēja visiem apvienoties kopējās rīcības komitejās un revolūcionārās organizācijās. Un tā, ka zemnieki nebija radijuši savu nelegālu partiju, tad saimnieki un it īpaši viņu jaunā paaudze pildīja nelegālās latviešu sociāldemokrātu rindas.

Muižu zemes dališanu partija toreiz neizvirzīja, pat uzstājās pret to. Strādniecība un pilsoniskā demokrātija pie mums Latvijā ilgi gāja kopējus idejiskus ceļus. Pēc dzejnieka vārdiem:

Nu visi līdz, nu visi līdz,
Aust brīvestības zelta rīts."

Un tā tas "brīvestības zelta rīts" ar Pēteri Stučku, kā saulīti priekšgalā, 1919. g. 3. janvārī pēc sarkano ākstu plāna un grafikas arī uzausa.

Bija iesācies sarkanās paradīzes laikmets ar kolhoziem, Sibīrijas vergu nometnēm un masu slepkavībām.

Tāds bija latviešu varonīgo zemnieku cīņu iznākums, zem sociāldemokrātu vadības un virskundzības.

"Laimīgā tauta", nonākdama izmēģinājuma trusīša lomā, ātri sāka izbaudīt un izjust savu "lielo laimi!"

Zemniekiem vairs nepiederēja ne viņu pašu mā-

jas, ne inventārs. Savās mājās viņi pagaidām gan vēl tika atstāti, kā pagaidu to apsaimniekotāji un varasvīru visādu pavēļu izpildītāji. Jaunajiem kakla kungiem, nekādas saprašanās un sadarbošanās ar citādāk domājošiem, vairs nevajadzēja. Viņi bija kungi un pavēlnieki. Visiem pārējiem atlikās tikai visur viņiem akli paklausīt, vai bojā iet.

J. Goldmaņa un J. Zāliša 1915. g. noorganizētie dibinātie Latviešu strēlnieku bataljoni kļuva par komunistiskās valsts iekārtas visuzticamākajiem sargiem.

1918. g. Ulmaņa pagaidu valdība bija atzinusi par vajadzīgu Latvijas atbrīvošanai no komunistiem, līgt skandināvu, somu un vācu brīvprātīgos, atbrīvošanas karām. Līgums paredzēja, ka tie, kuŗi vismaz 4 nedēļas cīnījušies brīvprātīgo formācijās pret boļševikiem, var iegūt Latvijas pavalstniecību. Šāda līguma parakstīšanai pilnvaroja ministru prezidentu K. Ulmani, min. J. Zāliti un Spr. Paegli.

Šis līguma projekts tika iesniegts vācu sūtnim Vinnigam 29. 12. 1918. gadā.

Vācu Dzelzsdivīzijas komandieris Bišofs kļuva par visu pretboļševiku spēku virspavēlnieku. Vācieši, ar savu karaspēku Latviju atbrīvodami no komunistiem, nevarēja saprasties ar Ulmaņa pagaidu valdību. Toreiz, pat Ulmaņa lielie draugi - sociāldemokrāti, viņu neatbalstīja. Kad Latvijā nodibinājās vēl otra pagaidu valdība, ar Andrievu Niedru priekšgalā, tad ulmanieši domāja, ka tikai viņi ir tiesīgi vadīt Latvijas atbrīvošanu no komunistiem, bet citi domāja, ka nekāds ļaunums nebūtu, ja komunistus no Latvijas padzītu arī bez ulmaniešu vadības.

Andrievam Niedram, par līdzdarbošanos Latvijas atbrīvošanā no komunistu jūga, ulmanieši ar sociāldemokrātiem piešķīra viņam "tautas nodevēja" tituli.

Kad Ulmanis, Paegle un Zālītis Latvijas karaspēku nodeva vāciešu rīcībā, tad tas bija labi un patriotiski. Bet ja Niedra ar biedriem turpināja to pašu Ulmaņa ieviesto kārtību, - vispirms atbrīvodami Rīgu no komunistiem, tad viņi bija "tautas nodevēji."

Ja Ulmanis ar 1. decembra līgumu Latviju nodeva vācu okupācijai, tad tas bija pareizi, bet ja Niedra un citi pūlējās pamazām šo okupāciju izdeldēt, tad viņi bija noziedznieki.

Ja Markus Gailītis, Zemitāns un Ramans septiņus Latvijas pagastus ar 20.000 latviešiem nodeva igauņiem, tad tas nebija noziegums un nekrita zem sodu lik. 100. p., bet ja Niedra un citi uzsāka cīņu, lai igauņiem atņemtu šo Latvijas daļu, tad viņi bija nodevēji un dumpinieki un sodāmi pēc sodu lik. 100. panta. Ja visi 1918. g. 1., 7. un 29. decembra Ulmaņa noslēgtie līgumi ir noziedzīgi un apkaunojoši, tad tas ir tikai labi un patriotiski, un kas gan uzdrikslēties iedomāties, ka arī šo līgumu nepildīšana nebūtu ikpat patriotiska.

Kad Ulmanis 1934. g. 15. maijā gāza Latvijas, pēc demokrātiskiem principiem visas tautas ievēlētu valdību, arī tad tas nebija noziegums, kas būtu sodāms pēc sodu likuma 100. panta.

"Visa tauta taču lielā laimē un priekā tad līgsmejās un gaviļēja" par brīvības nolaupīšanu, tāpat kā tas reiz notika arī otrā pusē dzelzs aizkaram.

Bet Andrieva Niedras prāvā, lai viņu varētu pēc Latvijas likumiem notiesāt, bija no viņa lietas "jāpazūd" 16 lapām, kuŗas apsūdzētājam runāja par labu, un diviem tā laika slavenajiem un varenajiem zem svētrasta bija jānodod nepatiesas liecības.

Tik smagi noziedzīgu līdzekļu pielietošana lielā

tautas dēla notiesāšanā, ir viens no vislielākajiem kauna traipiem brīvās Latvijas vēsturē. Bet E. Andersona Latvijas vēsturē no Andr. Niedras prāvas gan ir ievietotas tikai dažas karikatūras, bet par vēsturisko 16 lapu izzagšanu, tur nav ne pušplēsta vārda.

Ja kādreizējie Andrieva Niedras pūliņi apvienot visas Latvijas pilsoniskās aprindas, ieskaitot arī citautiešus, balstoties galvenā kārtā uz sīkzemniekiem un sīkuzņēmējiem, kuņi paši ir kungi un paši ir arī kalpi, būtu izdevušies, tad Latvijas demokrātiskās republikas laikā sarkanajam zirneklim latviešu tautu tik plašos apmēros ietīt savos tiklos, varbūt nebūtu izdevies.

Divi lieli propagandas aparāti demokrātiskās Latvijas laikā un arī tagad vēl trimdā ļoti nopūlas, lai skaidra pilsoniska doma ar noteiktiem cilvēka brīvības ideāliem un demokrātiskas valsts iekārtas pamatprincipiem latviešu tautā dziļi neiesakņotos un nenostiprinātos.

Niedras politiku atklātībā pieminēt bez naida un izsmiekla, ir liela pārdrošība, jo tas nozīmē gandrīz to pašu, ko lapseņu pereklim pieskārties.

Jau vairāk kā piecdesmit gadus noburžlātais Andrieva Niedras "grēku" saraksts zināmajām aprindām arvien vēl ir jātura pie rokas pilsoņu pabaidīšanai, lai tie nesāktu kādreiz novērsties no rainiski-ulmaniska - jām "patiesībām" un kalpošanas marksistiskās verdzības ideologijai, lai tie nesāktu kādreiz domāt no sarkanajiem neatkarīgu, brīvu pilsoņu domu, vecās un mūžīgās patiesības garā.

Kāds mācītājs raksta:

"Pilsoniskā audzināšanā mēdz uzskatīt par savu godu, ja viņai izdodas savos audzēkņos izkopt un attīstīt viengabalainu taisnības izjūtu, tik lielā mērā, ka au-

dzēknis izturas taisnīgi ne tikai pret draugu, bet arī pret ienaidnieku un pat arī tad, ja šī viņa sajūstā taisnība vērsas pret viņu pašu."

Otrā pasaules kara laikā vācieši Latviju no komunistiem atbrīvoja otrreiz. Ģenerāļa Bangerska vadībā arī Latviešu legionāri pēc tam sadarbojās ar vāciešiem, bez Latvijas valdības pilnvarām. Nebija tādu, kas tādas pilnvaras varētu dot, ne arī kas varētu kādam piešķirt "tautas nodevēja" tituli.

Pilnīgā atkarībā no vāciešu žēlastības, 1945. gadā nodibinājās Latv. Nacionālā Komiteja un 20. februārī 1945. g. Potsdamā uz pirmo sēdi sanāca Latv. Nacionālā padome.

Vēlāk plkv. Osis, vācu okupētajā Kurzemē, sastādīja arī Latv. Pagaidu Valdību un no 1940. g. 17. jūnija līdz 1945. g. 5. maijam, daudzi latvieši līdz darbojās vācu okupācijas iestādēs. Kā nodevību pret tautu, nevienam to nepierakstīja.

Pēc četrpadsmit trimdā pavadītiem gadiem, Vācijā ir nodibinājusies pat Vācu-Latviešu tuvināšanās biedrība, kurā draudzīgi sadarbojas latvieši, baltvācieši un valstsvācieši, bet Andrieva Niedras "knābāšana" par viņa sadarbošanos ar vāciešiem pie Latvijas atbrīvošanas no komunistiem, vēl nav mainījusies.

Viņa stingro politiski-pilsonisko stāju: nesadarbības ne ar vienu marksistisku organizāciju, uzdrošinos šē ļoti augsti novērtēt. Niedra bija viens no tā laika retajiem Latvijas pilsoņiem, kuriem netrūka stingra pilsoniska mugurkaula. Tas tad arī bija galvenais viss tās lielās brēkas un visādu traču cēlonis, ko sarīkoja ar tautas atbaidīšanas nolūkiem, lai viņš ar savām milzīgajām gaŗa spējām to nenovirzītu no "gaišā" marksistiskās verdzības ideoloģijas ceļa.

Andrievs Niedra bija liels rakstnieks, ļoti slavens mācītājs un arī drošsirdīgs pilsonisks politiķis. Kā viens no visapdāvinātākajiem rakstniekiem, viņš ieguva slavu, ar savu prasmi zīmīgi, spilgti un talantīgi izcelt sacensības problēmu sīkgruntnieku cīņā ar muižniekiem, dēļ zemes. Viņa brīnišķīgās dziesmas latviešu tautā skanēs, kamēr vien tā pastāvēs.

Kad latviešu tautā reiz sāka izplatīties sarkanais "mēris", viņš mēģināja to apkarot. Marksisma apmātie tautieši par to ļoti sašuta. Niknā naidā pret viņu tie vērsās ar visādiem uzbrukumiem. Nezinu neviena cita latviešu rakstnieka un patriota, kuŗš no visiem marksistiem un viņu čaklajiem "pilsoniskajiem" izpalīgiem būtu tā vajāts, nīsts, nicināts un apmelots, kā Andrievs Niedra.

Vācu okupācijas laikā bija atkal reiz pienācis laiks, ka no dzimtenes izraidītais "noziedznieks" atkal varēja brīvi atgriezties savā dzimtenē. To izdevību viņš arī izmantoja.

Pēc ilgiem sūrā darbā, grūtā naidā un cīņā pavadītiem gadiem, 1942. g. 24. septembrī, viņa sirds apstājās pukstēt par daudz cietušo tēvzemi. Dievs viņam pēdējo atdusas vietu piešķīra tur, kur viņš pats to visvairāk bija vēlējis - dzimtenes smiltājā - Rīgā, Meža kapos.

Pēc pirmā pasaules kara, kad komunisti no Latvijas bija padzīti, tad priekš mazajām, apspiestajām tautām starptautiskajā politikā bija radušies ļoti labvēlīgi apstākļi neatkarības iegūšanai. Visu tautu pašnoteikšanās tiesības tad aizstāvēja Amerikas prezidents Vudro Vilsons. Francijas ministru prezidents Briāns prasīja Eiropas reorganizēšanu uz mazo tautu pašnoteikšanās tiesību pamatiem.

Arī latvieši šo izdevību tad izmantoja savas neatkarīgās demokrātiskās Latvijas republikas nodibināšanai. Atgadijās arī, ka dažai mazai tautiņai tad bija tādi izcili runas vīri, kas visus tā laika lielos neatkarības un pašnoteikšanās sasniegumus pierakstīja vienīgi savai lielajai "gudrībai" un "varonībai", pavisam aizmirstot, ka tur sava teikšana bija arī sabiedrotājiem. Uz lieluma un varonības mānijas pamatotā lielība sīta ļoti augstu vilni. Pat dažās skolās bērniem tika ieaudzināts uzskats, ka Krieviju un Vāciju sakaut tik varonīgai tautai, kā latvieši, ir tīrais nieks.

Bet "tautas nodevējs" Andrievs Niedra rakstīja: "Latvija ir lielo tautu politikā kā mazs gruzītis, ko izslauka, ja tas iekritis acī."

Pirmā pasaules kara laikā izpostītajā un izlaupītajā Latvijā, kad bija nodibinājusies brīvā demokrātiskā Latvijas republika, tad pirmajā brīvības sajūsmā izpostītās dzīves atjaunošanā un no jauna celšanā tika paveikti ļoti daudzi lieli un cēli darbi. Jaunās Latvijas demokrātiskās republikas uzplaukšanā arī tad visi ieinteresēti tomēr nebija. Bija aprindas, kuŗām straujo dzīves augšup eju labāk patikās bremsēt, nekā veicināt.

Visu demokrātiskās Latvijas pastāvēšanas laiku, jauno valsts kuģi varen augsti šūpoja marksistiskā sociālisma vilņi. No vienas puses to šūpoja sociāldemokrāti - mazinieki un lielinieki, no otras puses, tiem stingri piepalīdzēja viņu lielie draugi un līdzskrējēji, neizslēdzot pat Zemnieku savienību. Saeimā viņi visi diezgan draudzīgi sastrādāja un labi sapratās, protams marksisma garā, izņemot gadījumus, kad zemniecības kā ražotājas intereses kādreiz tā krasāk sadūrās ar

sociāldemokrātu aizstāvētajām strādnieku, - kā patērētāju interesēm.

Tas viss tomēr, kā jau labiem draugiem piederas, dažādu kompromisu ceļā viegli un ātri tika nokārtotas.

Saeimas vēlēšanu laikā braukāja apkārt dažādu sugu un pasugu suverēnās tautas apvārdotāji. Patstāvīgas domāšanas un politikas izprašanas spējas bija tautai ļoti, ļoti vāji attīstītas. Ar lunkanu mēli tai visādas mulķības viegli varēja iestāstīt. Šo apstākli tad arī dažādi daiļrunātāji prata lieliski izmantot savā labā, sevišķi no sarkano aprindām. Suverēnā tauta, piedalīdamās ar saviem pārstāvjiem valsts dzīves kārtotāšanā, bija pati savas laimes, vai nelaiemes kalēja. Ja Saeimā tautu varēja pārstāvēt par daudz liels partiju skaits, tad tā bija jauno likumdevēju vairākuma vaina. Bet pie demokrātiskas valsts iekārtas, ja valsts dzīvē kautkas "šķērsām" iet, tad nākošajās vēlēšanās tauta var Saeimā ievēlēt arī citādāk domājošos.

Pie diktatoriskās valsts iekārtas mums bija atļauts vienīgi priecāties un jūsmot par katru diktatora izdomātu nejēdzību, cilvēka tiesību un privātas uzņēmības apspiešanā.

Latvijas demokrātiskās republikas laikā visa dzīve gāja ļoti strauji uz augšu. Kara laikā nopostītās un sagrautās ēkas tika strauji un ātri atjaunotas. Pēc agrārreformas izvešanas, uz bijušo muižu zemēm, kā sēnes pēc auglīga lietusa, uzcēla 55.964 jaunsaimniecības. Tika uzceltas arī daudzas jaunas skolas un citas sabiedriskas ēkas. Brīvību ieguvušajai latviešu tautai bija radies līdz tam nekad vēl nepieredzēts darba prieks un spars. Latvijas saimnieciskā dzīve nekad vēl nebija tik strauji uz augšu gājusi, kā demokrātiskās republikas laikā.

Sociāldemokrāti, veicinādami brīvās Latvijas izveidošanos, bija skaidri pateikuši arī to, kas ir viņu īstais mērķis:

"Brīva neatkarīga Latvija mums tomēr nav mērķis, bet tikai līdzeklis mūsu mērķu sasniegšanai. Kā agrāk, tā arī tagad, mēs stāvam uz sociālistiskās internacionāles pamatiem."

Kārlis Ulmanis par saviem īstajiem mērķiem tad klusēja. Arī pēc apvērsuma viņš par tiem maz ko pateica. Vēlāk viņa darbi runāja par viņa īstajiem mērķiem daudz skaidrāku un noteiktāku valodu, nekā viņa vārdi.

Ko sociāldemokrāti vēl tikai vārdos bija pateikuši, to Ulmanis ar savu apvērsumu pirmais pasteidzās izvest darbos.

Brīva demokrātiska Latvija nebija galvenais mērķis tikai sociāldemokrātiem vien, - tā nebija mērķis arī Kārlim Ulmanim, bet tikai labs līdzeklis viņa īstā mērķa sasniegšanai - sarkanās paradīzes nodibināšanai ar viņa virskundzību.

Ar tādiem mērķiem viņi dibinādami brīvu demokrātisku Latviju, nevarēja būt ieinteresēti tās uzplaukšanā, bet tikai apvērsumam labvēlīgu apstākļu radīšanā. Vēlāk viņiem demokrātiskās Latvijas valsts kugi kopīgi stūrējot, arī nevarēja nekas cits stāvēt augstāk par viņu galvenajiem mērķiem.

Bet zemnieku un citu pilsonisko aprindu ieaijāšanai saldā miegā, viņi savā šūplā dziesmā dziedāja, kā viņi gan cīnās tikai par brīvu demokrātisku Latviju.

Latvijas Satversme tika pieņemta tāda, ka varēja rasties liels daudzums dažādu sīku partiju, kuŗas labi noderēja tautas domas saskaldīšanai un haosa radīšanai. Ar karjēristu un visādām kliķu mahinācijām, ap-

vērsumam tika radīts vispiemērotākais gaiss. Sak, redz, tāda nu ir tā lielā tautas brīvība. - Demokrātija neiet. No tāda posta var glābt tikai diktatūra. Un lielais, labais tautas glābējs, uz latviešu tautas glābšanu, bija labi un sen jau sagatavojies. Viņš visus, kā cāļus vienā naktī sabāza savā sarkanajā maisā.

Kādā vakarā, gulēt gan vēl aizgājām, kā brīvi demokrātiskās Latvijas pilsoņi, bet rītā jau pamodāmie kā beztiesīgi diktatora pavēļu pildītāji.

Pēc apvērsuma Ulmanis gan solīja drīzumā grozīt Satversmi un izvest jaunas Saeimas vēlēšanas, bet viņš nepiederēja pie tās sugas ļaudīm, kas savus solījumus arī pilda.

Iveda kameru sistēmu un Latvijas valsts kugi, valsts kapitālisma garā, droši sāka stūrēt uz sarkanās paradīzes ūdeņiem.

Vācu okupācijas laikā, kad sākās komunistu iebrukums Latvijā, tad Hitlers, visiem, kas gribēja, deva iespēju, paglābties no komunistiem Vācijā. Visur mūs pāravadāja par brīvu un arī uzturu mums visiem izsniedza par brīvu.

Ulmaņa diktatūras laikā, kad komunisti okupēja Latviju, tad Ulmanis mums nedeva itin nekādas iespējas paglābties brīvajā pasaulē, viņš tikai mierināja: "Palieciēt jūs savās vietās, es palieku savā vietā."

Ulmanis ar pilsoniskajām aprindām saprasties un sastrādāt nevarēja, kā pierādījumu tam pievedīšu šē izvilkumu no "Universitas".

"Bija pagājušas tikai nedaudz dienas pēc tā, kad K. Ulmanis, turēdams par vajadzīgu nodrošināt sev A. Berga līdzdalību, bija aizsūtījis uz Ogri savu automobili un aicinājis Arvedu Bergu ierasties Rīgā uz pārrunām.

Tās ieilga vairākas stundas un pārlicināja Bergu, ka Ulmaņa solījums drīzumā grozīt Satversmi un izvest jaunas vēlēšanas, nav nopietni ņemams un ka viņš taisās ilgāku laiku valdīt ar diktatora varu. To A. Bergs viņam izteicis savā replikā: "Tā tad Jūs tiecāties pēc Gustava Celmiņa klūt par otro vadoni Latvijā."

Arī K. Ulmaņa saimnieciskie plāni izklausījās ļoti fantastiski.

A. Bergs atteicās no piedāvātiem amatiem un kopdarbības.

K. Ulmanis viņam to piedot nevarēja, un drīzi vien slēdza "Latvi", vienīgo laikrakstu, kas būtu varējis izteikt opozīcijas domas. K. Ulmanis kategoriski prasīja no Latviešu biedrības priekšnieka A. Krastkalna, lai A. Bergu aizstāj ar kādu toreizējam režīmam padevēģu personu."

1937. g. 4. februārī Ulmanis Lauksaimniecības kameronas sēdē skaidri pateica:

"Saimniecība izpilda to, ko politika prasa un liek, un izpilda uz labāko, ko, kā un kas ražos, to nosaka politika, jo tā ir izkarojusi sev brīvību. Tiem ļaudīm, kam pieder politikas vadība vienā valstī, lai neviens neiedrošinās pa kājām pities, kad viņi taisa saimniecisku politiku un diktē saimniecībai, kas tai jādara."

Ja valsts vara diktē saimniecībai, kas tai jādara, nosaka ko, kā un kas ražos, tad privātai uzņēmībai tur nevar būt vietas. Tad neredzu vairs nekādas atšķirības no Padomju Savienības valsts iekārtas. Tas jau sāk ost pēc sovhoziem.

Arī draudzīgās sacensības pēc Staļina parauga sāka jau spēcīgi darboties. Draudzīgais aicinājums noderēja tad un noder arī vēl tagad trimdā vairāk lielā va-

doņa izcelšanai, kā kultūras un mākslas stutēšanai.

Ulmaņa varas laikos tautas apulmaņošanai kalpoj viņa lieliskais propagandas aparāts, līdzīgi Staļina propagandas mašīnērijai, skaļi un pārliecinoši skandināts tika, ka "visa tauta" nu lielā laimē un priekā jūsmo par "laimīgo" dzīvošanu ulmaniskajā paradīzē. Diktatora slavināšanas darbs atmaksājās sevišķi labi. Sešu gadu laikā viņam ļoti centīgu un paklausīgu gariņu pulks bija savairojies liels un varens.

Kad Ulmanis visu simtu Saeimas "liekēžu" bija atlaidis pensijā, tad nodokļu nasta tautai tomēr nesamazinājās, bet gan palielinājās par 64 milj. latu gadā.

1933/34. budžeta gada kopsumma bija 96,2 miljoni latu, bet 1939/40. budž. gada kopsumma bija 160,3 milj. latu.

Ulmaņa lielā godība, pēc iepriekšējas sazināšanās ar Kremli, noslēdzās ar viņa pēdējo radio runu tautai: "Palieliet jūs savā vietā, es palieku savā vietā."

Komunisti no Ulmaņa Latviju ar varu pārņēdami, vēlāk paņēma arī viņu pašu un aiztransportēja uz lielo, plašo dzimteni, lai tas nevarētu viņiem te pa kājām maisīties.

Vadonis ar Kremla labvēlību, savā Rīgas pili līdz tā aizvešanai uz PSR palika, bet viņa visādi līdzstrādnieki un lielie atbalstītāji, vācu okupācijas laikā no komunistiem paglābās Vācijā uz Zviedrijā. No turienes viņi vēlāk izklīda pa visu plašo pasauli, kur tie arvien vēl nopūlas savu Ulmani visādi cildināt un pagodināt ar draudzīgā aicinājuma dienu sarīkojumiem un "priekšzīmīgās" sociālās aprūpes cildināšanu.

Pie tās "priekšzīmīgās" Latvijās sociālās aprūpes, attiecībā uz vecuma pensijām man te ir jātaisa maza piezīme:

Latvijā ar pensijām nodrošināti bija vispirmā kārtā visi valsts iestāžu un valsts autonomo uzņēmumu ierēdņi, valsts pašvaldību un privātu mācības iestāžu skolotāji, zinātnieki, rakstnieki, mākslinieki, pašvaldību darbinieki, garīdznieki, aizsargu komandieri, māšas, lauksaimniecības organizāciju, kameru, slimo kasu un kooperatīvu darbinieki.

Ir patiesība, ka ar lielām algām un pensijām bija priekšzīmīgi nodrošināts viss tautas "resnais gals"; bet kā bija ar tiem, kas piederēja pie tautas "tievā gala"- strādniekiem rūpniecībā, amatniecībā, laukstrādniekiem, lauksaimniekiem un dažādi sīkie uzņēmēji? Laucinieki vasarā sešpadsmit stundas dienā smagi strādādami, nevarēja sev ne pensiju izpelnīt, ne arī nodrošināt kādu, kaut vai visminimālāko, dienas, mēneša, vai gada algu.

Ka pensijas vajadzētu piešķirt arī algotajiem strādniekiem, par to gan viņu pārstāvji Saeimā sāka jau domāt un spriest. Bet kas uzdrīkstējās Saeimā kādreiz iepīkstēties, ka pensijas vajadzētu piešķirt arī lauksaimniekiem un dažādiem sīkuzņēmējiem?

Amerikas Savienotajās Valstīs pensijas var izpelnīt ne tikai visi algotie strādnieki, bet arī visi privātie uzņēmēji - arī farmeri.

Kad 1951. gada pavasarī ieceļoju ASV, tad pēc divu gadu nostrādāšanas algotu darbu, nelielu pensiju biju izpelnījis arī sev un sievai. Bet kas man, jaunsaimniecīgam pensiju dotu sociālās apgādes ziņā "priekšzīmīgajā" Latvijā?

Un kā būtu ar pensiju izkalpošanu tiem daudzajiem latviešu bēgļu tūkstošiem, kas tagad strādā ASV dažādos uzņēmumos, ja arī te būtu tagad tikpat "priekšzīmīga" sociālā aprūpe, kāda tā bija reiz neatkarīgajā Latvijā?

Brīvajā Latvijā reiz mūsu tautas gudrie ar savām lielajām algām un pensijām gan jutās laimīgi, bet tagad trimdā tie bieži vien brēc par materiālās labklājības "lielo ļaunumu". Daži par daudz skrienot pēc dolāriem un negribēšot vairs atgriezties dzimtenē. Tāda brīvības un materiālās labklājības valsts, kā ASV, viņiem ir kā dadzis acī.

Reiz dzīvodams bēgļu nometnēs un britu transporta vienībās Vācijā, ar lielu interesi pie mūsu tautiešiem tiku vērojis viņu politiskos strāvojumus, sevišķi pie jaunākās paaudzes. Ulmaņa diktatūras laikā Latvijas skolās ieaudzinātais naidis pret "partiju laikiem" parādījās reizēm arī uz āru. Bet ja kāds viņiem kādreiz pajautāja, kāds valsts iekārtas veids viņiem ir tas labākais, tad viņi visi bija kā ūdeni mutē ieņēmuši, nevarēja pateikt neviena vārda.

Libekā, Mēzenes bēgļu nometnē, reiz bija ieradies Dr. M. Valters noturēt kādu priekšlasījumu par Latvijas politiskajiem jautājumiem. Klausītājos bija visvairāk redzama jaunākā paaudze. Pēc priekšlasījuma, viņš uzaicināja klausītājus izteikt arī savas domas, vai uzstādīt viņam kādus jautājumus.

Daži jaunekļi mēģināja Valtera izteiktās domas kaut kā miglaini apstrīdēt, bet no viņu izteicieniem tomēr bija grūti kaut ko konkrētu izlobīt. Tad Valters sapulces dalībniekus vēl reiz uzaicināja izteikt savas domas, - lai neviens nekautrējoties nākt klajā ar skaidri definētiem priekšlikumiem. Jaunākajai paaudzei varbūt tiešām esot padomā labāks kaut kas par viņa izteiktajām domām un uzskatiem. Bet oponentu solos valdīja kapa klusums. Likās, ka vairākiem sapulces dalībniekiem iekšā kautkas gan bija, bet ārā nenāca. Vai viņi

baidījās no kaunā krišanas ar savu politiku, jeb ar loģiskas domāšanas spēju trūkumu politikā - kas to lai zina?

Bēgļu nometņu dzīvē dažreiz atgadījās dzirdēt arī kritiskus izteicienus par partiju laikiem un Latvijas satversmi, bet par Ulmaņa varas laikiem kritiski izteikties tad varēja sev atļauties tikai viņa paša lielais draugs Dr. M. Valters.

Kad no Vācijas bēgļu nometnēm sākās izceļošana uz aizjūras zemēm, tad daži no mūsu augstākajām aprindām gan ļoti pārcentās ar savu "labo" padomu došanu izceļošanas lietās. Patiesībā, viņi tikai cilvēku prātus jauca, sevišķi tiem, kuriem visgrūtāk bija izšķirties, ko un kā darīt.

"Palieciet Eiropā", bija viens no galvenajiem saucieniem, kas tad visbiežāk un visskaļāk bija sadzirdams no mūsu tautiskās dzīves vadošajām aprindām. - "Tālajās aizjūras zemēs nevarēsiet nopelnīt sev ceļa naudu, ar ko atgriezties Latvijā."

Bet "gudro" padomu devēji citiem, paši savus padomus aizmirsa visātrāk, - viņi no Eiropas sāka pirmie aizlaisties...

"Profesors P. Jurevics Vācijā mudināja latviešus izceļot uz tādām zemēm, kur materiāli klājas smagāk, lai mūsu cilvēkiem būtu lielāka vēlēšanās atgriezties uz dzimteni, un lai viņi neieaugtu svešu zemju labumos."

Tā rakstīja Arn. Šmits "Latv. Žurn." 2/32. numurā, 1955. g.

Un tā mūsu čaklie "īstā ceļa" rādītāji varbūt ar savām visaugstākajām idejām, kas nepazīst cilvēka žēluma, vilņināja savus tautiešus postā, nabadzībā un nelaimē.

No Vācijas bēgļu straume kad sāka aizplūst uz -

tāliem aizjūras kontinentiem, tad arī tur viņi tika sa-
gaidīti ar tiem pašiem "labajiem padomiem!"

"Nepērciet mājas, nepērciet automobiļus, nelie-
ciet naudu bankās, un par visām lietām - nepieņemiet
svešas zemes pavalstniecību."

Bet kad tās mājas un automašīnas tautieši tomēr
pirka un arī naudu bankās lika, tad sāka dibināt paši
savas bankas un skubināja tautiešus naudu likt un aiz-
ņemties tikai viņu pašu bankās.

Mūsu vadoņi visvairāk uztraucās par svešas pa-
valstniecības pieņemšanu. Bet kad vadamo stūrgalvība
arī šai ziņā izrādījās nesalaužama, tad bija jāsamie-
rinās arī ar to.

1955. g. ASV sāka iznākt jauna latviešu avīze "A.
V.". Tur pirmajā numurā un pirmajā lapas pusē bija
ievietots kāds raksts ar virsrakstu: "Laikrakstam ir
jābūt garīgam vadonim!" Pats redaktors bija tur skaid-
ri pateicis: "Mēs savu darbu daram labā ticībā un mū-
su vēlēšanās patiesi ir latviešu sabiedrisko domu au-
dzināt un stiprināt." Bet kādā politiskā virzienā, - to
viņš nepateica.

Man šķiet, ka dominējošās politikas garīgo vado-
ņu mums sen jau pietiek, bet vajadzība ir liela pēc
brīva, noteikti pilsoniska laikraksta, kas pilsonisko
dzīvi, domu un centienus brīvi, vispusīgi un skaidri
atspoguļotu.

"Sabiedriskās domas audzināšana un stiprināšana"
nav nekas cits, kā pakalpošana tām aprindām, kuŗas
jūtas ļoti omulīgi, ja visu politisko domu viņu vietā iz-
domā dažādi ļoti pakalpīgi politiski klauni, kuŗi caur
savu laikrakstu slejām tad visu gatavu kā ar kaŗoti ie-
lej mutē.

Neatkarīgās Latvijas laikā, sevišķi jaunākās pa-

audzes aprindās ļoti plašos apmēros uzdīga politiskie vienaldzīgie. Ja viņiem kādreiz kāds ieminas par politiku, tad viņu atbilde ir viena no sekojošām: "Man politika neinteresē", "Man politika riebas", "Es ar politiku nenodarbojos", vai tamlīdzīgi.

Tie ir tie aprīnojamie vienaldzīgie, kas tālāk par savu deguna galu negrib neko ne redzēt, ne zināt. Viņu izturēšanās pret verdzības, posta un nabadzības draudiem, ir tāda pati, kā visiem četrkājainajiem. Visādiem sarkanajiem fanatiķiem, kuņiem valsts varu kādreiz palaimējas sagrābt savās rokās, tie labi noder kā "būvmateriāls" viņu jaunās sapņu pils celšanai.

Kamēr katrs Latvijas pilsonis savu pilsonisko domu politikā neprātis domāt un līdz pilnīgai skaidrībai izdomāt pats, bez propagandistu piepalīdzības, tikmēr no propagandistu valgiem tiem vaļā arī netikt, un par pilsonisku brīvību brīvā Latvijā, ja tā vēl kādreiz brīva būs, - veltīgi ir sapņot.

Mineapolē 1957. g. augustā sanāca vispasaules luterāņu konference. Īsi pirms šīs konferences sanāksšanas, laikrakstā "Laiks" vairākos numuros parādījās V. Akača sensacionālais raksts par Gustavu Tursu.

Ar kādu nolūku tas raksts tur bija ievietots, to bija pateicis kāds A. L. Mineapolē, laikrakstā "Laiks" lasītāju balsis - ar virsrakstu: "Īstie vārdi īstā laikā".

"V. Akača rakstu iespieda īstā laikā - tieši pirms konferences. Iespējams, ka taisni šim apstāklim jāpateicas, ka okupēto Baltijas valstu delegāti konferencē neieradās. Tā atkrita konferences dalībnieku maldināšana un mulsināšana, bet Latvijas ev.-lut. baznīca guva lielāku ievērību un labākus panākumus."

Kāds P. Ln. Detroitā, "Laika" lasītāju balsis Aka-

ča rakstā sniegtās ziņas bija nosaucis par savāktiem faktiem.

Par dažiem tur "savāktiem faktiem" arī man bija kas sakāms.

Brīvās Latvijas laikā, kā arī krievu un vācu okupācijas laikā, kā aktīvs Bauskas draudzes loceklis, ar mācītāju Tursu sadarbojos ilgus gadus.

Pēc Akača garā raksta parādīšanās Laikā, uzrakstīju arī es dažus faktus par Tursu un nosūtīju tos Laika redakcijai, ar lūgumu tos ievietot Lasītāju balstīs, bet tos tur neievietoja.

1951. g. jauniznākušajā Latvju Enciklopēdijā par Tursu bija ievietotas dažas rindiņas ar šādu saturu:

"Partija par archibīskapa v. i. iecēla savā laikā morālisku pārkāpumu dēļ no amata atstādināto Bauskas mācītāju Tursu."

Zināju, ka vācu okupācijas iestādes tādu pārkāpumu gan centās viņam piesiet, bet nezināju, ka uz tāda pamata viņu varētu atzīt jau par "savā laikā morālisku pārkāpumu dēļ no amata atstādināto."

1944. g. 30. jūlijā, kad uzsāku savas bēgļu gaitas, tad tanī pašā dienā un apmēram arī ap to pašu laiku, savas bēgļu gaitas bija uzsācis arī Gustavs Turss - un mēs reizē braucām pa Bauskas-Rīgas šoseju Rīgas virzienā. Codiešos mēs no šosejas iegriezāmies kādās ceļmalas mājās meklēt pagaidu apmešanos, bet viņš pa šoseju aizbrauca tālāk.

Vēlāk dabūjām zināt, ka Turss pagaidām ir apmeties kādās mājās - Baldones tuvumā.

Nākošajās svētdienās viņš ieradās Codes baznīcā noturēt dievkalpojumu. Šī baznīca piederēja pie Bauskas draudzes.

Reiz kāda dievkalpojuma laikā pie baznīcas stāvē-

ja kāds pajūgs, kuŗā bija novietoti Bauskas baznīcas altāra piederumi. Turss, riskēdams ar savu dzīvību, ļoti agrās rītas stundās, tos bija izvedis no Bauskas baznīcas, kuŗa tad atradās frontes joslā.

Codes kapos redzēju viņu izvadot pēdējā gaitā kritušos latviešu kaŗavīrus.

Kad Latvju Enciklopēdijā biju izlasījis par "savā laikā, morālisku pārkāpumu dēļ, no amata atstādināto Bauskas māc. Tursu", tad nevarēju saprast, kā no amata atstādināts mācītājs varēja vēl darboties savā draudzē - noturēt dievkalpojumus, izvadīt pēdējā gaitā kritušos kaŗavīrus un riskējot ar savu dzīvību, pat glābt vēl Bauskas baznīcas altāra piederumus.

Aizrakstīju Latvju Enciklopēdijas redaktoram, ka augšminētās ziņas par Tursa atcelšanu no amata, nav tādas, kas saietas ar patiesību. Švābe uz to atbildēja, ka tādas ziņas nākot no baznīcas virsvaldes aprindām. Tad aizrakstīju arī baznīcas virsvaldei, bet no tās neņēmu nekādu atbildi.

Laikrakstā Laiks, vienā no augšminētiem Akača rakstiem par Tursu, bija iesprausta šāda redakcijas piezīme:

"Apvainojumus pret Tursu Skaidrītes Januškaites pašnāvības lietā ir izmeklējusi arī latv. ev.- lut. baznīcas virsvalde. Tās uzdevumā skatījuši cauri arī Skaidrītes dienas grāmatu, divi pazīstami latviešu juristi.

To atzinums bijis, ka pieminētie materiāli nedod pietiekama pamata, lai gimnāzistes pašnāvības lietā Tursam varētu pārnest kādu vainu. Pēc juristu ziņojuma, Baznīcas virsvaldes atzinums bijis, ka nav pamata māc. Tursu atstādināt no amata pienākumiem. Draudzes darbā Turss tomēr vairs neatgriezies."

Bet uz kāda pamata Latv. Enc. Tursu tad varēja

apzīmēt par "savā laikā morālisku pārkāpumu dēļ no amata pienākumiem atceltu?"

Kāpēc baznīcas virsvaldes sniegtās ziņas Latvju Enc. ir tik neskaidras, kāpēc tur rakstīts "savā laikā" un nevis vācu okupācijas laikā? - Kāpēc "morālisku pārkāpumu dēļ no amata atstādināts", ja lietas izmeklēšanā, nekādi morāliski pārkāpumi netika nemaz konstatēti? Līdz tiesai tā lieta nemaz nenonāca. Ja vācu okupācijas laika varas vīrs fon Medems, pa lietas izmeklēšanas laiku, Tursu no amata pienākumiem bija atbrīvojis, vai tad varēja jau uzskatīt to, kā pierādījumu morāliskam pārkāpumam?

Vai L. E. sniegtās ziņas par Tursu var uzskatīt, par skaidru un patiesu liecības došanu par savu tuvāku?

Tos apstākļus, kuŗos varēja slēpties īstie un paši galvenie vācu okupācijas iestāžu lielā naida cēloņi pret Tursu, nepiemin ne baznīcas virsvalde, ne arī Akacis.

Bauskas latviešu draudzei, pēc viņas kādreizējās koka baznīcas nodedzināšanas, pašai sava dievnama nebija. Latviešu draudzes dievkalpojumi, ar vāciešu atļauju, tika noturēti vācu draudzes baznīcā.

Bauskas vācu draudzes baznīca, Latvijas demokrātiskās republikas laikā, agrārreformas kārtībā, pārgāja latviešu draudzes īpašumā. Vācu draudzei priekš saviem dievkalpojumiem, no latviešu draudzes tad bija jāizprasa atļauja. Ja nemaldos, visā Latvijas demokr. republikas laikā, tas bija vienīgais gadījums, kad draudzei baznīca tika piešķirta agrārreformas kārtībā. Tas, protams, nenotika bez Tursa pūliņiem.

Vācu okupācijas laikā, Bauskas vāciešiem bija pienācis īstais laiks, Tursam par to "atspēlēties". No okupācijas iestāžu puses naidīga izturēšanās pret Tursu bija manāma jau no paša sākuma, bet uz āru visniknā-

kā veidā tā parādījās, cenšoties viņam piesiet intīmus sakarus ar Mēmelē nosliukušo skolnieci. Arī dažiem pasarkanākajiem gimnāzijas skolotājiem tad likās, ka bija pienācis īstais laiks sadarboties ar okupantiem, lai Tursam dabūtu kaut kā "iezāgēt!"

Apbrīnojami liela bija tad un ir arī vēl tagad dažu tautiešu pārcenšanās vācu okupantu reiz ievadītajā Tursa morāliskā un politiskā kompromitēšanā.

Mērķis, dēļ kuŗa Turss visādiem negodīgiem līdzekļiem tiek še trimdā nomelnots, liekas nav tāds, kas atbilstu īstu kristiešu garam un mērķiem. Uz dažādām iedomām un minējumiem pamatoto apvainojumu birums gan sacel, lielus putekļus, bet tie der vienīgi patiesības aizplīvurošanai.

Arī visi dzimtenē palikušie taču ir tikai cilvēki, kas grib dzīvot. Un visiem, kuŗi grib dzīvot, ir jāzina un labi jāievēro bezdievīgās valsts varas nospraustās robežas.

Neviens trimdas gudrais, kas no dzimtenē palikušajiem gaida kādu lielu varonību un uzupurēšanos, vispirms lai neaizmirst to prasīt katrs pats no sevis. Nav neviena tāda, kam nebūtu iespējams atgriesties dzimtenē un tur parādīt savu lielo gudrību un varonību darbos.

Viena no visnozēlojamākām parādībām mūsu nacionālajā dzīvē ar ļoti lielu un svarīgu nozīmi, kā jau tiku minējis, ir sajukušie jēdzieni brīvības izpratnē. Ar lielām un smalkām agitāciju runām un rakstiem, jau vairāk kā pusgadu simteni, brīvības jēdzienu visādi sagrozot un sakropļojot, tautas domāšanā tiek radīts liels juceklis, pie kuŗa vecākā paaudze ir tā jau pieradusi, ka nemaz nedomā no tā valā raisīties.

Mērnīeku laikos Švauksts staigāja apkāries ar lie-

lu pulksteņķēdi, ziemā valkāja sarkanu šalli un visādi ākstīdamies, bagātīgi latviešu valodai piejauca dažādus izteicienus vācu valodā. Ar to viņš centās sevi parādīt, kā daudz pārāku par visiem citiem.

Laikiem mainoties, līdzī mainījās arī laikmetīgie āksti. Veco Švaukstu nomainīja liels daudzums jaunu, augsti skolotu, ģeniālu meistarū tautas mulķošanā. Sarkanās šalles vietā, tie valkāja sarkanas šlipes. Latviešu valodai, vācu valodu tie vairs nepiejauca, bet tautas nacionālo brīvības centienu sajaukšanā ar marksistisko verdzības ideoloģiju, tie vēl arvien ir nepārspējami meistari. Tautas politiskās domāšanas un izprašanas spējas bija agrāk un ir vēl arī tagad tik ļoti vājas, ka marksistiskās verdzības cīnītāji arvien vēl tiek uzskatīti par brīvības cīnītājiem, un cilvēka brīvības un tiesību cīnītāji - par redzības cīnītājiem, tāpēc vien, ka marksistu propagandas meistari tādu "gudrību" tautai kā ar karoti ir ielējuši mutē jau vairāk, kā piecdesmit gadus un lej vēl ar vienu.

Kārļa Marksa "lielās gudrības", kuŗas Rainis ar savu čemodānu no Vācijas reiz ievēdis Latvijā, tautā dedzīgi sludināja un varonīgi par to iedzīvināšanu cīnījās Latviešu siciāldemokrātu strādnieku partija ar tās organizētāju Raini priekšgalā.

Ap 1905. gadu Rainis, būdams marksistisko verdzības cīnītāju idejiskais vadītājs, ieguva lielu popularitāti arī dažās pilsoniskajās aprindās, kā "brīvības cīnītājs", liels dzejnieks un lugu rakstnieks. Ar to viņš ieguva lielu līdzskrējēju baru arī Kārļa Marksa ideoloģijai.

No tā laika ir pagājuši jau vairāk kā 60 gadi un vairāk kā 30 gadus Rainis jau atdusas kādos Rīgas kapos, kuŗus tauta dēvēja par pagānu kapiem, bet Latvijas brīvvalsts laikā tos pārdēvēja par Raiņa kapiem.

Raiņa galvenais dzīves mērķis ir sen jau sasniegts, - marksistiskā Latvija ir nodibinājusies jau trīskārtīgi, un no 1945. gada tā pastāv jau vairāk kā divdesmit piecus gadus. Tauta savā dzimtenē smok verdzībā. Sibīrijas moku ceļos aizdzītie cieš no sarkanās tirānijas visvairāk. Bet Rainis no sarkanās Latvijas varas vīriem tanī pašā laikā tiek visādi godināts un cildināts, kā viens no visievērojamākiem sarkanās "paradīzes" izcīnītājiem. Viņa vārdā tur tiek nosaukti kolhozi, ielas, mūzeji un daudzas un dažādas citas iestādes.

Ja Rainis aiz dzelzs aizkara, par viņa lielajiem nopelniem marksistiskās verdzības izcīnīšanā latviešu tautai, tiek tā godināts, tad to vēl var saprast. Bet kā lai saprot tās mūsu pilsoniskās aprindas brīvajā pasaulē, kuŗām 1944/45. g. palaimējās no sarkanās elles izglābties, kad arī tās šē brīvajā pasaulē dzīvodamas, sacenšas ar komunistiem un citiem marksistiem Raiņa godināšanā?

Ar lielu pompu un skaļumu dažādos veidos 1955. gadā tie atzīmēja Raiņa 90 g. jubileju. To gadu plaši "izbungoja" par Raiņa jubilejas gadu.

Dažam "pilsonim" te varbūt gribēsies iebilst, ka Rainis komūnists nebija, bet noliegt neviens nevarēs, ka visi komūnisti pieder pie tās pašas sociāldemokrātu partijas, kuŗas idejiskais vadītājs reiz bija Rainis.

Sarkanie "pilsoņi", kas turas pie citādākas taktikas, kā komūnisti, vēl nenozīmē, ka tie nebūtu tās pašas Kārļa Marksa komūnistiskās ideoloģijas piekritēji un atbalstītāji.

Latvijas demokrātiskās republikas laikā Rainis tika Saeimā ievēlēts, kandidējot uz sociāldemokrātu saraksta, un Saeimā viņš līdzī darbojās sociāldemokrātu frakcijai.

Ar marksistiem ir tāpat, kā ar kristiešiem, kas sadalās gan dažādās ticības šķirās, bet visi tic vienam Dievam. Arī visi Marksa ticīgie sadalās dažādās ticības šķirās, vai sektēs, bet ticības gala mērķis arī viņiem visiem ir viens - sarkanā paradīze, ar komunistiskas valsts iekārtas nodibināšanu visā pasaulē. Atšķirība marksistu sektēm vienai no otras ir vienīgi taktikā. Komunisti savu gala mērķi grib sasniegt uz visātrāko, pielietojot visbrutālākos varas līdzekļus, citi marksisti to pašu gala mērķi grib sasniegt ar maigākiem līdzekļiem - pakāpeniski.

Zivis visvieglāk var noņert saduļķotos ūdeņos, cilvēkus marksisma tīklos ievīlīnāt visvieglāk var sajaucot jēdzienus, it kā, pilsoniskie nacionālie brīvības ideāli un internacionālā marksistiskā verdzības ideoloģija būtu viens un tas pats.

Divi lieli sajukušo jēdzienu "gēniji" mums reiz bija Rainis un Ulmanis, kuŗi ar savu "pilsoniskumu" - lieliski prata daudziem un redzamiem pilsoņiem acis tā aizmiglot, ka tie nemaz nemanīja, ka viņus kā valdīnā piesietus, tie veda uz sarkano paradīzi. Viņiem abiem bija ne tikai agrāk vien, bet ir arī vēl tagad daudz piekritēju, cienītāju un cildinātāju. Raiņa godināšanā, kā jau minēju, pilsoņi ar komunistiem abās pusēs dzelzs aizkaram sacenšas par Raini, viens otram pierādīt kaut ko pretēju. Raiņa sajukušajos jēdzienos pretestības atrast nav nekādas grūtības, tur katram viegli atrodams tas, kas tam labi noder viņa "taisnības" un "patiesības" pamatošanai.

Bet ja marksistiskā verdzības ideoloģija un pilsoniskā brīvība un cilvēka tiesību izpratne ir viens un tas pats, tad arī kristiānisms un pagānisms, draugs un ienaidnieks, patiesība un meli, viss ir viens un tas pats.

Kad 1955. gadā brīvajā pasaulē dzīvojošo latviešu periodikā Rainis tika daudz un plaši cildināts, tad līdz ar to atklājās arī daudzas un ļoti interesantas lietas par viņa intīmo dzīvi, par ko agrāk nekas nebija dzirdēts.

Pievedišu šē dažus īsus, bet zīmīgus izteicienus:

"1905. g. revolūcijas pacilātā noskaņā Rainis gan bija jau arī ieguvis dzejnieka populāritāti, tomēr lielākā sajūsma par viņa dzeju bija kreisajās aprindās."

P. J. F.

Linards Laicēns par Raini esot smējies:

"Sociālisti viņu visur bīda priekšā, kā puikas, ja iznāk ar citiem puikām plēsties: pagaidiet, pagaidiet, mums ir viens tāds liels puika, kāda jums nav."

Rainis Cielēnam izteicies: "Bez Aspāzijas es būtu tikai žurnālists un nožēlojams advokāts."

Rainis esot bijis ļoti lielās pretrunās pats ar sevi. Daudz domājis par pašnāvību. Esot bijis arī žūpa un netiklis. Gribējis būt par tautas vadoni, bet viņa biedri sociāldemokrāti to nepielaiduši.

Kāds rakstnieks par Raiņa dievinātājiem rakstīja: "Raiņa dievinātāju kopējā nelaime apzīmējama ar vārdiem: Tam visu apkārt tumsa sedz, tik vienu vizošu zvaigzni viņš redz."

Par savām politiķa gaitām Rainis izteicies Kārlim Zariņam:

"Iemesls, kas liekot viņam turpināt politiķa gaitas, esot divējāds: pirmkārt, viņš no agrās jaunības esot sociāldemokrātu idejas piekritējs un tāds gribot arī palikt līdz mūža galam. Latvijā dzīvojot un nepiedaloties politikā, no šīs apņemšanās viņš varētu, pa-

šam nemanot un negribot novirzīties, ko viņš negribot."

Bet daži mūsu šiverīgie "pilsoņi" trimdā, kā liekas, arvien vēl nav skaidrībā, kādas "brīvības" cīnītāju viņi 1955. gadā tā godināja.

Raiņa gadā pat dažs trimdas mācītājs savu sprediķi kancelē sāka ar Raiņa pantu citējumiem un arī dažā draudzes dzīves pārskatā, pirmajā lapaspusē parādījās pa Raiņa pantam.

Kāds mācītājs arī laikrakstā "Laiks" savu apcerējumu iesāka ar Raiņa pantu:

"Mums visiem vienas sāpes,
Un vienas cerības."

Kad Raini, kā nelegālās Sociāldemokrātu strādnieku partijas idejisko vadītāju reiz vajāja Krievijas cara valdība, arī viņš tad bija spiests dzīvot trimdā, ar savām sāpēm un cerībām.

Viņš cīnījās par marksistiskās vergu valsts nodibināšanos, bet mēs no tās pašas sarkanās tirānijas aizbēgām. Kā tad mums tagad varētu būt tās pašas sāpes un cerības, kas Rainim tad bija?

Rainis, cara laikos trimdā dzīvodams, gaidīja un cerēja, kad Latvija nonāks zem marksistu virskundzības, un viņš, kā marksistiskās Latvijas izcīnītājs, ar lielu godu tad varētu atgriezties dzimtenē, bet mēs tagad gaidam pilnīgi pretējo, - kad Latvija no sarkanajiem varmākām reiz atkal brīva būs, tikai tad arī mēs varēsim atkal mājās atgriezties. Kā tad nu mums visiem varētu būt vienas rainiskas sāpes un cerības?

Man šķiet, ka neviens mācītājs ar rainiskiem sprediķiem, nevar kalpot ne Dievam, ne arī latviešu tautas brīvībai.

"Un zini, augstākā ideja,
Tā nepazīst cilvēka želuma."

Kas gan tā var būt par augstāko ideju, kas nepazīst cilvēka želuma? - Vai tā nav tieši tā pati mums visiem tik labi jau pazīstamā komunistu plaši dzīvē pielietotā ideja?

Ja šo Raiņa "augstāko ideju" salīdzina ar kādu citu ideju, piemēram: "Mīlē savu tuvāku, kā sevi pašu", tad Raiņa "augstākā ideja" izrādās pavisam baiga, zemiska un necilvēcīga. Bet lielajiem koeksistences gēnijiem, apvienot abas šīs pilnīgi pretējas idejas vienā, ir tīrais nieks. Lai cik spoži lielās koeksistences zvaigznes dažiem arī nemirdzētu, viņu pareizākais apzīmējums nevar būt citādāks, kā sava laikmeta lielākie un spilgtākie āksti.

Jau pieminētajā Raiņa gadā, kādā visu Amerikas luterāņu sinožu kopsanāksmē daži mācītāji bija izteikušies par sadarbošanos ar komunistiem. Daži mūsu mācītāji par to uztraucās. Sadarbošanos ar komunistiem tad pārmeta arī Latvijā dzīvojošam archibīskapam Turšam. Bet nav dzirdēts, ka arī Raiņa godināšanā kāds mācītājs būtu saskatījis koeksistenci ar marksistiem.

Visa mūsu dzīve ar "sarkanā mēra bacilēm" ir piesātināta daudz vairāk, kā daudzi vienaldzīgie spēj to iedomāties.

Komūnismu, kā vislielāko pasaules ļaunuma un posta nesēju gan daudzi grib tagad iznīdēt, bet tā paša marksisma mazākās saknītes tanī pašā laikā tiek rūpīgi koptas, saudzētas un audzētas.

Pievedišu te kādu mazu piemēru no augu dzīves.

Kā Kārļa Marksa reiz izperinātais sarkanais bacils, ko sauc par komūnismu, tagad apdraud visas pa-

saules tautas, tāpat arī sarkanais zirnekļis, sevišķi vasaras saulainās dienās, apdraud ļoti daudzus augus. Viņš ir ļoti sīks, bez palielināmā stikla grūti saskatāms, bet viņa postošais iespaids uz augiem ir milzīgs. Ja pretlīdzekļus pielietot sāk tikai tad, kad viņa postījumi ir jau uzkrītoši lieli, tad pūliņi pretlīdzekļu pielietošanā ir gandrīz veltīgi. Labus panākumus viņa apkarošanā var gūt vienīgi tad, ja cīņu arto uzsāk tad, kad tā postījumi uz augiem vēl ļoti maz, vai pat nemaz nav saskatāmi. Tāpat ir arī ar marksisma apkarošanu.

Marksisms ir ļoti līdzīgs sarkanajam zirneklim, ne tikai pēc krāsas vien, bet arī pēc savas dabas. Ar aklu naidu, ļaunumu, meliem un viltību, prazdams lieliski izmantot savā labā visas ļaužu muļķības, tas ir ieperinājies visās pasaules tautās. Kur visa valsts vara kādreiz ir nonākusi pilnīgi viņu rokās, tur posts un visādi necilvēcīgi dzīves apstākļi, ir neiedomājami un neapprakstāmi. Bet brīvajā pasaulē arvien vēl netrūkst lielu politiķu, kuŗi no šī posta domā paglābties ar draudzīgas sadzīvošanas meklēšanu pie viņiem.

1961. gadā pie Raiņa vai Ulmaņa kandidatūras uzstādīšanas uz "Champion of Liberty" Amerikas Savienoto Valstu pastmarku sērijai, ar ko tiek godināta citu tautu brīvības cīnītāju piemiņa, abu šo kandidātu atbalstītāju starpā radās liela savstarpēja sacensība, bet pilsoniski demokrātiskā brīvības izpratnē par īstiem brīvības cīnītājiem viņus nevarēja atzīt ne vienu, ne arī otru, kaut gan viņi abi atbalstīja Brīvas Demokrātiskas Latvijas nodibināšanos.

Te atkal lieku reizi man jāatkārto tas, ko arī kādā citā vietā esmu jau pieminējis, ka Raiņa sociāldemokrāti, neatkarīgās Latvijas sākumā reiz paši atklāti un skaidri pateica:

"Brīva neatkarīga Latvija mums tomēr nav mērķis, bet tikai līdzeklis mūsu mērķu sasniegšanai. Kā agrāk, tā tagad mēs stāvam uz sociālistiskās internacionāles pamatiem.

Ulmanis, gāzdams brīvās Latvijas demokrātisko valsts iekārtu, ar darbiem pierādīja, ka brīva demokrātiska Latvija, arī viņam nebija mērķis, bet tikai līdzeklis viņa galvenā un īstā mērķa sasniegšanai.

Raiņa kandidatūru uz Champion of Liberty ar lieliem cildinājumiem un slavinājumiem ieteicis Latvijas penklubs ar A. Plensnera, K. Diļļeja un J. Kārklīņa parakstiem; Latvijas preses biedrība ar priekšsēža J. Porieša un sekretāra O. Akmentiņa parakstiem; Amerikas Latviešu jaunatnes apvienība ar priekšsēdi Šleseri, un protams, ka visdedzīgāk par Raiņa kandidatūru uzstājās Latv. Sociāldemokrātu strādnieku partija, šīs partijas laikraksts "Brīvība" un citi, kā tas bija ļoti plaši un sīki aprakstīts kādā speciālā izdevumā uz 30 lap. pusēm.

K. Ulmaņa ģimetni uz Champion of Liberty pastmarkas vēloties redzēt "Daugavas Vanagi", kā to A. Puķīte izteicies ALA's valdei.

Pēc ALA's aptaujas rezultātiem, esot gluži viennāds ieteikumu skaits - 26 par Raini un 26 par Ulmani.

ALA's vice priekšsēdis B. Maikovskis izteicies, ka 99% latviešu katoļu sabiedrības esot pret Raiņa kandidatūru.

Uz Champion of Liberty gan bija pieminētas arī Kr. Barona, Kronvalda Ata un Ausekļa kandidatūras, - bet tiem bija ļoti vāja aizmugure.

Rainis bija ne tikai pirmais marksistiskās verdzības ideoloģijas importētājs Latvijā, viņš bija arī

pirmais marksistiskās verdzības cīnītāju idejiskais vadonis. Un tā ir sen jau zināma un parasta lieta, ka visi marksisti sociāldemokrāti - maziņi un lieliņi jeb komūnisti, savu marksistisko verdzību godā par "īsto brīvību" un "īsto demokrātiju". Sociāldemokrātiem pat viņu partijas laikraksts nes nosaukumu "Brīvība".

Rainis visu marksistu izpratnē tad arī ir nopelniem visbagātākais "brīvības cīnītājs" un "vispiemērotākais" kandidāts uz Champion of Liberty.

Un mūsu naivie "pilsoņi" domā gluži tāpat.

Vitauts Kalve, laikr. "Laiks" 1961. g. 21. oktobra numurā, ar virsrakstu "Raina mantojumu dalot", cita starpā saka:

"Par Latvijas vēlamo saimniecisko iekārtu Rainis uzskatīja sociālistisko (bez privāt īpašuma). Tas tiek lieku reizi paskaidrots vēl 1918. g. 22. okt. vēstulē Stučkam:

"Formula: brīva Latvija brīvā Krievijā ir sociāldemokrātiska Latvija sociālistiskās Krievijas federācijā". (B). Turpat Rainis vēl paskaidro, ka sociālisms un komūnisms viņa izpratnē ir divi nosaukumi vienam un tam pašam. Turpat tālāk: "Kur izšķiroša cīņa starp kapitālismu un sociālismu, es varu būt tikai sociālisma pusē, kā es vienmēr esmu bijis, arī kad uzsvēris to, kas tika aizmirsts cīņas karstumā - tuatība."

Kad Rainis šos vārdus rakstīja, tad bija jau runa par Krievijas veidošanu no federatīvām republikām. Rainis to pieņēma bez ierunām. Federatīva republika, vai autonoma valsts Rainim bija vienādi tukši jēdzieni; viņš vienmēr domā par Krieviju ar centrālizētu administrāciju, likumdošanu un saimniecību, kuŗā latvieši

smiet, bet viņu uzskati negrozīsies līdz viņu mūža galam.

Amerikas Latviešu Jaunatnes Apvienība, uzstādamā Raiņa kandidatūru uz Champion of Liberty, ir nepārprotami pierādījusi, ka arī viņas izpratnē sarkanās paradīzes cīnītājam pienākas brīvības cīnītāja gods. Nav tikai zināms, vai viņa to darīja kā īsta sociāldemokrātu organizācija, jeb tikai daži tur iefiltrējušies sociāldemokrāti prata visu jaunatnes organizāciju veikli rīkot un vadīt pēc savas patikšanas. Vienalga, - vienādi, vai otrādi, viņas ceļš uz sarkano paradīzi ar to ir tikpat skaidri noteikts, kā vecākās paaudzes lielākajai daļai.

Arī ulmaniskā brīvības izpratne šinī jaunatnes organizācijā ir tikpat labi iesakņojusies, kā rainiskā. Tas skaidri redzams no Amer. Latv. Jaunatnes apvienības kongresa atreferējuma Linkolnā 1958. gada 30. un 31. augustā.

"Ieradušies 59 dalībnieki. Kongresu ievadīja māc. Jesifers ar svētbrīdi. Pēc V. Muižnieka priekšlikuma, kongresa dalībnieki vienojās nolikt ziedus pie K. Ulmaņa piemiņas plāksnes.

Kongresu bija apsveikuši arī brīvo arodu kopa, Latvijas sociāldemokrātiskā jaunatne Zviedrijā un Bruno Kalniņš." - Tā ziņoja "Laiks" 6. sept. 1958. g.

Arī otra lielākā jaunatnes organizācija - skauti un gaidas, tiek audzināti rainiski-ulmaniskajā brīvības izpratnē. Ulmanis tiek uzsvērts, kā pēdējais Latvijas valsts prezidents, bet aizmirst pieminēt, kā viņš pie tā valsts prezidenta goda tika. Pēdējo likumīgo valsts prezidentu Kviesi, tikpat kā nepiemin. Plaši tiek cildināts Ulmaņa draudzīgais aicinājums, bet netiek piemi-

nēts, ka Ulmanis, atrazdamies savu lielo varas laiku kalngalā, bija uzsācis jau skautu un gaidu organizācijas pilnīgu likvidēšanu.

Grāmatā "Ģenerālis Goppers kara un laika biedru atmiņās", 54. un 55. lpp. ir rakstīts:

"Pēc 1934. g. valsts vadības maiņas un sekojošām pārveidībām visā valsts dzīvē kļūst zināms nodoms apvienot visas jaunatnes organizācijas vienā. Šis paraugorganizācijas pirmveids jau pastāv, - tie ir mazpulki, kas no jaunās valsts vadības puses tiek visādā veidā atbalstīti un izcelti."

Skautu organizācijas rosīgums un latviskās darbības gars, bet līdzī arī piederība pie vispasaules skautu organizācijas nedod tomēr lāga iegānu to tūliņ nolikvidēt, un tiek izvēlēts cits ceļš - neievērošana - tādējādi paredzot skautisma iznīkšanu Latvijā. Rezultāti arī daļēji parādās: jaunu zēnu pieplūdums organizācijā mazinājas (vecāku iespaidā un materiālo priekšrocību viļņā), vairāki vadītāji, izmantojot konjunktūru, pāriet mazpulku, materiāli un morāli atbalstītajos amatos. Par šo stāvokli nervozējošie vadītāji mās virsū K. Gopperam, meklēt kādu maiņu, izeju. K. Goppers mierīgi atbild:

"Esiet mierīgi un apzinaties savu vērtību. Valsts vadības protežētās un materiāli atbalstītās organizācijas izplēšanās vēl nav nekāds sasniegums.

Mazpulku vadošo darbinieku patiesai pieķēribei savam idejiskam darbam vēl tikai nākotnē jāpierādās.

Skautu organizācijas darbinieki, turpretī, darbojas vienīgi jaunatnes audzināšanas idejas dēļ, bez atlīdzības vai kompensācijas.

Ja vien to nelikvidēs ar varu, latviešu skautisms

nezudīs jebcik grūtos apstākļos, bet turpinās mūsu zēnu audzināšanu par latviešu vīriem."

- Tā Ulmanis centās pēc komjaunatnes vai hitlerjungu parauga izveidot arī savu ulmanisko jaunatnes organizāciju.

Ja augšminētajās trimdas latviešu jaunatnes organizācijās ir tik labi iesakņojusies rainiski-ulmaniskā domāšana un viņu naivā brīvības izprašana, tad tas laikam nebūs vis bez Ulmaņa varas laiku un trimdas laiku latviešu skolu nopelniem, kuŗās līdz ar latviešu valodu un citiem mācību priekšmetiem vienmēr līdzī ir gājusi un iet arī vēl tagad rainiski-ulmaniskās "brīvības" izpratnes ieaudzināšana.

Trimdinieki brīvajā pasaulē jau vairāk kā divdesmit gadus gaida uz rietumu lielajām demokrātijām, kad tās atkal reiz sāks kautko darīt Latvijas un citu apspiesto tautu atbrīvošanai no tā smacējošā, rupjā un netīrā marksistiskās verdzības maisa, kas latviešu tautai ar varu galvā ir uzbāzts jau trešo reizi.

Ja brīvības saule latviešu tautai vēl kādreiz no jauna uzlektu, vai trimdinieku lielākā daļa, kā "brīvības cīnītāji" tad nesteigtos uz Latviju ar saviem rainiskajiem un ulmaniskajiem "brīvības" maisiem, lai tos atkal no jauna latviešu tautai galvā uzbāztu, ka nekad nekādu citādu brīvību tā nedabūtu piedzīvot, kā vienīgi to, kas ietilpst dažādajos marksistiskās "brīvības" maisos?

Un ja kādi reakcionāri atkal tad mēģinātu marksistisko "brīvības" gaisu tur jaukt, tad sarkanā maisa "brīvību" mīlošajai presei nebūtu atkal nekādas grūtības šiem "salašņām" mutes aizbāzt.

Marksisms ir kā daudzžuburains kāsis. Tur pie viena atsevišķa kāša karājas sociāldemokrāti -lielinie-

ki jeb komūnisti, pie otra - sociāldemokrāti mazinieki, pie trešā sociāldemokrātu apvienība un pie ceturtā ulmanieši. Katra tur piederoša atsevišķa cilvēka brīvību ierobežo tas kāsis, pie kuŗa viņš karājas.

Marksistiskā morāle māca, ka pirmajā vietā ir valsts, nevis cilvēks ar savām mūžīgajām ilgām pēc brīvības, taisnības un labklājības. Marksistiskajā "taisnības valstī" cilvēks tiek novests līdz dzīvnieciskai dzīvei. Viņš nedrīkst tur izrādīt nekādas tieksmes pēc gara brīvības, taisnības, patiesības un pēc tādām dzīves ērtībām, kādas bauda viņu privilēģētie kungi. Tas skaitās tur smagi sodāms noziegums. Marksistiskajā paradīzē nepazīst tādas cilvēka brīvības un tiesības, kādas pazīst katrs lielo demokrātiju pilsonis brīvajā pasaulē.

Padomju Savienībā cilvēki ir valsts vergi. Viņi tur nedrīkst izrādīt nekādu neapmierinātību par saviem ļoti trūcīgajiem dzīves apstākļiem, par zemajām algām un necilvēcīgu apiešanos ar tiem. Streikot viņi nedrīkst ne iedomāties.

Lielajā un plašajā, pēc Kārļa Marksa doktrinām piecdesmit gadus jau veidotajā Padomju Savienībā viss piederot tautai (pareizāk būtu, ja teiktu - valstij).

Lielās piecdesmit gadīgās jubilejas laikā tur cildināja dažādus sasniegumus un uz sarkanā laukuma Maskavā demonstrēja visu brīvās pasaules tautu dzīvību un brīvību apdraudošus kuŗa ieročus.

Bet nepieminēja Pad. Savienībā ietilpstošām tautām ar terroru lielo mutes aizbāšanas jubileju, ka tās nevienu brīvu un patiesu vārdu nedrīkst izrunāt, kas nesaskan ar komūnistu partijas viedokli.

Nepieminēja arī lielo dzelzs aizkaru un kauna mūri Berlīnē, kas tik labi noder rūgtās un riebigās

patiesības noslēpšanai no daudzajām, ziņkārīgajām brīvās pasaules acīm. Ja tas tā nebūtu, tad nebūtu vairs arī kas tic komunistu propagandas izplatītajiem meliem.

Komūnisms pastāvēt var tikai tādā veidā, kādā tas piedesmit gadus ir jau pastāvējis. Pievēršoties vairāk cilvēcīgai brīvībai, taisnībai un tiesībām, - tā sabrukums ir nenovēršams.

Arī cara laikos mūsu tauta gan bija tāpat, kā tagad komunistu laikos, svešu un bargu kungu klausītāja, bet tad viņai tomēr bija lielāka iespējamība un brīvība pieturēties pašai pie saviem, ļoti skaidriem un noteiktiem jēdzieniem par to, kas labs un kas ļauns, kas goda prāts un kas negods, kas taisnība un kas netaisnība, kas patiesība un kas meli, kas brīvība un kas verdzība. Par to nekad nevarēja būt tad vienam tādas un otram pavisam citādas, - pretējas domas un pārlicība.

Savu lielo goda prātu, gara brīvību un cilvēcīgu taisnības izpratni mūsu tauta cara laikos prata vēl ļoti labi saglabāt. Pie sava lielā gara cēluma, kā pie kāda gaiša ugunsкура tā sildījās, kamēr to nebija izpostījuši un sabradājuši ar savām netīrajām kājām jaunie, lielīgie un varonīgie sajukušo jēdzienu gēniji.

Tagad pa visiem pasaules kontinentiem izklīdusās vecākās paaudzes lielākā daļa arvien vēl par to negrib neko ne zināt, ne dzirdēt, jo tas nesaskan ne ar viņas rainiski-ulmanisko domāšanu, ne arī ar viņas ačgarno brīvības izpratni.

Visādu sugu un pasugu veco, apšaubāmo "brīvības" cīnītāju godināšanas un cildināšanas ar lielām jubileju rīkošanām un pieminekļu celšanām trimdā un

dzimtenē, nepārprotami pierāda, ka no pagājušo laiku smagajiem piedzīvojumiem, liktenīgajām kļūdām un baigajiem pieredzējumiem, tie neko nav mācījušies un negrib mācīties.

Visiem mūsu nacionālajiem brīvības centieniem šie trimdā, kā ēna visur līdzī iet tas pats vecu vecais rainiski-ulmaniskais "brīvības" gars, ar tiem pašiem vecajiem sarkanās paradīzes mērķiem, ar to pašu veco nespējīgumu atšķirt gudrību no mulķības, labu no ļauna, patiesību no meliem un taisnību no netaisnības.

Ja Latvija vēl kādreiz brīva kļūtu, tad vispirms viņi pacenstos atkal no jauna uzstutēt savu veco labo tilta demokrātiju.

Kamēr tauta jūsmodama par savu atgūto brīvību, sūrā darbā svīsdama celtu un veidotu savu dzīvi atkal pilnīgi no jauna, tikmēr viņas uzticību iemantojušie politiskie dūži varētu atkal no jauna svīst visādās tumšās afērās, valstij sagādādami lielus zaudējumus, bet tautai lielu vilšanos un nemieru.

Lieliskās propagandas mašīnērijas visādus blēžus un neliešus tautas acīs atkal varētu iztaisīt par ļoti lielām un spožām politiskām zvaigznēm, kuŗas labi zinātu kā jārikojas, lai sasniegtu savus tumšos, slepenībā lolotos politiskos mērķus.

Kad par visādām blēdībām un nelietībām vadzīs būtu sakrājies atkal pārāk pilns un tautā par to atkal būtu radies liels sašutums un satraukums, tad būtu pienācis īstais laiks atkal jauna valsts apvērsuma rīkošanai un viņu galvenā politiskā mērķa sasniegšanai.

Un viņu lielā propagandas mašīnērija tos atkal iztaisītu par lieliem un nopelniem bagātiem tautas glābējiem no brīvības un demokrātiskas valsts iekārtas briesmām.

Viena daļa no vecākās paaudzes trimdiniekiem ļoti nopūlās pie saviem greizajiem marksistiskās "brīvības" ratiem piejūgt arī savu jaunāko paaudzi, bet labi panākumi šinī virzienā gan ir saskatāmi tikai pie dažiem retiem izņēmumiem. Ar vecās paaudzes sarkanā "brīvības gara" ieaudzināšanu jaunajā paaudzē neveicas.

Vislielākais tās vairums stingri pieturas pie tiem demokrātiskajiem brīvības ideāliem, kādus viņos ieaudzina ASV un citu lielo demokrātiju skolās. Šie brīvības ideāli pie viņiem stāv daudz augstākā cieņā, nekā mūsu pašu rainiski-ulmaniskā māņu "brīvība".

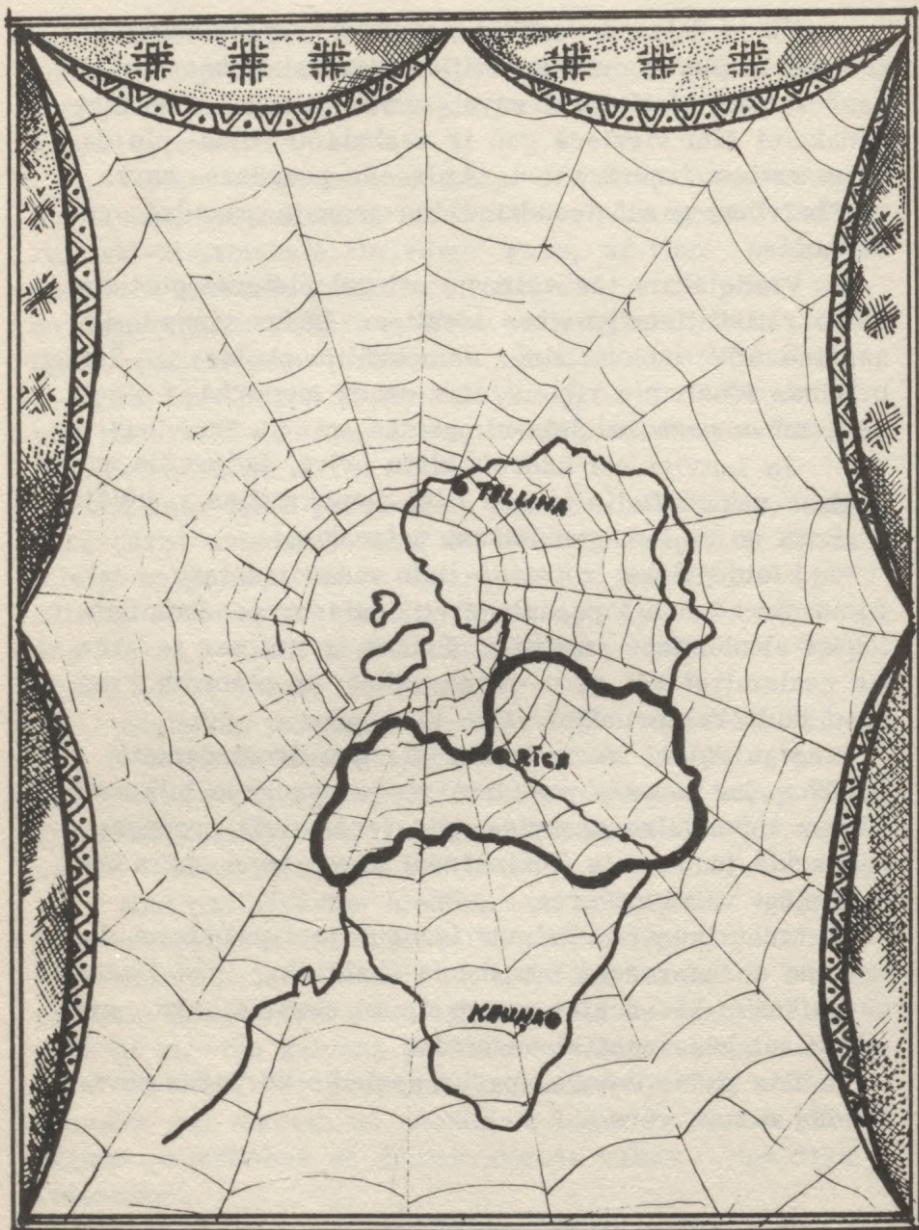
Ja Latvija vēl kādreiz kļūtu brīva, tad no šīs paaudzes nekādi lieli jaunās tilta demokrātijas cēlāji Latvijā no viņiem gan laikam neiznāktu.

Liels prieks ir par to lielo mūsu jauniešu vairumu, kas brīvajā pasaulē ar tik labiem panākumiem iegūst akadēmisko izglītību. Prieks ir arī par to, ka tie neaizmirst vēl savu mātes valodu un pieturas pie savu tautiešu aprindām.

Man šķiet, ka uz to var diezgan droši pamatot cerības, ka nākošās paaudzes vecās paaudzes laikmeta vējiem līdzī vairs neskries, pie vecā, lielā propagandas arkla jauna ceļa līdzināšanai uz sarkano paradīzi to piejūgt vairs nevarēs.

Mūsu jaunajām trimdā izaugušajām paaudzēm domāšana un saprašana būs daudz skaidrāka, noteiktāka un gaišāka, kā vecajai paaudzei, un ceļams, ka arī mērķi tai būs augstāki un cēlāki.

Tās pašas domās, pašas spriedīs un pašas savas laimes durvis vērs.

REVOLŪCIONĀRO UN EVOLŪCIONĀRO CEĻU GĀJĒJI

Ap 1893. gadu, kad Rainis savā ceļa somā no Vācijas ieveda Latvijā marksistisko literāturu un sāka to populārizēt "Dienas Lapā", tad jauni marksisti Latvijā saradās kā mušmieres pēc auglīga lietus. Visvairāk tie radās no augstāk paskoloto, bagāto saimniekdēlu aprindām. Mūsu tā laika tautas garam svešas un ļoti naidīgas idejas tad strauji izplātījās visā tautā.

Marksistiskā literatūra tika nosaukta par jauno laiku literāturu un Kārļa Marksa jauno "gudrību" izplatīšanos tautā - par jauno strāvu.

Vēlāk dedzīgo Marksa ticības brāļu starpā radās daudzas un dažādas marksistiskās ticības šķiras un sektes, no kuŗām par visīstāko pareizticību tika atzīta Ļeņina - Staļina komūnistiskā.

Komūnistu partija pa savu gaišo Ļeņina - Staļina ceļu iedama, tad pati sev piešķīra arī "visneapstrīdamākās" tiesības uz visas pasaules tautu brīvības apspiešanu un tiranizēšanu.

Revolūcionāro jaunstrāvnīeku "lielie un cēlie" mērķi arī pie mums nebija sasniedzami bez despotisma un visādu necilvēcīgu izdarību pielietošanas.

Jaunstrāvnīeku vadoņi gan visi bija augstās skolās gājuši, bet pie viņiem ļoti grūti bija saskatāmas tādas īpašības, ko sauc par cilvēka sirdsapziņu un goda prātu.

Pilsoniskajās aprindās neticami lielā daudzumā bija saradušies liberālie "pilsoņi", kuŗi it kā pilnīgi bija aizmirsuši visus savus pilsoniskos mērķus un pienākumus. Viņi, piesliedamies sociāldemokrātiem, palīdzēja tiem sasniegt viņu marksistiskos, revolūcionāros gala mērķus. Kopīgi ar sociāldemokrātiem, tie ļoti asā naidā vērsās pret pilsoniskajām konservatīvo aprindām, kuŗas palika uzticīgas saviem noteikti pilsoniskajiem brīvu cilvēku ideāliem, tiesībām un mērķiem.

Nacionālā Padome, kad 1917, gadā pie Anglijas valdības bija panākusi jau neatkarīgās Latvijas atzīšanu, bet nekādi tā nevarēja panākt sociāldemokrātu un Kārļa Ulmaņa iestāšanos Nac. Padomē, lai tur līdzīdarbotos, pēdīgi NP tādēļ bija spiesta likvidēties, lai tās vietā varētu nodibināties "simtprocentīgi demokrātiskā" Tautas Padome, kuŗā nepielaida pilsoniskās konservatīvās partijas, bet vācieši un citas minoritātes savus konservatīvos uz TP varēja sūtīt bez ierobežojumiem. Vācu minoritātei pārstāvis bija TP un kabinetā, valsts kontrolieris barons Rozenbergs.

Anglija, ASV un citi sabiedrotie, kad bija iepazinušies ar jaunās TP sastāvu, kuŗā nepielaida pašu tautas konservatīvos pilsoņus, bet uzņēma vācu un citu minoritāšu konservatīvos, pie tam vēl sociāldemokrāti bija paziņojuši, ka viņu istais mērķis nav neatkarīgās Latvijas nodibināšana, bet viņi to tikai šobrīdi atbalsta - izdarīja lielu lāča pakalpojumu no Anglijas jau atzītajai neatkarīgajai Latvijai.

Angļi un citi sabiedrotie uz TP skatījās ar pavisam citādākām acīm, kā uz NP.

Cariskajā Krievijā 1906. g. 27. aprīlī sāka darboties visu Krievijas tautu kopīgi ievēlētā Valsts dome, kurā bija ievēlēti arī latviešu tautas pārstāvji.

Valsts domnieki ar savu ļoti naidīgo nostāju pret valdību, - nodarbojās tikai ar revolūcijas padziļināšanu un paplašināšanu. Visas revolūcionārās runas Valsts domē tika ļoti plaši un sīki atreferētas laikrakstos.

Priekš likumdošanas darba viņiem tur laika nemaz neiznāca.

Iedzīvotāju acīs Valsts Domes prestižs ļoti strauji kritās. Arī Latvijā tad atskanēja ļoti kritiskas balsis pret domniekiem, - tie esot tikai teorīķi, kas par daudz tālu stāvēt no dzīves īstenības.

Tā tas arvien pastiprinātākā veidā turpinājās visās četrās Valsts Domēs.

Pēc cara atteikšanās no troņa, kad Kerenska valdība pasludināja, ka Krievija tagad ir demokrātiska republika, tad komūnisti Ļeņina vadībā gāza arī jauno Krievijas demokrātisko republiku.

Nepietika vēl arī ar cara atteikšanos no troņa, "nepieciešami" viņu vēl ar visu ģimeni vajadzēja arī noslepkavot...

Ap 1905. gadu marksistu uzskūdišanas rezultātā, revolūcionārais šķiru cīņas gars sāka iespieties visās saimnieciskās dzīves nozarēs - rūpniecībā, amatniecībā un lauksaimniecībā. Starp uzņēmumu īpašniekiem un tur nodarbinātajiem savstarpējās attiecības saasinājās arvien vairāk.

Rīgas ielās arvien biežāk sāka parādīties ļaužu bari ar kaujas saucieniem uz lūpām.

Demokrātiskās Latvijas laikā Saeimā šķiru cīņas piedalījās jau 27 politiskās partijas.

Šķiru cīņas gars ļoti dziļi iespiedās arī dažu ģimeņu dzīvē.

Rakstniece Ivanda Kaija ap 1913. g. savos romānos plaši rakstīja par ģimenes dzīves konfliktiem, jaunās marksistiskās morāles garā.

Vecos drošos ģimenes dzīves pamatus gan centās visādi ārdīt un graut, bet jaunu, drošāku un labāku ko vietā likt nebija.

Dažām sievietēm vairs nepatika, ka viņu vīri skaitās ģimenes galvas. Tad tās uzstājās, ka viņas ar savām galvām varot gan darīt ko grib. Tā dažās ģimenēs tad radās divas, viena otrai pilnīgi pretējas partijas, kurām savstarpējā šķiru cīņā tad bija jāizcīnā galvenās noteikšanas tiesības ģimenē. Ar vecās morāles principiem uzvaru gūt tad bija gandrīz neiespējami. Jaunās morāles principu aizstāvji bieži vien izrādās visneuzvaramākie, kaut arī tie daudzreiz izrādās ļoti neapdomīgi, nenosvērti, garīgi ļoti vāji attīstīti cilvēki, bet ar ļoti varonīgu uzstāšanos pret visiem vecajiem dzīves pamatprincipiem - visādi tos ignorējot un apstrīdot.

Kristiānisms un marksisms ir divas viena otrai pilnīgi pretējas idejas. Nevar apvienot Raina "visaugstākās idejas, kas nepazīst cilvēka žēlumu" ar mīlē savu tuvāku kā sevi pašu.

Marksistiskais šķiru cīņas gars, ko Rainis ar savu čemodānu no ārzemēm reiz ieveda Latvijā, arī šodien vēl mūsu tautā liekas tikpat nesatricināms, kā kristiānisms.

Kristiānisma pamatā ir kristīgās mīlestības un sadraudzības gars un kristīgās ģimenes dzīves pamatā Svētajos rakstos katram ģimenes loceklim ir arī noteikti pienākumi, kuri noteikti ir arī jāpilda, ne tikai ar baznīcā iešanu vien. Katrs, kas savā dzīvē šos

noteikumus ievēro un pilda, nekad savā mūžā nenomaldās tumsībā un nav jānožēlo, ka viņš tos ir pildījis.

Tiem, kuŗi stāv uz marksistiskās morāles pamatiem, visur līdzī iet arī viņu šķiru cīņas gars ar naidu, rūgtumu, ļaunumu, viltību un skaudību.

Ja ģimenes dzīvē viens laulātais stingri grib pieturēties pie kristiānisma principiem, bet otrs tikpat neatlaidīgi grib nostāties uz marksistiskās morāles pamatiem, tad šķiru cīņa nenovēršama. Laulātie viens otram dzīvē var gan būt par lielu laimi un svētību, bet tikpat labi tie viens otram var būt arī par ļoti smagu nelaimi.

Marksisti savā lielajā šķiru cīņas mākslā bieži vien mēdza pielietot arī lielu kliegšanu, lielā uztraukumā dūru pa gaisu vicināšanu un galdu dauzīšanu, savu marksistisko dogmu nemaldīguma pierādīšanai. Bet katrs, kam ir bijusi izdevība kādreiz redzēt un brīvi novērot īsto marksistiskās paradīzes dzīvi, pie komūnistiskās valsts iekārtas, tas tur ir redzējis visu tikai pilnīgi pretēju tam, ko viņi savās propagandas runās ir solījuši un sola. Lielās laimes un pārticības vietā, liels posts, trūkums un neiedomājama nabadzība un despotisms uz ikkatra soļa, ko brīvā pasaulē dzīvojošiem grūti iedomāties.

Bet brīvajā pasaulē komūnistu iespēšanos brīvajās strādnieku arodbiedrībās tas nemaz netraucē, kur tie kā speciālisti labi izskoloti komūnistu aģenti visu arodbiedrību vadību cenšas pārņemt savās rokās. Starp strādniekiem viņi cenšas izcelties, kā vispareizāk izprotošie visu darba ļaužu interesēs, tā iemantojot strādnieku uzticību.

Darba ļaužu vairākumam ir ļoti grūti izprotami viņu īstie nolūki, kad tie tā pamazām un palēnām arod-

biedrības cenšas pārvērst par pastāvošās valsts iekārtas grāvējiem un sarkanās paradīzes radītājiem.

Reiz te ASV kādā fabrikā ar terrora palīdzību viņiem izdevās dabūt strādnieku vairākuma atbalstu desmit mēnešu ilga streika sarīkošanai, ar prasību: "Lai fabrika nenodarbina arī tādus, kas nesastāv arodbiedrībā."

Tomēr nelīdzēja ne fabrikas logu izdauzīšana, ne arī sprāgst bumbas uzmešana uz fabrikas jumta.

Ar arodbiedrības centrālās valdes iejaukšanos, streiks izbeidzās bez panākumiem. Daži galvenie streika vadopi tika atlaisti no darba, bet citi tika pazemināti darbā par dažām kategorijām.

ASV arodbiedrības var lepoties ar saviem lieliskajiem sasniegumiem strādājošo materiālās labklājības uzlabošanā, bez terrora, bez fabriku spridzināšanām, un bez kaujas saucieniem uz lūpām.

Ja salīdzina brīvās pasaules sasniegumus dzīves standarta celšanā ar sarkanās paradīzes - Padomju Savienības sasniegumiem savu tautu labklājības celšanā, tad tie vieni no otriem atšķiras, kā diena no nakts. Rietumu lielās demokrātijas evolūcijas ceļā ir sasniegušas visaugstāko dzīves standartu pasaulē - bez muižu dedzināšanas, bez konservatīvo pilsoņu vajāšanas, bez karāļu un demokrātiskās valsts iekārtas gāšanas. Anglijas, Beļģijas, Holandes un citu valstu pārvaldīto koloniju tautas arī savu neatkarību ieguva bez revolūcijām un lieliem brīvības cīņām. Un viņu neatkarība ir un būs arvien stabilāka par mūsu reiz bijušo neatkarību.

Bet kādu dzīves un cilvēka tiesību standartu komunistiskā Krievija ir sasniegusi revolūcijas ceļā, pēc cara atteikšanās no troņa un Krievijas demokrātiskās

valsts iekārtas gāšanas, savā piecdesmit gadu pastāvēšanas laikā? - Kas gan to nezina.

Ko Latvijas revolūcionārie sociāldemokrāti un progresīvie "pilsoņi", piesliedamies Krievijas revolūcijai, ar muižu dedzināšanām, mācītāju un konservatīvo pilsoņu vajāšanām, ir panākuši? - Arī tas jau visiem ir labi zināms.

Viņi gan varbūt vēl vienīgi par savas lielās gudrības un varonības nopelniem uzskata arī brīvās neatkarīgās demokrātiskās Latvijas nodibināšanu un arī tās gāšanu.

Dažiem muižu dadzinātājiem viņu darbs brīnišķīgi atmaksājās - demokrātiskās Latvijas laikā daži, kā tautas pārstāvji tie tika ievēlēti Saeimā.

Arī revolūcionārajam Kārlim Ulmanim Latvijas demokrātiskās valsts iekārtas gāšana ļoti labi atmaksājās - tika pie stūrēšanas uz neatkarīgu valsts kapitālismu, nacionāli komunistiskā garā.

Brīvajā pasaulē izklīdušā, viņam pateicīgā "tauta" katru gadu sarīko viņam par godu kultūras dienas apvienotas ar draudzīgā aicinājuma dienu.

Krievijas revolūcijas rezultātā, brīvo pasauli no sarkanās paradīzes tagad šķir biezs dzelzs aizkars. Vienā pusē aizkaram brīvā pasaule ar saviem sasniegumiem evolūcijas ceļā, otrā pusē revolūcionāru veidotā vergu pasaule.

ASV konstitūcijā visiem tās pilsoņiem ir garantāta vārda un uzskatu brīvība pie visaugstākā dzīves standarta pasaulē. Milzīgi lielu materiālu atbalstu tās sniedz arī visām postā un nabadzībā nonākušajām tautām visā pasaulē.

Komunistu apdraudētajām tautām tās palīdz pat ar ieročiem rokā aizsargāt viņu brīvību, dzīvību, cilvēka tiesības un neatkarību.

Lielajā un plašajā revolūcionāru sarkanajā paradīzē - Padomju Savienībā viss ir pilnīgi otrādi. Tauta nedrīkst brīvi savu dzīvi veidot pēc savām spējām un patikšanas. Nav vārda un preses brīvības. Pilnīga garīga un fiziska verdzība. Dzīves standarts ļoti zems.

Kolhozieki no bada paglābjas ar savām piemājas zemītēm, savu gotiņu, savu cūciņu, ko tiem ir atļauts apkopt ārpus dienas darba kolhozā. Tā viņiem ir jāsarāžo sev galvenā pārtika. Uz piemājas zemītēm viss saražotais pārtikas daudzums gandrīz līdzinās tam pārtikas daudzumam, ko saražo kolhozos uz milzīgajām zemes platībām ar leilisko darba mechanizāciju.

Pļaviņu pagastā reiz dzīvoja kāds mans tuvs radnieks, vecsaimnieks ar vidēju zemes platību. Viņš tur dzīvoja un ļoti centīgi strādāja ar visu savu ģimeni, savās tēvu tēvu uzceltajās un iekoptajās mājās jau trešajā paaudzē. Visa tā ģimene stingri stāvēja uz vecajiem reliģiski etiskajiem ģimenes dzīves pamatiem. Visvecākā paaudze vairs nebija darba spējīga. Savas vecuma dienas savās mājās tā pavadīja lielā pārticībā un saticībā, meitas, dēla un viņa ģimenes mīļi aprūpēta.

Kad visvecākā paaudze bija aizgājusi mūžībā, tad dažus gadus vēlāk, šīs zemes gaitas negaidot izbeidza arī viens no vidējās paaudzes un viens arī no visjaunākās paaudzes.

Bet kad šo māju pēdējais saimnieks bija iegājis jau septītajā gadu desmitā, tad 1956. g. 27. septembrī saņēmu no viņa pēdējo vēstuli.

Ar drebošu roku un sirdi viņš rakstīja:

"Kolhozā nestrādāju vairs jau otru gadu - nespēka dēļ. Pārtieku no tā, ko saražoju uz 0.5 ha piemājas zemītes. Viena gotiņa, 2 aitas, cūciņa un 6 vistas. Mei-

tas klāt nedzīvo. Par to esmu atbrīvots no nodevām."

Viņš bija atbrīvots arī no visa tā, ko visā savā mūžā viņš un viņa priekšteči ar tulznainām rokām tur bija uzcēluši un sakrājuši.

Sava mūža vakara pēdējās dienas viņš vientulībā tur pavadīja, kā kolhozam vairs nederīgs vergs.

Viņa mājas bija pārvērtušās par kolhoza vergu nometni, kur viss tagad kārtojās marksistiskās "taisnības" garā, ar lielu ļaunumu, naidu, rūgtumu, īgnumu, meliem, viltību un skaudību.

To pašu ļoti zemo dzīves standartu tur iespējams ir uzturēt ar maizes labības ieviešanu no brīvās pasaules valstīm, kuŗās pastāv ar likumu aizsargātas privātīpašuma un brīvu pilsoņu tiesības, - no Kanādas un ASV. Arī fabriku iekārtas un citi rūpniecības ražojumi tiek ievesti no brīvās pasaules.

Bez importēšanas no ārzemēm un brīvās pasaules liberālo politiķu milzīgā materiālā un politiskā atbalsta, marksistiskā sarkanā paradīze sen jau būtu beigusi eksistēt.

Un tomēr, ar šo savu stulbo politiku Pad. Savienība arvien vēl cenšas "aplaimot" arī visas brīvās pasaules tautas. Milzīgos apmēros šo politiku tā eksportē uz ārzemēm, tā izšķiezdama drausmīgi lielus padomijas vergu grūti saražotos līdzekļus, lai ar varu un viltību uzspiestu savus sarkanās paradīzes brīnumus un jaukumus visur tur, kur pasaulē to vēl nav.

Marksistiskās politikas gēniji ar kultūras, mākslas, varas un viltības palīdzību, reiz sen jau atpakaļ, mūsu tautai uzspieda savu slimo, ar Marksa bacilēm aplīpušo politiku, kuŗa tad dažādos veidos un pakāpēs ir žņaugusi un žņaudz arī vēl šodien Latvijā visas mūsu tautas brīvību. Tāpat, kā to mūsu dzimtenē daudzkreiz ir darījušas arī daudzas citas okupācijas varas.

Komūnisti uz Sibīrijas vergu nometnēm ir aizdzinuši ap 100.000 mūsu tautas piederīgo.

Tās pašas necilvēcīgās politikas draudi reiz bija tie, kas mūs visus trimdiniekus, ar vienu pūtienu, kā pieneņu pūkas, nopūta no mūsu dzimtās zemes un aizpūta pa visiem brīvās pasaules kontinentiem.

Arī Latvijas demokrātiskās republikas laikā, marksistiskās politikas piekopēju un atbalstītāju skaits, pateicoties viņu priekšzīmīgajam propagandas aparātam un tautas ļoti vājam orientēšanās spējām politikā, bija ļoti liels un iespaidīgs.

Brīvās pilsoniskās politikas piekritējos, kuŗi ticēja un cerēja uz ilgu un drošu pilsoniskās brīvības pastāvēšanu, izraisījās vēl līdz tam nepieredzētos apmēros brīvo Latvijas pilsoņu darba spars, kas deva milzīgus sasniegumus, kā privātās saimnieciskās dzīves, tā arī sabiedriskās dzīves celšanā un veidošanā. Kamēr vieni tā lielā sajūsmā un vaiga sviedros cīnījās par savu un visas tautas labāku nākotni, tikmēr otri ironiski smīnēdami viņos noskatījās, gudri nodomādami: lai iztrakojas. Kad nāksim mēs pie varas - gan jau tad zināsim ko darīt.

Saeimas vēlēšanu likums Satversmes sapulcē ar marksistiskās politikas piekritēju lielu balsu vairāku - mu bija pieņemts tieši tāds, kāds viņiem bija vajadzīgs viņu galveno mērķu sasniegšanai.

Ceturtās Saeimas vēlēšanās tika ievēlēti divdesmit septiņu politisko partiju un grupu pārstāvji. Tāds Saeimas sastāvs un tās darbība tautā radīja lielu rūgtumu un vilšanos.

Bet tie, kuŗiem demokrātiskā Latvija ar lielo pilsonisko brīvību un labklājību nebija vis mērķis, bet gan tikai ļoti ērts un izdevīgs pārejas laikmets uz -

marksistisko valsts iekārtu, priecājās par ļoti labvēlīgiem apstākļiem apvērsumam.

Apvērsumu reizē plānoja sociāldemokrāti un Ulmanis. Pēdējam palaimējās pirmajiem priekšā aizsteigties ar Latvijas demokrātiskās valsts iekārtas gāšanu.

Ulmanis savā jaunajā valsts programmā saka tā:

"Mūsu gruntniecība nav un nedrīkst būt kapitālistisks uzņēmums. Lauku mājas ir zemturu ģimenes mūža un paaudžu mītnes un tautas dzīvā spēka mūžīgais avots. Tāpēc jāizskauž gruntniecības zemes un māju pārvēršana par tirgus precī un spekulācijas objektu."

Ja lauku mājas nedrīkst būt kapitālistisks uzņēmums, ja tās nedrīkst ne pirkt, ne pārdot, tad tas nozīmē, ka tās nav un nedrīkst būt privātipašums. Bet kā īpašums tad nu viņas ir un būs? Vai neatkarīgas, nacionāli komunistiskas valsts saimniecības un mūžīgās dzīvā spēka fabrikas?

Brīvajā pasaulē, pie brīvas kapitālistiskas valsts iekārtas, arī visi lauksaimnieciskie uzņēmumi ir brīvi kapitālistiski. Lauksaimnieciskus uzņēmumus tur katrs var brīvi pirkt un pārdot. Un tur lauksaimniecisku uzņēmumu pirkšanu, pārdošanu, vai rentēšanu, nesauc par spekulāciju. Vārds spekulācija vienīgi marksistu aprindās ir ļoti iecienīts, ar kuŗu tie apzīmē katru privātu tirgošanos un arī dažāda citāda veida privātu uzņēmību.

Latv. Enciklopēdijā ir teikts, ka Ulmanis kredītsaimniecību esot pārveidojis valsts kapitālisma garā. Bet ulmaniskais valsts kapitālisma gars nav saskatāms vienīgi kredītsaimniecībā, tas skaidri saredzams itin visā viņa politikā.

Ulmaņa nacionālais valsts kapitālisms no Padomju Savienības internacionālā valsts kapitālisma atšķiras vienīgi ar savu nacionālo neatkarību.

Pēc komunistu apvērsuma Krievijā, visi privātie cara laika zemes īpašumi, tirdzniecības, rūpniecības un amatniecības uzņēmumi, tāpat arī visi citi privātie kustamie un nekustamie īpašumi, kā arī naudas noguldījumi bankās ar komunistu nākšanu pie varas tika konfiscēti.

Kad Kārlis Ulmanis pēc sava apvērsuma bija pateicis, ka gruntniecība nav un nedrīkst būt kapitālistisks uzņēmums, tad ar to viņš skaidri bija pateicis arī, ka gruntniecība nav un nedrīkst būt ne privāts īpašums, ne arī privāts uzņēmums.

Vai ar to viņš nebija panācis jau gluži to pašu, ko komunisti ar savu privātīpašumu konfiscēšanu?

Arī rūpniecības un citus privātuzņēmumus Ulmanis nekonfiscēja, bet nacionalizēja. Noorganizēja tos par valsts uzņēmumiem, bet uz ārieni tiem tika piešķirts privātsaimniecības izskats, nosaucot nacionalizēto uzņēmumu radniecīgās kopas par akciju sabiedrībām. Bet tā kā nevienai jaunajai akciju sabiedrībai nebija vēl ne akcionāru, ne arī naudas, tad tās bija fiktīvas. Pamat un rīcības kapitālu akcionāru vietā deva valsts (Kreditbanka).

Tā tika noorganizētas apmēram kādas 30 jaunas akciju sabiedrības, iedeva tām 35 milj. latu apmērā un iesēdināja tur par direktoriem rīkotājiem savus cilvēkus.

Iepazīstoties tuvāk ar jaunajām akciju sabiedrībām, izrādās, ka nebija vairs gandrīz nevienas saimnieciskās nozares, kuŗās Ulmanis nebūtu iejaucies ar savu Kreditbanku, padarot to par valsts rīkotu uzņēmumu.

Ulmanis ar savām nacionālizācijām gan atbrīvoja Latvijas saimniecisko dzīvi no sveštautiešiem, jo nacionālizēto uzņēmumu īpašnieki pa lielākai daļai bija žīdi un vācieši. Bet līdz ar viņiem uz ārzemēm tad aizgāja arī viņu kapitāli. Jo neviens sveštautietis tad nevarēja būt vairs drošs, ka ieguldītos kapitālus tam neatņems.

Privātos tirdzniecības uzņēmumus Ulmanis pie bankrota noveda ar lielu priekšrocību piešķiršanu kooperatīviem, pie preču iepirkšanas mazumtirdzniecībai vairumtirdzniecības uzņēmumos. Par to plašāk ir rakstīts šīs grāmatas iepriekšējā nodaļā.

Arī privātos noguldījumus bankās Ulmanim nekādas vajadzības nebija konfiscēt pēc Maskavas komunistu parauga. Viņam pietika ar to vien, ka viņa rīcībā tagad bija valsts naudas spiestuve.

"Paklausot Ulmanim, Latvijas banka arī izlaida tik daudz banknošu, cik vajadzēja. Četru gadu laikā Latvijas banka iespieda un izlaida apgrozībā vairāk nekā 40 milj. latu jaunu banknošu."

Tā raksta V. Bastjānis savā grāmatā "Gala sākums", 121. lpp.

Kad komunisti Krievijā reiz visu valsts varu bija sagrābuši savās rokās, tad viņi savas konfiskācijas un deportācijas tur pielietoja, kā ļoti cietu un asu valgu privātas uzņēmības, privāta īpašuma, cilvēka brīvības un tiesību nožņaugšanai.

Ulmanis, brīvas privātas uzņēmības, privāta īpašuma, cilvēka brīvības un tiesību nožņaugšanai Latvijā gan novija daudz maigāku valgu. Bet striķis paliek striķis, vai tas ir vīts no asām jūžas zālēm, jeb no vismīkstākās kašmer vilnas, - panākumi ir vienādi.

Alfrēds Bērziņš savā grāmatā "Labie gadi", 254.

lapas pusē raksta:

"Vairāku lielu uzņēmumu atpirkšana no sveštautietiešiem, lai tos ar priekšrocību akcijām nodotu latviešiem ar mazām kapitāla spējām, būtībā bija laba ideja, bet tā vairoja birokrātiju, samazinot privātuzņēmību, kas ne vienmēr deva cerētos panākumus."

Brīnums gan, ka tik liels un slavens tautas vadonis un pie tam vēl agronoms, nezināja, ka kopēja cūka nebarojas.

Neveiksmīgā birokrātija tomēr bija par katru cenu jāvairo, lai veiksmīgo privāto uzņēmību varētu pilnīgi iznīcināt. Nomaldišanās no gaišās Kārļa Marksa bauslības ceļa nedrīkstēja vairs notikt.

Žēl gan, ka lielais tautas vadonis izrādījās pilnīgi nespējīgs pareizi izprast un novērtēt brīvas privātas uzņēmības, privātā īpašuma, cilvēka brīvības un tiesību milzīgo nozīmi katra atsevišķa pilsoņa un visas tautas dzīvē.

Žēl arī, ka tagad vēl trimdā ir ļoti daudz tādu progresīvu "pilsoņu", kuŗi nav spējīgi atbrīvoties no ulmaniskā valsts kapitālisma gara.

Savus istos valsts kapitālisma mērķus un ideālus šeit brīvajā pasaulē gan nepiemin ne sociāldemokrāti, ne ulmanieši, jo tautai par tiem taču nav nekas tuvāk ne jāzin, ne arī jāsaprot.

Tagad viņi atkal visi stāv kā mūris par brīvu demokrātisku Latviju, jo tā taču ir tāda valsts iekārta, kas vismazāk traucē visādu slepenu plānu perināšanu un valsts apvērsumu rīkošanu.

Pie valsts kapitālistiskās iekārtas tās pilsoņiem domu un vārda brīvība, privātas uzņēmības brīvība un brīva valsts iekārtas kritizēšana netiek pieļauta. Vadoņi gan tur mainās, bet valsts vergu stāvoklis līdz ar viņiem nemainās.

Brīvība, ieturēta cilvēciska saprāta un likumības robežās, cilvēka dzīvi padara gaišu, patīkamu un īsti cilvēcīgu.

ASV katra tās pilsoņa brīvība ar likumu ir aizsargāta, bet lielas, plēsonīgas mežoņu bandas ar likumību un citu pilsoņu brīvību nerēķinās. Un valsts vara tos neprot savaldīt.

Pasaulē vislielāko ļaunumu un postu nodara tie cilvēki, kas pēc sava ārējā paskata gan izskatās pēc īstiem cilvēkiem, bet pēc savas mežonīgās dabas tie drīzāk līdzinās plēsīgiem zvēriem, ne cilvēkiem.

Lielajā un plašajā vergu impērijā cilvēcisku brīvību un tiesības prot apspiest ļoti pamatīgi. Bet brīvā pasaule ar saviem mežoņu bariem augstskolās un uz ielām nezina ko iesākt.

Cilvēki ar necilvēcīgu dabu ir daudz bīstamāki par meža zvēriem. Ieraugot īstu zvēru, cilvēki zina, kā no viņa var paglābties. Bet kā lai zina paglābties no zvēriem cilvēka izskatā, kas lieliski prot izmantot arī tās dotības, kādas četrkājainajiem zvēriem nemaz nav: melošanu, krāpšanu un visādas blēdīšanās.

Vecajos cara laikos, brīvības cīņu sākumā bieži varēja novērot divejādus brīvības cīnītājus. Vieni cīnījās par cilvēcīgu, pilsonisku brīvību un vienlīdzību. Kamēr otri cīnījās par internacionālo marksistisko "brīvību". Pēdējie nevarēja paciest tādus, kuŗi iedrošinājās atklāti viņiem pateikt, ka cīnīties par marksistisku valsts iekārtu, nenozīmē cīnīties par nacionālo pilsonisku brīvību un neatkarību.

Vēlāk arī dažādas progresīvās jeb liberālās "pilsoniskās" aprindas pieslējās marksistiem un palīdzēja tiem cīnīties par sarkano paradīzi. No tā laika mums visur un visiem līdzīgi iet tā lielā nezināšana, par kādu brīvību kuŗais cīnās un ko kuŗš par brīvību sauc.

Atmiņā tā dziļāk ir iespiedusies kāda latviešu tautas sapulce, sasaukta Maskavā, īsi pirms pirmā pasaules kara. Sapulces iniciātori bija marksisti un progresīvi "pilsoņi". Sapulcē pie vārda varēja pieteikties visi, kas tik vēlējās runāt.

Izrādījās, ka pie vārda bija pieteicies arī kāds citādāk domājošais. Kad viņš uzkāpa katēdrā un sāka runāt, tad zālē sacēlās liels troksnis. Atskanēja saucienu: "Nost! Nost!" Runātājs tad gan aplusa, bet no katēdras nost negāja. Kad troksnis pierima, viņš savu runājamo runāja atkal tālāk. Tad zālē sacēlās vēl daudz lielāks troksnis, ap katēdru salasījās bars klieudzēju un kulaku pa gaisu vicinātāju, bet runātājs arī tad vēl no savas runāšanas nedomāja atteikties. Kad klieudzēju bars viņu no katēdras nogrūda, tad viņš no sapulces aizgāja.

Ap 1905. gadu kādā skolotāju sanāksmē Rīgā, neko daudz labāk negāja arī Andrievam Niedram. Viņu pie vārda nemaz nepielaida, kaut gan sapulcē daudzi skolotāji arī sauca: "Lai runā Niedra!"

Tāda tad nu bija tā mūsu jaunā "vārda brīvība." Ja pie tādas "vārda brīvības" būtu pieturējusies arī vecā cara valdība, tad sarkanie varmākas nedrīkstētu ne iedomāties sasaukt savas tautas sapulces, ne arī atklātībā uz ielas padziedāties: "Vai, vai tev varmāka uz troņa."

Vecais varmāka no troņa vēl nebija nogāzts, kad jaunie varmākas bija jau uz troņa uzsēdušies un aizbāza mutes ar savu varmācību itin visiem, kas viņiem nepalīdzēja celt sarkano elli zemes virsū.

Tāda pati komunistiskās varas brīvība Latvijā zem Maskavas virskundzības turpinājās arī vēlāk, ar Pēteri Stučku, Vili Lāci un Kirchenšteinu priekšgalā.

Tā pati sarkano varmāku vara mūsu tautu dzimtenē nospiež arī vēl šodien.

Vislielākos un viscēlākos brīvības laikus latviešu tauta piedzīvoja Latvijas demokrātiskās republikas laikā. Ļoti žēl, ka tās mūžs bija tik īss.

Ar Ulmaņa demokrātiskās valsts iekārtas gāšanu Latvijā, individuālā un sabiedriskā brīvība latviešu tautai bija atkal pilnīgi norietējusi.

Trimdā dzīvojošiem mūsu tautiešiem brīvība ir pilnīgi aizsargāta ar tās zemes likumiem, kuŗā tie dzīvo. Šo likumu aizsardzībā atrodas arī mūsu nacionālā kultūra un katra individuālā pilsoņa vārda un uzskatu brīvība.

Pie mums še brīvajā pasaulē iznāk arī vairāki latviešu laikraksti. Dažos ir atsevišķas nodāļas ar nosaukumu: Lasītāju balsis, kuŗās it kā katrs lasītājs var brīvi izteikt savas domas. Kas laikrakstā ir ievietots, to katrs tur var arī lasīt, bet kas aiziet redakciju papīru kurvos, tur nevienam avīzes lasītājam savs deguns nav jābāž, tāpēc tie arī nevar ne zināt, ne iedomāties, kā mūsu brīvās pasaules laikrakstu "cenzori" še apstrādā mūsu pilsonisko vārda brīvību.

Še ir arī vairākas latviešu grāmatu izdevniecības, kuŗas no tautiešiem pieņem izdošanai viņu sarakstītās grāmatas. Bet kas var iedomāties, ka starp godīgiem latviešu grāmatu izdevējiem ir arī tādi, kuŗi nepazīst nekādu godīgumu, taisnīgumu un pieklājību. Nerēķinās arī ar autora likumīgajām tiesībām uz viņa domu un vārda brīvību.

Man ir zināmi vairāki gadījumi, kad autoram pēc viņa grāmatas iznākšanas, no kauna un uztraukuma vai zemē jālien, ieraugot tās cūcības, kādas grāmatas izdevējs zem viņa vārda ir sabāzis, kā daudzas patiesības tur ir par meliem pārvērstas, cik daudz visādas

aplamības grāmatas izdevējs tur no sevis ir klāt pielicis un cik desmitas lapas puses, ko autors ir uzrakstījis, tur nav nemaz iekšā.

Pat Padomju Savienībā ir radušās lielas grūtības un nepatīkšanas ar brīvā vārda apspiešanu. Daži rakstnieki, kā Pasternaks, Siņavskis, Daniels, Tarsis, Solžeņicins u. c. savos darbos ir uzdrošinājušies par Padomijas dzīvi uzrakstīt tieši tā kā ir un nevis tā, kā komunistu partija to vēlas.

Un tādus "nedarbus" tie pat iedrošinājušies nelegālā ceļā vēl dabūt pāri dzelzs aizkaram, iespiešanai un izplatīšanai brīvajā pasaulē. Andreju Siņavski un Jūliju Danielu par to smagi notiesāja un sods tiem bija jāizcieš soda nometnē. Valeriju Tarsi par nerakstīšanu tā, kā kompartija prasa, vispirms ievietoja trako mājā, bet vēlāk tam piešķīra atļauju izceļošanai uz brīvo pasauli. Ja Tarsis būtu vienīgais, kam šāda ārstēšanās uzspiesta, tad to nevarētu vēl uzskatīt, kā kautko neparastu, bet tā kā esam lasījuši, ka par trakiem tur ir pataisīti arī vēl citi rakstnieki, tad tas ir kļuvis jau, it kā par sistēmu - ja rakstnieks pēc viņa darbu noraidīšanas samierinās un klusē - ir viss kārtībā, bet ja nepaklausa un sāk runāt pretim, tad to ieskaita analfabetos un trakajos. Kas gan pasaulē vēl nepazīst komunistu metodes brīvā vārda nožņaugšanai.

Ne privātās sarunās uz ielas, ne arī viņu ļoti saspīestajos dzīvokļos, nekur neviens nevar būt drošs, ka katru brīvāku vārdu nedzird arī spiegu ausis.

Brīvā vārda izspiegošanai daudzās istabu sienās ir iebūvēti mikrofoli. Katras privātas no ārzemēm, vai uz ārzemēm rakstītas vēstules izošķeršanai ir iecelti valdībai labi uzticami oksķeri. Par katru tur ierakstītu brīvāku vārdu, tā rakstītājam var draudēt pazudināša-

na. Un tomēr, pat pie tik necilvēcīgiem brīvā vārda žņaugiem, kā pārkoņa spēriens no zilām debesīm, ar lielu troksni atklātībā reiz uzpeldēja dažu padomijas rakstnieku vārdi, kuŗi arī pie tādiem apstākļiem bija iedrošinājušies uzrakstīt brīvu vārdu un to pat eksportēt uz ārzemēm.

Padomju Savienībā, kur marksistisko verdzības sistēmu sauc par īsto brīvību un īsto demokrātiju, nesen atskatījās jau uz saviem lieliskajiem, piecdesmitgadīgajiem panākumiem tautu mocīšanā un iznīcināšanā. Bet mūžīgās ilgas cilvēkos pēc brīvības, cilvēcīgas dzīves un tiesībām, vēl arvien ir tikpat spēcīgas un neuzvāramas, kādas tās bija arī pirms piecdesmit gadiem.

Reiz vecajos cara laikos mūsu tautai par "īstā" ceļa rādītājiem uzmetās cilvēki ar tukšām galvām, lielām mutēm, asām un lunkanām mēlēm. Viņi ļoti dedzīgi atbalstīdami Krievijas oktobra revolūciju, veco problēmu vietā radīja tikai neskaitāmas jaunas, vēl daudz lielākas un smagākas par vecajām.

Ar savām eņģeļu mēlēm runādami viņi tautu ielaijāja saldā miegā un tad visu varu par to tie sagraba savās rokās.

Kad visas Krievijas tautas tādā ceļā bija ives-tas jau Kārļa Marksa paradīzē, tad atmošanās no brīnišķajiem murgiem bija jau par vēlu, jo tautai tad itin nekādas varas vairs nebija. Pilnīgi neierobežota vi-sa vara par tautu tad bija nonākusi vienīgi viņas vadoņu rokās. Vēlāk no šiem tautu vadoņiem izkūņojās visbriesmīgākie pasaules varmākas. Visu šo necilvēcīgo varmācību tad vispirms dabūja izbaudīt visas Krievijas tautas, vēlāk dažādos veidos ar varu un viltu viņi pū-lās "atbrīvot" arī brīvās pasaules tautas.

Valentīns Pelēcis Laikā, Lasītāju balsīs, starp citu, raksta: "Varbūt maldos, bet domāju tā. Ja latvieši nebūtu nevienā dumpī, nevienā revolūcijā piedalījušies, būtu glābuši tikai savu mantu un dzīvību, tad šaubos, vai vispār tāda Latvija, kādu pārdzīvojām starp 1918. un 1940. gadu, būtu bijusi? Ja vairākums domā, ka tāda bija nevajadzīga, tad es nestrīdos..."

Ja visai latviešu tautai neviena tāda nebūtu, kas "būtu glābuši tikai savu mantu un dzīvību", ja visi kā viens tie būtu tikai vislielākie kaŗa varoņi un visgudrākie pasaules gudrie, arī tad bez ļoti labvēlīgiem apstākļiem, mazo tautu neatkarības iegūšanai - bez sabiedroto atbalsta, tāda brīva demokrātiska Latvija nenodibinātos.

Šaubos arī, vai mūsu bezzemniekiem demokrātiskās Latvijas laikā uz muižām konfiscētajām zemēm, bija vērts no jauna uzcelt un ierīkot 55.964 jaunsaimniecības, kuŗas Maskavas komunisti, pēc Latvijas okupēšanas, kā jaunsaimnieku privātu īpašumu ir sen jau atpakaļ no jauna konfiscējušas un pārvērtušas par kolhoznieku un sovhoznieku mītnēm.

Ja Latvija vēl kādreiz brīva kļūtu, šaubos, vai tad tagadējiem vergotājiem kolhozos un sovhozos būtu vērts atkal no jauna uzsākt savu brīvo, privāto "vergošanu" pie savu bijušo saimniecību atjaunošanas, vai atkal pilnīgi no jauna ierīkošanas.

Ja tas notiktu vēl revolūcionārās vecās paaudzes laikā, kuŗa tagad gan visa stāv kā mūris par brīvu demokrātisku Latviju, bet šaubos, vai ilgi tā varētu nociesties atkal bez jaunas revolūcijas taisīšanas pret demokrātisku brīvību. Apvērsumiem tik labvēlīga valsts iekārta, dažādajiem marksisma sektantiem, nevar dot mieru, neizmēģinājušiem sasniegt savu īsto gala mērķi.

Jauni valsts apvērsuma draudi arvien vēl varētu pastāvēt arī nacionāli komunistiskā kapitalisma garā, pat tad, ja Maskavas komunisti savu valdīšanas laiku Krievijā būtu jau pilnīgi izbeiguši.

Kādreizējā brīvā demokrātiskā Latvija nenodibinājās ar latviešu tik ļoti atbalstītās revolūcionārās Krievijas sarkanarmijas ienākšanu Latvijā, bet gan ar tās padzišanu no Latvijas.

Ja nebūtu latviešu ļoti atbalstītās oktobra revolūcijas Krievijā, tad nebūtu tagad arī Krievijas komunistu okupētās Latvijas, kurā latviešu tauta tagad tiek izdeldēta. Tad nebūtu arī baigā gada ar Sibīrijas vergu nometnēs aizvestajiem un tur nomocītajiem latviešiem. Arī mēs tagad nedzīvotu šē trimdā. Un visā pasaulē tagad nebūtu tik daudzas brīvību zaudējušas un komunistu verdzībā nonākušas tautas.

Pēc statistiskajām ziņām Latvijas lielākās pilsētās latvieši jau 1959. g. bijuši mazākumā. No Rīgas iedzīvotāju skaita latvieši bijuši tikai 44%. Pēdējos gados krievu skaits pieaudzis vēl daudz vairāk. Arī Latvijas lauki piepildās ar krieviem. 1959. g. jau katrs ceturtais laucinieks bijis krievs.

Krievijas oktobra revolūcijas 50 gadīgās jubilejas laikā, kā viens no visdrausmīgākajiem pasaules pieminekļiem, brīvajā pasaulē tika pieminētas tās 68 miljonu cilvēku dzīvības, kas ir upurētas uz Krievijas revolūcijas altāra.

Vai nav pienācis pēdējais laiks arī mūsu tautas visām tām ļoti daudzajām un karstajām revolūcionārajām galvām sākt atvēsināties? Kā būtu, ja arī tās reiz sāktu mierīgā garā, tā nopietni pārdomāt par oktobra revolūcijas pusgadu simteņa aiz dzelzs aizkara no brīvās pasaules acīm rūpīgi slēptajiem "lieliskajiem sašņiegumiem" un visādiem briesmu darbiem.

Brīvās pasaules tautas, cīnīdamās dēļ lielākas brīvības, taisnības un savas dzīves apstākļu uzlabošanas, tanī pašā laikā bez revolūcijām, ir mierīgi gājušas savu evolūcijas ceļu.

Ja revolūcionāro ceļu gājēju sasniegumus salīdzina ar evolūcijas ceļa gājēju sasniegumiem, tad rodas ļoti iespaidīgs pierādījums tam, kuŗi no viņiem ir gājuši īsti pareizo brīvības un taisnības meklētāju ceļu un kuŗi no viņiem ir baigi nomaldījušies mežonīga neprāta džungļos.

Ja mežonīgo revolūcionāru piecdesmit gadīgos sasniegumus strādnieku labā, ar daudzu miljonu cilvēku dzīves izpostīšanu, aplaupīšanu un izslepkavošanu, salīdzina ar brīvās pasaules evolūcijas ceļa gājēju sasniegumiem strādnieku dzīves uzlabošanā, tad izrādās, ka pēdējie ir priekš saviem pilsoņiem sasnieguši pilnīgas brīvu cilvēku tiesības, taisnīgumu, vispārēju dzīves apstākļu lielu uzlabošanu, ar daudz labāku sociālo aprūpi un nesalīdzināmi augstāku dzīves standartu, nekā Padomju Savienībā un tās satelītos.

Un viss tas ir sasniegts bez vergu noņemšanas, bez privāt īpašumu konfiscēšanas, bez cilvēku brīvības un tiesību zaudēšanas un bez visādām revolūcionāru mežonīgām izdarībām.

Tas ir viscilvēcīgākais un vispareizākais cilvēku dzīves augšupejas ceļš.

Šo ceļu reiz uzsāka iet arī cariskā Krievija ar Valsts Domes ievēlēšanu. Ja viņa toreiz uzsākto savu evolūcijas ceļu ietu arī vēl šodien, tad ne tikai Krievijā, bet arī visā plašajā pasaulē šodien daudz kas izskatītos citādāk.

Ja Krievijas Valsts Domē ievēlētie valsts domnieki nebūtu tur nodarbojušies tikai ar savu revolūcijas padziļināšanu un paplašināšanu vien, ja tie revolū-

cijas taisīšanas vietā, būtu pievērsušies likumdošanas darbam, tad caram neviena Valsts Dome nebūtu jāat-laiž. Tā varētu darboties tāpat, kā parlamenti darbo-jas Anglijā, Zviedrijā, Dānijā un citās karāvalstīs, ku-ŗas var lepoties ar savu lielo tautas brīvību, labo so-ciālo aprūpi un augsto dzīves standartu.

Esmu droši pārliecināts, ka cariskajai Krievijai ejot to pašu evolūcijas ceļu, panākumi nebūtu mazāki.

Pirmā pasaules kara laikā, kad Vācija kaŗoja ar Krieviju, Vācijas ķeizars Vilhelms bija atradis sev ļoti labu sabiedroto Ļeņina personā.

Otrā pasaules kara beigās, pēc ķeizariskās Vā-cijas valdības ārlietu ministrijas arhīvos atrastām zi-ņām, redzams, ka Vācijas valdība ir nosūtījusi Krie-vijas komunistu vadoņiem 1918. gadā pāri par 250 mil-jonu marku revolūcijas atbalstīšanai Krievijā.

Nav nekāds brīnums, ka Krievijas komunistiem vi-ņu revolūcionārais apvērsums tad izdevās tik labi.

Bet otrā pasaules kara laikā, ar Vācijas miljo-niem reiz uzstutētie Krievijas komunisti, sabiedroda-mies ar amerikāņiem un angļiem, sakāva arī Vāciju pašu un gāza tur arī viņas hitlerisko valdību.

Tagad komunisti sparīgi rīkojas uz visas pasau-les iekāršanu un visu nekomunistisko valdību gāšanu, ieskaitot arī viņu pašu vecos, labos draugus un lielos komunistu atbalstītājus otrā pasaules kara laikā - ASV un Anglijā.

Komunistu pasaules iekāršanas lielo plānu labā sekmēšanās, vai nesekmēšanās, tāpat kā līdz šim, arī nākotnē būs ļoti lielā mērā atkarīga no Amerikas Sa-vienoto Valstu un citu lielo demokrātiju valsts vīru - konservatīvi pilsoniskā saprāta, vai liberāli iztapī-gā neprāta.

Brīvās Latvijas demokrātiskās republikas mums sen jau vairs nav. Arī ulmaniskās diktatūras mums vairs nav. Izbeidzies ir arī vācu okupācijas laiks. Bet cariskās Krievijas un vācu muižniecības varas laikus Latvijā tagad atvieto Krievijas internacionālo komunistu okupācijas vara.

Mūsu revolūcionārajiem jaunstrāvnikiem, pie kuriem pieder arī progresīvie "pilsoņi", ir lieli nopelni pie marksistiskās sarkanās paradīzes izcīnīšanas un izveidošanas.

Ar Krievijas komunistu lielo gādību un brālīgo piepalīdzību komunisti Latvijā sāka valdīt 1919. gada 4. janvārī ar Pēteri Stučku priekšgalā. Bet solītās sarkanās paradīzes vietā arī tad jau sāka visā pilnībā iezīmēties sarkanās elles kontūras.

Vācu muižniecības vara Latvijā gan tad bija jau izdeldēta, bet ar muižu pāriešanu valsts īpašumā, tās sāka pārveidot tikai par vēl labākām vergotāju izmantošanas, darba un dzīves vietām.

Arī Krievijas cara valdība tad bija jau gāzta, bet visas pilsoniskās brīvības un cilvēciskās tiesības tika apspiestas vēl daudz pamatīgāk, nekā cara laikos.

Kad visām Krievijas mazajām tautām bija radušies reiz ļoti labvēlīgi apstākļi patstāvības iegūšanai, tad arī latvieši nodibināja savu brīvo demokrātisko Latvijas republiku. Visu Latvijas pilsonisko aprindu visaugstākais brīvības gala mērķis ar to bija sasniegts. Bet ļoti daudziem jaunstrāvnikiem tas vēl nebija viņu īstais gala mērķis, kaut gan arī viņi piedalījās demokrātiskās Latvijas izcīnīšanā un izveidošanā. Viņi to darīja tikai tāpēc, ka pie demokrātiskas valsts iekārtas radās ļoti labvēlīgi apstākļi arī viņu īstā gala mērķa sasniegšanai - marksistiskas valsts iekārtas nodibināšanai Latvijā

Tāpēc nav arī jābrīnās, ka pēc piecpadsmit gadu ilgas brīvās demokrātiskās Latvijas pastāvēšanas, kāds revolūcionārs jaunstrāvnieks ar saviem izpalīgiem to gāza un nodibināja savu "isto"- nacionāli marksistisko valsts iekārtu uz valsts kapitālisma pamatiem.

Šo nacionāli komūnistisko Ulmaņa diktatūru nomainīja internacionālā Maskavas komūnistu diktatūra, okupējot Latviju. (1939. - 1941.)

Krievu okupāciju Latvijā nomainīja vācu okupācija (1941. - 1944/5.).

Pēc tam Maskavas komūnisti no vāciešiem Latvijas okupāciju pārņēma atkal no jauna, kur tie valda vēl arī šodien.

Tagad mūsu vecās, brīvās un dižciltīgās zemnieku cilts tur vairs nav. Nav tur vairs arī jauno, brīvo zemnieku, kuņi brīvās demokrātiskās Latvijas laikā savas saimniecības uzcēla un iekārtoja pilnīgi no jauna uz muižām konfiscētām zemēm. Viņu ilggadīgie ļoti sūrā darba augļi tagad tur viņiem vairs nepieder. Viņu jaunsaimniecības ar visu inventāru ir atsavinātas, bez atlīdzības, un pievienotas kolhoziem vai sovhoziem.

Visiem tiem reiz bijušajiem Latvijas brīvajiem zemniekiem, kuņiem tagad tur vēl jānīkst viņiem ierādītajos kolhozu vai sovhozu kaktos, ir jāstrādā par tik zemu atlīdzību, no kuņas pārtikt nevar, bez viņiem ierādītās piemājas zemītes apkopšanas, pēc nostrādātā darba laika kolhozā, vai sovhozā.

Komūnistu okupētā Latvija tagad tiek pārpludināta arī ar krieviem. Viņu 50 gadīgās valdīšanas jubilejas laikā latvieši savā galvas pilsētā Rīgā bija jau minoritāte. Latviešu tauta savā dzimtenē tad skaitījās 1,3 miljoni (62% no visa iedzīvotāju skaita).

Pēc pēdējām Latvijas radio ziņām: Latvijā tagad

ir viszemākais iedzīvotāju pieaugums, salīdzinot ar citām Pad. Savienības republikām, - tikai 14 uz 1000 iedzīvotājiem. Iemesls - ļoti zema dzimstība. Sabiedrība ar diviem bērniem ģimenē 300 gadu laikā izmirstot. Latvijā vidēji ir 1,4 bērni uz ģimeni, Rīgā 1,2.

No Padomju Savienības Latvijā tagad iepludināto krievu skaitu vērēt uz 500.000.

Uz Padomju Savienības vergu noietnēm deportēto latviešu skaitu prof. A. Švābe ir aprēķinājis apmēram 290.000.

Kopējo latviešu tautas zaudējumu sakarā ar otro pasaules karu (1940. - 1945.) un visās trijās okupācijās, neieskaitot emigrantus, prof. A. Švābe vērtē uz 540.000.

Emigrantu brīvajā pasaulē pēc visjaunākajiem aprēķiniem esot ap 150.000.

Latvijas valsts proklamēšanas dienā Ulmanis deklarēja, ka demokrātiskā Latvija būs taisnības valsts, kurā nebūs ne apspiesto, ne apspiedēju.

Šīnī jaunpiedzimušajā "taisnības valstī" vācieši un citas minoritātes savus konservatīvos pārstāvjus uz Tautas Padomi gan varēja sūtīt bez ierobežojumiem, bet latviešu konservatīvo partiju pārstāvjus tur nepielaida, lai tie nevarētu aizstāvēties pret viņiem tur vērstajiem dažādu marksistisko sektantu un progresīvo "pilsoņu", no nekā izdomātajiem apvainojumiem.

Tie paši sarkanie varoņi - dažādu sugu un pasugu marksisti, kopīgi ar sarkanajiem "pilsoņiem" Latvijas demokrātiskās republikas laikā, savās lieliskajās propagandas dzirnavās, ar no tukša izdomātiem apvainojumiem, reiz bija gandrīz jau pilnīgi samaluši Andrievu Niedru.

Tad pēkšņi kādā dienā Niedra labprātīgi no ārzemēm ieradās Latvijā, lai tur tiesas priekšā varētu uz-

ņemties atbildību par visiem viņam piedēvētajiem apvainojumiem.

Bet tiesā tad atgadījās kāds pavisam neiedomājams un neticams notikums, kuŗam līdzīgs nekad un nekur citur pasaulē vēl nav dzirdēts - no Andrieva Niedras lietas tiesā bija izzagtas 16 lapas, kas runāja viņam par labu...

- Tā tas notika jaunajā Latvijas "taisnības valstī", kuŗā nebija ne "apspiesto", ne "apspiedēju"...

Mūsu vecie jaunstrāvnieki - progresīvie "pilsoņi" un dažādie marksistiskie sektanti daudzus gadu desmitus brašā kopsolī soļodami uz savu sarkano Latviju, tagad ir nonākuši sava ceļa galā.

Viņu marksistiskā Latvija ar komūnistisku diktatūru tagad gan pastāv, bet viņu solīto laimes laiku tur nav.

Daudzi mūsu jaunstrāvnieki no savas sarkanāspārādīzes ir pat aizbēguši un patvērumu sev atraduši brīvajā pasaulē.

Vecie Latvijas konservatīvie pilsoņi, pēc ilggadīgajām nievāšanām, vajāšanām un gānīšanām Latvijas jaunajā "taisnības valstī", tagadējā komūnistiskajā Latvijā tikpat kā vairs nav.

Bet ASV no sarkanās elles izbēgušie tautieši ir nodibinājuši pat savu diezgan iespaidīgo organizāciju konservatīvo republikāņu partijas atbalstīšanai.

Latviešu atbalsts liberālajai demokrātu partijai ir niecīgs.

Arī mūsu brīvajā pasaulē uzaugušo jauno paauzdi daudz vairāk pievelk konservatīvie republikāņi, kā liberālie demokrāti.

A T S K A T S

Ap 1955. gadu aizgāju pensijā. Tad uzrakstīju arī sava mūža atmiņas - galvenā kārtā priekš saviem mazbērniem. Uz mimeogrāfa tās pavairoju vajadzīgā daudzumā. Kad kāds grāmatu sējējs bija tās arī iesējis, tad ar to šo darbu uzskatīju par pilnīgi nobeigtu.

Necerēju uz manas atmiņu grāmatas izdošanu kādā grāmatu izdevniecībā, tāpēc ka tās saturs nebija pieskaņots dominējošam tā laika garam.

Dažus gadus vēlāk saņēmu no grāmatu izdevniecības "Latvju Grāmata" kādu viņu piedāvājamo grāmatu sarakstu, kuram apakšā bija iespiestas rindiņas arī ar šādu saturu: "Uzmanību - kautkas ļoti svarīgs. Pieņemam publicēšanai jūsu autobiogrāfiju." Tālāk sekoja sīkāki paskaidrojumi.

Mans mimeografējums vietām bija padevis neskaids. Nosūtīju vienu eksemplāru "Latvju Grāmatai" ar lūgumu, lai pēc iepazīšanās ar tās saturu, paziņo, vai grāmatu ar tādu saturu viņi varētu arī izdot.

Dobelis atbildēja:

"Palasījos Jūsu grāmatā. Tā ir laba drukāšanai, tas taisni ir tas, ko savā jaunajā cenrādī sludinam, lai cilvēki dara.

Ir dažas sīkas gramatiskas un valodas kļūdas labojamas, lieki vietnieku vārdi, citādi nekas."

Pēdīgi vienojāmies, ka grāmatas izdošanā es pie-

dališos ar \$200.- Pēc grāmatas iznākšanas, par to naudu es no viņa saņemšot savas grāmatas par pašizmaksas cenu, kuŗas es varēšot tad pārdot visā Mičigenā, kur esot kādi septiņi latviešu grāmatu galdi.

Kad grāmata bija iznākusi, tad par savu naudu saņēmu 150 grāmatas. Bet visus Mičigenas grāmatu galdus Dobelis ar manām grāmatām tad bija pasteidzies jau pats apgādāt.

Tas viss vēl ir tikai sākums, salīdzinot ar to, ko viņš bija izdarījis ar manas atmiņu grāmatas saturu.

Manas sīkās valodas un ortogrāfiskās kļūdas es Dobelīm lūdzu izlabot. Bet viņš manā atmiņu grāmatā, ievietodams savus melus un visādas aplamības, bija izdarījis daudzas lielas un ļoti smagas kļūdas.

Grāmatas saturs neticamos un neiedomājamajos apmēros bija visādi sagrozīts un sacūkots pēc Dobeļa gaumes un patikšanas. Pāris desmitas lapas puses ar rūgtāko patiesību viņš bija izmetis pavisam laukā. Zem mana vārda sabāzdāms savus melus un visādas neēdzības, viņš manu atmiņu grāmatu pa daļai bija pilnīgi pārveidojis par savu melu un visādu pasaku grāmatu.

Dobeļa izdotajā manu atmiņu grāmatā "M. Dz." 77. un 78. lpp., pie rindiņām ar šādu saturu:

"Sākoties Ulmaņa laikiem tirdzniecībā pamazām sākās privātās iniciatīvas apspiešana.

Kādā pavasarī, Ulmaņa valdīšanas laikā, kad ierados Sēklu Eksportā Jelgavā pasūtīt sēklas savai sēklu tirgotavai, tad tur man paskaidroja tā:

"Dārzāju sēklas šogad vispirms tiks pārdotas vienīgi kooperatīviem, vēlāk, ja kas pāri paliks, tad varēs dabūt tās pirkt arī atsevišķi tirgotāji."

(Pēdējās liktās rindīnās ir rakstītas tieši tā, kā grāmatas oriģinālā bija rakstīts).

Cītiem vārdiem sakot - kad sezona būs jau pie beigām, tad, kas kooperatīviem būs pāri palicis, to varēs nopirkt privātie sēklu tirgotāji.

"Redaktors" te bija taisījis šādu piezīmi:

("Patiesībā šī lieta gan sāka konkurēt privāto sēklu tirdzniecību, bet tik krasi tā tādā veidā nenogāja. Galvenais, no šī stāvokļa radās pilnīgāka un labāka publikas apgāde. - red. ")

Cik krasi tā nogāja, tas augšējās rindīnās ir pilnīgi skaidri jau pateikts.

Arī tā "pilnīgākā" un "labākā" publikas apgāde ar dārzāju sēklām kooperatīvā, publikai ļoti labi un plaši bija pazīstama jau pirms vadoņa lielo privilēģiju piešķiršanas kooperatīviem.

Pircēji mums bieži vien stāstīja par saviem pieredzējumiem pie dārzāju sēklu iepirkšanas kooperatīvā. Daži no šiem stāstiem pat tagad vēl no atmiņas nav izzuduši. Tie liecina par to "labāko" un "pilnīgāko" publikas apgādi:

"Man kooperatīvā kāpostu sēklu vietā bija iedevuši lopbarības kacenu kāpostu sēklas."

"Man kāļu vietā tur bija iedevuši turnipšu sēklas." "Man ēdamo burkānu vietā bija iedevuši lopbarības burkānus." U. t. t.

Katra tirgotāja sekmes bija atkarīgas no pircēju labas apkalpošanas, pareizu šķirņu un labi dīgstošu sēklu iedošanas.

Kooperatīvos algotie pārdevēji bija daudz mazāk ieinteresēti "labākā un pilnīgākā publikas apgādē", kā privātie tirgotāji. Par rūpīgi padarītu darbu viņiem lie-

lāku algu nemaksāja, kā par nolaidīgi padarītu darbu.

Kad sēklu tirdzniecības sezonas sākumā Sēklu Eksportam bija noliegts privātiem tirgotājiem sēklas pārdot, tad ar to privātā sēklu tirdzniecība bija tik tālu jau nožņaugta, ka visas dārzāju sēklas dabūt varēja vairs tikai kooperatīvā.

"Mana Dzīve" 78. lpp. ir tāds teikums:

"Jau no senām dienām marksistiskā sociālisma apmātais Ulmanis arvien drošāk sāka parādīt savu īsto krāsu."

Te "redaktors" ir taisījis šādu piezīmi:

(Šis apgalvojums ir galejība - katra sadzīve cilvēku starpā ir sava veida sociālisms. - red.)

J. Endzelīņa vārdnīcā par vārda sociālisms nozīmi ir teikts: politikas un oikonomijas teorija un virziens, kas prasa privātu īpašumu pārvērst sabiedrības īpašumā un visus ražošanas līdzekļus pārņemt valsts rīcībā, iznīcināt sabiedrības šķiras un privilēģijas.

Ja visas tās aplamības, melus un dažādus sagrozījumus, ar kādiem manas atmiņu grāmatas izdevējs un "redaktors" ir "izgreznojis" "Manu Dzīvi", salīdzinātu ar to, kā tas pats viss ir uzrakstīts šīs grāmatas oriģinālā, tad no tā vien iznāktu bieza, interesanta grāmata.

Bet ceru, ka pietiks arī tikai ar dažiem teikumiem vien, ņemtiem no "Manas Dzīves" salīdzināšanai ar tiem pašiem teikumiem no šīs grāmatas oriģināla, lai tiktu pie skaidrības, kā un kamdēļ viss šis mani kompromitējošais darbs ir bijis tieši tā un nevis, kā citādi jāpadara.

Te pieminamas arī dažas no tām daudzajām rindiņām, no kurām manas atmiņu grāmatas oriģinālā nav atrodams neviens vārds:

"Akača Bruklinas avīzē bija rakstīts: "M. Dz." - 132. lpp.:

"Tursa piedalīšanās varēja ienest grāvēju simptomu latviešu sabiedrībā."- 134. lpp.

"Un šos kumediņus mums rekomendē ALA kā politisku patiesību."- 137. lpp.

Gribēdams manas atmiņu grāmatas sacūkošanu noskaidrot no juridiskā viedokļa, reiz griezpos pie kāda veca latviešu advokāta pēc paskaidrojumiem.

Advokāts pēc rūpīgas iepazīšanās ar manas atmiņu grāmatas oriģinālu un Dobeļa izdoto "Manu Dzīvi" rakstīja:

"Izlasīju jūsu atmiņu grāmatu diezgan rūpīgi, lasot paraleli tiklab oriģinālu, kā labojumu. Man jāsaka, ka Dobelis ir pārkāpis katru pielaižamu labojumu robežu un rīkojies apmēram tā, kā to dara skolotājs, labojot skolēnu domrakstus.

Ka jums ir pamats būt nemierā un sūdzēties par viņa izrīcību, ir vairāk kā skaidrs."

Ticu, ka sūdzība būtu pamatota un arī sekmīga, bet ļoti šaubos par Dobeļa spējīgumu visu to atlīdzināt, kas tiesā par viņa nodarījumiem tam varētu tikt piespriests.

Kādā vēstulē viņš man rakstīja:

"Kāpēc man ir jālauž kakls ar grāmatām visi šie gadi, kad maize ir jāpelna citā darbā?- Es pats to nemāku atbildēt, bet tā tas notiek un par to nežēlojos, to daru sava prieka pēc, tikai jārikojas drusku arī ar prātu."

- Maz gan viņa izrīcībā prātu var saskatīt.

Sūdzība būtu saistīta ar lieliem naudas izdevumiem un lielu advokāta laika patēriņu.

Abas grāmatas - oriģināls un Dobeļa izdotā, būtu jāpārtulko angļiski.

Vajadzīgi tulki, lietpratēji un liecinieki. Prāvas ilgums paredzēts 2-3 dienas.

Tiesāšanās iznāktu liela un arī ļoti vērtīga, bet to uzsākt vērts ir tikai tad, ja ir arī kāda drošība, ka viss tas, ko tiesa no prāvas zaudētāja piespriedu, varētu būt arī dabūjams.

Advokāts gan bija pieminējis vēl arī dažādas citāda veida gandarījuma meklēšanas iespējamības, bet man šķiet, ka labāk ir arī citādā veidā šos mēslus nekustināt.

Sakarā ar manas atmiņu grāmatas parādīšanos atklātībā, esmu saņēmis par to arī dažādas atsauksmes un aizrādījumus. Pirmo tādu saņēmu no "Amer. Vēst." redaktora. Viņš rakstīja:

"Saistīja jūsu darba sākumā pasvītrotā nacionālā stāja un kritika par K. Ulmani, kas dažkārt padevies komūnisma mērķiem un veicinājis sociālismu.

Kur jūs dabūjāt ziņas par Latvijas archibīskapu Tursu, kas it kā viņam runā par labu?

Tas patiks komūnistiem. Galvenais ko mēs, bēgļi pārmetam Tursam, jau nav viņa morālā dzīve, bet gan kopā iešana ar komūnistiem."

Bet kuŗš komūnistu režīmam pakļautais un komūnistu jūgā iejūgtais ir tāds, kas var iztikt bez sadarbšanās ar komūnistiem? Tur katrs savu iekšējo pārliecību, tādu, kas nesaskan ar Marksa bauslību, drikst zināt tikai pats.

Nav ne pieklājīgi, ne godīgi trimdiniekiem, kā "visu labāk zinātājiem" tiesāt tos, kuŗi dzimtenē nes savu smago dzīves nastu, ar to padarot viņiem šo nastu tikai vēl smagāku.

Tālāk viņš rakstīja:

"Kāpēc jūs savās atmiņās uzbrūkat "Amerikas Vēstnesim"? Mēs taču jūs nekādi neesam aiztikuši.

Neviens īsts nacionālists nav arī izteicies pret "Amerikas Vēstnesi", jo mēs vedam visasāko cīņu pret komunistiem, kamēr pārējā latviešu presē atrodams koeksistēšanas noskaņojums.

Ir taču absurds iztulkot mūsu sludināto sabiedriskās domas modināšanu, kā kaut kādu uzskatu "usspiešanu" lasītājiem.

Būšu priecīgs dzirdēt jūsu paskaidrojumus."

Savus paskaidrojumus viņam nosūtīju kopā ar savas atmiņu grāmatas mimeografēto oriģinālu un Dobeļa izdoto un cenzēto "Mana Dzīve", ar daudzām piezīmēm tajā.

Otrajā vēstulē, viņš pateikdamies par piesūtītajām grāmatām, rakstīja:

"Redzu, ka ir jums daudzas oriģinālas domas, jūs nevajadzētu apspiest. Vai negribat uzrakstīt kādu savu ideju publicēšanai "Amerikas Vēstnesī"? Mēs nevienu neapspiežam, nedaram pāri, jo sabiedriska doma veidojas brīvi no atsevišķu domu apmaiņas, nevis kaut ko uzspiežot.

Mūsu prese ir samērā "nobēdzināta" brīviem uzskatiem un pat izdevēji grāmatas, kā redzat "cenzē". Jums vajadzētu sekot "Amerikas Vēstnesim", kur vienīgajā brīva doma."

Trešajā vēstulē redaktors rakstīja, ka nākošajā "Amerikas Vēstneša" numurā būšot atzīme arī par manu grāmatu.

Tāda atzīme "Amer. Vēstn." 1965. g. 30. sept. numurā, pirmajā lapas pusē ar sevišķi lieliem burtiem, zem virsraksta "TURSS GRIBĒJIS BĒGT?" bija arī ievietota.

Vispirms tur rakstīts gan bija par Tursa 75. g. mūža jubileju. Tālāk biju pieminēts, kā Tursa bēgšanas līdzgaitnieks. Žēl, ka beigās ievietotās rindiņas bija ņemtas no Dobeļa izdotās un visādi aplami sagrozītās un sacūkotās "Manas Dzīves", nevis no manas atmiņu grāmatas mimeografētā oriģināla, kas redaktoram bija piesūtīts.

1966. g. janvārī saņēmu no Kanādas arī kādu uz astoņām lapām rakstītu anonīmu vēstuli. Visā tās saturā izpaudās nikns uzbrukums ne tikai mani politiskajiem uzskatiem, bet arī mani saimnieciskajiem mērķiem, centieniem un sūrā darba sasniegumiem brīvajā, demokrātiskajā Latvijā.

Par katru, arī visnesaudzīgāko, uz faktiem pamatoto kritiku, gan es ļoti pateicīgs būtu ne tikai anonīmās vēstules rakstītājam vien, bet arī katram citam.

Viņa piesūtītie, sen jau pazīstamie tukšie propagandas izdomājumi, kuŗi tautas mutē tiek likti gremošanai un atgremošanai jau daudzus gadu desmitus, mani nepārlicina.

Savas vēstules sākumā viņš raksta: "Esmu tikai piecus gadus par jums jaunāks, tuvs kaimiņš, labi pazīstu visu jūsu dzimtās vietas apkārtni, kā Jučus, tā Vietalvas muižu, kapsētu, Pļaviņas, Gostiņus u. t. t.

Kas attiecas uz māc. rakstnieku Andr. Niedru, tad

es viņu esmu pazinis agrāk kā jūs. 1900. gadā, būdams Koknesē pie Hillnera par adjunktū, Niedra pārklaušināja bērņus. Niedram atskaitīju baušļus un labi nodziedāju 2 dziesmiņas, par ko viņš mani apveltīja ar klinģeri."

Nesaprotu, kāda viņam, kā manu tēva māju tuvam kaimiņam, bija vajadzība braukt uz Koknesi baušļus atskaitīt, ja to varēja izdarīt arī turpat Pļaviņu tuvumā, kā es to tiku darijis.

Par tādu gaŗu ceļojumu, - vispirms uz Pļaviņu staciju, tad pa dzelzceļu līdz Koknesei un no Kokneses stacijas vēl apmēram trīs kilometrus līdz mācītāja muižai, lai tur atskaitītu baušļus un nodziedātu pāris dziesmiņas, ir tiešām bijis gan vērts dot ne tikai vienu kringeli vien. Priekš tāda gaŗa ceļojuma viens kringelis noteikti bija par maz.

Visas viņa gaŗās vēstules saturs visvairāk grozās ap diviem tautas darbiniekiem, kuŗu vārdi visā tautā ir plaši pazīstami.

Marksistiskās propagandas izdomājumi ap viņiem abiem jau daudzus gadu desmitus ir vijuši savus brīnumu stāstus. Vienam ap galvu tā vija lauru vainagu, otram galvā lika ērkšķu kroni. No viena tā centās iztaisīt milzīgi lielu tautas "labdari", no otra tikpat lielu "ļaundari". Vienu spilgti izkrāsotu un piepūstu tā palaida gaisā, kā kādu gaisa balonu lieliem "bērņiem" par lielu prieku, otru savās propagandas dzirnavās tā ir malusi kādu pus gadu simteni.

Tik ilgus gadus maltajam, bet nesamaltajam un trimdā izsūtītajam "ļaundarim", lielais visu likteņu Lēmējs tomēr piešķīra ne tikai sava mūža pēdējās dienas vēl mierīgi pavadīt dzimtenē, bet arī pēdējā atdusas vieta viņam tika piešķirta Rīgā, Meža kapos.

Bet spožajam "gaisa balonam" pēc aizlidošanas uz plašo dzimteni, kādā nezināmā vietā ir bijis jāpārplīst un jāizput.

Bet ja kādiem interesētu abu šo vīru mērķus un centienus pašiem tuvāk papētīt, bez propagandas brīlēm, tad iepazīstoties ar viņu abu pamatprincipiem, izrādītos, ka ne lielais tautas "labdaris" ir bijis tāds labdaris, par kādu viņu propaganda izbungoja, ne arī "ļaundaris" tāds ļaundaris.

Kad lielais un slavenais tautas "labdaris", kā vecās zemniecības vadonis, kā privātipašuma aizstāvis, kad daudzus gadus bija palepojies arī, kā liels brīvības cīnītājs, tad pēdīgi viņš vēl uzstājās arī kā liels valsts un tautas "glābējs" no demokrātiskās brīvības "briesmām", gāzdams Latvijas demokrātisko valsts iekārtu, tā uzmezdamiem visai tautai par neierobežotu kakla kungu.

Kā jau agrāk arī kādā citā vietā tiku minējis - viņš savā jaunajā valsts programmā skaidri pateica:

"Mūsu gruntniecība nav un nedrīkst būt kapitālistisks uzņēmums."

"Saimniecība izpilda to, ko politika prasa un liek, un izpilda to uz labāko. Ko, kā un kas ražos, to nosaka politika, jo tā ir izkarojusi savas rīcības brīvību. Tiem ļaudīm, kam pieder politikas vadība vienā valstī, lai neviens neiedrošinās pa kājām pīties, kad viņi taisa saimniecisko politiku un diktē saimniecībai to, kas tai jādara."

Viņš nacionalizēja cittautiešu uzņēmumus, sakojoja radniecīgus uzņēmumus atsevišķi un fiktīvi tos nosauca par akciju sabiedrībām, bet faktiski tie bija valsts uzņēmumi, kuņiem pamat un rīcības kapitālu, akcionāru vietā, deva valsts.

Vecās zemniecības lielais vadonis un brīvības cīnītājs, nu pēkšņi bija pārvērties par nacionālu marksistiskās verdzības cīnītāju un brīvības nožņaudzēju.

Valsts kuģi stūrēdams uz valsts kapitālismu, viņš skaidri un nepārprotami pierādīja, ka arī viņš tagad ir nostājies gluži uz tiem pašiem valsts kapitalisma pamatprincipiem, uz kuģiem pamatojas, saskaņā ar Marksa bauslību arī visi nacionālie un internacionālie komunisti un sociāldemokrāti.

Demokrātiskās Latvijas bijušais finanču ministrs Bastjānis, savās atmiņu grāmatās - "Gala sākums" un "Demokrātiskā Latvija" par šo mūsu lielo "slavenību" atklāj tik daudzas un dažādas raibas lietas, ka nelabi paliek par to lasot.

Bet propagandas no tukša izdomātais un iztaisītais lielais tautas "ļaudaris", kā liels un slavens rakstnieks, savos "Liduma dūmos" talantīgi izcēla sīkgruntnieku cīņu ar muižniecību dēļ zemes, bez revolūcijas taisīšanas.

Viņa negrozāmie pamatprincipi bija gluži tie paši, kas ir arī visām lielajām rietumu demokrātijām, - kur visam pāri stāv cilvēka brīvība un tiesības, kur katrs savu dzīvi var brīvi veidot pēc savām spējām un patikšanas, uz brīva privāta īpašuma, ar brīvu privātu uzņēmību, uz brīva privāta kapitalisma pamatiem.

Kādā sanāsmē reiz abi šie zemniecības labā un kreisā spārna vadītāji bija satikušies, kā divi pretēja virziena ceļa gājēji. Viens ļoti slavens mācītājs un rakstnieks, otrs slavens agronoms. Viens evolucionārs, otrs revolūcionārs. Viens ideālpolitiķis, kuģam ļoti tuvi bija demokrātiskie brīvības ideāli. Sapulcēs viņš tādēļ arī stingri nostājās pret sadarbošanos ar pretēja virziena ceļa gājējiem - marksistiskajām sociālistu partijām.

Otrs - reālpolitiķis, kuŗu visvairāk pievilka marksistiskā verdzības ideoloģija uz valsts kapitālisma pamatiem. Viņš tāpēc arī sanāksmēs uzstājās par sadarbošanos ar sociālistu partijām.

Marksistu visvarenākais propagandas aparāts, strauji kāpinādams savu jaudu visu vienaldzīgo, vientiesīgo un politiku labi neizprotošo plašo tautas aprindu ķeršanai un piesaistīšanai savai pavadai, vispirms ķērās pie visu redzamāko tautas darbinieku pamatīgas apstrādāšanas.

No visiem marksistiski noskaņotajiem tika iztaisīti lielie tautas "labdari", īstie "brīvības cīnītāji", īstie "gudrie" un "gaišie" cilvēki, kuŗiem visa tauta var "droši uzticēties".

No zemniecības kreisā spārna vadītāja tika iztaisīts viens no vislielākajiem un visuzticamākajiem tautas "labdariem".

No zemniecības labā spārna vadītāja iztaisīja lielu "ļaundari" - "tautas nodevēju" un "vācu muižniecības interešu aizstāvi."

Nekād savā mūžā neesmu saticis nevienu tādu latvieti, kuŗš nenīstu vācu muižniecības privileģēto stāvokli Latvijā un tās uzkundzēšanos latviešu tautai un tās zemei. Bet cīņas veidi bija divējādi - pilsoniskais un marksistiskais.

Pilsoņi savu cīņas mērķi cerēja sasniegt bez brutālās varas pielietošanas - bez revolūcijas. Lielas cerības viņi lika uz demokrātiskā ceļā jaunievēlēto Valsts domi. Tie ticēja un cerēja, ka demokrātiskā valdība ar laiku panāks vācu muižniecības privilēģiju atcelšanu un latviešu pašnoteikšanās tiesību arvien lielāku paplašināšanos.

Marksistiskais cīņas veids izpaudās visādās varmācībās. Ar propagandas uzkundzēšanos tika apspiesta tautas gara brīvība un katra atsevišķa pilsoņa brīva domu izpausme.

Pilsoņi, kuŗi šādus cīņas paņēmienu neatzina par cilvēkiem, tika iztaisīti par muižniecības interešu aizstāvjiem.

Tā šī lieliskā propagandas mašinērija latviešu tautu apstrādā jau vairāk kā sešdesmit gadus:— cara laikos, komunistu varas laikos, brīvās demokrātiskās Latvijas laikā, Ulmaņa diktatūras laikā un pat arī vēl tagad trimdiniekus brīvajā pasaulē.

1919. gadā, pie Latvijas atbrīvošanas no komunistu jūga, ar vāciešiem sadarbojās lielais tautas "labdaris" un arī "ļaundaris".

Kad vācieši ar savu kaŗaspēku, padzīdami komunistus no Latvijas, ar "labdari" nevarēja saprasties, tāpēc, ka tie arī viņu pašu atzina par marksistu, tad "labdara" vietā vācieši uzsāka sadarbošanos ar "ļaundari".

Pēc komunistu padzišanas no Rīgas un vēlāk arī no visas Latvijas, propagandas aparāts no "labdar" iztaisīja milzīgi lielu un slavenu brīvības cīnītāju, bet no "ļaundara" tika iztaisīts "tautas nodevējs" un vācu muižniecības "rokas puisis".

Bet kad šis "ļaundaris" no ārzemēm reiz labprātīgi ieradās brīvajā demokrātiskajā Latvijā, lai tur varētu uzņemties atbildību par visiem pret viņu celtajiem ļoti smagajiem apvainojumiem, tad tiesā izrādījās, ka bez sešpadsmit lapu pazušanas no viņa lietas, kuŗas viņam runāja par labu, un diviem tautas lielajiem "labdariem", nenododot savas nepatiesās liecības zem zvēresta, viņu notiesāt NEVARĒJA.

1934. g. 15. maijā, kad viens no tautas vislielākajiem "labdariem" gāza brīvās demokrātiskās Latvijas valdību, visai tautai nolaupīdams pašnoteikšanās tiesības un katram tās pilsonim viņa pilsonisko brīvību un cilvēka tiesības, arī tad propaganda no viņa prata iztaisīt lielu "brīvības cīnītāju" un tautas "glābēju" no demokrātiskas valsts iekārtas "lielā ļaunuma".

Lielais tautas vadonis, kad sāka arvien drošāk savu valsts kuģi stūrēt uz sarkanās paradīzes ostu, tad arvien skaļākas kļuva arī ovācijas, visādas slavīnāšanas un godināšanas viņam.

Viņa ārlietu ministrs V. Munters 5. 10. 39. g. Maskavā parakstīja līgumu ar Krieviju par militārām bazēm Latvijā.

16. 6. 40. g. Ulmaņa valdība pieņēma ultimātu par Latvijas okupāciju. Arī tas viss laikam piederēja pie viņa lielajām "brīvības cīņām".

Ja mūsu lielais tautas vadonis ar savu "gudro" ārpolitiku, būtu kaut cik radniecīgs brīvajai pasaulei, tad krieviem uzmācoties, viņš paglābtos brīvajā pasaulē un tur tad darītu arī visu iespējamo tautas paglābšanai no sarkanās elles. Bet viņam pietika ar to, ka viņš savā pēdējā radiatorunā varēja pateikt: "Palieciēt jūs savās vietās, es palieku savā vietā."

Otrs mūsu brīvības cīņu lielais vadonis, varonis un tautas "labdaris", kā tagad ir noskaidrojies, pie laika ir jau sācis pieslīpēties komunistiem, uzsākdams draudzēšanos, pie sevis mājā uzņemdams kādu krievu sūtniecības poļitruku.

Par J. Baloža jo tuviem sakariem ar Maskavas čekistiem liecina bij. kara ministra sekretārs, plkv. P. Kaņeps. Viņš saka: "Pēdējos mēnešos Balodi bija apcēlis krievu sūtniecības poļitruks Vetrovs un bieži aicināja viņu pusdienāt un vakariņāt."

Kāds K. A. raksta: "Pie otrreizējā boļševiku iebrukuma Latvijā 1940. g., mūsu armijas komandieris un kara ministrs ģenerālis Balodis paslēpās ienaidnieka paspārnē - Padomijas sūtniecībā."

Pēc tam kopā ar ģimeni esot pārcēlies uz Dienvidkrieviju. Dzīvojis tur astoņu istabu dzīvoklī. Pēdīgi atkal atgriezies Latvijā, dzīvojis Saulkrastos un tur arī miris.

Pēc kādas māmuļas nostāstiem, viņa izvadišanā uz Meža kapiem Rīgā, esot piedalījušies pāri par 4000 pavadītāju. Ja tam var ticēt, tad grūti tomēr būs uzminēt, vai tie 4000 ar savu klātbūtni balto ģenerāli pagodināja, kā brīvības cīnītāju, jeb kā dezertieri un tautas nodevēju.

Savās atmiņās daudz un plaši esmu pieskāries tādiem notikumiem, par kādiem mūsu augstākās aprindas negrib neko ne zināt, ne dzirdēt, un negrib arī, ka atklātībā par to parādās kāds iespiests vārds. Grāmatu un laikrakstu izdevniecībās viņiem netrūkst arī čaklu izpalīgu. Bet ar tādiem gājieniem patiesību tomēr pavisam aprakt nevar. Savās atmiņās rakstījis esmu tikai patiesību, bet manā Dobeļa izdotajā atmiņu grāmatā "Mana Dzīve", par tur zem mana vārda sabāztajiem Dobeļa meliem un visādām cūcībām, lai atbild viņš pats.

Latvijā cara laikos bija tikai viens cenzors, Rīgā, bet tagad pie mums te brīvajā pasaulē, viņus visus pat ne saskaitīt nevar. - Katrs grāmatu vai laikrakstu izdevējs un redaktors, ja vēlas, var būt arī cenzors.

Godīgākie grāmatu izdevēji nepieņem tādas manuskriptus izdošanai, kuŗu saturs neatbilst viņu iesaktiem, jeb oficiālajām "patiesībām", bet negodīgākie, izdošanai pieņem visu, ko tik vien var sameklēt. Kad

grāmata ir iznākusi, tad autora vārds uz grāmatas ir gan redzams, bet no tām patiesībām, ko viņš savās atmiņās ir uzrakstījis, tur iekšā ir palikušas no svarīgākām vairs tikai dažas, un tās pašas vēl visādi aplami sagrozītas.

Cara laikos grāmatas cenzēja, lai tajās nevarētu parādīties pretvalstiski raksti. Tagad, še brīvajā pasaulē, mūsu tautiešu sarakstītās grāmatas tiek cenzētas, lai tajās nevarētu parādīties brīva doma, ar veco un mūžīgi neaprokamo patiesību, kuŗa bieži vien ir pilnīgi pretēja oficiālajām, propagandas ražotajām "patiesībām".

Mūsu vecākajā paaudzē ir vēl plašas, pat "inteligentas" aprindas, kuŗas negrib neko citu ne dzirdēt, ne saprast, kā vien parastos, patentētos propagandas ražojumu atskaņojumus.

Viens no tiem, kā redzams, ir arī anonīmās vēstules rakstītājs, kuŗš nekādi nevar, vai negrib saprast, kāpēc esmu pats savas brīvās domas domātājs un sava ceļa gājējs, ja "pareizi" visu izdomāt var un arī "pareizo" ceļu visiem parādīt var vienīgi propagandas lielie speciālisti, kuŗiem vienīgajiem pieder arī monopolpatiesības ražot visādas "patiesības", "melus", kā arī tautas "labdarus" un "ļaudarus".

Diezgan rūpīgi tiek gādāts, lai arī mūsu jaunākā paaudze nenomaldās no "gaišā" propagandas ceļa, kas ved uz sarkano paradīzi. Sarkanās propagandas brilles uz deguna tai tiek uzbāztas nemanot. Pašai nezinot viņai ne tikai viss ir jāredz, bet arī jāieaug rainiski-ulmaniskajā "brīvības", "taisnības" un "patiesības" izpratnē.

Latvijas neatkarības laika politisko kumēdiņu izrāde ir beigusies. Priekšgars ir nolaidies.

Bet galveno lomu spēlētājiem, lielais līdzspēlētāju un aplaudētāju bars brīvajā pasaulē, vēl arvien par viņiem jūsmo un cenšas visādi tos cildināt un pagodināt, kā savus mūžīgi neaizmirstamos, lielos "gēnijus" un tautas "labdarus".

Bet man nāk atmiņā kādas dziesmas vārdi, kurus pirmā pasaules kara laikā, reiz tā sparīgi dziedājām kādā mācītāja K. Beldava dievkalpojumā, Maskavas luterāņu baznīcā:

Ak, mosties tauta, acis veri,
Kas tevi kalpina, to nosviest steidz,
Tad vien tu cēliem mērķiem deri,
Ja bezdievjiem un ģeķiem klausīt beidz.

S A T U R S

I

MANAS MAZĀS DZĪVES STĀSTS

Bērnība	11
Muižu dzīvē	28
Rīgā no 1902. - 1906. g.	36
Maskavā no 1906. - 1919. g.	48
Latvijā no 1919. - 1944. g.	73
Bēgļu gaitās Latvijā	95
Vācijā no 1944. - 1951. g.	105
Amerikas Savienotajās Valstīs	121

II

PĀRDOMAS UN PROBLĒMAS

Marksisma džungļos	127
Revolucionāro un evolucionāro ceļu gājēji	173
Atskats	201

22.5

INDEX

Introduction	1
Chapter I	10
Chapter II	25
Chapter III	40
Chapter IV	55
Chapter V	70
Chapter VI	85
Chapter VII	100
Chapter VIII	115
Chapter IX	130
Chapter X	145
Chapter XI	160
Chapter XII	175
Chapter XIII	190
Chapter XIV	205
Chapter XV	220
Chapter XVI	235
Chapter XVII	250
Chapter XVIII	265
Chapter XIX	280
Chapter XX	295
Chapter XXI	310
Chapter XXII	325
Chapter XXIII	340
Chapter XXIV	355
Chapter XXV	370
Chapter XXVI	385
Chapter XXVII	400
Chapter XXVIII	415
Chapter XXIX	430
Chapter XXX	445
Chapter XXXI	460
Chapter XXXII	475
Chapter XXXIII	490
Chapter XXXIV	505
Chapter XXXV	520
Chapter XXXVI	535
Chapter XXXVII	550
Chapter XXXVIII	565
Chapter XXXIX	580
Chapter XL	595
Chapter XLI	610
Chapter XLII	625
Chapter XLIII	640
Chapter XLIV	655
Chapter XLV	670
Chapter XLVI	685
Chapter XLVII	700
Chapter XLVIII	715
Chapter XLIX	730
Chapter L	745

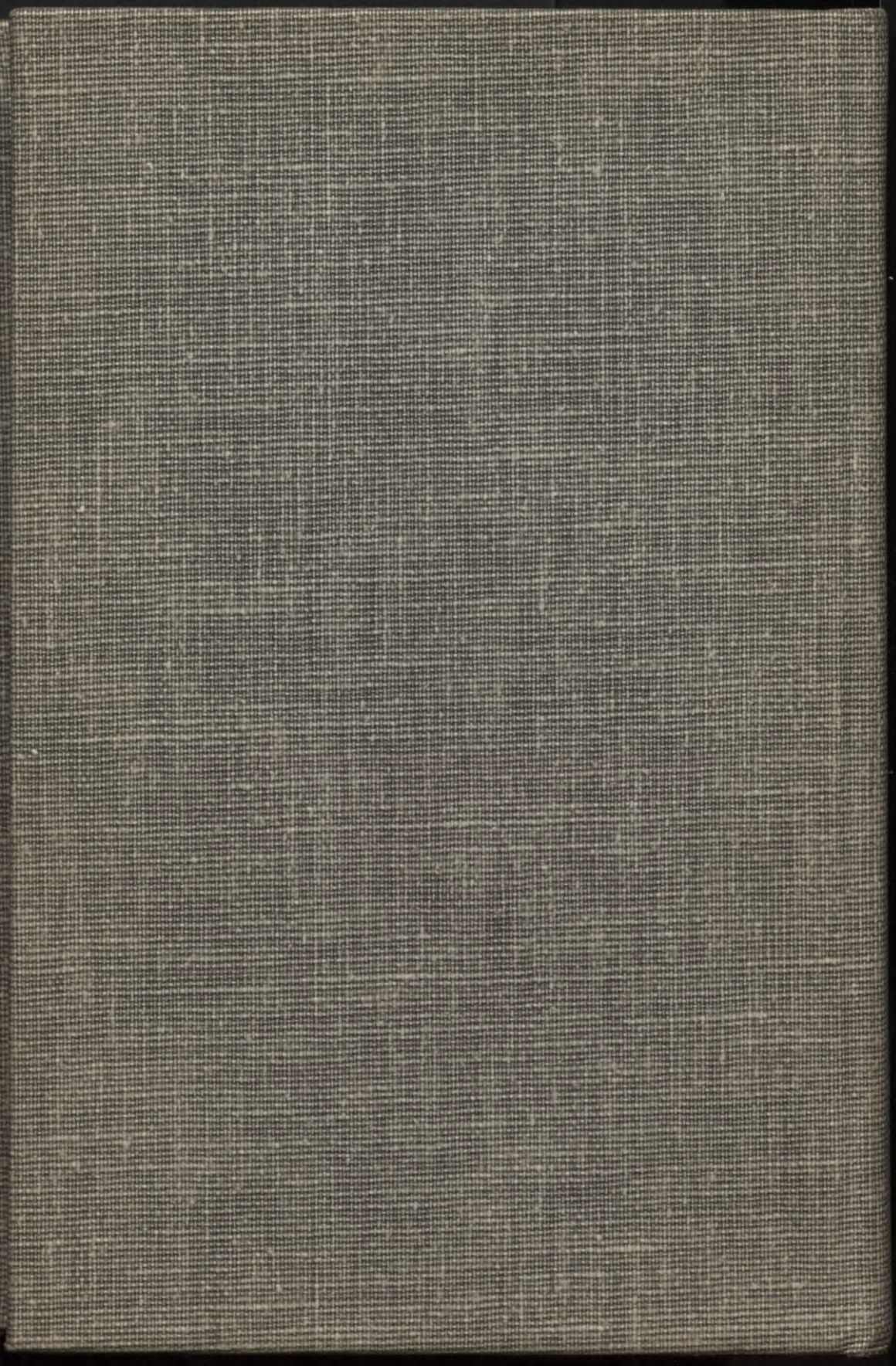
INDEX

Introduction	1
Chapter I	10
Chapter II	25
Chapter III	40
Chapter IV	55
Chapter V	70
Chapter VI	85
Chapter VII	100
Chapter VIII	115
Chapter IX	130
Chapter X	145
Chapter XI	160
Chapter XII	175
Chapter XIII	190
Chapter XIV	205
Chapter XV	220
Chapter XVI	235
Chapter XVII	250
Chapter XVIII	265
Chapter XIX	280
Chapter XX	295
Chapter XXI	310
Chapter XXII	325
Chapter XXIII	340
Chapter XXIV	355
Chapter XXV	370
Chapter XXVI	385
Chapter XXVII	400
Chapter XXVIII	415
Chapter XXIX	430
Chapter XXX	445
Chapter XXXI	460
Chapter XXXII	475
Chapter XXXIII	490
Chapter XXXIV	505
Chapter XXXV	520
Chapter XXXVI	535
Chapter XXXVII	550
Chapter XXXVIII	565
Chapter XXXIX	580
Chapter XL	595
Chapter XLI	610
Chapter XLII	625
Chapter XLIII	640
Chapter XLIV	655
Chapter XLV	670
Chapter XLVI	685
Chapter XLVII	700
Chapter XLVIII	715
Chapter XLIX	730
Chapter L	745

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0307093100

JAUNAS GRAMATAS

J. un A. Balki TĀLIE STARI 3.00
Trīs Ziemsvētku ludziņas jaunatnei
Kapt. A. Kontrovskis KĀDIEM MUMS JĀBŪT 5.50
Vadonis morālā audzināšanā
ZIEMSVĒTKU KARTITES - pag. gada iesp. (25 gab.) 2.00
Pieprasīt - Vasaras skolu fondam,
P.O. Box 651, Grand Haven, Mich. 49417

E. Tālmāne TĀLĀ GAISMA 4.50
Dzejas. Ilustrējis A. Sildegs
K. Siliņš SARKANĀ ZIRNEKĻA TIKĻOS 6.00
Pārdzīvojumi un atmiņas
Izdevējs atvaļinājis par ilgo kavējumu
Pasūtīt - Raven Printing, 317 S. Beechtree St.
Grand Haven, Mich. 49417

M. Zandbergs MĀRTIŅA DZIESMU GRĀMATA 7.00
Vispilnīgākais patriotisko, sadzīves un jautro dziesmu
krājums ar notīm. 290 dziesmas - no visvecākām līdz
visjaunākām R. Paula dziesmām.
Pieprasīt - M. Zandbergam, 3142 W 44 Street,
Cleveland, Ohio 44109

PAZINOJUMS

Latviešu spiestuve RAVEN PRINTING Inc. Grand
Havenā, Mičiganā par mērenu atlīdzību izpilda dažādus ies-
pieddarbus:

grāmatas, organizāciju biļeņenus, veidlapas,
aplūk šņu un vēstuļu galvas, ielūgumus,
vičītkartes un citus iespieddarbus.

Esam nodibinājuši arī jaunu latviešu izdevniecību
A K A

317 Beechtree Street
Grand Haven, Mi. 49417

Līdz šim esam iespieduši vai izdevuši šādas grāmatas:

K. Siliņš - SARKANĀ ZIRNEKĻA TIKĻOS
A. Kontrovskis - KĀDIEM MUMS JĀBŪT
A. un J. Balki - TĀLIE STARI
E. Tālmāne - TĀLĀ GAISMA

Biskapa J. Rancāna piemiņas rakstu krājums

Mežkopju žurnāls MEŽA VĒSTIS
Agronomu žurnāls ZEME UN TAUTA

Skautu un gaidu žurnāls Kegums

Sagatavošanā:

B. Grundle PASAKAS (ilustrētas)

E. Andersone LIELĀ DIENA

I. Bārene ARDIEVAS

V. Bergmane VELGA

Minēto uzņēmumu īpašumu kopvērtība pārsniedz 150.000.-
dolāru. Nepilna gada laikā uzņēmums apgrozījis pāri par
100.000.- dolāru.

Sakarā ar uzņēmuma paplašināšanu tautiešiem ir iespēja
iegādāties šī uzņēmuma akcijas.

Uzņēmuma vadība:

A. Artmanis, akcionāru padomes priekšsēdis

A. Rieksts, uzņēmuma direktors

A. Virsnieks, direktora vietnieks un tehniskais vadītājs

Dr. Liepiņš, akcionāru padomes sekretārs